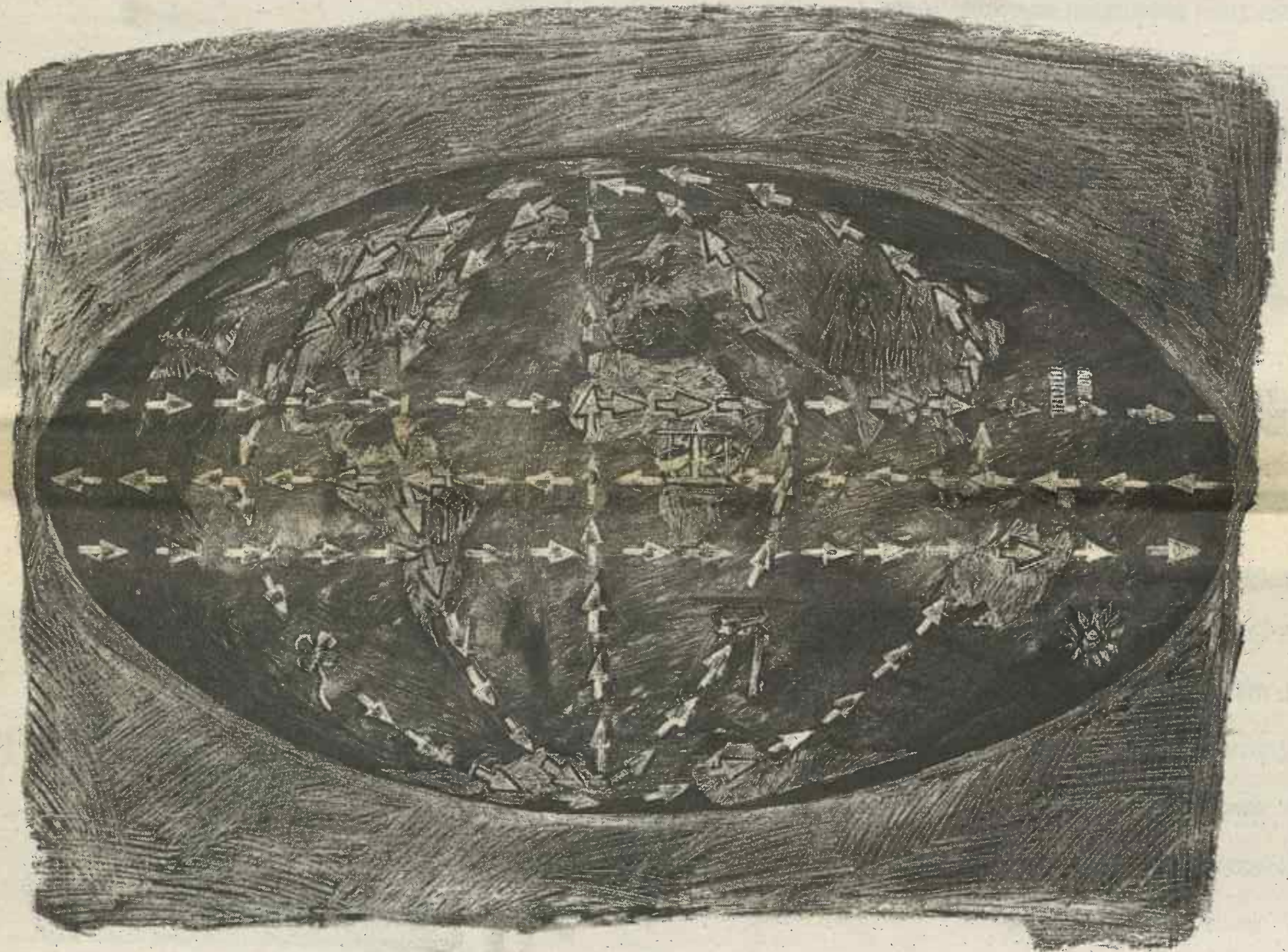

Vierde partijcongres van GroenLinks: 26 en 27 november 1993 • Bijlage van novembernummer maandblad Groen Links

DE WERELD ALS WONING

Uitnodiging voor het programcongres

Alle leden en belangstellenden zijn hartelijk welkom op het vierde congres van GroenLinks, dat op 26 en 27 november 1993 wordt gehouden in Amsterdam. Op dit congres wordt het programma vastgesteld waarmee GroenLinks de landelijke verkiezingen van 1994 ingaat, zowel voor de Tweede Kamer als voor het Europees Parlement.

Het vorige verkiezingsprogramma was het resultaat van onderhandelingen tussen de besturen van de voorlopers van GroenLinks. Het nieuwe programma is het eerste dat volgens de regels van de partijdemocratie tot stand komt.

Het is positief dat de ontwerp-tekst zoveel reacties heeft opgeleverd. Daar is heel wat denkwerk en discussie aan voorafgegaan. Gevolg is wel dat het congres voor de moeilijke opgave staat in een beperkte tijd een aantal belangrijke beslissingen te nemen. We rekenen er graag op dat alle deelnemers eraan meewerken het congres tot een succes te maken!

Namens partijbestuur en congrespresidium:
Louis Vuurboom

Inhoud

Agenda

Praktische informatie	3
Orde van het congres	4 <i>A 000</i>
Verantwoording Tweede-Kamerfractie	5
Verantwoording Eerste-Kamerfractie	6 <i>796</i>
Verantwoording delegatie Europees Parlement	7 <i>100</i>
Verantwoording partijbestuur	7
Samenwerking bij verkiezingen	9 <i>120 ?</i>
Wijziging opdrachten afdelingen en provincies	9 <i>185</i>
Benoeming commissies	9
Kandidatenlijsten	9 <i>035</i> <i>B 000</i> <i>065</i>
Vacature secretaris publiciteit	10
Jaarrekening en balans 1992	11
Ontwerp-begroting 1994	12 <i>234</i> <i>A 011</i> <i>024</i> <i>050</i>
Financiële vertaling verkiezingsprogramma	13
Amendementen op concept-verkiezingsprogramma	15 <i>080 R</i> <i>104-13</i>
Spoorboekje	15 <i>175</i> <i>B 000</i> <i>092</i>
Inleiding	16
Hoofdstuk 1: internationale politiek	17
Hoofdstuk 2: Europese samenwerking	26
Hoofdstuk 3: milieupolitiek	29
Hoofdstuk 4: arbeid en sociale zekerheid	42
Hoofdstuk 5: zorg en zorgpolitiek	49
Hoofdstuk 6: economische en financiële politiek	52
Hoofdstuk 7: democratie en politiek	57
Hoofdstuk 8: kwaliteit van de samenleving	62
Overige amendementen	70

Vrijdag 26 november 1993

14.00	Opening, welkom
	Vaststelling orde congres
	Vaststelling agenda
	Benoeming stembureau, geschillencommissie en kascontrolecommissie
14.10	Verantwoordingen fracties en partijbestuur (zie toelichting)
14.40	Vaststelling jaarrekening 1992 en begroting 1994, voorstel wijziging afdrachtregeling
15.00	Verkiezing nieuwe secretaris publiciteit
15.15	Besluit over aantal namen op kandidatenlijsten Tweede Kamer en Europees Parlement en aantal kopplaatsen op Tweede-Kamerlijst
15.20	Behandeling verkiezingsprogramma: inleiding en hoofdstuk 2 (zie toelichting)
16.00	Behandeling verkiezingsprogramma: hoofdstuk 7 en 8
17.20	Pauze
19.30	Toespraak partijvoorzitter
19.50	Behandeling verkiezingsprogramma: hoofdstuk 5
20.30	Behandeling verkiezingsprogramma: hoofdstuk 1
21.50	Einde vrijdagzitting

Zaterdag 27 november 1993

10.30	Behandeling verkiezingsprogramma: hoofdstuk 3
12.10	Besluit over samenwerking met andere partijen <i>Toespraak Carhwest. Fischer</i>
12.40	Pauze
13.40	Toespraak lijsttrekker Tweede Kamer <i>Robbae</i> <i>Bruwer</i>
14.00	Behandeling verkiezingsprogramma: hoofdstuk 4 en 6 <i>ander snel her</i>
16.30	Financiële vertaling verkiezingsprogramma
16.40	Behandeling actuele moties
17.00	Sluiting

Toelichting bij de agenda

Bijbehorende stukken

De stukken die op het congres behandeld worden, staan voor het grootste deel in deze krant (Congreskrant 2). Het ontwerp-verkiezingsprogramma is gepubliceerd als bijlage bij het ledenblad van mei 1993 (Congreskrant 1). Een paar dagen voor het congres wordt aan de afgevaardigden Congreskrant 3 toegestuurd, die nog een aantal aanvullingen zal bevatten. Deze drie congreskranten heb je dus nodig om het congres te kunnen volgen.

Verantwoordingen fracties en partijbestuur

De verantwoordingen van de fracties en het partijbestuur worden in principe voor kennisgeving aangenomen, tenzij vanuit de partij om een congresuitspraak over een bepaald onderwerp wordt gevraagd. Zo'n punt moet dan uiterlijk één week voor het congres zijn aangemeld (d.w.z. op vrijdag 19 november) en dient voorzien te zijn van een concept-uitspraak. De tekst daarvan wordt afgedrukt in Congreskrant 3.

Behandeling verkiezingsprogramma

Zoals in de agenda staat aangegeven, wordt het verkiezingsprogramma per hoofdstuk behandeld. De behandeling verloopt steeds volgens het onderstaande patroon (de percentages geven de verdeling van de beschikbare tijd weer):

- eerste spreekronde (50%);
- reactie partijbestuur (12,5%);
- tweede spreekronde (20%);
- reactie partijbestuur (5%);
- stemmingen (12,5%).

Er geldt een spreektijdregeling: zie het stuk "Orde van het congres".

Colofon

Het congres is georganiseerd door en staat onder leiding van het congrespresidium: Tine Debidien, Marius Ernsting, Martine Fransman, Addie Niesthoven, Maarten van Poelgeest (adviserend lid), Elly van Schijndel, Jan Visser en Louis Vuurboom.

De praktische zaken rond het congres zijn geregeld door een organisatiegroepje, dat gevormd wordt door Lida Beumer, Geert-Jan Bramer en Albert Smit.

Deze Congreskrant 2 is een bijlage van het maandblad GROENLINKS van november 1993. Aan de totstandkoming hebben bijgedragen: Gerrit Berkelder, Kees Diepeveen, Joost Lagendijk, Erik Meijer, Bram van Ojik, Maarten van Poelgeest, Hans Schoen, Marianne Spierings, Hella van de Velde, Marijke Vos, Jackie van der Werff en Maria Wiebosch. Organisatie en redactie waren in handen van Louis Vuurboom, productie en eindredactie zijn verzorgd door Hansje Galesloot.

Praktische informatie

Tijd en plaats

Het vierde congres van GroenLinks wordt gehouden op vrijdag 26 november (van 14.00 tot 21.50 uur) en op zaterdag 27 november 1993 (van 10.30 tot 17.00 uur). De zaal is op vrijdag open vanaf 13.00 uur en op zaterdag vanaf 9.30 uur.

Het congres wordt gehouden in de Forumzaal van de RAI, Europaplein te Amsterdam, tel. 020-5491716. Voort de bereikbaarheid zie de plattegrond en het kopje "Zo bereik je de RAI".

Aanmelding stemgerechtigde afgevaardigden

Stemgerechtigde congresafgevaardigden dienen zich bij binnenkomst te melden bij de informatiebalie, waar hun aanwezigheid wordt geregistreerd. Tegen inlevering van de hen toegezonden bevestigingsbrief krijgen ze dan een stemkaart en een stemformulier. Aanmelding is op vrijdag 26 november mogelijk vanaf 13.00 uur en op zaterdag 27 november vanaf 9.30 uur. Stemkaarten worden niet toegestuurd.

Vervanging stemgerechtigde afgevaardigden

Afgevaardigden die verhinderd zijn, kunnen alleen worden vervangen door anderen die de afdeling op het opgaveformulier (dat tot 26 oktober kon worden ingezonden) als plaatsvervangers heeft opgegeven. Op het congres zelf kunnen geen nieuwe vervangers meer worden aangemeld.

Een plaatsvervanger dient bij de informatiebalie de bevestigingsbrief in te leveren, haar/zijn naam te laten registreren en te melden voor welke afgevaardigde zij/hij in de plaats komt. De oorspronkelijke afgevaardigde heeft dan geen stemrecht meer. De vervanging geldt voor het hele congres.

Kinderopvang

Zowel vrijdag als zaterdag bestaat de mogelijkheid tot kinderopvang. Opgeve hiervoor (lieft schriftelijk en met vermelding van aantal en leeftijd van de kinderen) is mogelijk tot uiterlijk donderdag 25 november 1993, 12.00 uur bij het partijbureau.

Eten en drinken

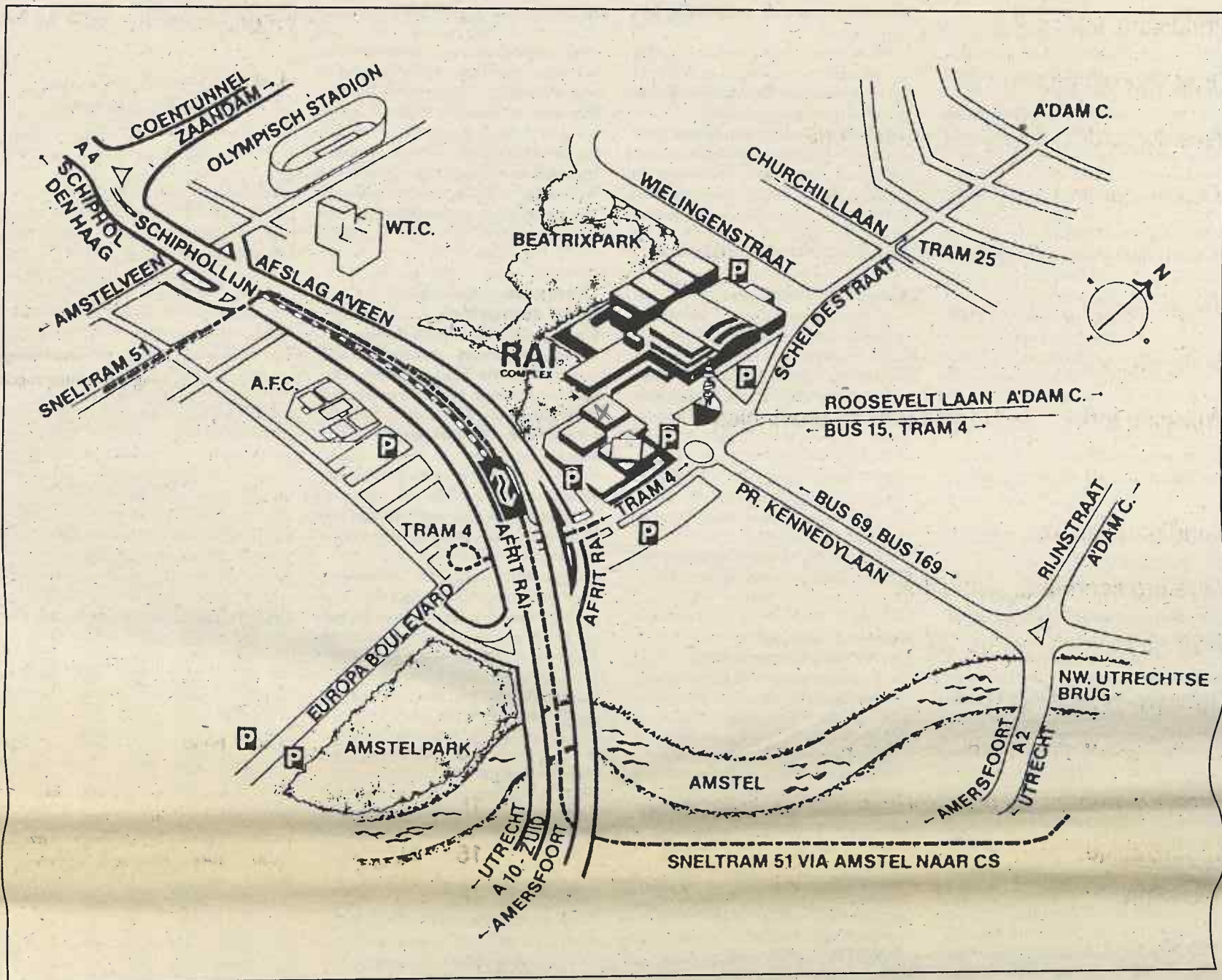
In de RAI zijn allerlei dranken en broodjes verkrijgbaar. Buiten het gebouw (tegenover de RAI) zijn ook diverse broodjeszaken.

Overnachten

Voor wie in Amsterdam wil overnachten en daar zelf geen adres voor heeft, wijzen we op het bestaan van de Sleep-In, 's Gravezandstraat 51, tel. 020-6947444. Slaapplaatsen op zaal kosten daar f 22,50, op een 8-persoonskamer f 27,50. Een 2-persoonskamer kost f 85 en een ontbijt ongeveer één tiende.

Reiskosten

Congresafgevaardigden kunnen hun reiskosten (openbaar vervoer tweede klas) declareren bij het afdelingsbestuur. Het afdelingsbestuur levert een declaratie van de reiskosten van zijn afgevaardigden in bij de congresorganisatie. De partijpenningmeester zorgt dat het totale bedrag aan reiskosten evenredig verdeeld wordt over alle afdelingen. Verrekening vindt plaats met de contributieafdracht van het volgend jaar.

Zo bereik je de RAI

Per openbaar vervoer

De RAI ligt vlak bij het NS-station Amsterdam-RAI, looptijd ca. 7 minuten. Ook kun je tram 4 nemen, ritduur 2 minuten. Station Amsterdam-RAI heeft via Schiphol en Leiden uitstekende treinverbindingen met Zeeland, West-Brabant en een groot deel van Zuid-Holland.

Bezoekers uit Limburg, Midden- en Oost-Brabant, de Betuwe en de richting Nijmegen-Arnhem-Utrecht reizen het beste naar NS-station Amsterdam-Amstel. Vandaar rijdt de Amstelveenlijn (sneltram 51) naar de RAI, reisduur 5 minuten, uitstaphalte station RAI. Ook gaan er bussen naar de RAI (15, 69 en 169), reisduur ca. 10 minuten, uitstaphalte Europaplein.

Bezoekers uit de overige delen van Nederland reizen het beste via Amsterdam-CS. Vandaar is de snelste verbinding naar de RAI eveneens de Amstelveenlijn (sneltram 51), reisduur 12 minuten, uitstaphalte station RAI. Andere mogelijkheden zijn tram 4 (reisduur ca. 30 minuten, uitstaphalte Europaplein) of tram 25 (reisduur ca. 25 minuten, uitstaphalte Churchillaan).

Per auto

De RAI is gelegen aan de autosnelweg A10-zuid. Op het kaartje zijn de belangrijkste parkeerplaatsen in de buurt van het RAI-gebouw aangegeven.

Orde van het congres

Leiding

De leiding van het congres berust bij het congrespresidium. Het presidium heeft voor de verschillende zittingen voorzitters aangewezen.

Het presidium is in drie onderdelen opgesplitst:

- de voorzitterstafel;
- de organisatietafel;
- het stembureau.

Organisatietafel

a. Communicatie tussen congresdeelnemers en het presidium geschiedt uitsluitend via de organisatietafel.

b. Bij de organisatietafel kun je terecht voor inschrijving op de spreeklijsten, intrekking van amendementen, aanbidding en intrekking van moties, indiening van ordevoorstellen.

Ordevoorstellen

a. Ordevoorstellen kunnen uitsluitend worden ingediend bij de organisatietafel.

b. Ordevoorstellen worden terstond in behandeling genomen.

Amendementen verkiezingsprogramma

Elders in deze congreskrant zijn de amendementen op het ontwerp-verkiezingsprogramma afgedrukt. Er kunnen geen nieuwe amendementen meer worden ingediend. Tijdens het congres worden ook geen gewijzigde amendementen meer in behandeling genomen.

Actuele moties

De termijn voor het indienen van actuele moties sluit twee uur na aanvang van het congres. Het recht tot indiening (schriftelijk en ondertekend) hebben alleen afdelingen, landelijke categorale groepen, het partijbestuur of ten minste vijftien partijleden gezamenlijk.

Actuele moties die op **vrijdag 19 november** met de ochtendpost op het partijbureau ontvangen zijn, kunnen worden opgenomen in de derde congreskrant. Deze krant wordt op de dinsdag voor het congres aan de afgevaardigden toegezonden. Wie later nog een motie wil indienen, moet deze in 500-voud meenemen naar het congres en dient de motie in te leveren bij de organisatietafel.

Het congrespresidium dringt er sterk op aan spaarzaam gebruik te maken van het recht tot indiening van moties. Aanbevolen wordt alléén moties in te dienen als ze betrekking hebben op belangrijke nieuwe en actuele politieke ontwikkelingen, waarover door of namens GroenLinks nog geen uitspraak is gedaan.

Amendementen op actuele moties kunnen schriftelijk en ondertekend worden ingediend bij het congrespresidium, tot drie uur na aanvang van het congres.

Stemmingen

De stemmingen verlopen volgens de voorschriften uit het huishoudelijk reglement. De belangrijkste bepalingen daaruit worden hierna opgenoemd.

a. Het stemrecht is voorbehouden aan de afgevaardigden van de afdelingen. Zij krijgen een stemkaart en stemformulieren uitgereikt bij de aanmeldingsbalie, tegen overlegging van de bevestigingsbrief.

b. Over personen wordt schriftelijk gestemd. In alle andere gevallen wordt gestemd met behulp van de stemkaart.

c. Alle besluiten worden genomen bij gewone meerderheid van stemmen (= meer dan 50%). Dat geldt voor amendementen, moties, voorstellen en benoemingen. Onthoudingen (= niet meestemmen) worden niet meegeteld,

blanco stemmen (bij schriftelijke stemmingen) wel.

e. Na de stemmingen over de ingediende amendementen worden de desbetreffende (geamendeerde) stukken in hun geheel in stemming gebracht.

f. Voor de verkiezing van de nieuwe secretaris publiciteit van het partijbestuur geldt het volgende: om gekozen te zijn moet een kandidaat ten minste de helft van het aantal stemmen op zich hebben verenigd.

Spreekijdregeling

a. Voor elk agendapunt wordt een spreeklijst aangelegd.

b. De spreeklijsten worden één half uur voordat de behandeling van het desbetreffende agendapunt begint, gesloten.

c. Aanmelding voor de spreeklijsten gebeurt bij de organisatietafel.

d. Voor de behandeling van het ontwerp-verkiezingsprogramma geldt een speciale spreekijdregeling; zie hierna. Voor de andere agendapunten geldt een open inschrijving.

e. Het congrespresidium stelt de spreekijd en spreekijdverdeling vast.

Spreekijdregeling verkiezingsprogramma

De hoeveelheid amendementen maakt het noodzakelijk ook dit keer weer een strikte spreekijdregeling te hanteren. Op grond van de ervaringen van het vorige congres wordt nu echter een andere methode voor het beschikbaar stellen van spreekbonnen gebruikt.

Vorig jaar zijn de spreekbonnen toegestuurd aan de afgevaardigden. Het nadeel daarvan was dat kleine afdelingen nauwelijks aan de bak kwamen. Het was voor hen moeilijk voldoende bonnen te verzamelen om toegang te krijgen tot de spreeklijst. Vervolgens kreeg men aanzienlijk minder spreekijd toebedeeld dan grote afdelingen die veel meer bonnen bij elkaar wisten te sprokelen. Grote afdelingen hadden het voordeel sowieso meer bonnen te krijgen, maar zaten bovendien nog eens beter in het lobbycircuit waardoor men meer bonnen wist te verzamelen.

In de nieuwe regeling krijgen niet de afgevaardigden, maar de afdelingen spreekbonnen. Dat geeft kleine afdelingen meer kans om op het spreekgestoelte te komen. De regeling is als volgt:

a. De behandeling van het verkiezingsprogramma is opgedeeld in zes blokken (zie de congresagenda). Voor elk blok zijn er spreekbonnen.

b. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kleine, middelgrote en grote afdelingen. Kleine afdelingen (tot 50 leden, 157 afdelingen), categorale groepen en de fracties in Eerste Kamer en Europees Parlement krijgen voor elk blok één spreekbon. Middelgrote afdelingen (van 50 tot 100 leden, 37 afdelingen) en de Tweede-Kamerfractie krijgen per blok twee spreekbonnen. Grote afdelingen (boven 100 leden, 29 afdelingen) krijgen drie spreekbonnen per blok.

c. Toegang tot de spreeklijst krijgt men bij inlevering van twee bonnen. De beschikbare spreekijd wordt onder de sprekers verdeeld naar rato van het aantal ingeleverde bonnen.

d. De spreekijdverdeling volgens de bonnen geldt voor de eerste ronde. Toegang tot de tweede spreekronde hebben alleen mensen die ook in de eerste ronde hebben gesproken. Over de mensen die in de tweede ronde het woord willen, wordt de beschikbare tijd evenredig verdeeld.

Positieve actie

Vorig jaar bestond een regeling waarbij spreekbonnen die werden ingeleverd t.b.v. vrouwelijke sprekers en/of migranten zwaarder telden: zij kregen

extra spreekijd. Helaas heeft dit weinig of geen resultaat gehad. Het aantal vrouwelijke sprekers was slechts 26% en het aantal migranten onder de sprekers was zelfs nul.

Het congrespresidium speelt de bal nu terug naar de afdelingen: zij immers kiezen de afgevaardigden en wijzen woordvoerders aan. Het uitgangspunt van evenredige deelname van vrouwen en migranten moet aan de basis gestalte krijgen.

Categorie-indeling amendementen

De amendementen op het ontwerp-verkiezingsprogramma zijn door het congrespresidium in vier categorieën ingedeeld, waardoor slechts een deel in stemming komt.

Categorie A: redactioneel

Deze amendementen hebben slechts betrekking op de redactie van voorliggende uitspraken. Een deel wordt als verbetering overgenomen, een deel niet. Deze amendementen komen niet in stemming.

Categorie B: van dezelfde strekking

Deze amendementen vallen weg tegen andere amendementen met dezelfde strekking; ze komen niet in stemming.

Categorie C: kleine wijziging

Deze amendementen betreffen een kleine inhoudelijke wijziging of wijziging van een ondergeschikt punt. Ze komen niet in stemming, maar worden aangenomen of verworpen conform het preadvies van het partijbestuur.

Categorie D: wezenlijke verandering

Deze amendementen beogen wezenlijke veranderingen in de ontwerp-tekst. Alleen de amendementen uit categorie D komen in stemming.

Beroepsmogelijkheid

Tegen de indeling van een amendement in de categorieën A, B of C mag (krachtens besluit van het vorige congres) beroep worden aangetekend. Bij het instellen van beroep gelden twee voorwaarden:

a. Het beroep moet worden ondersteund door ten minste vijf indieningsgerechtigden. Indieningsgerechtigd zijn de afdelingen, de categorale groepen en een groep van ten minste vijftien partijleden gezamenlijk.

b. Het beroep moet uiterlijk zeven dagen voor het congres schriftelijk en ondertekend worden ingesteld. Dit wil zeggen dat het uiterlijk **vrijdag 19 november** 's ochtends op het partijbureau moet zijn ontvangen. Adresseer het beroep aan Congrespresidium GroenLinks, postbus 700, 1000 AS Amsterdam, en vermeld op de envelop duidelijk "beroep categorie-indeling".

Als aan deze twee voorwaarden is voldaan, worden de desbetreffende amendementen alsnog ingedeeld in categorie D. Daarvan wordt melding gemaakt in Congreskrant 3.

Verantwoordingen fracties en partijbestuur

Verantwoording Tweede-Kamerfractie

De fractie heeft veel gedaan het afgelopen jaar, binnen en buiten de Kamer, in de eigen fractie en in samenwerking met andere GroenLinkse geledingen, op zoek in alle delen van het land, bij scholen, bedrijven, sociale werkplaatsen en buurten. Te veel om hier op te sommen. Toch willen we een indruk geven van het dagelijks werk, de Diligentiedebatten, notities en projecten van de Tweede-Kamerfractie.

Over het dagelijkse parlementaire werk, de Kamerdebatten, mondelinge overleggen, schriftelijke en mondelinge vragen doet het partijblad maandelijks verslag. Deze verslagen zijn samen met berichten in andere media stof voor de fractieverantwoording op de GroenLinkse Raad. Het congres zal bekend zijn met deze werkwijze.

De fractie hecht eraan op te merken dat zij te allen tijde aanspreekbaar is op al haar parlementaire activiteiten. We erkennen dat niet elke GroenLinkse inbreng in de Kamer even prominent de publiciteit haalt. Daarom zullen wij zonder morren vragen beantwoorden over kwesties waarop het GroenLinkseluid node werd gemist. Selectieve berichtgeving in de pers staat namelijk niet gelijk aan selectieve aandacht en inzet van de fractie. Onze aandacht en inzet omvatten een zo breed mogelijk terrein. Van huurverhogingen tot leveranties van granaten aan Turkije; van Betuwelijn tot de stier Herman; van herziening van de bijstandswet tot een onderzoek naar het politieoptreden tijdens de jongerendemonstratie van 8 mei j.l.

Werkwijze

1992/93 was voor de fractie een jaar vol veranderingen: een andere fractievoorzitter, een nieuw Kamerlid en maar liefst vijf nieuwe medewerkers. We vonden het symposium ter gelegenheid van het afscheid van Ria Beckers zeer geslaagd en maken nu nog politiek gebruik van uitspraken die daar gedaan zijn.

De fractie heeft, zoals op het laatste congres was aangekondigd, werk gemaakt van het project politieke vernieuwing. Onder aanvoering van Ina Brouwer heeft de fractie met deskundigen uit zeer verschillende hoek van gedachten gewisseld over een nieuwe werkwijze voor de fractie. Conclusie: we willen scherper prioriteiten stellen en veel aandacht, binnen en buiten de Kamer, besteden aan projecten die we echt heel belangrijk vinden. Niet alleen de politieke agenda volgen, maar deze ook actief beïnvloeden, is het devies.

Deze veranderingen moeten groeien, maar voor een deel zijn ze al zichtbaar. Zo is er bijvoorbeeld een medewerker "zonder portefeuille" die zich de komende tijd vooral zal bezighouden met pas vastgestelde prioriteiten (bijvoorbeeld groene werkgelegenheid). Ook zijn er nieuwe projecten gestart, o.a. rond gemeentelijke milieuheffingen, de bejaardenorden, afval, migratie en Bosnië-Herzegovina.

Onderdeel van het project politieke vernieuwing was ook een discussie over de diverse manieren waarop het fractiewerk in duo-constructies kan worden verricht. Direct resultaat van deze discussie was dat de helft van de fractie zich in duo-vorm heeft gemengd in het referendum over het lijsttrekkerschap.

Zoals bekend is het organiseren van Diligentiedebatten en het uitbrengen van fractienotities een vast onderdeel van onze werkwijze geworden. Het afgelopen jaar heeft de fractie drie Diligentiedebatten georganiseerd, om discussies los te breken uit de betrokken stellingen in de Kamer en om belanghebbenden uit bedrijven en bewegingen mee te la-

ten praten.

In maart lanceerde Peter Lankhorst tijdens het Diligentiedebat over de OV-jaarkaart voor studenten zijn plan voor een week-of-weekendkaart. Eind juni organiseerde de fractie een Diligentiedebat tussen de kandidaat-lijsttrekkers van GroenLinks. Toegegeven, het zaaltje was benauwd, maar de discussie gaf tenminste enig inzicht in de ideeën van de kandidaten. En daar was behoefte aan, vonden wij. In oktober vond een discussie plaats over de regeringsnota *Een wereld in geschil*, waar Bram van Ojik het debat zocht met Jan Pronk. Vier fractienotities en een initiatiefwet zagen het afgelopen jaar het licht. Naast de notitie *Verbeelding in de hoofdrol* over politieke vernieuwing, presenteerde de fractie een financieel goed onderbouwd voorstel om milieuvriendelijke producten en arbeidsintensieve diensten in het lage btw-tarief onder te brengen. Dit onder de wellicht wat saaië titel *Op weg naar een groene belastingheffing II*. Een poging om met de notitie *Defensiematerieel in een veranderende wereld* het conversiedebat een nieuwe impuls te geven, heeft niet dat gebracht wat we misschien iets te overmoedig hadden verwacht.

Met de meest recente notitie *Sporen door de delta; een GroenLinks-discussienota over Betuwelijn en Hogesnelheidslijn* zal dat minder snel gebeuren. De discussie is hoogst actueel en houdt de gemeeders flink verhit. Een duidelijke en gedegen GroenLinkse visie op beide spoorlijnen zal niet onopgemerkt blijven. Met de initiatiefwet *Bevordering van deeltijdarbeid* hoopt de fractie 100.000 nieuwe arbeidsplaatsen te scheppen.

Naast Diligentiedebatten en fractienotities heeft de fractie twee nieuwe activiteiten in haar werkwijze opgenomen. Ten eerste hebben we naar aanleiding van een zeer geslaagd bezoek aan de provincies Noord-Brabant en Limburg besloten om regelmatig met een grote delegatie op werkbezoek te gaan. Inmiddels zijn bezoeken afgelegd aan Amsterdam-Zuidoost, de drie noordelijke provincies, West-Brabant en Zeeland, Rotterdam, Nijmegen, de dubbelstad Enschede/Hengelo en Den Haag. Dat bevalt goed: wij krijgen informatie uit de eerste hand, dit geeft een veel levendiger indruk van problemen, bovendien weten de organisaties die we bezoeken ons daarna beter te vinden. Ook wordt de band met de lokale GroenLinks-afdelingen aangehaald. De fractie zal dan ook doorgaan met dergelijke bezoeken. Het tweede initiatief betreft een nieuwe publikatieserie. De zogenaamde *Milieu-schandpalen* proberen de schijnconsensus over verschillende milieuproblemen door te prikken. Ze zijn niet te dik en worden uitgebracht op een moment dat we er in de Kamer ook iets mee kunnen. Inmiddels zijn er vier verschenen: over de CO₂-problematiek, de aluminiumsmelters, het vliegverkeer en het falende mestbeleid.

In lijn met ons plan om meer in projectvorm te werken en snel binnen- en buitenparlementair te reageren op actuele ontwikkelingen, hebben we een aantal activiteiten georganiseerd die een aparte vermelding verdienen. Het doel is om niet alleen snel te reageren op actuele gebeurtenissen, maar ook een verbinding te leggen met het parlementaire werk.

Zo zijn we meteen naar Eindhoven gegaan toen Daf in de problemen zat, om van werknemers en lokale bondsbestuurders te horen wat zij van de politiek verwachtten. Er is een hoorzitting over de herziening van de bijstandswet georganiseerd waar direct betrokkenen,

ook uitkeringsgerechtigden zelf, het woord voerden. De fractie heeft een rondetafelgesprek geïnitieerd tussen de leiding en de scherpste criticasters van het Grenshospitium. Wij hebben gesproken met de defensiestaf over de (on)mogelijkheden van militaire interventie in voormalig Joegoslavië. Ook zijn in verschillende delen van Nederland opvangcentra voor Bosnische vluchtelingen bezocht.

Peter Lankhorst's Jeugdtag, waarbij jongeren een dagje in de Kamer konden kijken, beoogde jongeren weer wat meer bij de politiek te betrekken. Toen het in de zomer echt fout liep in Sarajevo, heeft de fractie de Kamer van reces teruggeroepen om te praten over concrete hulp die Nederland kon bieden. Aansluitend was Ina Brouwer (als vicevoorzitter van de Nederlandse afdeling van de Helsinki Citizens Assembly) medeorganisator van een faxactie en deed Leoni Sipkes via een open brief een beroep op alle Europese parlementariërs om in actie te komen. Dergelijke snelle acties kunnen ook in de toekomst van de fractie verwacht worden.

Speciale aandacht gaat uit naar het migratiebeleid. De fractie doet haar uiterste best om - tegen de heersende trend in - de belangen van vluchtelingen te behartigen. Helaas delven wij vaak het onderspit. Zelfs zoets elementairs als een beroepsrecht voor asielzoekers wordt door regeringspartijen en rechtse oppositie achteloos uit de Vreemdelingenwet geschrapt. Terwijl keer op keer blijkt dat er veel schort aan de behandeling van asielaanvragen. Dankzij de onvolprezen Michel van Winkel slaagt de fractie er gelukkig nog vaak in om voor individuele gevallen een gunstige beslissing te bedingen. Maar het blijft triest dat deze mensen hun geluk te danken hebben aan een vrij willekeurige speling van het lot in plaats van aan een rechtvaardige en humane Vreemdelingenwet. Naast de genoemde Diligentiedebatten, notities, werkbezoeken, *Milieuschandpalen* en snelle acties trekken Kamerleden en medewerkers regelmatig het land in voor spreekbeurten en forumdiscussies. Ook zijn er veel contacten met andere geledingen van GroenLinks: partijbestuur, GroenLinkse Raad, Europese fractie. We weten de weg te vinden naar onze mensen in de Provinciale Staten en de gemeenteraden, daarin bijgestaan door het raads- en statenwerk. GroenLinkse wethouders treffen we twee maal per jaar op de wethoudersdag. Overigens nemen de fractiemedewerkers deel aan de meeste werkgroepen van de partij.

Bovendien heeft een nieuw fenomeen ingang gevonden in GroenLinks: de Visites. Op deze regionale partijavonden worden de banden met het lokale kader en met de achterban aangehaald, en kan een Kamerlid (meestal de fractievoorzitter) een politiek verhaal houden. Er is wat gesleuteld aan de formule van de Visites om de afstand tussen podium en publiek zo klein mogelijk te maken. De fractie zoekt ook hier de discussie.

De onderlinge samenwerking tussen fractie, partijbestuur, Wetenschappelijk Bureau en Scholing & Vorming wordt steeds hechter. Niet alleen wordt er binnen al deze geledingen steeds meer projectmatig gewerkt, ook het aantal gezamenlijke projecten neemt toe. Voorbeelden zijn de campagne rond de multiculturele samenleving, het mobiliteitsproject en het project milieu en economie. De investering in deze samenwerking is ook zichtbaar in de voorbereiding van de verkiezingscampagnes en zal ook daarna haar vruchten afwerpen. De communicatie en samenwerking met de Eurofractie verloopt nog steeds

voorspoedig, getuige ook de notitie *Sporen door de delta*, die door beide fracties gezamenlijk is geschreven. Het overleg met onze Belgische vrienden van Agalev is uiteraard voortgezet.

Resultaat van de goede samenwerking tussen Eurofractie, Agalev en de Tweede-Kamerfractie was het inspirerende cultuurdebat "Onder de warme deken van de moedertaal", dat op 11 september plaatsvond in Europa's culturele hoofdstad Antwerpen. GroenLinks en Agalev presenteerden daar een gezamenlijke verklaring waarin zij pleiten voor een versterking van de Vlaams-Nederlandse culturele samenwerking.

In de Kamer

Zomaar een paar opvallende debatten. In februari werden RIVM-cijfers over de terugdringing van de CO₂-uitstoot bekend. Teleurstellende cijfers. Ria Beckers interpeleerde de minister-president, die wel moest toegeven dat zijn broeikasbeleid faalde. Zijn beloftes ter verbetering waren behoorlijk vaag, maar toch, Lubbers wist weer goed dat er op hem gelet wordt.

Een ander opvallend debat was het laatste voor het zomerreces, over de bevordering van de arbeidskansen van minderheden. Midden in de nacht luisterde de hele Kamer ademloos toe hoe PvdA-woordvoerder Apostolou verklaarde dat zijn fractie, tegen de wens van het kabinet in, voor het initiatiefwetsvoorstel van de gezamenlijke oppositie zou stemmen. Paul Rosenmöller en zijn mede-indieners van D66 en VVD hadden een Kamermeerderheid veroverd, zodat werkgevers in de toekomst verplicht worden om openbaar te maken hoeveel allochtonen ze in dienst hebben. Hopelijk zet deze openbaarheid meer zoden aan de dijk dan eerdere, falende belofes.

Al wat langer geleden vond het debat plaats waarin Peter Lankhorst zijn initiatiefwet over het leerlingstatuut met succes verdedigde. Opmerkelijk was dat hij zich zowel in de Tweede als Eerste Kamer liet assisteren door scholieren. Een novum in de parlementaire geschiedenis.

Mooi was het debat over het visum van Poncke Princen. De interpellatie, aangevraagd door Leoni Sipkes, leverde interessante discussies op over 's Neerlands koloniale verleden en zelfs over de vraag in hoeverre je de geschiedenis vanuit het heden kan beoordelen. Helaas leidde dit alles er niet toe dat Princen alsnog tot Nederland werd toegelaten. Resultaat voor GroenLinks was wel een goed contact met Princen. Zo heeft Wilbert Willems eind september in Jakarta uitvoerig met hem gesproken over de mensenrechtensituatie in Indonesië en onderzocht of er mogelijkheden zijn voor GroenLinks om de organisatie van Princen te ondersteunen. Maatschappelijk van beperkte betekenis, maar voor de Kamer een hele stap vooruit is de onlangs door minister Dales aangekondigde grondwetswijziging waarmee een zwangerschapsverlof voor Kamerleden mogelijk wordt. Het politieke en persoonlijke pionierswerk van enkele (oud)fractieleden is hiervoor baanbrekend geweest.

Positie fractie

Peter Lankhorst opende zijn bijdrage aan de laatste algemene beschouwingen met de constatering: "Dat dit kabinet er nog zit, is een klein wonder. Het is te danken, denk ik, aan de ervaring van de minister-president en de inschikkelijkheid van de PvdA." Deze uitspraak bevat in een notedop de verklaring voor het feit dat dit kabinet het blijft verti- ken om te vallen! Nu het kabinet ook de

Miljoenennota '94 heeft overleefd, lijkt een voortijdig politiek einde vrijwel uitgesloten. Het kabinet zal plichtmatig haar beperkte agenda afwerken en de politieke partijen hebben zich al op de verkiezingscampagne gestort.

De drie pleidooien van Peter Lankhorst, een *nieuw pleidooi* voor de verzorgingsstaat, een *hard pleidooi* voor groene werkgelegenheid en voor een daadwerkelijke verschuiving van de lasten van arbeid naar milieu en grondstoffen, en een *hartschokkend pleidooi* voor de multiculturele samenleving, konden tijdens de algemene beschouwingen de schrille verkiezingsretoriek makkelijk weerstaan. Het is en blijft noodzakelijk om deze kernpunten van GroenLinkse politiek publiekelijk te verwoorden. Dit is soms moeilijk. Maar het is tegelijkertijd ook uitdagender dan het bakkelijen over de vraag welke lastenverlichting de kiezers nu weer cadeau moeten krijgen. De politiek lijkt steeds vluchtiger geworden. Fracties hebben hun stellingen al definitief betrokken voordat het embargo op nieuwe regeringsstukken is verstreken. Wie enige afstand van het slagveld neemt, overziet een curieuze loopgravenoorlog waarin vele partijen elkaar met evenzovlede Pavlov-reacties bekogelen.

De fractie vindt dat zij tot taak heeft om deze wijze van politiek bedrijven te doorbreken. GroenLinks moet als eigentijdse partij een gedegen visie combineren met verrassende initiatieven. Voor de fractie betekent dit een voortdurende speurtocht naar de ideale mix tussen een getuigenisrol en een meer pragmatische, op resultaat gerichte opstelling. De uitkomst zal soms bij een deel van de achterban moeilijk liggen. Dit hebben we ervaren uit sommige reacties op onze samenwerkingsprojecten met de VVD- en de D66-fractie. De fractie gaat kritiek echter niet uit de weg. Zij zoekt de discussie, maar vraagt ook vertrouwen in de wijze waarop zij poogt de eigen dynamiek van de politiek te beteugelen.

Een van de samenwerkingsprojecten met D66 en de VVD betrof de uitvoeringsorganisatie sociale zekerheid, en vormde een opmaat voor de enquêtecommissie-Buurmeijer. Wilbert Willems heeft zich met veel ijver, zonder last of ruggespraak, ingezet voor deze parlementaire enquête. Het rapport van de commissie onderschrijft volledig de visie die de fractie had op de noodzaak om de uitvoeringsorganen te herstructureren. Dat de commissie in haar enthousiasme verder is gegaan en unaniem aanbevelingen doet voor een herziening van het hele stelsel van werknemersverzekeringen, is begrijpelijk maar niet zaligmakend. De fractie juicht het toe dat een groep parlementsliden (tijdelijk) de loopgraven heeft verlaten om samen een doorbraak te forceren. Dat wil echter nog niet zeggen dat zij het resultaat omarmt. De kans dat met de plannen-Buurmeijer individuele werknemers, om welke reden dan ook, uiteindelijk in de bijstand terecht komen, is levensgroot aanwezig. Dit, gecombineerd met de voortdurende, laag bij de grondse aanvallen op het bijstandsniveau zelf, staat garant voor een zeer kritische opstelling van de fractie.

De fractie zal de komende tijd steeds meer campagnegericht gaan werken. Dat vraagt om een goede afstemming met partijbestuur en campagneleiding. Voor een deel bestaat het campagne-werk uit het alert aanwezig zijn in de Tweede Kamer. Voor een ander deel uit werkbezoeken, spreekbeurten en andere activiteiten in het land. Wij menen dat er de afgelopen jaren een goede basis is gelegd voor een succesvolle campagne.

GroenLinks heeft zich een duidelijke positie verworven. We staan waarvoor we gaan. Groen en Links zijn bij elkaar gaan horen. Groen en Links hebben inhoud gekregen. GroenLinks is meer geworden dan de optelsom van de samenstellende delen. En dat was onze eerste opdracht.

Namens de Tweede-Kamerfractie:
Peter Lankhorst

4 oktober 1993

Bijlage

Diligentiadebatten

- Twaalfde Diligentiadebat over de studentenjaarkaart. Met als deelnemers: Peter Lankhorst, Simone van Geest (LSVB), Tineke Netelenbos (PvdA), Maria Buitenkamp (Milieudefensie) en Hein Albeda (Consumentenbond en discussieleider). Verder namen deel: de onderhandelaar van de NS, een direc-

tiel van de OV-Jaarkaart BV en een vertegenwoordiger van de reizigersorganisatie Rover.

- Dertiende Diligentiadebat tussen alle negen kandidaat-lijsttrekkers van GroenLinks, onder leiding van partijvoorzitter Marijke Vos.

- Veertiende Diligentiadebat over de regeringsnota *Een wereld in geschil*. Met als deelnemers o.a. Bram van Ojik, Jan Pronk en Greetje Lubbi (Novib).

Notities

- *Op weg naar een groene belastingheffing II. Een eerste stap op weg naar ecologisering van de Belasting Toegevoegde Waarde (BTW) ten gunste van milieu en werkgelegenheid*. Oktober 1992, 28 p.

- *Defensiematerieel in een veranderende wereld. De mogelijkheden van een beleid gericht op conversie*. Mei 1993, 42 p.

- *Verbeelding in de hoofdrol. GroenLinks en vernieuwing van de politieke cultuur*. Mei 1993, 47 p.

- *Sporen door de delta. Een GroenLinks-discussienota over Betuwelijn en Hogesnelheidslijn*. September 1993, 28 p.

Milieuschandpalen

- Nummer 1, *Utrecht aan Zee* (inzake CO₂-problematiek), april 1993.

- Nummer 2, *Alumini(m)um; omschakelen op hergebruik* (inzake aluminiumsmelters), mei 1993.

- Nummer 3, *Vliegen: veel vuiltjes aan de lucht* (inzake vliegverkeer, Schiphol en regionale vliegvelden), juni 1993.

- Nummer 4, *Het gaat niet best met de mest* (inzake overbemesting en een falend mestbeleid), oktober 1993.

Initiatiefwetten

- Initiatiefwet *Leerlingenstatuut*. Voorstel van wet van het lid Lankhorst tot wijziging van de Wet op het Voortgezet Onderwijs en van de Wet Medezeggenschap Onderwijs. Is gepubliceerd in het Staatsblad (nr. 74, 1993) en daarmee officieel van kracht.

- Initiatiefwet *Bevordering evenredige arbeidsdeelname allochtonen*. Voorstel van wet van de leden Rosenmüller, Groenman en Dijkstra betreffende de bevordering van evenredige arbeidsdeelname van allochtonen. Ligt nu voor behandeling bij de

Eerste Kamer.

- Initiatiefwet *Bevordering van deeltijdarbeid*. Voorstel van wet van het lid Rosenmüller tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek in verband met het recht van de werknemer de overeengekomen werkduur te verminderen en een verbod voor de werkgever tot het maken van onderscheid wegens de arbeidsduur. Ligt nu bij de Raad van State en komt daarna in de Tweede Kamer.

Verantwoording Eerste-Kamerfractie

Algemeen

In ons vorig verslag maakten we melding van de groeiende belangstelling voor de Eerste Kamer. Dit "activisme" van de Eerste Kamer is het laatste jaar alleen maar versterkt.

We gaven toen als verklaring de politieke verhoudingen in de Eerste Kamer, waar CDA en VVD een meerderheid hebben en de CDA-fractie elke minimale invloed van de PvdA op het regeringsbeleid tot nul wil reduceren. Deze verklaring is nog steeds geldig bij onderwerpen als de basisvorming, het plan-Simons (waar ook het verdachte woord "basis"-verzekering in voorkomt), de verhoging van het huurwaardeforfait en zeer recentelijk de bodemsanering.

Anders ligt het echter bij onderwerpen als de WAO, de Algemene Nabestaandenwet en de Wet Voorzieningen Gehandicapten. De Eerste-Kamerfractie van de PvdA is "gewoon" sociaal-democratisch gebleven, kijkt met afgrijzen naar de prestaties van haar partij in de regering en heeft grote inhoudelijke bezwaren tegen deze wetten. Vooral bij de WAO-wetgeving manifesteerde zich dit duidelijk. De VVD is (oppositieel) tegen, vaak net als D66. Zo tekent zich in de Eerste Kamer op het terrein van de sociale politiek regelmatig een meerderheid af die eigenlijk tegen de wetsvoorstellen is. Onder deze druk ziet de regering zich gedwongen concessies en toezeggingen te doen, waarna de PvdA (met het CDA) de wet doorgaans tot stand brengt.

Bij de drie bovengenoemde wetsvoorstellen heeft onze fractie een stevige inbreng gehad. Onze fractievoorzitter wist de belangstelling van de media regelmatig te bereiken als de politieke golven opliepen. In onze inhoudelijke inbreng lijken de media dan veel minder geïnteresseerd te zijn.

Een zeer belangrijke wet, die speelt op het moment dat dit verslag wordt geschreven, is de Wet Bodemsanering. Een rechtse meerderheid van CDA, VVD, klein-rechts en D66 (!) heeft de verhalen van de bedrijfsadvocaten en het VNO overgenomen en lijkt ervoor te gaan zorgen dat de miljardenrekening naar de belastingbetaler wordt doorgeschoven. Een regelrechte schande heeft onze fractie dit genoemd. Door Natuur en Milieu, de Stichting Nederland Giftvrij en door ons is de vraag al gesteld waar D66 staat als dit eng juridische betoog het milieubelang zo kan overvleugelen. Maar helaas was de pers weinig geïnteresseerd in ons inhoudelijke betoog en schreven ze slechts over de meerderheid in de senaat die juridische bezwaren heeft, zonder dat goed te analyseren.

Maar ach, we klagen daar niet meer

over: het Eerste-Kamerwerk is een les in bescheidenheid en bestaat vooral uit het op de achtergrond en in publicitaire stilte ideologische en politieke invloed uitoefenen, toezeggingen ontlokken en succesjes boeken.

Wat is er bereikt?

Politieke invloed oefenden we uit door te pleiten voor legalisering van (alle) drugs, door te spreken van collectieve *lusten* - i.p.v. collectieve lastendruk, door de illegale werkgevers aan de kaak te stellen, door een harde kritiek te ventileren op de zogenaamde duurzame landbouw en te pleiten voor biologische landbouw, door ecologische woningbouw te promoten, door stevige kritiek te uiten op het Verdrag van Maastricht en het Schengenakkoord - om maar eens een paar voorbeelden te noemen.

Toezeggingen worden ook nog wel eens ontlokt: voor het terugbouwen van de rivierdijkwoningen komt een architectuurprijsvraag (de actiegroep Red het Rivierenlandschap heeft daar jarenlang tevergeefs voor gestreden), de reclamevliegtuigen worden aan banden gelegd, er zijn stickers beschikbaar gekomen tegen reclaimedrukwerk (nee-nee en nee-ja), met de NS wordt overlegd over meer mogelijkheden voor de fiets op de trein, om maar eens een greep te doen. Dit soort toezeggingen raken natuurlijk niet het hart van het beleid, maar zijn toch interessant en betrokken actiegroepen (bijvoorbeeld de ENFB) kunnen er weer verder mee.

Een succes was de unaniem aangenomen motie over de genetische manipulatie met de stier Herman: Er moet een onderzoek verricht worden naar de alternatieven en als dat alternatief er is, moet gestopt worden met Herman. De Dierenbescherming was zeer tevreden met deze uitspraak van de senaat. In het algemeen zijn de discussies over genetische manipulatie in de Eerste Kamer van hoog niveau en is er een hechte samenwerking met klein-rechts (met name Schuurman van de RPF) op dit punt.

Volstrekt anders liggen de verhoudingen bij twee wetten die binnenkort in de Eerste Kamer de nodige aandacht zullen trekken: de Wet op de Lijkbezorging (euthanasie) en de Wet Gelijke Behandeling. Stapels brieven en handtekeningen tegen deze wetten mochten we ontvangen en het schijnt dat de CDA-fractie het er nogal moeilijk mee heeft. Met VVD, D66, GroenLinks en de PvdA als voorstemmers is er gelukkig een meerderheid voor de Wet Gelijke Behandeling.

Relatie met Tweede-Kamerfractie

De contacten met de "overzijde" zijn vrij intensief, vaak bilateraal. Het bezoeken van elkaars fractievergaderingen blijft moeizaam, omdat we beide op dinsdagochtend vergaderen. Alleen als wij op maandagavond vergaderen (wat we af en toe doen), kunnen we volledig aanwezig zijn. Bij de verdeling van spreekbeurten weet de Tweede-Kamerfractie ons goed te vinden. Meestal wordt er bij wetten gelijk gestemd. In de afgelopen periode waren er twee belangrijke verschillen: onze fractie stemde tegen de Defensiebegroting en tegen de Tracéwet.

De Defensiebegroting wezen wij af, omdat de minimale bezuinigingen van Ter Beek ons niet ver genoeg gingen en er nog steeds principiële punten spelen waar we tegen zijn (de atoombom, de Navo en de band met de VS, de investeringen voor de luchtmobiele brigade, de (nieuwe) oefenterreinen, het verpatsen op de wereldmarkt van het wapentuig, de wapenexport). Op het punt van de wenselijkheid van optreden van een VN-vredesmacht ligt er een belangrijk meningsverschil in onze fractie, waar regelmatig over gediscussieerd is. Hannah van Wijngaarden denkt hier anders over dan de rest van de fractie. Maar ook de rest van de fractie ziet niet dat een pleidooi voor VN-optreden moet leiden tot instemmen met de Defensiebegroting. Bij de Tracéwet hebben we - als enige - tegengestemd, omdat uit deze snelkookpan de geuren van de diesel en de natuurvernietiging opstegen. Bij de Tweede-Kamerfractie stemde alleen Wilbert Willems tegen.

Ook bij de herindeling van Oost-Brabant was er een verschil van mening. Onze fractie wees de tendens tot grootschaligheid van de hand, terwijl de Tweede-Kamerfractie moties van VVD en PvdA die dit bewerkstelligden steunde.

De huisstijl van de Eerste-Kamerfractie kan getypeerd worden als offensief, confronterend en afwijkend van de grijze consensus in woord en gebaar. We hebben er goede nota van genomen dat de GroenLinkse Raad, bij onze verantwoording, was ingenomen met deze stijl.

Relatie met de partij

We hebben de provincies onderling verdeeld en bezoeken gewestelijke vergaderingen. Ook bij werkbezoeken (met de Tweede-Kamerfractie) proberen we altijd iemand van ons mee te laten doen voor de zo broodnodige contacten. Aan de kaderdagen deden eveneens leden van onze fractie mee. Wim de Boer

heeft deelgenomen aan de commissie-Duyvendak en de Commissie Inhoudelijke Coördinatie, en heeft enige energie gestoken in het kandidaat-lijsttrekkerschap. Verder is hij lid van de inhoudelijke campagnecommissie.

Interne werkwijze

De Eerste Kamer vergadert op dinsdag. Alle vergaderingen, inclusief de commissiebijeenkomsten, vinden dan plaats. We doen vaker dan vroeger mee aan de schriftelijke voorbereiding in de commissies. Enerzijds omdat er dan eerder een positie in een debat kan worden verkregen, en anderzijds omdat de media willen weten (bij belangrijke wetsvoorstellen) wat ons standpunt is. Ook aan begrotingsdebatten doen we vaker mee dan vroeger.

Van het middel om schriftelijke vragen te stellen, maken we weinig gebruik. De verzoeken om dit te doen gaan ook meestal uit naar de Tweede-Kamerfractie.

We worden gebombardeerd met uitnodigingen voor congressen, symposia en bijeenkomsten. Hier wordt uiteraard slechts selectief gehoor aan gegeven. Zo zullen we eerder aanwezig zijn bij een congres over twintig jaar Zuivere Koffie en een bijeenkomst over het broeikas-effect dan bij een vergadering van het KNOV of de wegenbouwers. De partij vertegenwoordigen, contacten leggen, informatie verzamelen en doorgeven is een nuttig rendement van dit representatiebeleid.

Varia

Op Prinsjesdag zijn Hannah van Wijngaarden en Tom Pitstra niet aanwezig; ze vinden het nog steeds een overbodig anachronisme en hebben geen zin drie keer hoera voor de koningin te roepen. In het vorig verslag schreven we over de Zuivere Koffie, met de thee is het nu ook gelukt dit in de Eerste Kamer te laten drinken.

Hannah van Wijngaarden's initiatief om de oude computers van de Eerste Kamer naar de vredesbeweging in Joegoslavië te zenden is ook geslaagd en lijkt ons het vermelden waard.

Voor overige vragen verwijzen we naar onze telefoonnummers, de *Handelingen* en onze aanwezigheid op het congres. We vinden het leuk om aangesproken te worden met suggesties, vragen en (ook) kritiek.

Wim de Boer (05750-19487)

Fenna Bolding (03200-49061)

Tom Pitstra (050-259865)

Hannah van Wijngaarden (075-174049)

Verantwoording delegatie Europees Parlement

Dit jaar is de situatie in Europa er niet rooskleuriger op geworden. De ratificatie van het Verdrag van Maastricht wilde niet vloten. Waarschijnlijk zal Duitsland in oktober als laatste tekenen. Daarmee is het verdrag bijna een jaar vertraagd. Het valt niet te verwachten dat de zaken plotsklaps zullen veranderen als het verdrag van Maastricht geratificeerd is. Eerder zal het akkoord op het gebied van het buitenlandse beleid en het monetair beleid een blok aan het been zijn. Wij krijgen dus ons gelijk met de afwijzing van het Verdrag van Maastricht.

Erg gelukkig word ik daar echter niet van. Wij als GroenLinks hebben immers een groot belang bij de ontwikkeling naar een sociaal rechtvaardige en ecologisch duurzame EG. Stuurloosheid, stagnatie en re-nationalisering zijn een nachtmerrie voor links in Europa. Rechts heeft met de realisering van de ene grote binnenmarkt voor het bedrijfsleven z'n zaakjes voor elkaar. Wij staan voor de opdracht om onze politieke doelen nu te bevechten. De situatie in de EG verschilt wat dat betreft niet van onze positie in de nationale politiek. Drie ontwikkelingen vormden het afgelopen jaar de grootste obstakels: de strijd in Bosnië, de monetaire crisis en de landbouwproblematiek.

Bosnië

De oorlog in ex-Joegoslavië is geen stap dichterbij een oplossing gekomen. De EG heeft weliswaar een eigen onderhandelaar, maar die is met handen en voeten gebonden. De raad van ministers van Buitenlandse Zaken geeft hem immers geen heldere opdrachten. Al vanaf het uitbreken van de oorlog in ex-Joegoslavië is de EG verdeeld. Dat is een van de belangrijkste redenen waarom het bloedvergieten gewoon doorgaat. Het Europees Parlement daarentegen heeft keer op keer aangedrongen op ingrijpen van de EG en de VN. Zonder steun van de EG zal immers geen enkele instantie zich wagen aan ingrijpen in het conflict.

Monetaire crisis

De crisis in het Europees Monetair Stelsel is afgelopen zomer manifest geworden. De gulden wist zich samen met de Duitse mark te handhaven. Alle overige munten zweven nu binnen een bandbreedte van 15%, waarmee in feite het EMS niet meer functioneert. Het doel van Maastricht om in de EG één munt en één centrale bank te vormen, is daarmee verder weg dan ooit. De verkramptheid waarmee onder meer de Nederlandse regering zich blijft vastklampen aan het tijdpad van de Monetaire Unie, is gevaarlijk. Er wordt namelijk geen antwoord gegeven op de oorzaken van de monetaire crisis: het gebrek aan convergentie van de nationale economieën in een open markt en de enorme invloed van de speculanten.

Landbouwbeleid

De GATT heeft in de EG voor veel opschudding gezorgd. De Europese Commissie heeft met de Verenigde Staten het zogenaamde Blairhouse-akkoord afgesloten. Dit akkoord, dat de exportsubsidies voor de EG-landbouw afbouwt, kan zorgen voor een vrijere wereldhandel, waardoor ook derde-wereldlanden toegang kunnen krijgen tot de Europese landbouwmarkt. Ook maakt "Blairhouse" een GATT-akkoord mogelijk dat over veel meer dan landbouwproducten gaat. Door de exportsubsidies van de EG voor landbouwoverschotten zijn de wereldmarktprijzen kunstmatig laag. Zelfs zodanig dat het in ontwikkelingslanden soms goedkoper is vlees uit de EG-koelhuizen te kopen dan het lokale vlees. Denk aan de zwaar gesubsidieerde export van rundvlees naar de Sahellanden, waardoor ook derde-wereldlanden geen kans hebben hun vlees te verkopen. En dat in een regio die jarenlang voedselhulp kreeg vanwege de heersende hongersnood en die slechts moeizaam met hulp van onder meer de

EG langzaam overeind krabbelt.

Dit kwaadaardige landbouwbeleid wordt dus aan banden gelegd door het Blairhouse-akkoord. Maar Frankrijk probeert onder het akkoord uit te komen. Mocht het zover komen dat het Blairhouse-akkoord niet doorgaat, dan is er sprake van een diepe crisis in de Europese Gemeenschap met grote negatieve mondiale gevolgen. Tot mijn spijt heeft de landbouwgroep van de Groene fractie het Blairhouse-akkoord afgewezen. Zij acht het schadelijk voor de ontwikkeling van een ecologische landbouw in de EG. Ik geloof echter dat het afschermen van de Europese landbouwmarkt verkeerd is. Meer toegang voor de derde wereld en Oost-Europa op onze markt is van groot belang voor een duurzame ontwikkeling, niet alleen in West-Europa maar ook mondiaal. Er zijn andere wegen om tot ecologisering van de landbouw te komen, zoals de plannen van GroenLinks voor milieueffingen. Een deel van de opbrengst kan ingezet worden voor het investeren in milieuvriendelijker productie.

Voorzitterschap vervoerscommissie

Het afgelopen jaar heeft de hoofdmoot van mijn werk bestaan uit mijn activiteiten als voorzitter van de Commissie voor Vervoer en Toerisme. Deze officiële functie geeft mij veel kans om op allerlei interessante plekken voor vaak rechtse beleidsbepalers de GroenLinkse ideeën aan bod te laten komen. Veel van dat werk heeft uiteraard een weinig nationaal karakter. Belangrijk punt in het afgelopen jaar was het Cohesiefonds. Dit goed gevulde EG-fonds is bestemd voor de vier armste landen in Europa: Griekenland, Ierland, Spanje en Portugal. De afspraak is dat 50% voor infrastructuur wordt gebruikt en 50% voor milieuvesteringen. De eerste resultaten zijn ontmoedigend. 80% van het geld dat is uitgegeven, ging tot nu toe op aan infrastructuur (voor bijna 100% aan autowegen). Ik heb deze wanverhouding aangehangig gemaakt bij de Europese Commissie. Vergelijkbaar hiermee zijn de plannen voor de trans-Europese vervoersnetwerken. De Europese Commissie en de raad van ministers willen hun voorstellen zo snel mogelijk door het parlement jagen. Tot nu toe heeft de vervoerscommissie onder mijn leiding haar poot stijf gehouden. Er bestaat namelijk geen enkele samenhang tussen de voorgestelde netwerken. De autowegen, de binnenvaartwegen en het gecombineerd vervoer zijn klaar, terwijl het spoor er nog niet is. Tussen deze netwerken bestaat geen afstemming. Het zijn optelsommen van nationale wensenlijstjes die geen rekening houden met het milieu. Ik heb uiteraard tegen de autowegen gestemd.

Oost-Europa

Ik ben ook lid van de delegatie van het Europees Parlement voor Tsjechië en Slowakije. Daar kan ik vaak een milieuvriendelijke en op minderheden gericht politiek helpen bevorderen. Zo heb ik mij actief bemoeid met de bemiddelende rol die de EG speelt in het conflict tussen Slowakije en Hongarije over een stuwdam in de Donau, waarbij milieugevolgen een hoofdrol spelen. Begin oktober heb ik een gesprek met de Slovaakse premier Meciar, waarin ik de schandalige behandeling van minderheden als zigeuners in zijn land keihard aan de orde zal stellen.

Corruptie

Het Italiaanse corruptievirus is ook tot de Europese Gemeenschap doorgedrongen. De voormalige secretaris van de Europese Socialisten, Gialombardo, kwam op de loonlijst terecht van het Europees Parlement op een zeer hoge functie. Daar heeft hij reeds na twee maanden verlof gekregen om zijn eigen bedrijfjes te kunnen runnen. Een van deze bedrijfjes is verwickeld in de

smeergeldaffaire rond de aanschaf van Italiaanse Augusta-helicopters door België. Deze man wordt door de Italiaanse justitie gezocht, maar is intussen spoorloos verdwenen. Vragen van mijn kant aan de voorzitter van het parlement werden na lang treuzelen zeer onbevredigend beantwoord.

In het Europees Parlement lopen nog meer Italianen rond die door justitie gezocht worden. Zij zijn echter beschermd door een immuniteitsregeling, die het welhaast onmogelijk maakt leden van het Europees Parlement te berechten. Ik heb intussen een reglementswijziging ingediend om de opheffing van de immuniteit drastisch te versimpelen. Bovendien heb ik een resolutie ingediend om de onverenigbaarheid van functies voor ambtenaren van het Europees Parlement te regelen. Of er iets van terecht komt, zal de toekomst leren. In ieder geval heeft het aandacht in de pers gekregen.

Ik vind een actief optreden van GroenLinks tegen fraude en corruptie een goede bijdrage die wij kunnen leveren aan de effectiviteit en de geloofwaardigheid van de politiek. De grote fracties lopen hier met een grote boog omheen.

Groene fractie

De verkiezingskoorts in de Groene fractie is begonnen. Voor de aanstaande verkiezingen op 9 juni 1994 is al veel werk verzet. Er is een voorzet voor een gezamenlijk Europees groen verkiezingsprogramma, dat in februari hopelijk kan worden voorgelegd aan de GroenLinkse Raad. Bovendien heeft de fractie zich ingezet voor de Europese Federatie van Groene Partijen, die in juni in Helsinki is opgericht. Dit najaar zal ook een EG-commissie binnen de federatie worden opgericht, die samen met de Groene fractie de verkiezingen zal voorbereiden. Deze positieve ontwikkelingen op organisatorisch gebied maken het mogelijk om de volgende periode meer energie effectiever naar buiten te richten. Hoe de nieuwe internationale fractie eruit zal zien, hangt sterk af van de vraag of de Franse en Italiaanse Groenen terugkomen. Een coalitie van groene partijen met andere progressieve regionale of linkse partijen is wat mij betreft een goede mogelijkheid.

Vooruitzichten

Ik ga ervan uit dat GroenLinks straks met twee, maar misschien wel met drie parlementariërs in het Europees Parlement terugkeert (gezien de uitbreiding naar 31 Nederlandse zetels). Daardoor zal het werk winnen aan effectiviteit. Ik vertegenwoordig GroenLinks sinds 1992 helaas alleen, maar heb daarbij gelukkig de beschikking over een goed team. Ook is de samenwerking met de Kamerfractie in Den Haag het afgelopen jaar goed verlopen. Dat resulteerde onder andere in een gezamenlijke nota over de Hogesnelheidslijn en de Betuwelijn. Maar ook in een goede opstelling in het Nederlandse ratificatiedebat over het Verdrag van Maastricht in december 1992.

Ik hoop dat we met z'n allen in de partij zullen zorgen dat ook de laatste van de drie verkiezingen in 1994 een succes wordt. Ik ben gaarne bereid om op uitnodiging afdelingen daarvoor alvast op te warmen.

Nel van Dijk
30 september 1993

Verantwoording partijbestuur

Samenstelling en taakverdeling

Sinds het partijcongres van 30 en 31 oktober 1992 wordt het dagelijks bestuur gevormd door:

- Marijke Vos, voorzitter;
- Erik Meijer, vice-voorzitter;
- Maria Wiebosch-Steeman, secretaris;
- Rik Grashoff, penningmeester;
- Maarten van Poelgeest, secretaris publiciteit.

De andere leden van het partijbestuur zijn Gerrit Berkelder, Andrie de Boer, Renée Broekmeulen, Oscar Kemble, Joost Lagendijk, Sam Pormes, Ria Sikkes, Marianne Spierings, Radi Suudi en Hella van de Velde.

Op grond van artikel 87 van het huiselijk reglement bepaalt het partijbestuur in onderling overleg de taakverdeling. Deze luidt als volgt (indien een taak over meerdere bestuursleden is verdeeld, is de naam van de eerst verantwoordelijke gecursiveerd):

- antiracisme, multiculturele samenwerking: Radi Suudi, Sam Pormes;
- arbeid en inkomen: Marianne Spierings, Erik Meijer, Maarten van Poelgeest;
- buitenland: EG: Joost Lagendijk, Renée Broekmeulen;
- Caribisch gebied: Oscar Kemble;
- internationale contacten: Joost Lagendijk;
- Midden-Oosten: Joost Lagendijk, Radi Suudi;
- Noord-Zuid (ontwikkelingssamenwerking): Sam Pormes;
- Oost-Europa: Joost Lagendijk, Renée Broekmeulen;
- vrede en veiligheid: Joost Lagendijk;
- Zuiden (solidariteitsbeweging): Oscar Kemble;
- criminaliteit en sociale veiligheid: Maria Wiebosch, Gerrit Berkelder, Joost Lagendijk;
- Evangelisch-Radicaal Forum (contactpersoon): Andrie de Boer;
- feminisme: Hella van de Velde, Ria Sikkes;
- financiën: Rik Grashoff, Gerrit Berkelder;
- fractie Tweede Kamer (contactpersoon): Marijke Vos, Maria Wiebosch;
- homoseksualiteit (contactpersoon RozeLinks): Andrie de Boer;
- jongeren (contactpersoon Dwars): Maarten van Poelgeest;
- milieu: Gerrit Berkelder, Erik Meijer, Marijke Vos;
- ouderen (contactpersoon 50+groep): Oscar Kemble;
- partijopbouw: Maria Wiebosch, Andrie de Boer, Renée Broekmeulen, Rik Grashoff;
- partijraad (contactpersoon): Erik Meijer;
- positieve actie: Sam Pormes, Ria Sikkes, Hella van de Velde;
- publiciteit:

- externe communicatie: Maarten van Poelgeest, Ria Sikkes;
- interne communicatie: Maarten van Poelgeest, Renée Broekmeulen, Ria Sikkes (contactpersoon ledenblad), Maria Wiebosch;
- raads- en Statenwerk: Andrie de Boer;
- scholing en vorming (contactpersoon SVI): Andrie de Boer;
- verkiezingsprogramma, economische commissie: Marijke Vos;
- vluchtelingenwerk: Andrie de Boer, Renée Broekmeulen, Radi Suudi;
- volkshuisvesting, woonlasten: Erik Meijer;
- wetenschappelijk werk (contactpersoon WB): Radi Suudi.

In tegenstelling tot het vorige partijbestuur zijn er dit keer geen tussentijdse wisselingen geweest. Wel zal op het congres een nieuw bestuurslid publiciteit per 1 december 1993 worden benoemd.

Verkiezingen

Het hele lopende bestuursjaar hebben de voorbereidingen van de verkiezingen erg veel inzet gevraagd van bestuur en medewerkers. Op 2 maart zijn er gemeenteraadsverkiezingen, op 3 mei Tweede-Kamerverkiezingen en 9 juni

verkiezingen voor het Europees Parlement.

De voorbereidingen behelzen onder andere:

- Voor de gemeenteraadsverkiezingen zijn aan de afdelingen een tijdschema met alle belangrijke data en tips voor een goed verloop van de campagne toegestuurd.

- In het ledenblad van 8 mei is het concept-verkiezingsprogramma *De wereld als woning* verschenen. Vóór deze publicatie is het voorontwerp met de GroenLinkse Raad en met deskundigen van binnen en buiten de partij besproken.

- Op 18 september heeft een landelijke bijeenkomst plaatsgevonden om het aantal ingediende amendementen op het concept-verkiezingsprogramma (1400) terug te brengen.

- De Economische Commissie heeft aan het partijbestuur rapport uitgebracht over de problematiek rond het doorrekenen van het programma.

- De GroenLinkse Raad heeft de kandidatencommissies voor Tweede-Kamer Europese verkiezingen benoemd.

- Het partijbestuur heeft voor de samenstelling van de nieuwe Tweede-Kamerfractie een profiel voor de lijsttrekker en criteria voor de andere Kamerleden opgesteld. De GroenLinkse Raad heeft deze vastgesteld.

- Ook is een profiel voor de Europese fractie opgesteld en door de raad goedgekeurd.

- In overleg met de GroenLinkse Raad is het tijdschema voor de verkiezingen, zoals reglementair voorgeschreven, op enkele punten aangepast.

- Er is een kandidaatstellingsprocedure gestart met een oproep in het ledenblad. De kandidatencommissie Tweede Kamer heeft de uitvoering van het lijsttrekkersreferendum ter hand genomen.

- Op zondag 19 september heeft het partijbestuur een landelijke bijeenkomst georganiseerd, waar de kandidaat-lijsttrekkers zich konden presenteren.

- In overleg met de GroenLinkse Raad heeft het partijbestuur besloten zo nodig een tweede ronde te houden voor verkiezing van de lijsttrekker. Ook de organisatie van deze tweede ronde was in handen van de kandidatencommissie.

- Het bestuur heeft Maarten van Poelgeest als campagnecoördinator aangesteld voor de periode van 1 december 1993 t/m juni 1994. Het betreft hier een betaalde functie.

- In overleg met een groot aantal mensen binnen en buiten GroenLinks is een campagneplan opgesteld. Dit campagneplan is verspreid onder de afdelingen van GroenLinks.

- Het reclamebureau Nuyten & Associates is ingeschakeld om het concept voor de mediareclame te ontwikkelen.

- In september zijn er met SVI, WB, Groen Links in de EG, GroenLinkse Raad, enkele grote afdelingen en met alle plaatselijke campagnecoördinatoren veertien regionale bijeenkomsten ter voorbereiding van de campagne gehouden.

- Over eventuele samenwerking bij de Tweede-Kamerverkiezingen zijn gesprekken gevoerd met De Groenen en Solidariteit '93. De Groenen hebben een aanbod van GroenLinks afgewezen.

- Voor de voorbereiding van de Europese verkiezingen wordt verwezen naar de paragraaf "Buitenland".

Milieu

De beleidsgroep milieu is regelmatig bijeen geweest. Veel aandacht is besteed aan het concept-verkiezingsprogramma.

- Netwerken:

In samenspraak met GroenLinks-wethouders is een geregeld overleg in het leven geroepen tussen de wethouders milieu. Deze bijeenkomsten zullen ook een pr-kant kennen. De eerste bijeenkomst heeft plaatsgevonden in Nijmegen op 24 september en had als onderwerp "groen structuurplan".

Op 24 mei is er voor milieuwerggro-

pen in afdelingen een bijeenkomst georganiseerd over duurzame ontwikkeling.

- Mobiliteit:
Samen met de Europese fractie is een plan opgezet om dit jaar gezamenlijk een aantal activiteiten rond het thema mobiliteit uit te voeren. Er is een nota uitgebracht over de door GroenLinks gewenste ontwikkeling van Schiphol. Ook is een brochure verschenen over mobiliteit in het algemeen. Een symposium "Nederland distributieland?" staat op de rol.

- Cultuur:
Een werkgroep is gestart met het project "milieu-cultuur-economie". Allereerst wordt toegewerkt naar een document over duurzame ontwikkeling. Dit stuk dient als basis voor het in het kader van de verkiezingscampagne te organiseren symposium.

- Economie:
Samen met het Wetenschappelijk Bureau en de Tweede-Kamerfractie wordt een vervolg voorbereid op het project economie en milieu.

- Landbouw:
In december brengt het Wetenschappelijk Bureau een publikatie uit over het landbouwbeleid. Tevens zal het partijbestuur in samenwerking met de landbouwwerkgroep een beleidsnotitie presenteren met zijn standpunt over toekomstig (biologisch) landbouwbeleid. Een publieksactiviteit wordt voorbereid.

De landbouwwerkgroep heeft ook een notitie uitgebracht over de gewenste ontwikkeling van de glastuinbouw.

- Energie:
Op 26 april heeft GroenLinks deelgenomen aan een landelijke actie tegen kernenergie. Er is een brochure gepresenteerd over kernenergie door GroenLinks en de milieubeweging samen.

Publiciteit

De maandag na het congres van oktober 1992 is een ledenwerfcampagne van start gegaan. Er zijn ongeveer 1100 nieuwe leden binnengehaald.

Het partijbestuur heeft een beleidsgroep in- en externe communicatie gevormd, waarin behalve vier partijbestuursleden (zie taakverdeling) de volgende personen meedraaien: de medewerker publiciteit, de redacteurs van het ledenblad en *De Rode Draad*, de fractievoorzitter en een bestuurslid van het Wetenschappelijk Bureau. De beleidsgroep heeft een geïntegreerde aanpak van het communicatiebeleid ontwikkeld. Met de observatienota *GroenLinks op de markt* is een eerste stap in dit proces gezet. Er is een mini-enquête gehouden onder een aantal willekeurige afdelingsbesturen en individuele leden, om inzicht te krijgen in de bekendheid met en waardering voor de communicatiemiddelen die nu gebruikt worden. Dat heeft inmiddels geresulteerd in het samenvoegen van *De Rode Draad* en de maandelijkse mailing naar de afdelingen. *De Rode Draad* is nu het blad voor het kader van GroenLinks.

Regelmatig is er overleg tussen partijbestuur en redactie van de ledenkrant. Het bestuur steunt het initiatief van de redactie meer aandacht te besteden aan activiteiten en goede ideeën in de afdelingen.

De "Visites" waarmee in januari begonnen is, trekken nog steeds door het land. De formule is op basis van de ervaringen wat aangepast.

Over de bijstand en de studiefinanciering zijn in korte tijd een speciale affiche en folder gemaakt. Op de jongeremonstratie van 8 mei was GroenLinks met materiaal en mensen aanwezig.

Henk Jonkers heeft tien maanden stage gelopen op het partijbureau. Zijn onderzoek naar de vraag hoe marktgericht GroenLinks is in haar publiciteitsverzorging, heeft geleid tot de al genoemde nota *GroenLinks op de markt*.

Arbeid en inkomen

Er is een beleidsgroep arbeid en inkomen ingesteld.
In reactie op de WAO-plannen van het kabinet heeft GroenLinks een krant uitgebracht. Samen met raadsfracties is de indiening van gemeenteraadsnoties tegen de WAO-plannen voorbereid.
In overleg met de werkgroep De Arme Kant van Nederland zijn door de afde-

lingen activiteiten georganiseerd om de armoede onder de aandacht te brengen van beleidsmakers.

De vakbondsgroep heeft een inventariserende tekst besproken over de verhouding tussen onze partij en de vakbeweging. Er wordt gewerkt aan een standpunt over de relatie GroenLinks en de vakbeweging.

Op 5 maart was er een discussiedag met uitvoeringsorganisaties op het terrein van sociale zekerheid.

Er is overleg geweest met de FNV. Met het Wetenschappelijk Bureau worden afspraken gemaakt over de uitvoering van projecten rond de toekomst van de sociale zekerheid en de positie van huurders, zodat dit werk in het najaar kan worden gestart.

Positieve actie

Dertig afdelingen hebben een positieve actiecontract met het partijbestuur afgesloten. Per afdeling is nagegaan welke ondersteuning vanuit het partijbureau gewenst wordt. Ook hebben deze afdelingen een informatiemap gekregen.

Op 8 mei vond een studiedag plaats over werving en selectie, bedoeld voor leden van afdelingsbesturen en kandidatencommissies.

GroenLinks neemt deel aan de organisatie van de campagne "1994: Vrouwen kiezen in de politiek", die op 12 februari startte. Dit is een samenwerkingsproject van verschillende vrouwenorganisaties en politieke partijen met als doel enerzijds het vergroten van het aandeel van vrouwen in de gemeenteraadspolitiek en anderzijds het verhogen van het emancipatiegehalte van gemeentelijke verkiezingsprogramma's. Ter afsluiting van het interne gedeelte van dit project hebben vrouwen van PvdA, CDA, VVD, D66 en GroenLinks op 9 september in Den Haag een bijeenkomst georganiseerd voor leden van selectiecommissies van deze partijen. Voor GroenLinks namen mensen uit Lelystad en Utrecht deel. In de verslaggeving in de media kwam de koploperpositie van GroenLinks inzake het aantal vrouwen in bestuurlijke functies goed uit de verf.

Er zijn cursussen ter oriëntatie op het gemeenteraadswerk voor vrouwen en migranten gehouden. Daaraan hebben ongeveer vijftig personen deelgenomen. Er vindt regelmatig overleg plaats met de provinciale contactpersonen positieve actie. Daarnaast kan een afdeling een beroep doen op individuele ondersteuning voor het opstellen van een plaatselijk plan voor positieve actie.

Feminisme

Op 5 juni heeft de conferentie "Werken aan zorg" plaatsgevonden. Hiermee werd beoogd verdere uitvoering te geven aan een van de uitgangspunten van *Tijd voor zelfstandigheid*, namelijk het streven naar zorgzelfstandigheid. De door het Vrouwenbureau gemaakte notitie belicht het thema zorg vanuit verschillende invalshoeken. De belangstelling voor de conferentie kwam van binnen en buiten de partij.

Multiculturele samenleving

Rond dit thema vond op 1 mei een landelijke manifestatie plaats in Amsterdam, die door drie- à vierhonderd mensen werd bezocht. Daar werd ook de discussienota over migrantenbeleid, *Denkend aan Holland*, gepresenteerd. Op 29 mei was er een discussiedag over de verhouding tussen allochtonen en autochtone raadsleden, onder het motto "GroenLinks kijkt in de spiegel".

Buitenland

- Europese verkiezingen:
Ter voorbereiding van de Europese verkiezingen op 9 juni is er veel overleg geweest met gelijkgestemde partijen binnen Europa. Zo nam Joost Lagendijk deel aan de halfjaarlijkse bijeenkomst van de Europese Groene Coördinatie, het samenwerkingsverband van alle groene partijen in Europa, op 18-20 december in Leipzig. Onderwerpen: het concept voor een Europees Groen Programma (met daarin een grote inbreng van GroenLinks/het Wetenschappelijk Bureau) en nieuwe statuten die de samenwerking beter en hechter moeten structureren. Ook nam hij op 6 februari

deel aan een eerste bijeenkomst in Brussel van groene partijen uit de EG. Tegelijkertijd was Renée Broekmeulen van 5 t/m 7 februari op een bijeenkomst van Nieuw Linkse Partijen in Europa te Madrid. De rol van GroenLinks was hier: praten en een "linking pin" zijn tussen groene en linkse partijen in Europa/EG. Renée Broekmeulen bezocht tevens van 26 t/m 28 maart de bijeenkomst van Groene Partijen in Europa te Bonn. Onderwerp: werkbeprekingen ter voorbereiding van de op te richten Federatie van Europese Groene Partijen.

Op 16 en 17 april is vervolgens een werkconferentie over de beoogde Federatie van Groene Partijen in Amsterdam gehouden. De besluitvormende conferentie vond half juni te Helsinki plaats. De beginselverklaring en statuten van de op te richten Europese Groene Federatie zullen ter goedkeuring aan de partijraad worden voorgelegd. Er is een Engelstalige uitgave over GroenLinks (*Green Left Information*) gemaakt, met daarin de integrale weergave van de richtinggevende uitspraken uit 1991 en de congresuitspraak over vrede en veiligheid uit 1992.

- Joegoslavië:
De ontwikkelingen in Joegoslavië hebben tot een aantal standpunten geleid. Er is diverse keren over gesproken in de GroenLinkse Raad. In augustus is een zeer druk bezochte avond onder de titel "Alarm Sarajevo" belegd in het Vakbondsmuseum in Amsterdam. Op 28 september hebben PvdA, D66 en GroenLinks een bijeenkomst gehouden in Utrecht over de rol van Nederland en de verantwoordelijkheid van de Nederlandse politiek.

Marijke Vos heeft samen met andere organisaties een financiële actie gestart voor een aantal projecten in Joegoslavië. Het gaat daarbij om eerste levensbehoeften, zoals water en voedsel.

- Diversen:
Er is meegewerkt aan een actie voor vrijlating van alle (ongeveer driehonderd) Griekse dienstweigeraars.

Op uitnodiging van het ICCO is deelgenomen aan een gesprek met een delegatie uit Haiti over herstel van de democratie aldaar.

Er is een protest onderschreven tegen de deportatie van ruim vierhonderd Palestijnen door Israël.

Naar aanleiding van de uitkomsten van de GATT-onderhandelingen is op 10 december een discussiebijeenkomst belegd in Tilburg. De discussie heeft geen gemeenschappelijk standpunt opgeleverd met betrekking tot de relatie tussen vrijhandel en milieu.

Op 25 mei vond het eerste halfjaarlijkse overleg tussen de partijbesturen van GroenLinks en Agalev (Vlaanderen) plaats. Dat leverde een leerzame uitwisseling op van informatie over partijstructuren en activiteiten.

In de beleidsgroep buitenland is een notitie van de werkgroep Midden-Oosten besproken over Turkije en het Koerdische vraagstuk. Dit moet uitmonden in een gezamenlijke standpuntbepaling van bestuur en (Europese) fractie.

Partijopbouw

Het aantal leden was op 1 september 1993 12.217. Op diezelfde datum bestonden er 224 afdelingen.

Om de kloof tussen partijbestuur en afdelingen wat te dichten hebben leden van het partijbestuur een groot aantal afdelingen bezocht. Aan vijftig afdelingen is een brief gestuurd met het verzoek leden van het partijbestuur uit te nodigen om kennis te komen maken. Daarnaast hebben leden van het partijbestuur afdelingen bezocht voor vergaderingen over onder meer het rapport *Duurzame democratie* en het verkiezingsprogramma.

Er is veel tijd besteed aan de ondersteuning van afdelingen waar GroenLinks kans heeft voor het eerst een zetel in de gemeenteraad te behalen. Het streven is erop gericht in 24 nieuwe gemeenteraden een zetel te krijgen.

Met ingang van september 1993 zijn *De Rode Draad* en de maandelijkse afdelingsmailing samengevoegd. *De Rode Draad* wordt als kaderblad naar alle bestuurders en afdelingssecretariaten verzonden.

Het partijbestuur is bemiddelend opgetreden bij conflicten in enkele afdelingen.

Een steeds groter aantal afdelingen weet de weg naar het steunfonds voor afdelingen te vinden. Bijzonder activiteiten worden daarmee mogelijk gemaakt.

Raads- en statenwerk

Ondersteuning van raads- en statenleden vindt plaats vanuit de werkgroep raads- en statenwerk onder voorzitterschap van partijbestuurslid Andrie de Boer. De jaarlijkse conferentie voor raads- en statenwerk had als thema: "Multiculturele samenleving op raadsniveau, wat kun je ermee?" Als vervolg op de manifestatie milieu en internationale solidariteit zijn er in samenwerking met Stichting Burgerschapskunde twee studiedagen over het broeikas-effect geweest voor raadsleden.

Twee keer per jaar is er overleg tussen de wethouders van GroenLinks en de Tweede-Kamerfractie. Onderwerpen waren dit jaar: de bestuurlijke organisatie van Nederland, de uitvoering van de bijstandswet, decentralisatiemogelijkheden.

In Oostzaan is Berry Groen als GroenLinks-burgemeester benoemd. GroenLinks heeft daarmee twee burgemeesters. Actief wordt voorlichting gegeven aan beoogd burgemeesters over welke vacatures er zijn. Met de andere partijen is afgesproken bij vacatures in de grotere steden overleg te voeren welke vrouwen vanuit de partijen zullen solliciteren. Dit moet ertoe leiden dat meer vrouwelijke burgemeesters worden benoemd. Er is een eerste overleg geweest met fractie-assistenten in de provincies. Er zal komend jaar worden bezien op welke wijze we aan hen ondersteuning kunnen bieden.

Scholing en vorming

Er is een folder uitgebracht waarin het totale scholings- en trainingsaanbod van SVI, Vrouwenbureau en migrantenwerk is opgenomen.

Op 3 april is de kaderschool afgesloten met een debat tussen cursisten en ervaren politici. Alle achttien cursisten hebben na de opleiding een certificaat gekregen. In september 1993 is een groep van twintig mensen aan eenzelfde scholing begonnen.

In samenwerking met De Beuk worden acht GroenLinkers getraind om later zelf deskundigheidstrainingen te gaan geven aan GroenLinks-leden.

SVI wil starten met trainingen voor afzonderlijke afdelingen en fracties. Na overleg over inhoud en financiën kan een scholing op maat worden geleverd. Het scholingsprogramma van 1994 staat voornamelijk in het teken van de gemeenteraadsverkiezingen. Zo zijn er trainingen in voorbereiding voor de nieuwe raadsleden en wethouders, en wordt er een cursus onderhandelingen aangeboden. Daarnaast wil men een soort mentorschap voor bestuurders initiëren.

Stichtingen

Aan de partij zijn de volgende stichtingen verbonden:

- Stichting Materiële Belangen GroenLinks: beheert bezittingen en fondsen van de partij en treedt op als formele werkgever van het personeel. Het stichtingsbestuur bestaat uit 2 partijbestuursleden, 2 vertegenwoordigers van resp. WB en SVI en 1 lid dat is aangewezen door het personeel.

- Stichting Wetenschappelijk Bureau (WB): is inhoudelijk werkgever van de wetenschappelijk medewerkers. Het bestuur wordt op voordracht van het partijbestuur benoemd door de GroenLinkse Raad (dat geldt ook voor de twee hierna te noemen besturen). Partijbestuursvertegenwoordiger in het WB-bestuur is Radi Suudi.

- Stichting Scholings- en Vormingsinstituut (SVI): is inhoudelijk werkgever van de medewerkers voor vorming en scholing. Andrie de Boer is namens het partijbestuur lid van het stichtingsbestuur.

- Stichting GroenLinks in de EG: ondersteunt de leden van het Europese Parlement en beheert de door de EG beschikbaar gestelde gelden. Namens het partijbestuur is Joost Lagendijk lid van het stichtingsbestuur.

Voor de laatste drie besturen is een advertentie gezet om de besturen te vernieuwen. Dat heeft ertoe geleid dat er veel nieuwe gezichten in de besturen zijn benoemd. Bij het SVI-bestuur valt daarbij te vermelden dat de nieuwe bestuursleden actief meewerken aan een aantal projecten binnen het SVI. Bij het WB was het aanbod bestuursleden zo groot dat gekozen is voor een klein bestuur en een raad van deskundigen daaromheen.

De Commissie Inhoudelijke Coördinatie (CIC) bestaat uit 4 partijbestuursleden, 2 leden van het WB-bestuur, 2 leden van het SVI-bestuur, 2 vertegenwoordigers van de Tweede-Kamerfractie, 1 vertegenwoordiger van de Eerste-Kamerfractie, 1 vertegenwoordiger van de Europese fractie en 2 medewerkers van het partijbureau. Deze commissie houdt zich bezig met de organisatie van de jaarlijkse kaderdagen (dit jaar op 10 en 11 september) en komt enkele malen per jaar bijeen om de actuele politieke situatie te bespreken en zo nodig actie te ondernemen. Tijdens het kaderweekend is het campagneplan voor de verkiezingen besproken en zijn de projecten uitgekozen die nog voor de verkiezingen tot een afronding zouden moeten komen.

Overige zaken

Op 19 april heeft het partijbestuur een symposium over ecologie en democratie georganiseerd ter gelegenheid van het afscheid van Ria Beckers.

Leden van het partijbestuur hebben buiten datgene wat al genoemd is diverse bijeenkomsten, symposia en partijcongressen buiten GroenLinks bezocht. Er is gestart met een landelijke werkgroep onderwijs.

Op 30 oktober is een conferentie belegd over het rapport *Duurzame democratie* van de commissie-Duyvendak en over het rapport *Verbeelding in de hoofdrol* van de Kamerfractie. De commissie-Duyvendak zal voor de conferentie nog een aantal aanbevelingen opstellen en reageren op de discussies die in de partij gevoerd zijn. Daarnaast worden een aantal aanbevelingen gedaan voor het lokale niveau ter aanvulling op het rapport.

De commissie over criminaliteit en sociale veiligheid onder voorzitterschap van Maria Wiebosch zal voor het eind van het jaar met haar rapport en aanbevelingen komen.

De 50+groep van GroenLinks heeft op 11 september op een discussiedag een nota over de ouderenzorg gepresenteerd.

Partijbureau

Bij GroenLinks en de aanverwante stichtingen zijn per 1 oktober de volgende medewerkers in dienst:

- Paul Basset (wetenschappelijk medewerker);
- Hans Bakker (medewerker buitenland);
- Lida Beumer (receptionist en alg. ondersteuning);
- Geert-Jan Brammer (bureauredacteur);
- Edmé Declercq (migrantenwerker);
- Bas Elfrink (projectmedewerker);
- Hansje Galesloot (hoofdredacteur ledenblad);
- Anita Keuning (medewerker raads- en statenwerk);
- Marian Kuijs (medewerker Vrouwenbureau);
- Henk Krijnen (hoofdredacteur *De Helling*);
- Ron Leijser (medewerker partijopbouw en eindredacteur *De Rode Draad*);
- Tijs Manten (medewerker publiciteit);
- Wim Molenaar (gedetacheerd bij federatie Amsterdam);
- Gerrit Pas (wetenschappelijk medewerker);
- Ann Read (medewerker reproductie en verzending);
- Hans Schoen (beleidsmedewerker EG);
- Albert Smit (receptionist en alg. ondersteuning);
- Saskia Vegter (medewerker scholing en vorming);
- Hein Verkerk (voorzitter EG);
- Marijke Vos (partijvoorzitter);
- Louis Vuurboom (ambtelijk secretaris partijbestuur);
- Elbert Westerbeek (projectmedewerker milieu);
- Tanja Weijl (medewerker fin. administratie).

Naast de medewerkers in vaste dienst worden voor projecten mensen op tijdelijke basis aangetrokken. Momenteel zijn dat Anne de Boer (projectmedewerker Oost-Europa), Ten behoeve van Tweede-Kamerfractie en partijbestuur werkt Eric Drissen aan de doorrekening van economische modellen.

Namens het partijbestuur:
Maria Wiebosch-Steeman

5 oktober 1993

pen in afdelingen een bijeenkomst georganiseerd over duurzame ontwikkeling.

- Mobiliteit:
Samen met de Europese fractie is een plan opgezet om dit jaar gezamenlijk een aantal activiteiten rond het thema mobiliteit uit te voeren. Er is een nota uitgebracht over de door GroenLinks gewenste ontwikkeling van Schiphol. Ook is een brochure verschenen over mobiliteit in het algemeen. Een symposium "Nederland distributieland?" staat op de rol.

- Cultuur:
Een werkgroep is gestart met het project "milieu-cultuur-economie". Allereerst wordt toegewerkt naar een document over duurzame ontwikkeling. Dit stuk dient als basis voor het in het kader van de verkiezingscampagne te organiseren symposium.

- Economie:
Samen met het Wetenschappelijk Bureau en de Tweede-Kamerfractie wordt een vervolg voorbereid op het project economie en milieu.

- Landbouw:
In december brengt het Wetenschappelijk Bureau een publikatie uit over het landbouwbeleid. Tevens zal het partijbestuur in samenwerking met de landbouwwerkgroep een beleidsnotitie presenteren met zijn standpunt over toekomstig (biologisch) landbouwbeleid. Een publieksactiviteit wordt voorbereid.

De landbouwwerkgroep heeft ook een notitie uitgebracht over de gewenste ontwikkeling van de glastuinbouw.

- Energie:
Op 26 april heeft GroenLinks deelgenomen aan een landelijke actie tegen kernenergie. Er is een brochure gepresenteerd over kernenergie door GroenLinks en de milieubeweging samen.

Publiciteit

De maandag na het congres van oktober 1992 is een ledenwerfcampagne van start gegaan. Er zijn ongeveer 1100 nieuwe leden binnengehaald. Het partijbestuur heeft een beleidsgroep in- en externe communicatie gevormd, waarin behalve vier partijbestuursleden (zie taakverdeling) de volgende personen meedraaien: de medewerker publiciteit, de redacteuren van het ledenblad en *De Rode Draad*, de fractievoorzitter en een bestuurslid van het Wetenschappelijk Bureau. De beleidsgroep heeft een geïntegreerde aanpak van het communicatiebeleid ontwikkeld. Met de observatienota *GroenLinks op de markt* is een eerste stap in dit proces gezet. Er is een mini-enquête gehouden onder een aantal willekeurige afdelingsbesturen en individuele leden, om inzicht te krijgen in de bekendheid met en waardering voor de communicatiemiddelen die nu gebruikt worden. Dat heeft inmiddels geresulteerd in het samenvoegen van *De Rode Draad* en de maandelijkse mailing naar de afdelingen. *De Rode Draad* is nu het blad voor het kader van GroenLinks.

Regelmatig is er overleg tussen partijbestuur en redactie van de ledenkrant. Het bestuur steunt het initiatief van de redactie meer aandacht te besteden aan activiteiten en goede ideeën in de afdelingen.

De "Visites" waarmee in januari begonnen is, trekken nog steeds door het land. De formule is op basis van de ervaringen wat aangepast. Over de bijstand en de studiefinanciering zijn in korte tijd een speciale affiche en folder gemaakt. Op de jongerenmonstratie van 8 mei was GroenLinks met materiaal en mensen aanwezig.

Henk Jonkers heeft tien maanden stage gelopen op het partijbureau. Zijn onderzoek naar de vraag hoe marktgericht GroenLinks is in haar publiciteitsverzorging, heeft geleid tot de al genoemde nota *GroenLinks op de markt*.

Arbeid en inkomen

Er is een beleidsgroep arbeid en inkomen ingesteld. In reactie op de WAO-plannen van het kabinet heeft GroenLinks een krant uitgebracht. Samen met raadsfracties is de indiening van gemeenteraadsmoties tegen de WAO-plannen voorbereid. In overleg met de werkgroep De Arme Kant van Nederland zijn door de afdel-

lingen activiteiten georganiseerd om de armoede onder de aandacht te brengen van beleidsmakers.

De vakbondsgroep heeft een inventariserende tekst besproken over de verhouding tussen onze partij en de vakbeweging. Er wordt gewerkt aan een standpunt over de relatie GroenLinks en de vakbeweging.

Op 5 maart was er een discussiedag met uitvoeringsorganisaties op het terrein van sociale zekerheid.

Er is overleg geweest met de FNV. Met het Wetenschappelijk Bureau worden afspraken gemaakt over de uitvoering van projecten rond de toekomst van de sociale zekerheid en de positie van huurders, zodat dit werk in het najaar kan worden gestart.

Positieve actie

Dertig afdelingen hebben een positieve actiecontract met het partijbestuur afgesloten. Per afdeling is nagegaan welke ondersteuning vanuit het partijbureau gewenst wordt. Ook hebben deze afdelingen een informatiemap gekregen.

Op 8 mei vond een studiedag plaats over werving en selectie, bedoeld voor leden van afdelingsbesturen en kandidatencommissies.

GroenLinks neemt deel aan de organisatie van de campagne "1994: Vrouwen kiezen in de politiek", die op 12 februari startte. Dit is een samenwerkingsproject van verschillende vrouwenorganisaties en politieke partijen met als doel enerzijds het vergroten van het aandeel van vrouwen in de gemeenteraadpolitiek en anderzijds het verhogen van het emancipatiegehalte van gemeentelijke verkiezingsprogramma's. Ter afsluiting van het interne gedeelte van dit project hebben vrouwen van PvdA, CDA, VVD, D66 en GroenLinks op 9 september in Den Haag een bijeenkomst georganiseerd voor leden van selectiecommissies van deze partijen. Voor GroenLinks namen mensen uit Lelystad en Utrecht deel. In de verslaggeving in de media kwam de koploperpositie van GroenLinks inzake het aantal vrouwen in bestuurlijke functies goed uit de verf.

Er zijn cursussen ter oriëntatie op het gemeenteraadswerk voor vrouwen en migranten gehouden. Daaraan hebben ongeveer vijftig personen deelgenomen. Er vindt regelmatig overleg plaats met de provinciale contactpersonen positieve actie. Daarnaast kan een afdeling een beroep doen op individuele ondersteuning voor het opstellen van een plaatselijk plan voor positieve actie.

Feminisme

Op 5 juni heeft de conferentie "Werken aan zorg" plaatsgevonden. Hiermee werd beoogd verdere uitvoering te geven aan een van de uitgangspunten van *Tijd voor zelfstandigheid*, namelijk het streven naar zorgzelfstandigheid. De door het Vrouwenbureau gemaakte notitie belicht het thema zorg vanuit verschillende invalshoeken. De belangstelling voor de conferentie kwam van binnen en buiten de partij.

Multiculturele samenleving

Rond dit thema vond op 1 mei een landelijke manifestatie plaats in Amsterdam, die door drie- à vierhonderd mensen werd bezocht. Daar werd ook de discussienota over migrantenbeleid, *Denkend aan Holland*, gepresenteerd. Op 29 mei was er een discussiedag over de verhouding tussen allochtone en autochtone raadsleden, onder het motto "GroenLinks kijkt in de spiegel".

Buitenland

- Europese verkiezingen:
Ter voorbereiding van de Europese verkiezingen op 9 juni is er veel overleg geweest met gelijkgestemde partijen binnen Europa. Zo nam Joost Lagendijk deel aan de haljaarlijkse bijeenkomst van de Europese Groene Coördinatie, het samenwerkingsverband van alle groene partijen in Europa, op 18-20 december in Leipzig. Onderwerpen: het concept voor een Europees Groen Programma (met daarin een grote inbreng van GroenLinks/het Wetenschappelijk Bureau) en nieuwe statuten die de samenwerking beter en hechter moeten structureren. Ook nam hij op 6 februari

deel aan een eerste bijeenkomst in Brussel van groene partijen uit de EG. Tegelijkertijd was Renée Broekmeulen van 5 t/m 7 februari op een bijeenkomst van Nieuw Linkse Partijen in Europa te Madrid. De rol van GroenLinks was hier: praten en een "linking pin", zijn tussen groene en linkse partijen in Europa/EG. Renée Broekmeulen bezocht tevens van 26 t/m 28 maart de bijeenkomst van Groene Partijen in Europa te Bonn. Onderwerp: werkbeprekingen ter voorbereiding van de op te richten Federatie van Europese Groene Partijen.

Op 16 en 17 april is vervolgens een werkconferentie over de beoogde Federatie van Groene Partijen in Amsterdam gehouden. De besluitvormende conferentie vond half juni te Helsinki plaats. De beginselverklaring en statuten van de op te richten Europese Groene Federatie zullen ter goedkeuring aan de partijraad worden voorgelegd. Er is een Engelstalige uitgave over GroenLinks (*Green Left Information*) gemaakt, met daarin de integrale weergave van de richtinggevende uitspraken uit 1991 en de congresuitspraak over vrede en veiligheid uit 1992.

- Joegoslavië:
De ontwikkelingen in Joegoslavië hebben tot een aantal standpunten geleid. Er is diverse keren over gesproken in de GroenLinkse Raad. In augustus is een zeer druk bezochte avond onder de titel "Alarm Sarajevo" belegd in het Vakbondsmuseum in Amsterdam. Op 28 september hebben PvdA, D66 en GroenLinks een bijeenkomst gehouden in Utrecht over de rol van Nederland en de verantwoordelijkheid van de Nederlandse politiek.

Marijke Vos heeft samen met andere organisaties een financiële actie gestart voor een aantal projecten in Joegoslavië. Het gaat daarbij om eerste levensbehoeften, zoals water en voedsel.

- Diversen:
Er is meegewerkt aan een actie voor vrijlating van alle (ongeveer driehonderd) Griekse dienstweigeraars.

Op uitnodiging van het ICCO is deelgenomen aan een gesprek met een delegatie uit Haïti over herstel van de democratie aldaar.

Er is een protest onderschreven tegen de deportatie van ruim vierhonderd Palestijnen door Israël.

Naar aanleiding van de uitkomsten van de GATT-onderhandelingen is op 10 december een discussiebijeenkomst belegd in Tilburg. De discussie heeft geen gemeenschappelijk standpunt opgeleverd met betrekking tot de relatie tussen vrijhandel en milieu.

Op 25 mei vond het eerste halfjaarlijkse overleg tussen de partijbesturen van GroenLinks en Agalev (Vlaanderen) plaats. Dat leverde een leerzame uitwisseling op van informatie over partijstructuren en activiteiten.

In de beleidsgroep buitenland is een notitie van de werkgroep Midden-Oosten besproken over Turkije en het Koerdische vraagstuk. Dit moet uitmonden in een gezamenlijke standpuntbepaling van bestuur en (Europese) fractie.

Partijopbouw

Het aantal leden was op 1 september 1993 12.217. Op diezelfde datum bestonden er 224 afdelingen.

Om de kloof tussen partijbestuur en afdelingen wat te dichten hebben leden van het partijbestuur een groot aantal afdelingen bezocht. Aan vijftig afdelingen is een brief gestuurd met het verzoek leden van het partijbestuur uit te nodigen om kennis te komen maken. Daarnaast hebben leden van het partijbestuur afdelingen bezocht voor vergaderingen over onder meer het rapport *Duurzame democratie* en het verkiezingsprogramma.

Er is veel tijd besteed aan de ondersteuning van afdelingen waar GroenLinks kans heeft voor het eerst een zetel in de gemeenteraad te behalen. Het streven is erop gericht in 24 nieuwe gemeenteraden een zetel te krijgen.

Met ingang van september 1993 zijn *De Rode Draad* en de maandelijkse afdelingsmailing samengevoegd. *De Rode Draad* wordt als kaderblad naar alle bestuurders en afdelingssecretariaten verzonden.

Het partijbestuur is bemiddelend opgetreden bij conflicten in enkele afdelingen.

Een steeds groter aantal afdelingen weet de weg naar het steunfonds voor afdelingen te vinden. Bijzonder activiteiten worden daarmee mogelijk gemaakt.

Raads- en statenwerk

Ondersteuning van raads- en statenleden vindt plaats vanuit de werkgroep raads- en statenwerk onder voorzitterschap van partijbestuurslid Andrie de Boer. De jaarlijkse conferentie voor raads- en statenwerk had als thema: "Multiculturele samenleving op raadsniveau, wat kun je ermee?" Als vervolg op de manifestatie milieu en internationale solidariteit zijn er in samenwerking met Stichting Burgerschapskunde twee studiedagen over het broeikas effect geweest voor raadsleden.

Twee keer per jaar is er overleg tussen de wethouders van GroenLinks en de Tweede-Kamerfractie. Onderwerpen waren dit jaar: de bestuurlijke organisatie van Nederland, de uitvoering van de bijstandswet, decentralisatiemogelijkheden.

In Oostzaan is Berry Groen als GroenLinks-burgemeester benoemd. GroenLinks heeft daarmee twee burgemeesters. Actief wordt voorlichting gegeven aan beoogd burgemeesters over welke vacatures er zijn. Met de andere partijen is afgesproken bij vacatures in de grotere steden overleg te voeren welke vrouwen vanuit de partijen zullen solliciteren. Dit moet ertoe leiden dat meer vrouwelijke burgemeesters worden benoemd. Er is een eerste overleg geweest met fractieassistenten in de provincies. Er zal komend jaar worden bezien op welke wijze we aan hen ondersteuning kunnen bieden.

Scholing en vorming

Er is een folder uitgebracht waarin het totale scholings- en trainingsaanbod van SVI, Vrouwenbureau en migrantenwerk is opgenomen.

Op 3 april is de kaderschool afgesloten met een debat tussen cursisten en ervaren politici. Alle achttien cursisten hebben na de opleiding een certificaat gekregen. In september 1993 is een groep van twintig mensen aan eenzelfde scholing begonnen.

In samenwerking met De Beuk worden acht GroenLinkers getraind om later zelf deskundigheidstrainingen te gaan geven aan GroenLinks-leden. SVI wil starten met trainingen voor afzonderlijke afdelingen en fracties. Na overleg over inhoud en financiën kan een scholing op maat worden geleverd. Het scholingsprogramma van 1994 staat voornamelijk in het teken van de gemeenteraadverkiezingen. Zo zijn er trainingen in voorbereiding voor de nieuwe raadsleden en wethouders, en wordt er een cursus onderhandelingen aangeboden. Daarnaast wil men een soort mentorschap voor bestuurders initiëren.

Stichtingen

Aan de partij zijn de volgende stichtingen verbonden:

- Stichting Materiële Belangen Groen Links: beheert bezittingen en fondsen van de partij en treedt op als formele werkgever van het personeel. Het stichtingsbestuur bestaat uit 2 partijbestuursleden, 2 vertegenwoordigers van resp. WB en SVI en 1 lid dat is aangewezen door het personeel.
- Stichting Wetenschappelijk Bureau (WB): is inhoudelijk werkgever van de wetenschappelijk medewerkers. Het bestuur wordt op voordracht van het partijbestuur benoemd door de GroenLinkse Raad (dat geldt ook voor de twee hierna te noemen besturen). Partijbestuursvertegenwoordiger in het WB-bestuur is Radi Suudi.
- Stichting Scholings- en Vormingsinstituut (SVI): is inhoudelijk werkgever van de medewerkers voor vorming en scholing. Andrie de Boer is namens het partijbestuur lid van het stichtingsbestuur.
- Stichting Groen Links in de EG: ondersteunt de leden van het Europese Parlement en beheert de door de EG beschikbaar gestelde gelden. Namens het partijbestuur is Joost Lagendijk lid van het stichtingsbestuur.

Voor de laatste drie besturen is een advertentie gezet om de besturen te vernieuwen. Dat heeft ertoe geleid dat er veel nieuwe gezichten in de besturen zijn benoemd. Bij het SVI-bestuur valt daarbij te vermelden dat de nieuwe bestuursleden actief meewerken aan een aantal projecten binnen het SVI. Bij het WB was het aanbod bestuursleden zo groot dat gekozen is voor een klein bestuur en een raad van deskundigen daaromheen.

De Commissie Inhoudelijke Coördinatie (CIC) bestaat uit 4 partijbestuursleden, 2 leden van het WB-bestuur, 2 vertegenwoordigers van de Tweede-Kamerfractie, 1 vertegenwoordiger van de Eerste-Kamerfractie, 1 vertegenwoordiger van de Europese fractie en 2 medewerkers van het partijbureau. Deze commissie houdt zich bezig met de organisatie van de jaarlijkse kaderdagen (dit jaar op 10 en 11 september) en komt enkele malen per jaar bijeen om de actuele politieke situatie te bespreken en zo nodig actie te ondernemen. Tijdens het kaderweekend is het campagneplan voor de verkiezingen besproken en zijn de projecten uitgekozen die nog voor de verkiezingen tot een afronding zouden moeten komen.

Overige zaken

Op 19 april heeft het partijbestuur een symposium over ecologie en democratie georganiseerd ter gelegenheid van het afscheid van Ria Beckers.

Leden van het partijbestuur hebben buiten datgene wat al genoemd is diverse bijeenkomsten, symposia en partijcongressen buiten GroenLinks bezocht. Er is gestart met een landelijke werkgroep onderwijs.

Op 30 oktober is een conferentie belegd over het rapport *Duurzame democratie* van de commissie-Duyvendak en over het rapport *Verbeelding in de hoofdrol* van de Kamerfractie. De commissie-Duyvendak zal voor de conferentie nog een aantal aanbevelingen opstellen en reageren op de discussies die in de partij gevoerd zijn. Daarnaast worden een aantal aanbevelingen gedaan voor het lokale niveau ter aanvulling op het rapport.

De commissie over criminaliteit en sociale veiligheid onder voorzitterschap van Maria Wiebosch zal voor het eind van het jaar met haar rapport en aanbevelingen komen.

De 50+groep van GroenLinks heeft op 11 september op een discussiedag een nota over de ouderenzorg gepresenteerd.

Partijbureau

Bij GroenLinks en de aanverwante stichtingen zijn per 1 oktober de volgende medewerkers in dienst:

- Paul Basset (wetenschappelijk medewerker);
- Hans Bakker (medewerker buitenland);
- Lida Beumer (receptionist en alg. ondersteuning);
- Geert-Jan Brammer (bureauredacteur);
- Edmé Declercq (migrantenwerker);
- Bas Elfrink (projectmedewerker);
- Hansje Galesloot (hoofdredacteur ledenblad);
- Anita Keuning (medewerker raads- en statenwerk);
- Marian Kuijs (medewerker vrouwenbureau);
- Henk Krijnen (hoofdredacteur *De Helling*);
- Ron Leijser (medewerker partijopbouw en eindredacteur *De Rode Draad*);
- Tijs Manten (medewerker publiciteit);
- Wim Molenaar (gedetacheerd bij federatie Amsterdam);
- Gerrit Pas (wetenschappelijk medewerker);
- Ann Read (medewerker reproductie en verzending);
- Hans Schoen (beleidsmedewerker EG);
- Albert Smit (receptionist en alg. ondersteuning);
- Saskia Vegter (medewerker scholing en vorming);
- Hein Verkerk (voorzitter EG);
- Marijke Vos (partijvoorzitter);
- Louis Vuurboom (ambtelijk secretaris partijbestuur);
- Elbert Westerbeek (projectmedewerker milieu);
- Tanja Weijl (medewerker fin. administratie).

Naast de medewerkers in vaste dienst worden voor projecten mensen op tijdelijke basis aangetrokken. Momenteel zijn dat Anne de Boer (projectmedewerker Oost-Europa). Ten behoeve van Tweede-Kamerfractie en partijbestuur werkt Eric Drissen aan de doorrekening van economische modellen.

Namens het partijbestuur:
Maria Wiebosch-Steeman

5 oktober 1993

Vacature secretaris publiciteit

Per 1 december 1993 komt de functie van secretaris publiciteit in het dagelijks bestuur van GroenLinks vacant. Het congres dient een nieuwe partijbestuurder op deze post te benoemen. Een speciale kandidatencommissie heeft informatie over de kandidaten vergaard en onderstaand advies opgesteld.

Werkwijze

De kandidatencommissie voor deze vacature bestond uit Tine Debidien, Jaap de Jong en Tara Oedayraj Singh Varma. Zij maakten alle drie ook vorig jaar deel uit van de kandidatencommissie voor het huidige partijbestuur, die in afgeslankte samenstelling voor deze gelegenheid weer geactiveerd is.

Na een oproep in het ledenblad zijn drie personen kandidaat gesteld: John van Dijk, Vera Dalm en Bob van Schijndel. Zij hebben in eerste instantie alle drie bewilligd. De kandidaten hebben hun kandidatuur schriftelijk toegelicht en met elk van hen is een gesprek gevoerd. Op basis hiervan is het advies opgesteld. Tijdens het gesprek met de commissie heeft Bob van Schijndel te kennen gegeven zich terug te trekken ten gunste van de kandidatuur van Vera Dalm. Naar zijn zeggen om voorrang te geven aan "een jonge, niet uit een van de bloedgroepen van GroenLinks afkomstige vrouw, met een milieu-inbreng".

Beschrijving kandidaten

John van Dijk

Man, 29 jaar. Woonplaats: IJmuiden. Werkkring/functies: gemeenteraadslid voor GroenLinks in Velsen, bestuurslid GroenLinkse Raad en lid van de GroenLinks-werkgroep Mozaïek.

Opleiding/ervaring: grafische opleiding. Vervangende dienst vervuld bij Jonge Socialisten. Bestuurlijke ervaring opgedaan bij Anti-Diskriminatie Buro (met ook de verantwoordelijkheid voor het publiciteitsbeleid) en bij de organisatie van diverse popfestivals.

Wil de functie van secretaris publiciteit vervullen naast het gemeenteraadslidmaatschap.

Motivatie: "Na enkele jaren het partijbestuur via de GroenLinkse Raad geobserveerd te hebben; wil ik niet aan de zijlijn commentaar leveren, maar medeverantwoordelijk zijn. In de functie van secretaris publiciteit wil ik m'n creativiteit kwijt. Ik vind het nodig dat er standaard-publiciteitsmateriaal komt waar raads- en statenfracties gemakkelijk publiciteit mee kunnen behalen. GroenLinks is een prima produkt en dat zal iedereen moeten merken.

"Het partijbestuur dient als een hecht team aan GroenLinks te werken, zoveel mogelijk op basis van consensus. Een van de prioriteiten is partijopbouw, vooral op lokaal niveau. GroenLinks moet met name voor migranten een aantrekkelijke partij worden; zij moeten beter begeleid worden. Er moet meer aandacht voor jongeren komen. Het partijbestuur moet een enthousiasmerende uitstraling hebben naar de gehele organisatie. Ik zie het huidige partijbestuur als een redelijk hecht team, dat het zeker niet slecht doet. Maar het optreden naar buiten kan beter; er moet meer op de actualiteit ingehaakt worden.

"Mijn sterke punten voor wat betreft de samenwerking in het partijbestuur zijn: communicatie, creativiteit, enthousiasme, luisteren. Ik ben niet bescheiden en durf veel. Zwakke punten: ongeduldig, vaak net iets te impulsief.

"GroenLinks moet met één been binnen en één been buiten de vergaderzaal de politieke agenda bepalen; het geluid van maatschappelijke bewegingen door laten klinken in raden, staten en Kamers.

"Ik vind het publiciteitsbeleid van GroenLinks in de afgelopen periode oké, maar het mag nog wel iets pittiger zijn. Het campagneplan voor de verkiezingen van '94 is een goed plan. De stijl mag echter nog wel wat aanvullender. Er moet meer aandacht komen voor de lokale politiek."

Vera Dalm

Vrouw, 29 jaar. Woonplaats: Amsterdam.

Werkkring/functies: coördinator Milieucentrum Amsterdam en fractievoorzitter voor GroenLinks in deelraad De Baarsjes.

Opleiding/ervaring: opleiding milieukunde. Stages bij Stichting Natuur en Milieu en Tweede-Kamerfractie PvdA. Diverse cursussen op het gebied van communicatie en media gevolgd. Kaderschool GroenLinks doorlopen. Werkervaring als (milieu)voorlichter. Bestuurlijke ervaring opgedaan bij onder meer Waddenvereniging en de organisatie van jongleerfestivals. Vrijwilliger lokale radio.

Wil de functie van secretaris publiciteit vervullen naast het werk als coördinator Milieucentrum. Beëindigt dan het deelraadslidmaatschap drie maanden eerder dan gepland.

Motivatie: "De functie secretaris publiciteit lijkt me leuk en spannend, zeker met het oog op de komende campagneperiode. Door opleiding, werk en ervaring liggen mijn sterke punten op het gebied van communicatie. Daarom wil ik mijn verbondenheid met GroenLinks nu juist op deze plek gestalte geven.

"Het partijbestuur moet een bindende functie hebben voor alle geledingen in de partij en proberen lijnen en visies uit te zetten. Het moet leden stimuleren om een (inhoudelijke) inbreng te leveren in de politiek. Het is intermediair tussen gewone leden en 'beroepspolitic' en moet proberen van GroenLinks een actief, bruisend geheel te maken. Het partijbestuur moet zorgen voor een grotere participatie van de leden en daarvoor de voorwaarden scheppen. Daar ligt voor mij ook prioriteit.

"Mijn sterke punten voor wat betreft de samenwerking in het partijbestuur zijn: luisteren, enthousiasmeren, creativiteit, bindende kracht zijn, stressbestendigheid. Ik ben een teammens en generalist, geen zware 'denker' maar een doener. Zwakke punten: ben soms te direct; heb niet altijd snel genoeg in de gaten wanneer ik op lange tenen sta te dansen. "GroenLinks moet en mag idealisme uitstralen en tegelijk komen met zinnige en concrete voorstellen voor veranderingen. Daarmee daagt GroenLinks ook anderen uit om met goede argumenten te komen: de uitdaging van het 'soms net niet haalbare'.

"Het publiciteitsbeleid moet mensen bereiken door 'dichtbij ze te komen', aan te sluiten op waar ze al mee bezig zijn. Dit geldt zeker voor groepen als jongeren en migranten. Het campagneplan voor de verkiezingen van '94 is een goed plan. Maar er moet nog beter nagedacht worden over het op elkaar laten aansluiten van doelen en (publicitaire) middelen."

Advies

De commissie is uitgegaan van de criteria voor leden van het partijbestuur, die vorig jaar zijn vastgesteld door de GroenLinkse Raad.

Naast algemene criteria geldt voor de secretaris publiciteit:

- moet in staat zijn een goed publiciteitsbeleid te ontwikkelen;
- moet het profiel van de partij bewaken en sturen;
- moet creatief kunnen inspelen op de actualiteit;
- is de contactpersoon tussen de redactie van het ledenblad en het partijbestuur;
- is verantwoordelijk voor het materiaal voor afdelingen en campagnes;
- moet kunnen samenwerken met de voorlichter van de partij;
- moet campagnes publicitair kunnen ondersteunen.

Omdat het komende jaar in het teken van de verkiezingscampagnes staat en de secretaris publiciteit deel uitmaakt van de campagnecommissie, moet deze zich inhoudelijk in het campagneplan kunnen vinden. Dit is bij beide kandidaten het geval.

De commissie vindt dat John van Dijk in voldoende mate beantwoordt aan de gestelde criteria voor de functie van secretaris publiciteit. Zijn enthousiasme en humor zijn aanstekelijk, zijn creativiteit is groot. Hij kan een goede rol spelen bij het betrekken van jongeren bij de partij. Enige twijfel is er wat betreft de diepgang van zijn ideeën omtrent het publiciteitsbeleid en de wat luchthartige benadering van het werk als lid van het dagelijks bestuur.

De commissie vindt dat Vera Dalm in ruime mate beantwoordt aan de gestelde criteria voor de functie van secretaris publiciteit. Zij combineert een grote en gerichte deskundigheid door opleiding en werkervaring met veel enthousiasme en een frisse kijk op GroenLinks. Van haar kan een verdere uitwerking van het publiciteitsbeleid, ook tijdens de verkiezingscampagnes, verwacht worden. Ook denkt de commissie dat zij een positieve invloed kan hebben op de samenwerking binnen het (dagelijks) bestuur.

Op grond van het voorgaande spreekt de commissie een voorkeur uit voor Vera Dalm, maar acht zij John van Dijk een geschikte tweede kandidaat. Een aanvullende overweging is dat verkiezing van een vrouw de getalsmatig lichte oververtegenwoordiging van mannen in het partijbestuur en het dagelijks bestuur corrigeert.

Jaarrekening en balans 1992

Inleiding

Bij de opstelling van de jaarrekening 1992 zijn de cijfers van de werkelijke inkomsten en uitgaven geplaatst naast de cijfers van de begroting. Daarbij is onderscheid gemaakt naar de oorspronkelijke begroting voor 1992 zoals die in 1991 door het congres is vastgesteld, en een "aangepaste" begroting. De oorspronkelijke begroting moest in de loop van 1992 worden aangepast om de opstelling beter te laten aansluiten bij de boekhouding. Eén en ander was nog een "nasleep" van de samenvoeging van de verschillende partijen, en de opzet van een geheel nieuw systeem van financieel beheer. Overigens is reeds op het vorige congres, bij de presentatie van de begroting 1993, melding gemaakt van deze wijziging in begrotingstechniek en zijn de aangepaste begrotingscijfers over 1992 tevens gepresenteerd. Voor een goede beoordeling van de cijfers van de jaarrekening moeten deze dus worden vergeleken met de aangepaste begroting.

In het algemeen wijkt de jaarrekening op vrij veel punten af van de begroting. Over het geheel blijkt een (licht) negatief resultaat. Voor een deel ligt de oorzaak daaraan in het feit dat GroenLinks in 1991 en 1992 nog zo nieuw was, dat nauwkeurig begroten vrijwel onmogelijk was. Daarnaast is echter sprake geweest van een doelbewuste keuze van het partijbestuur om niet te gaan bezuinigen. Het partijbestuur heeft vanaf 1992 de lijn ingezet om het activiteiten-niveau van GroenLinks op peil te houden en op een aantal terreinen uit te breiden, met het oog op de verkiezingen van 1994. Voor een jonge partij als GroenLinks is een actieve profilering immers van levensbelang. De partij neemt daarmee in zekere mate "krediet" op de gewenste en verwachte toekomstige groei. GroenLinks is echter financieel sterk genoeg om dit te kunnen dragen.

Staat van baten en lasten

	Werkelijk 1992	Aangepaste begroting 1992	Oorspronkelijk begroot 1992	Werkelijk 1991
UITGAVEN				
Partijbureau	518.818,77	518.000	374.000	360.546,66
Bestuurskosten	290.888,66	233.000	275.000	292.236,21
Ledenblad	173.077,31	165.000	184.000	156.733,46
Projecten/subsidies	391.519,32	251.000	275.000	524.538,67
Afdelingen/provincies	590.582,97	591.000	591.000	565.295,00
Publiciteit	278.164,21	271.000	271.000	152.569,20
Uitgeeffunctie	4.285,15	-	-	354,69
Bijzondere baten en lasten	-	15.000	15.000	-
Reservering TK-verkiezingen	-	150.000	150.000	-
Totaal uitgaven	2.247.336,39	2.194.000	2.135.000	2.052.273,89
INKOMSTEN				
Contributies	1.373.719,44	1.529.000	1.470.000	1.394.734,61
Afdracht Kamerleden	96.947,13	100.000	100.000	85.456,80
Afdracht raads/statenleden	555.194,65	400.000	400.000	447.428,82
Giften	1.066,50	-	-	2.139,13
Rente	76.452,25	45.000	45.000	17.169,96
Opbrengst verkiezingsmat.	-	-	-	93.641,07
Opbrengst uitgeeffunctie	20.312,95	-	-	2.807,10
Bijzondere baten en lasten	10.262,07	-	-	37.944,91
Giroronde projecten	84.056,19	120.000	120.000	-
Totaal inkomsten	2.218.011,18	2.194.000	2.135.000	2.081.322,40
Saldo nadelig/voordelig	-29.325,21	-	-	29.048,51

Toelichting op de jaarrekening

Hieronder zal voor een aantal posten uit de jaarrekening een toelichting worden gegeven.

Bestuurskosten

Toename van deze kosten is grotendeels te verklaren uit de vrijstelling van de partijvoorzitter, alsmede de extra personele onkosten daarmee verband houdende.

Projecten/subsidies

Deze post is veel hoger uitgevallen, met name door budgetoverschrijding over 1991 bij WB en SVI die in de jaarrekening 1992 zijn opgenomen, alsmede met overschrijdingen van de stichtingen over 1992 zelf. Daarnaast zijn er enkele vooraf niet voorziene acties/projecten geweest, waaronder die rond het Verdrag van Maastricht.

Publiciteit

In de post publiciteit is de grote ledenwerfcampagne van het najaar 1992 opgenomen. Hierin was in de begroting ook voorzien.

Reservering Tweede-Kamer-verkiezingen

Door de diverse overschrijdingen op uitgavenposten en de tegenvallende contributie-inkomsten, bleek er geen ruimte meer te zijn om de oorspronkelijk geplande reservering voor het verkiezingsfonds te doen. Gezien de stand van dit fonds en door inkomsten uit andere bronnen, waaronder een geoormerkte bijdrage vanuit het vermogen van de PPR, is het laten vervallen van deze reservering echter verantwoord (zie ook de balans en de toelichting op de begroting 1994 elders in deze krant).

Contributies

De contributie-inkomsten zijn in 1992 achtergebleven bij de begroting. Dit is hoofdzakelijk een gevolg van het feit dat in de loop van 1992 bleek dat vanuit het ledenbestand van de voormalige CPN veel mensen uiteindelijk toch geen lid werden van GroenLinks. Dat dit bij de begroting voor 1992 niet is voorzien, komt doordat tot en met 1991 de ledenadministratie en contributie-inning nog door de CPN zelf (decentraal) werden geregeld. De structureel niet-betalende leden zijn uiteindelijk begin 1993 uit het ledenbestand verwijderd.

Afdracht raads- en statenleden

Deze afdrachten zijn hoger uitgevallen dan oorspronkelijk begroot. Dit is vooral een gevolg van een steeds betere opzet van de inning van de afdrachten, waardoor op de achterstand werd ingelopen. Deels zijn de hogere inkomsten een gevolg van het grote aantal deelraadwerkhouders te Amsterdam.

Resultaat

Het resultaat over 1992 is licht negatief. Gezien de desondanks fors versterkte vermogenspositie van de partij door overdracht van diverse vermogensbestanddelen van de oude partijen, is dit resultaat echter niet alarmerend.

Balans per 31-12-92

	31-12-92	31-12-91
DEBET		
Vaste activa		
Kantoormeubilair	11.851,20	11.029,00
Computerapparatuur	46.075,05	60.323,86
Ledenadministratie	5.926,05	8.632,05
Telefooncentrale	19.849,79	25.804,79
Ov. kantoorapparaten	55.481,62	9.796,00
	139.183,71	115.585,70
Leningen		
Dr. Bevrijding 4%	307.289,00	-
Dr. Bevrijding renteloos	32.000,00	-
	339.289,00	-
Vlottende middelen		
Depotbedrag PTT-Post	6.650,00	6.650,00
Nog te vorderen afdrachten	177.276,77	245.701,66
Overige vorderingen	69.506,67	172.308,03
Vooruitbetalingen	133,52	9.364,06
Rek.cour. PSP	-	17.100,18
Rek.cour. SVI	107.759,81	139.475,32
Rek.cour. WB	-	2.092,64
Rek.courant GI in EG	64.764,39	44.436,39
Rek.courant Reaal	2.678,77	-
Waarborg kiesraad	1.000,00	-
	429.769,93	637.128,28
Liquide middelen		
Kas	1.404,17	467,00
Div. Postbankrekeningen	180.608,20	306.638,14
Div. spaarrekeningen	94.543,03	85.284,73
Deposito's	350.000,00	24.229,08
ASN BAG-rekeningen	829.042,33	7.117,80
	1.455.597,73	423.736,75
Totaal debet	2.363.840,37	1.176.450,73
CREDIT		
Eigen vermogen		
Voorzieningen		
Voorz. afdrachten	126.068,10	205.280,10
Voorz. verkiezingen	580.591,03	270.175,38
Voorz. raadsverkiezingen	-	57.723,74
Steunfonds afdelingen	100.000,00	100.000,00
Voorz. huisvesting PSP	500.000,00	-
Overdracht vermogen PPR	94.956,84	-
Overdracht vermogen CPN	50.000,00	-
Voorz. vermogensoverdracht oude partijen	300.000,00	-
	1.790.904,97	633.179,22
Vreemd vermogen op korte termijn		
Nog te betalen	159.551,16	399.535,28
Vooruitontvangsten	2.771,60	28.631,54
Rek.cour. WB	7.788,78	-
Rek.cour. PPR	-	31.631,84
Rek.cour. afd. Maassluis	6.295,25	6.295,25
KKN-fonds	7.307,10	-
Actiefonds	295,00	-
Res. antiracismecamp.	63.758,85	-
Res. 50+groep	3.000,00	-
	250.767,74	466.093,91
Vreemd vermogen op lange termijn		
Lening inventaris	40.840,00	40.840,00
Totaal credit	2.363.840,37	1.280.766,00

Ontwerp-begroting 1994

Inleiding

1994 is een moeilijk te begroten jaar. Immers, het effect van de verschillende verkiezingen op ledental, aantal vertegenwoordigers e.d. is slecht voorspelbaar. Het partijbestuur heeft gekozen voor het presenteren van een begroting op basis van een nulgroei in de inkomsten. Er wordt dus voor de begroting '94 uitgegaan van de inkomsten zoals die nu voor 1993 geschat kunnen worden.

GroenLinks verwacht in 1994 een electorale groei t.o.v. de vorige verkiezingen. De ervaring leert dat dit niet alleen rechtstreeks leidt tot meer inkomsten (afdrachten), maar ook indirect (groei ledental). Mocht deze verwachting uitkomen, dan betekent dat *niet* automatisch dat de uitgaven ten opzichte van de nu gepresenteerde begroting omhoog kunnen: allereerst zullen de extra inkomsten (tot ca. f 200.000) moeten worden aangewend om de benodigde reserveringen voor toekomstige verkiezingen weer structureel "terug te krijgen" in de begroting: in de jaren '92 en '93 bleken deze reserveringen namelijk niet mogelijk door het in feite te hoge uitgavenniveau. Pas als de inkomstengroei groter zou zijn dan 2 ton, ontstaat er ruimte voor een vergróting van de uitgaven. Daarbij zullen in eerste instantie de posten "publiciteit" (met name ledenwerving) en "projecten" worden opgehoogd.

Omdat in de eerste helft van 1994 vrijwel het gehele functioneren van het landelijk apparaat gericht is op de diverse verkiezingen, is het logisch om ook uit de reguliere begroting voor dit jaar een bedrag vrij te maken voor de verkiezingscampagne; dit geld wordt toegevoegd aan de campagnebegroting. Een aantal begrotingsposten waarin vrije ruimte aanwezig is voor activiteiten c.q. projecten, is dan ook voor '94 een flink stuk lager begroot dan in '93.

De uitgaven ten behoeve van het partijbureau (en in iets mindere mate ook die ten behoeve van het partijbestuur) zijn in 1993 gestegen t.o.v. 1992. Deze stijging is niet in de eerste plaats het gevolg van een "uitdijend" personeelsbestand, maar veel meer het gevolg van een hogere activiteit op het bureau, hetgeen tot uiting komt in stijgende telefoon- en portokosten, reiskostenvergoedingen e.d. Belangrijke redenen daarvoor zijn:

- diverse vanuit het bestuur geëntameerde projecten;
- hoger activiteitsniveau van de stichtingen WB en SVI;
- de voorbereidingen voor de komende verkiezingen;
- hogere produktiviteit van medewerkers door verbeterde organisatie en management.

Voor 1994 moet worden verwacht dat dit activiteitsniveau gehandhaafd blijft. In deze situatie lijkt het verstandig om kosten van specifieke activiteiten of (deel)organisaties zo goed mogelijk door te berekenen. Daarmee wordt inzichtelijk dat de stijgende kosten niet "in de bureaucratie" zitten, maar direct het gevolg zijn van een door ons allen gewild actieve partij.

De cijfers

(Bedragen x f 1000,-)	Begroting 1993	Begroting 1994
INKOMSTEN		
1 Contributies	1.425	1.600
2 Afdracht Kamerleden	100	100
3 Afdracht raads/stat.leden	450	500
4 Giften	0	2
5 Rente	80	30
6 Uitgeverij	8	10
7 Extra giroronde	100	90
Totaal inkomsten	2.163	2.332
UITGAVEN		
8 Partijbureau	579	616
9 Partijbestuur	226	240
10 GL-Raad	18	19
11 Congressen (2x)	48	75
12 Ledenblad	158	180
13 Publiciteit	130	83
14 Uitgeverij	3	3
15 Migrantenwerk	33	32
16 Vrouwenbureau (1993: +17/18)	165	55
17 SVI (1993: zie 16)	-	63
18 WB (1993: zie 16)	-	63
19 Categorale groepen	26	25
20 Belgroep buitenland	11	10
21 Afdelingen/provincies	580	577
22 Acties derden	6	5
23 Projecten	170	76
24 Verkiezingen	-	160
25 Reservering volg. verk.	-	40
26 Onvoorzien	10	10
Totaal uitgaven	2.163	2.332

Toelichting

1. Gebaseerd op de nu verwachte contributie-inkomsten over 1993. Met name de zeer goede respons op de contributieronde voor het tweede halfjaar geeft aanleiding om de inkomsten zoveel hoger dan vorig jaar in te schatten: per 1 september van dit jaar was het eindbedrag aan contributie-inkomsten van vorig jaar reeds overschreden.

3. Over 1992 was het eindbedrag aan afdrachten van de raads- en statenleden f 550.000. Dat kan in 1993 wat gevallen vanwege een belastingtechnisch probleem met de deelraadwethouders. Er is niet vooruitgelopen op veranderingen ten gevolge van de raadsverkiezingen volgend jaar (conform de eerder beschreven uitgangspunten).

5. Door ontsparen van het verkiezingsfonds en scherp gedaalde rentestand worden de renteinkomsten veel lager dan in 1993.

6. Dit betreft een aparte extra giroronde, kort ná het gehele verkiezingscircus.

8. De stijging van uitgaven in 1993 van diverse bureaustukken maakte verhoging van deze post noodzakelijk. Er is geen structurele uitbreiding van arbeidscapaciteit voorzien, wel worden de salariskosten hoger door de laatste loonronde (koppeling aan ambtenaren-cao), door verschuiving van sommige salarislaster van partijbestuur naar partijbureau, en door enkele incidentele salarisverhogingen.

9. Stijging is vooral een gevolg van enkele in de begroting van 1993 niet voorziene personeelskosten.

11. In 1994 zijn er twee congressen, normaal is dat maar één per jaar.

12. Het ledenblad was in 1993 door een misverstand lager begroot dan in 1992. De trend van 1992 is in de begroting '94 weer opgepakt, met een kleine verhoging i.v.m. de nieuwe opzet van het blad per 1-1-94.

13. In feite te laag begroot, dit kan alleen omdat het publiciteitswerk het eerste halfjaar voor vrijwel 100% campagnewerk is. Voor 1995 moet worden gezocht naar een structurele verhoging van het budget.

16-18. Tot en met 1993 als één post-begroet. I.v.m. enige discussie dit jaar over de bijdragen aan de stichtingen en de toedeling van de kosten van het Vrouwenbureau, is nu gekozen voor aparte begrotingsposten. In totaal gaat de bijdrage van de partij aan de stichtingen dus omhoog, wat echter weer deels wordt gecompenseerd door de eveneens stijgende doorberekening van kosten door het partijbureau.

21. Deze post is lager begroot dan vorig jaar, terwijl de contributie-inkomsten zijn gestegen. Dit is als volgt te verklaren: de post afdrachten afdelingen/provincies bestaat in feite uit drie gedeelten: de afdracht aan de afdelingen, de afdracht aan de provincies en de afdracht aan het afdelingssteunfonds. Voorgesteld wordt om dit laatste gedeelte in 1994 bij uitzondering toe te voegen aan post 24, de verkiezingen. Binnen het campagnebudget is vervolgens weer een bedrag gereserveerd voor ondersteuning van afdelingsprojecten in het kader van de campagne, dus dit geld komt "via een omweg" toch weer bij de afdelingen en provincies terug.

23. Deze post is te laag begroot. Ook hier geldt dat dit alleen zo kan, omdat er in het eerste halfjaar 1994 vrijwel alleen campagneprojecten zullen zijn. Voor 1995 zal gestreefd moeten worden naar een ophoging tot tenminste het niveau van 1993.

24. Dit bedrag is bedoeld voor de verkiezingen in 1994 zelf. Dit geld wordt toegevoegd aan de campagnebegroting. (De campagnebegroting als geheel bedraagt ca. 1,5 miljoen.)

25. Dit is een aanzet tot het structureel terugkrijgen van de reserveringenpost op de begroting in de volgende jaren. Omdat een deel van de nu reeds stijgende contributie-inkomsten beschouwd moet worden als een "vooruitlopend effect" van de komende verkiezingen, is deze aanzet nu reeds een logische stap.

Namens het partijbestuur:
Rik Grashoff,
penningmeester

Financiële vertaling verkiezingsprogramma

Vooraf

Ruim een jaar geleden heeft het partijbestuur de Economische Commissie in het leven geroepen. Deze commissie had tot taak het partijbestuur te adviseren over de financiële en economische aspecten van het verkiezingsprogramma. De commissie bestaat uit: Guido den Broeder, Eric Drissen, Tom van der Lee (Tweede-Kamerfractie), Ronald Paping, Mildi Rouw, Jolande Sap, Arthur Schram, Bart Snels, Coen Teulings, Kea Tijdens en Kees Vendrik (voorzitter). Het partijbestuur bedankt bij deze allen voor hun deskundige adviezen en grote inzet. Het volgende stuk is tot stand gekomen dankzij de medewerking van de Economische Commissie, maar de eindverantwoordelijkheid ligt bij het partijbestuur.

Economische ontwikkeling

Er wordt geknaagd aan het beeld van Nederland als een land dat in vergelijking met andere westerse landen goede sociale voorzieningen en een goede gezondheidszorg heeft, een goed opgeleide bevolking en een infrastructuur van een hoge kwaliteit. Een tevreden land. Maar de kosten voor al deze voorzieningen waren ook hoog.

Sinds de jaren zeventig zien we een kentering. De milieuverontreiniging begon grote vormen aan te nemen. Nederland dreigde begraven te worden onder een berg afval. De overheidsvoorzieningen *kosten veel geld en het omvangrijke overheidsapparaat moest ook gefinancierd worden*. De belastingen liepen op en ook de overheidsschuld bleef stijgen. En de zich snel opvolgende crises in de wereldeconomie deden de rest.

Eind jaren zeventig kwam een omslag in het beleid. Sanering van de overheidsuitgaven en terugdringing van het financieringstekort kregen topprioriteit. Gesteund door een hard monetair beleid en een sterke opleving in de wereldeconomie leidde dit na twaalf jaar Lubbers tot financieel-economische resultaten. De gulden werd steeds harder, de inflatie steeds lager en de export liep als een trein. En omdat de vakbonden de hoogste prioriteit gingen toekennen aan het scheppen van banen, verbeterde ook de werkgelegenheid.

Maar deze monetaire politiek had een te - hoge prijs. De sociale voorzieningen werden keer op keer gekort, waardoor veel mensen onder de armoedegrens geraakten. De gezondheidszorg werd steeds minder toegankelijk en personeelsinkrimpingen in de zorgsector leidden tot vermindering van de kwaliteit. Er klinken steeds meer waarschuwingen dat de kwaliteit van het onderwijs en van de infrastructuur achterblijven bij de ons omringende landen. Bovendien blijft de arbeidsparticipatie in Nederland laag. Migranten en vrouwen, ja zelfs hoger geschoolden ondervinden hier problemen van. Aan internationale solidariteit wordt geknabbeld. En dan is er nog de milieuvervuiling. Een voortvarende aanpak van de vervuiling leidt op korte termijn onvermijdelijk tot een afname van de export in sectoren als landbouw, transport, chemie en metaal. Voortvarendheid op dit terrein bleef tot nu toe daarom uit. Het is tijd voor een nieuwe balans tussen sociaal-economische, financieel-economische en milieudoelstellingen. Het is tijd voor verandering ten gunste van een duurzame ontwikkeling.

Stand van de Nederlandse economie

Tabel 1 Kerngegevens Nederlandse economie 1994

Bruto Binnenlands Produkt (BBP)	604	mld
Netto Nationaal Inkomen (NNI)	522	mld
Collectieve uitgaven	305	mld
Collectieve lastendruk (% NNI)	53,0	%
Financieringstekort rijk (% NNI)	3,9	%
Overheidsschuld (% NNI)	74,7	%
Rentelasten staatsschuld	28,4	mld
Koopkracht minima	-2,5	%
Werkloosheid (% beroepsbevolking)	8	%

De totale overheidsuitgaven bedragen in 1994 198,7 miljard. De belangrijkste uitgaven zijn: departement van Onderwijs & Wetenschappen (33,6 miljard), rentelasten op de totale staatsschuld (28,4 miljard) en het departement van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (27,5 miljard).

De overheid krijgt in 1994 178,1 miljard binnen. De belangrijkste inkomstenbronnen zijn: loonbelasting (47 miljard) en omzetbelasting (40,2 miljard). Belasting op het milieu levert 1,9 miljard op.

Het financieringstekort bedraagt in 1994 20,6 miljard (3,9%).

Alles wat bedrijfsleven en burgers wettelijk verplicht zijn te betalen, wordt tot de collectieve lasten gerekend. De belangrijkste afdrachten die niet via de overheid lopen zijn de zogenaamde overdrachtsuitgaven: de premies voor volksverzekeringen als WAO, AOW en WW. De collectieve lastendruk was in 1993 54,7%, dat wil zeggen dat gemiddeld van elke gulden 54,7 cent moest worden afgedragen. In 1994 wordt een collectieve lastendruk voorzien van 53%.

Financiële vertaling verkiezingsprogramma

Het GroenLinks-programma is ambitieus. Op veel terreinen is een ander beleid ook hard nodig: reparatie van de koopkracht van de minima, een schoner milieu, de internationale solidariteit, herverdeling van arbeid, een nieuw sociale-zekerheidsstelsel, slechting van de barrières op de arbeidsmarkt voor migranten en vrouwen en verbetering van de kwaliteit van gezondheidszorg en onderwijs.

Door het stellen van prioriteiten kunnen de extra uitgaven die nodig zijn binnen de financiële marges blijven. Marges die door de economische recessie weer wat verder verschrompeld zijn. Een duurzaam beleid moet een gezonde financiële basis hebben. Daarvoor hoeft niet aangeschoven te worden aan het grijze tafeltje, waaraan PvdA, D66 en CDA al zitting hebben genomen en waar de VVD nog omheen draait om-

dat dit tafeltje voor deze partij nog veel te kleurig oogt. De uitgaven voor nieuw beleid - exclusief de lastenverschuiving van arbeid naar milieu - van deze partijen liggen tussen de 1,5 en 3,1 miljard gulden. De bezuinigingen van deze partijen liggen tussen de 8 en 17 miljard. Per saldo houden alle vier de partijen dus geld over, dat ingezet zal worden voor verlaging van het financieringstekort en een verlaging van de collectieve lastendruk.

De maatschappelijke verandering die GroenLinks voor ogen staat, leidt tot duidelijk andere resultaten, te weten een handhaving van het financieringstekort en een verhoging van de collectieve lastendruk. De financiële vertaling van het GroenLinks-verkiezingsprogramma, zoals dat nu voorligt, ziet er globaal als volgt uit:

Tabel 2 Extra inkomsten en uitgaven overheid volgens GroenLinks-programma (In miljarden gulden)

EXTRA INKOMSTEN	
Defensie (vredesdividend)	2
Milieuheffingen (o.a. energie, mobiliteit)	2,6
Arbeidsduurverkorting	2,6
Belastingmaatregelen hogere inkomens	8
Bezuinigingen	7,1
Totaal extra inkomsten	22,3
Lastenverschuiving t.g.v. milieu en werk	11,5
EXTRA UITGAVEN	
Ontwikkelingssamenwerking en VN	2,5
Migratie/asielzoekers	0,8
Specifieke werkgelegenheidsmaatregelen	4,8
Milieubeleid (o.a. energie, verkeer, natuur)	3,9
Koopkrachtherstel minima	5,2
Zorg en zorgpolitiek (o.a. kinderopvang)	2,6
Onderwijs	1,0
Kwaliteit v/d samenleving (o.a. huursubsidies)	1,5
Totaal extra uitgaven	22,3
Lastenverschuiving t.g.v. milieu en werk	11,5

Effecten van het verkiezingsprogramma

Milieu

Door invoering van groentaxen en heffingen worden de milieukosten in de prijzen van de produkten opgenomen. Milieuprodukten worden duurder en zullen daardoor minder geproduceerd en geconsumeerd worden. Bedrijven kunnen via heffingen gestimuleerd worden om milieuvriendelijkere technieken te gaan toepassen. Hierbij moet wel de juiste maat worden genomen. Niet te langzaam, want dan komen veranderingen te laat tot stand en niet te snel omdat bedrijven de technische aanpassingen niet kunnen realiseren. In veel bedrijfstakken zijn echter mogelijkheden tot omschakeling naar schonere produktiemethoden en het is, economisch gezien, niet verstandig om deze mogelijkheden onbenut te laten.

De ecologisering van de economie heeft tijd nodig en zal niet alleen door middel van heffingen en wetgeving gerealiseerd kunnen worden. Het Fonds voor Duurzame Ontwikkeling dat in het verkiezingsprogramma wordt voorgesteld, verschaft de financiële middelen voor uitbreiding van de groene infrastructuur (rails, streekvervoer en scheepvaart), stimulering van ontwikkeling en inzet van nieuwe, milieuvriendelijke technieken en groene herstructurering van industrie en landbouw. Financiering van dit fonds vindt plaats buiten de begroting om.

Werkgelegenheid

Achilleshiel van de Nederlandse economie is op de korte en lange termijn de werkgelegenheid. Het beleid van GroenLinks is gericht op selectieve groei: de produktie afremmen in die sectoren die niet binnen de ecologische randvoorwaarden produceren en stimuleren van produktie die wel binnen deze grenzen valt. Omdat de economische groei dan niet maximaal is, zal ook de extra werkgelegenheid die door deze groei gecreëerd wordt op korte termijn niet maximaal zijn. Partijen die voor de korte termijn wel kiezen voor maximale groei kunnen, met andere woorden, meer werkgelegenheid creëren. Op termijn zullen door de hoge milieukosten deze partijen echter bedrogen uitkomen.

Positieve werkgelegenheidseffecten mogen verwacht worden van verlaging van lasten op arbeid. Tenminste, als je die verlaging investeert in werk en niet, zoals het CDA, in salarisverhoging voor de beter betaalden. Negatieve effecten voor de werkgelegenheid mogen worden verwacht van fors hogere uitkeringen, met uitzondering van de stijging van de uitkeringen aan mensen die niet meer kunnen of hoeven te werken. Door de stimuleringsmaatregelen voor arbeidsduurverkorting en deeltijdarbeid zullen meer mensen aan het werk komen en zullen de sociale lasten gaan dalen. Tot slot zijn de GroenLinkse voorstellen voor scholing, een actief arbeidsmarktbeleid en voor overheidsinvesteringen in woningbouw en infrastructuur goed voor de werkgelegenheid.

Koopkracht

Waar de andere partijen vergroting van inkomensverschillen niet uitsluiten (PvdA en D66) of juist stimuleren (CDA en VVD) en, behalve de PvdA, geen garanties willen geven voor de koopkracht van de minima, kiest GroenLinks voor verkleining van inkomensverschillen (nivellering) en een flinke verbetering van de koopkracht van de minima (tot ongeveer 10%). Daar staat tegenover dat de vele nivelleringsmaatregelen leiden tot fors koop-

krachtverlies voor de bovenmodale groepen.

Collectieve lastendruk

Uitvoering van het programma van GroenLinks zal leiden tot een stijging van de collectieve lastendruk met zo'n 10 miljard gulden. Om de consequenties van deze verhoging goed in beeld te krijgen is het van belang na te gaan waar de hogere lasten terecht komen. Voor de werkgelegenheid is het belangrijk dat deze lastenverhoging niet op (laag- en ongeschoolde) arbeid rust. In het GroenLinks-programma zullen met name de hogere inkomens extra belast worden. Bovendien voorkomt de lastenverschuiving van arbeid naar milieuvervuilende factoren dat de directe lasten op arbeid zullen toenemen.

Doorrekenen van het programma

We moeten ons realiseren dat we als GroenLinks geen duur programma gaan vaststellen. Deze investering in de toekomst is onze keuze, waarmee we ons duidelijk onderscheiden van de andere partijen. Om de keuzes helder op tafel te krijgen heeft het partijbestuur besloten het programma niet alleen ter toetsing aan de eigen Economische Commissie voor te leggen, maar ook aan onafhankelijke economen, het Centraal Planbureau (CPB) en het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiene (RIVM).

Het CPB zal alleen een toetsing kunnen uitvoeren gericht op korte-termijneffecten. Daarmee krijgen we inzicht in de korte-termijnrestricties voor het door ons gewenste beleid. Het RIVM zal met name de lange-termijn(milieu)effecten doorrekenen.

Het partijbestuur
13 oktober 1993

Amendementen op concept-verkiezingsprogramma

Spoorboekje

Nummering

De amendementen staan afgedrukt per hoofdstuk van het ontwerp-verkiezingsprogramma en zijn doorlopend genummerd. Verder zijn ze onderverdeeld per kernpunt uit de ontwerp-tekst. Bij elk kernpunt vind je eerst de amendementen die zijn ingedeeld in categorie D. Deze amendementen zijn vet gedrukt. Daaronder staan de overige amendementen die bij het kernpunt horen.

Het zal de aandachtige lezer opvallen dat er regelmatig nummers ontbreken. Dat komt omdat alle amendementen die op 15 augustus ontvangen waren, toen een nummer hebben gekregen. Als resultaat van het overleg tussen indieners en het partijbestuur tijdens de amendementendag op 18 september is een aantal amendementen gecombineerd en ingetrokken. Deze oorspronkelijke amendementen zijn niet meer afgedrukt. Voor het gemak is echter de oorspronkelijke nummering gehandhaafd.

Categorie-indeling

Elk amendement is voorzien van een letter: A, B, C of D. Deze letter heeft betrekking op de categorie-indeling:

Categorie A: redactioneel.

Categorie B: van dezelfde strekking. Als tussen haakjes b.v. is toegevoegd "B voor 3.21", betekent dit dat het amendement in kwestie wegvalt tegen amendement 3.21.

Categorie C: kleine wijziging.

Categorie D: wezenlijke verandering.

Alleen de amendementen uit categorie D komen in stemming. Tegen de indeling kan beroep worden aangetekend. Lees voor een nadere uitleg van de categorie-indeling en de beroepsprocedure de laatste twee paragrafen van het stuk "Orde van het congres" in het begin van deze krant.

Inleiding

0.1 Afdelingen Amsterdam-Oost en Utrecht (D)

Kolom: 4

Alinea: 6

Schrappen: laatste drie zinnen: "Als er geen progressieve meerderheid is ... programmatische koers".

Toelichting: deze tekst suggereert te veel dat GroenLinks eventueel met CDA of VVD wil regeren. Wij weten nog niet of we wel met het CDA of de VVD willen regeren. Hoewel we dit niet onder alle omstandigheden willen uitsluiten, vinden wij het één noch het ander aantrekkelijk en lopen we er dus liever niet op vooruit in het programma. (Trouwens ook niet in de verkiezingscampagne.)

Preadvies: negatief

Toelichting: als jullie dit ook niet willen uitsluiten, kan er toch niets tegen zijn om het zo voorzichtig te benoemen. Bovendien leert de praktijk dat de vraag gewoon aan GroenLinks wordt gesteld. De tekst laat overigens volstrekt open of GroenLinks aan zo'n regering mee zou willen doen. En er worden zware voorwaarden aan gesteld.

0.7 Afdeling Zwolle (D)

Kolom: 4

Alinea: 2

Vervangen: laatste zin door: "Externe kandidaten kunnen gerecrueteerd worden op basis van hun kwaliteiten en maatschappelijke betrokkenheid, maar dienen lid te zijn van GroenLinks."

Preadvies: negatief

Toelichting: externe kandidaten kunnen per definitie geen lid zijn van GroenLinks. Want als ze dat zijn, dan zijn het interne kandidaten. Dat externe kandidaten na verloop van tijd GroenLinks-lid worden, ligt natuurlijk wel in de lijn der verwachting. In '89 zijn wat dat betreft met de externe kandidaten Marijke Vos, Paul Rosenmöller en Maarten van Poelgeest positieve ervaringen opgedaan.

0.8 Afdeling Eindhoven (D)

Kolom: 4

Alinea: voorlaatste en laatste

Vervangen: "Als er geen progressieve meerderheid ... met dit programma rekening worden gehouden" door: "Als er geen progressieve meerderheid is, geeft GroenLinks de voorkeur aan een coalitie PvdA, D66 en VVD. In het geval van een zgn. paarse coalitie zal het voeren van een linkse oppositie aan GroenLinks toevallen."

Preadvies: negatief

Toelichting: onze inzet is een zo progressief mogelijke regering. Bij het ontbreken van een progressieve meerderheid hangt het van de uitslag en de opstelling van CDA en VVD af, hoe progressief een kabinet kan zijn. CDA en VVD zijn ieder op een eigen manier rechts. Het is van tevoren onvoorspelbaar wat onderhandelingen met de een of de ander kunnen opleveren.

0.10 Afdeling Delft (D)

Toevoegen: een kort hoofdstuk op het eind van de inleiding:

"De meest-tenachtergestelden-toetssteen.

De mate van participatie aan het politieke, sociale, culturele en economische leven als volwaardige burgers van hen die al van ouders op kinde-

ren tot de armsten behoren, en hun profijt van voorzieningen die de participatie mogelijk maken, vormen de toetssteen voor onze democratie en het beleid om de Rechten van de Mens voor alle mensen inhoud te geven. Om dit te meten dienen jaarlijks voor Nederland het Sociaal-Cultureel Planbureau en voor Europa een daartoe eveneens toegeruste instantie verslag uit te brengen over hoever voor de meest tenachtergestelden in onze samenleving alle Rechten van de Mens (dus zowel de sociale als politieke rechten) al dan niet inhoud hebben gekregen en wat eventuele obstakels zijn."

Toelichting: wat in ons programma staat, dient de verwerkelijking van de Rechten van de Mens voor iedereen dichterbij te brengen. Omdat op alle terreinen nagegaan moet worden of dit vordert, dient dit voorstel over toetsing in de inleiding opgenomen te worden.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 0.11 partijbestuur. Daarin is de koppeling met de Rechten van de Mens niet opgenomen. Wij vinden die koppeling niet zo handig, want die rechten zijn zo elementair dat wie armoede lijdt in de Nederlandse samenleving toch meestal wel een dak boven het hoofd heeft en te eten en dus aan de Verklaring van de Rechten van de Mens voldoet. Het probleem met armoede in Nederland is ook niet dat er niet genoeg informatie en cijfers bestaan over armoede in Nederland. Het is duidelijk dat de obstakels liggen in de politieke wil om er iets aan te veranderen.

0.11 Partijbestuur (D)

Toevoegen: "De mate van participatie aan het politieke, sociale, culturele en economische leven als volwaardige burgers van hen die al van ouders op kinderen tot de armsten behoren, en hun profijt van voorzieningen die de participatie mogelijk maken, vormen een toetssteen voor onze democratie."

Preadvies: positief

0.2 Afdeling Bunnik (A)

Kolom: 4

Alinea: voorlaatste

Schrappen: "Hoewel een oppositierol voor het CDA een heilzame werking op de politieke besluitvorming kan hebben, is dit geen doorslaggevende factor."

Toelichting: nodeloos trappen.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit is geen nodeloos trappen. Het is genuanceerd geformuleerd ("kan hebben", "geen doorslaggevende factor"). Bovendien is het een feit dat het CDA de langst regerende partij ter wereld is. In onze opvatting van democratie is doorstroming in tegenstelling tot verstarring een positief verschijnsel.

0.3 Afdeling Deurne (B voor 0.7)

Kolom: 4

Alinea: 2

Schrappen: laatste twee zinnen: "Op de kandidatenlijst ... maatschappelijke betrokkenheid."

Toelichting: GroenLinks kent in verscheidene afdelingen zgn. "plaatselijke leden", die zich met de lokale afdeling verbonden voelen zonder landelijk geregistreerd te willen zijn. Deze leden hebben geen boven-lokale bevoegdheden, kunnen dus - ongeacht

hun kwaliteiten - niet door de afdeling als kandidaat voor de Tweede-Kamerlijst worden voorgedragen. Buiten de afdeling om zouden ze nu wel door het landelijk orgaan als "externe kandidaat" worden gerecrueteerd. Dat is een scheve toestand. Het gegeven "externe kandidaat" is bovendien in tegenspraak met art. 5.1, 15.1 en 97.1 van het huishoudelijk reglement, volgens welke *partijleden* toegang en spreekrecht hebben tot congres en vergadering. Tenslotte is het voor iemand die erin bewilligt op de verkiezingslijst te staan, een kleine moeite om GroenLinks-lid te worden. Waarom niet, als je het kennelijk met de doelstellingen van de partij eens bent?

Preadvies: negatief

Toelichting: Deurne heeft het mis. De afdeling kan rustig haar externe leden kandidaat stellen voor de Kamer. Toegang en spreekrecht van partijleden is een vastgelegd recht, dat helemaal niet uitsluit dat niet-leden ook welkom zijn en het woord mogen voeren op congressen. Voor het overige zie toelichting bij 0.7 Zwolle.

0.5 Afdeling Groningen-stad (A)

Kolom: 1

Alinea: 1

Vervangen: 4e-5e regel: "in onze open" door: "de westerse".

Toelichting: is de huidige samenleving wel de "onze"? En is de huidige samenleving wel zo open? De huidige westerse samenleving wordt sterk bepaald door gesloten economische belangengroeperingen. Op de Kneuterdijk kwamen recentelijk veel studenten erachter dat de (politie)repressie in "onze open samenleving" ingezet wordt als dat nodig wordt gevonden.

Preadvies: negatief

Toelichting: "ons" slaat hier op de inwoners van Nederland. Het programma richt zich immers tot de Nederlandse kiezers. Onze samenleving is te karakteriseren als open. Zo heeft de Haagse politie via de werking van de democratie inmiddels een flink pak "slaag" gehad.

0.6 Afdeling Groningen-stad (A)

Kolom: 1

Alinea: 2

Vervangen: "speelruimte aan de maatschappij" door: "speelruimte aan progressieve democratische krachten in de maatschappij".

Toelichting: hoezo de maatschappij? Welke groeperingen worden bedoeld? De medisch specialisten, het VNO? Of de patiëntenplatforms, de vakbeweging? Wat ons betreft de laatste, de eerste hebben al erg veel te vertellen over de politiek.

Preadvies: positief

Toelichting: een verduidelijking van de positie van GroenLinks.

0.9 Afdeling Epe (B voor 3.7)

Kolom: 2

Alinea: laatste

Vervangen: laatste zin van kolom ("Het streven ... gaan") door: "Het streven is gericht op werkelijk duurzame ontwikkeling. Dat dit strijdig zal zijn met de gevestigde ideeën over economische groei is evident."

Toelichting: de voorgestelde tekst wekt te veel de indruk dat economische groei en duurzame ontwikkeling heel goed samen kunnen gaan.

Preadvies: negatief

Toelichting: in het voorgaande deel van de alinea wordt al duidelijk afstand genomen van de gangbare opvattingen over economische groei. Bovendien vinden wij dat ontwikkelingslanden ruimte voor groei moeten krijgen, om de mondiaal scheve welvaartsverdeling eerlijker te maken.

Hoofdstuk 1: internationale politiek

Inleiding

1.2 Afdeling Beuningen (D)

Paragraaf: inleiding

Vervangen: 1e alinea ("Het einde ... versterkt.") door: "Vrede is niet de afwezigheid van gewapende conflicten, maar het vreedzaam samenleven van volkeren op basis van gerechtigheid en tolerantie. Deze vrede wordt niet bereikt of bevorderd door evenwichten in bewapening, maar door een actief nationaal en internationaal vredesbeleid."

Toelichting: 1. De voorgestelde tekst brengt duidelijker dan het concept naar voren waar GroenLinks voor staat inzake vrede en veiligheid; 2. Het optimisme dat uit het concept blijkt is achterhaald door de feiten. Er dreigen vele territoriale conflicten; 3. Uit het concept zou de kiezer kunnen lezen dat GroenLinks zich vindt in een wereldorde à la George Bush. Dit is zeer ongewenst.

Preadvies: negatief

Toelichting: dat het ook na 1989 op veel plaatsen in de wereld nog geen koek en ei is, zal voor iedereen duidelijk zijn. Waar het in deze passage om gaat, is aan te geven dat het einde van de Koude Oorlog wel degelijk een aantal mogelijkheden heeft geschapen die tot die tijd ondenkbaar waren. We zijn het eens met de ongelukkige verwijzing naar de nieuwe wereldorde van Bush, maar hebben wat dat punt betreft een voorkeur voor 1.7 van Zwolle en werkgroep Oost-Europa.

1.1 Afdeling Groningen-stad (C)

Paragraaf: inleiding

Schrappen: laatste 4 regels: "Tòch ... illusoir."

Toelichting: wat is dit voor merkwaardige Atlantische oriëntatie in GroenLinks? Is eindelijk Van den Broek weg, komt GroenLinks ermee aan... Wij moeten samenwerken met de linkse en groene krachten in de VS, die zware kritiek hebben op dit land. Om maar eens wat te noemen: de levensverwachting van een zwarte baby is in Harlem lager dan in Bangladesh.

Preadvies: negatief

Toelichting: wat in deze passage bedoeld wordt, is het belang van samenwerking tussen Europa en de VS op hele concrete punten als het optreden van de internationale gemeenschap in Bosnië, internationaal milieubeleid na Rio en de GATT-onderhandelingen. In de praktijk blijkt dat er op al die punten niets gebeurt als de samenwerking tussen Europa en de VS niet van de grond komt. Daarmee is niet gezegd dat er door Europa in 'z'n algemeenheid of GroenLinks in het bijzonder geen kritiek moet worden uitgeoefend op zaken die in onze ogen niet in de haak zijn in de VS.

1.3 Werkgroep Oost-Europa, werkgroep Vrede en Veiligheid, Tijs Manten, Alexander de Roo en Hein Verkerk (C)

Paragraaf: inleiding

Vervangen: 18e regel: "Handhaving van de vrede" door: "Het bevorderen van vrede".

Toelichting: vrede is meer dan geen oorlog.

Preadvies: positief

1.4 Afdeling Groningen-stad (C)

Paragraaf: inleiding

Vervangen: 17e regel: "wendbare buitenlandse politiek" door: "een actieve solidaire internationale politiek".

Toelichting: term wendbaar is nietszeggend en kan ook negatief uitgelegd worden als opportunistisch (hoe de wind waait, wendt mijn jasje...).

Preadvies: positief

Paragraaf 1, inleidende tekst

1.6 Werkgroep Oost-Europa, werkgroep Vrede en Veiligheid, Tijs Manten, Alexander de Roo en Hein Verkerk (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: inleidende tekst

Schrappen: "Op het wereldtoneel zijn de VS de enig overgebleven grootmacht waardoor de oude machtsbalans tussen Oost en West is verstoord."

Toelichting: wij vragen ons af wat het "nieuwe probleem" is: dat de VS de enig overgebleven grootmacht zijn, of dat de oude machtsbalans is verstoord? De macht van de VS moet ook enigszins gerelativeerd worden. Ze zijn wel de enig overgebleven grootmacht, maar dan toch vooral in militair opzicht. De VS kampen met grote economische problemen; door het wegvallen van de Sovjet-dreiging valt bovendien de legitimatie van de militaire uitgaven weg. Macht wordt in de tekst alleen in militaire termen gedefinieerd, waardoor de EG en Japan nu in het plaatje ontbreken. De verstoring van de oude machtsbalans tussen Oost en West is op zichzelf ook geen probleem. Met een beroep op het instandhouden van het machtsevenwicht zijn in het verleden alle defensieuitgaven gerechtvaardigd en tegenstanders van de confrontatie tussen de beide machtsblokken verdacht gemaakt. We moeten niet de indruk wekken dat we die oude situatie achteraf positief waarderen.

Preadvies: positief

1.7 Afdeling Zwolle, werkgroep Oost-Europa, werkgroep Vrede en Veiligheid, Tijs Manten, Alexander de Roo en Hein Verkerk (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: inleidende tekst

Vervangen: 1e zin ("Het einde ... noemde") door: "Het einde van de Koude Oorlog schept de mogelijkheid om een aantal belangrijke internationale vraagstukken aan te pakken."

Toelichting: de term "een nieuwe wereldorde" zegt op zich niets. Door te refereren aan een uitdrukking van ex-president George Bush wordt de indruk gewekt dat GroenLinks een wereldorde à la Bush voorstaat.

Preadvies: positief

1.8 Werkgroep Oost-Europa, werkgroep Vrede en Veiligheid, Tijs Manten, Alexander de Roo en Hein Verkerk (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: inleidende tekst

Vervangen: 2e zin ("Voor het eerst ... gebracht") door: "De bewapeningswedloop tussen de grootmachten is tot staan gebracht."

Toelichting: in deze eeuw zijn vóór de Eerste en Tweede Wereldoorlog ook bewapeningswedlopen geweest. De diverse regionale bewapeningswedlopen - ook in het tijdperk na de Koude Oorlog tussen Oost en West - laten we hier dan nog maar even buiten beschouwing.

Preadvies: positief

1.9 Werkgroep Oost-Europa, werkgroep Vrede en Veiligheid, Tijs Manten, Alexander de Roo en Hein Verkerk (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: inleidende tekst

Vervangen: 1e zin van 4e alinea ("Om de kansen ... rechtsorde") door: "Om de kansen van de nieuwe situatie te benutten en de nieuwe bedreigingen het hoofd te bieden, zijn nieuwe vormen van samenwerking nodig en een versterking van de internationale rechtsorde."

Toelichting: het gebruik van de term "machtsevenwicht" vermijden; het kan gemakkelijk tot een heel ander politiek programma leiden.

Preadvies: positief

Paragraaf 1, kernpunt 1

1.19 Afdelingen Amsterdam-Westerpark en Amersfoort (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Vervangen: 3e tot 9e regel ("door uitbreiding ... tweederde meerderheid;") door: "door omzetting van het permanente lidmaatschap van de Veiligheidsraad van Engeland en Frankrijk in een lidmaatschap van de EG; door het uitbreiden van de permanente leden met Japan, Brazilië, India en Nigeria (of een democratisch Zuid-Afrika); door beperking van het vetorecht tot beslissingen over militair ingrijpen of economische sancties;"

Toelichting: de kern van dit amendement is dat het vetorecht wel beperkt, maar niet afgeschaft wordt. Indien de grootmachten hun vetorecht verliezen is het vrijwel uitgesloten dat zij zich iets zullen aantrekken van tegen hun zin genomen meerderheidsbesluiten. Zonder steun van de economisch en militair machtigste landen hebben de VN geen enkele macht en is meerderheidsbesluitvorming dus luchtflitsrij. Als het vetorecht in stand blijft, dient het aantal permanente leden met vetorecht beperkt te blijven, vandaar het voorstel voor een EG-lidmaatschap in plaats van uitbreiding met Duitsland.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie de toelichting bij 1.18 van Purmerend over het EG-lidmaatschap. Het beperken van het vetorecht tot de genoemde twee gevallen vinden wij redelijk willekeurig. Ook andere beslissingen van de Veiligheidsraad kunnen van grote invloed zijn (erkenningen, steuntoezeggingen, veroordelingen). Onze voorkeur heeft het democratiseren van de besluitvorming door stemming met een gekwalificeerde meerderheid.

1.25 Afdelingen Delft, Utrecht en Nijmegen (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Vervangen: 3e tot 6e regel ("door uitbreiding ... Nigeria") door: "De Veiligheidsraad wordt omgevormd tot een tweemaal wisselend gezelschap zonder permanente leden."

Toelichting: komt overeen met de congresuitspraak van oktober 1992 over dit onderwerp.

Preadvies: negatief

Toelichting: daarvoor zijn twee redenen: 1. de lopende discussie naar aanleiding van het initiatief van Boutros-Ghali (zie ook de toelichting bij 1.10 Zwolle e.a.); 2. de stellige overtuiging dat de huidige leden van de Veiligheidsraad, die van cruciaal belang zijn bij de uitvoering van genomen besluiten (denk aan Bosnië, Somalië en Cambodja), zich van de besluiten van de Veiligheidsraad weinig aan zullen trekken als ze genomen zijn tegen hun zin. Uitspraken van de Veiligheidsraad zullen dan in de meeste gevallen niet verder komen dan het papier. Daarmee wordt de legitimiteit van de hele VN uitgehold en dat is zeer onwenselijk.

1.10 Afdelingen Zwolle en Gouda, werkgroep 50+, werkgroep Oost-Europa, werkgroep Vrede en Veiligheid, Tijs Manten en Hein Verkerk (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Schrappen: in de zin "door uitbreiding van het aantal permanente leden van de Veiligheidsraad met Duitsland, Japan, Brazilië, India en Nigeria" geen landen noemen.

Toelichting: er is geen goede motivatie te geven waarom juist voor deze landen gepleit wordt. Waarom India wel en Indonesië niet? Duitsland is een probleem omdat het het derde Westeuropese lid zou worden en bovendien de EG naar een gezamenlijk buitenlands beleid streeft (een EG-lidmaatschap zou meer voor de hand liggen). Tegelijk is het weer onlogisch de andere landen wel te noemen en Duitsland niet. Het weglaten van de namen van de landen doet niets af aan het pleidooi voor uitbreiding en biedt de mogelijkheid te pleiten voor een EG-zetel of het lidmaatschap van regionale organisaties (b.v. de OAE).

Preadvies: negatief

Toelichting: als vervolg op zijn visiestuk over de toekomst van de VN ("Agenda for Peace") is door secretaris-generaal Boutros Boutros-Ghali deze zomer aan alle VN-leden de vraag voorgelegd of zij voorstander zijn van uitbreiding van het aantal permanente leden van de Veiligheidsraad en zo ja, met welke landen. Het is duidelijk dat de discussie zich daarbij toespit op de hier genoemde landen. Natuurlijk zijn er nog vele andere varianten mogelijk. Wij zijn van mening dat GroenLinks deze uitbreiding moet steunen, omdat hij is gebaseerd op een combinatie van de criteria economische betekenis (Duitsland, Japan) en globale spreiding in combinatie met bevolkingsaantallen (India, Brazilië en Nigeria). Elke uitbreiding die daarop is gebaseerd kan op onze instemming rekenen. Vooralsnog lijkt dit de beste keuze.

1.11 Afdeling Den Haag (B voor 1.25)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Schrappen: 3e tot 6e regel ("door uitbreiding ... Nigeria;"). Voorts 2e regel aanpassen: "Dit gebeurt op drie manieren".

Toelichting: de VN worden eerder versterkt door de VN als zodanig sterker te maken dan het "dagelijkse bestuur" ervan.

Preadvies: negatief

Toelichting: het is niet realistisch te denken dat op korte termijn de Veiligheidsraad zal worden afgeschaft ten gunste van meer bevoegdheden voor de Algemene Vergadering. In dat perspectief zijn wij ervoor om de Veiligheidsraad een betere afspiegeling te laten zijn van de verhoudingen in de hele wereld. Vandaar het pleidooi voor uitbreiding van het aantal vaste leden.

1.13 Afdeling België (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Vervangen: 2e regel: "vier manieren" door: "vijf manieren".

Preadvies: negatief

Toelichting: het zijn er echt maar vier.

1.14 Afdeling België (B voor 1.20)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Vervangen: 11e-12e regel: "door stichting ... lidstaten" door: "door de instelling van tijdelijke VN-centra voor conflictbemiddeling/oplossing in crisisgebieden".

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 1.20 Bunnik e.a.

1.15 Afdeling Alphen aan den Rijn (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Schrappen: 11e-12e regel: "door stichting van politieke kantoren van de VN in de lidstaten."

Toelichting: de verruiming van de financiële middelen kan voor nuttige taken bestemd worden.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 1.20 Bunnik en werkgroep Oost-Europa.

1.16 Werkgroep Oost-Europa, werkgroep Vrede en Veiligheid, Tijs Manten, Alexander de Roo en Hein Verkerk (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Vervangen: 9e regel: "tweederde meerderheid" door: "gekwalificeerde meerderheid".

Toelichting: de door ons gewenste democratisering van de VN vormt ons inziens de kern van deze eis. Zouden we er tegen zijn als gepleit wordt voor 3/4 meerderheid? Daarom algemener formuleren.

Preadvies: positief

1.18 Afdeling Purmerend (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Vervangen: 5e regel: "Duitsland" door: "EG".

Toelichting: als je wilt komen tot een Europees buitenland- en veiligheidsbeleid (zie hoofdstuk 2), ligt het voor de hand Europa een stem te geven als permanent lid van de Veiligheidsraad en niet Duitsland.

Preadvis: negatief

Toelichting: afgezien van de haalbaarheid op korte termijn, zit het probleem bij dit amendement in het feit dat GroenLinks op dit moment tegen een gemeenschappelijk Europees buitenlands beleid is, omdat dat beleid absoluut niet democratisch gecontroleerd kan worden. Daarom wordt in hoofdstuk 2 ook gepleit voor vervanging van de huidige intergouvernementele besluitvormingsstructuren door een democratische structuur op Europees niveau. Dat kan zijn een uitgebreide EG met een parlement dat meer bevoegdheden heeft, of een gedemocratiseerde en van meer bevoegdheden voorziene CVSE.

1.20 Afdeling Bunnik, werkgroep Oost-Europa, werkgroep Vrede en Veiligheid, Tijs Mantel, Alexander de Roo en Hein Verkerk (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Vervangen: 11e-12e regel: "door stichting van politieke kantoren van de VN in de lidstaten" door: "door de oprichting van centra voor bemiddeling en conflictoplossing in crisissgebieden. Doel van alle vormen van interventie moet steeds zijn het beperken/beëindigen van de schending van elementaire mensenrechten en het op gang brengen van een proces dat leidt tot de oplossing van een conflict. Om een militaire escalatie van een conflict te voorkomen dienen de VN te beschikken over een vredesmacht."

Toelichting: het draagvlak van de VN wordt bepaald door hun succes, m.a.w. het wordt versterkt in de mate waarin de VN erin slagen bij te dragen aan de beheersing/oplossing van allerlei conflicten, met name voordat spanningen uitgroeien tot een gewapend conflict. Kantoren in ongeveer 180 landen kosten alleen maar veel geld (al gauw zo'n half miljard per jaar) en leiden enkel maar tot meer VN-bureaucratie. Voorlichting/informatie over het werk van de VN is een taak van de lidstaten (en kan via Postbus 51-spotjes). Het gaat niet zozeer om het draagvlak, maar om de inzet van de VN op het terrein van conflictpreventie: dat is een belangrijke taak voor de VN, en het maakt gewapend optreden van de VN in een later stadium van het conflict acceptabel. Het inzetten van een vredesmacht kan een belangrijk middel zijn om een verdere militaire escalatie van een conflict te voorkomen en de conflictpartijen van elkaar gescheiden te houden ("peacekeeping"). Operaties die ten doel hebben vrede af te dwingen ("peace enforcement") zijn alleen aanvaardbaar in het uiterste geval: er moeten zeer zwaarwegende humanitaire redenen voor zijn (bijvoorbeeld om genocide te voorkomen).

Preadvis: positief

1.23 Afdeling Nijmegen (B)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Vervangen: 3e tot 6e regel: "door uitbreiding ... Nigeria" door: "door de herverdeling van de permanente zetels in de Veiligheidsraad over de verschillende internationale samenwerkingsverbanden als de OAS, OAE, GOS, de EG etc., waarbij de leden van deze organisaties bij toerbeurt de zetel in de Veiligheidsraad innemen;"

Toelichting: een democratische internationale rechtsorde kan pas tot stand komen wanneer landen uit de verschillende delen van de wereld een evenredige inbreng hebben in de Veiligheidsraad.

Preadvis: negatief

Toelichting: op de lange termijn zou dit een goede oplossing kunnen zijn. Op dit moment speelt die discussie echter helemaal niet (zie ook de toelichting bij 1.10 Zwolle e.a.) en zitten er aan het geven van bevoegdheden op dit terrein aan bijvoorbeeld de EG te veel

haken en ogen (zie ook de toelichting bij 1.18 Purmerend).

1.24 Afdeling Amsterdam-Noord (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Vervangen: hele tekst door: "Verenigde Naties."

1. Het draagvlak van de VN moet worden versterkt. Dit vereist in elk geval:

- uitbreiding van het aantal permanente leden van... (verder oude tekst);
- vervanging van het vetorecht van de afzonderlijke leden... (verder oude tekst);
- verruiming van de financiële middelen van de VN;
- stichting van politieke kantoren van de VN in de lidstaten."

Toelichting: krachtiger graag!

Preadvis: negatief

Toelichting: wij hebben niks tegen krachtige pleidooien, maar de hele stijl van dit programma is niet die van harde eisen. Het op één plaats wijzigen van die stijl lijkt ons niet zinvol.

1.28 Werkgroep 50+ (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Vervangen: hele tekst door: "Het draagvlak van de VN wordt versterkt, o.m. door vervanging van het vetorecht van de afzonderlijke leden van de Veiligheidsraad door besluitvorming met tweederde meerderheid en door verruiming van de financiële middelen van de VN."

Toelichting: het voorstel om Duitsland, Japan, Brazilië, India en Nigeria meer invloed te geven; garandeert geen betere besluitvorming. Dat geldt ook voor de spreiding van politieke vestigingen.

Preadvis: negatief

Toelichting: zie de toelichtingen bij 1.10 Zwolle e.a. en de overgenomen amendementen 1.16 werkgroep Oost-Europa en 1.20 Bunnik e.a.

1.29 Afdeling België, werkgroep Oost-Europa, werkgroep Vrede en Veiligheid, Tijs Mantel, Alexander de Roo en Hein Verkerk (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Toevoegen: als 1e zin: "De VN moeten in staat worden gesteld een centrale rol te spelen bij het voorkomen en oplossen van conflicten tussen en binnen staten. Het draagvlak..." (verder oude tekst).

Toelichting: eerst formuleren wat je als taak voor de VN ziet; daarom dient het draagvlak versterkt te worden.

Preadvis: positief

1.30 Afdeling Almere/Zeewolde (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Toevoegen: als punt 1.b: "Het Internationale Gerechtshof."

De bevoegdheden van het Internationale Gerechtshof worden uitgebreid. Het wordt bevoegd recht te spreken inzake misdaden jegens de mensheid, misdaden begaan jegens de Verenigde Naties en misdaden begaan tegen het internationale milieu en het ecologisch evenwicht. Het Internationale Gerechtshof krijgt de beschikking over een strafinrichting. De Verenigde Naties voeren daarover het beheer."

Toelichting: in de preambule is bij herhaling sprake van de internationale rechtsorde die moet worden versterkt. In de kernpunten wordt daaraan geen vervolg gegeven. Het aangewezen orgaan, naast de VN, om daar vorm en inhoud aan te geven is het Internationale Gerechtshof te Den Haag. Het wordt al genoemd onder het kopje ecologie. Het Internationale Ge-

rechtshof heeft inmiddels een taak gekregen bij de berechting van oorlogsmisdaden begaan in het voormalige Joegoslavië. Er is echter ook al op gewezen dat het moeilijk zal worden haar uitspraken in daadwerkelijke sancties en straffen om te zetten. De VN behoeven, nu zij veelvuldiger optreden, ook meer bescherming. Zij moeten ook kunnen optreden tegen leden die hun regels schenden, bijvoorbeeld door wanbetaling.

Preadvis: negatief

Toelichting: op zich zijn we het eens met de strekking, maar we vinden het een te gedetailleerde uitwerking.

1.31 Afdeling Almelo (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Toevoegen: "Nederland dient zich in de VN meer in te zetten voor de wereldproblematiek, zoals vredesvraagstukken en armoede in de wereld. Ons land dient hierin het voortouw te nemen. In het parlement dient meer controle te zijn op wat Nederland in de VN nu eigenlijk doet."

Toelichting: je hoort er zo weinig van wat Nederland nu doet en wie er wat doet in de VN. Dat de organisatie van de VN verbeterd moet worden is duidelijk, maar hoe moet dat gebeuren? Moet het Nederlandse parlement zich over de VN gaan buigen?

Preadvis: negatief

Toelichting: Nederland zet zich daar, middels haar vertegenwoordiger, reeds voor in. We zijn het ermee eens dat daarover meer bericht zou moeten worden, maar het is niet aan politieke partijen om daarover te beslissen. In het parlement komt de inbreng van Nederland regelmatig aan de orde. Veel nieuwsberichten levert dat niet op.

1.34 Afdelingen Noordoostpolder en Hengelo (B voor 1.25)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Toevoegen: 4e-5e regel tussen "met" en "Duitsland": "bijvoorbeeld".

Toelichting: we kunnen ons nog vele andere landen voorstellen die ook een permanente plaats in de Veiligheidsraad verdienen. Denk maar aan Mexico of Saoedi-Arabië. Dus: uitbreiding is in orde, maar wat de keus betreft moet wat ruimte blijven.

Preadvis: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 1.10 Zwolle e.a.

1.35 Afdeling Bunnik (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Toevoegen: "Groot-Brittannië en Frankrijk dienen geen permanent lid meer te zijn."

Toelichting: er zitten sowieso te veel westerse machten permanent in de Veiligheidsraad. Daarbij zijn deze twee landen zo langzamerhand echt vergane glorie.

Preadvis: negatief

Toelichting: de discussie gaat nu over uitbreiding, niet over het inruilen van het ene land voor het andere. Helemaal vergane glorie zijn deze twee landen natuurlijk niet, als we kijken naar hun economische macht en de kernwapens die ze bezitten. Op termijn zou hun lidmaatschap ingeruild kunnen worden voor dat van een gedemocratiseerd Europa. Dat is echter nu nog toekomstmuziek.

1.36 Afdeling België (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Toevoegen: "Er wordt een Hoge Commissaris voor de Mensenrechten benoemd."

Preadvis: positief

1.37 Afdeling België (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Toevoegen: aan eind: "en door, ter voorkoming van militaire escalatie in conflictsituaties, te beschikken over een snel inzetbare vredesmacht."

Preadvis: negatief

Toelichting: voorkeur voor 1.20 Bunnik e.a.

1.39 Afdeling België (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1 en 2

Wijzigen: volgorde kernpunten 1 en 2 omwisselen; dus eerst democratisering, dan Verenigde Naties.

Toelichting: versterking VN mag pas na democratisering van deze en andere internationale organisaties.

Preadvis: negatief

Toelichting: waarom de versterking van de VN zou moeten wachten op de democratisering van het IMF ontgaat ons.

Paragraaf 1, kernpunt 2

1.40 Afdeling Rotterdam (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Schrappen: 2e regel: "over economische kwesties". **Toevoegen:** na "Wereldbank": "en andere internationale organisaties".

Toelichting: ook sociale-, veiligheids-, mensenrechten- en stemrecht-kwesties moeten gedemocratiseerd.

Preadvis: positief

1.41 Afdeling Amsterdam-De Pijp (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Vervangen: hele tekst door: "De internationale besluitvorming over economische kwesties wordt gedemocratiseerd door toepassing van het ook in de meeste VN-organen gehanteerde principe 'een land, een stem' in het IMF en in de Wereldbank. Voor de GATT geldt dit principe al."

Toelichting: door toepassing van dit principe wordt de invloed van de rijke landen iets minder, maar nog altijd zeer groot.

Preadvis: positief

Paragraaf 1, kernpunt 3

1.45 Afdelingen Den Boschstad en Den Bosch-regio (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 3

Vervangen: hele tekst door: "Ook op het ecologische vlak wordt de internationale rechtsorde versterkt: naast de VN-commissie voor Duurzame Ontwikkeling wordt een Ecologische Veiligheidsraad ingesteld, UNEP wordt versterkt als uitvoerder van grensoverschrijdend milieubeleid en de bevoegdheden van het Internationaal Gerechtshof in Den Haag worden uitgebreid. Een nieuw GATT-akkoord wordt voorzien van een milieudimensie."

Toelichting: wanneer de VN-commissie voor Duurzame Ontwikkeling wordt omgevormd tot een Ecologische Veiligheidsraad, ligt de nadruk te veel op ecologie en komt de relatie met ontwikkelingsvraagstukken op de achtergrond. Beter is de commissie voor Duurzame Ontwikkeling te handhaven, en daar een extra impuls aan te geven door een apart lichaam op te richten dat zich speciaal richt op ecologische vraagstukken en "brandhaarden".

Preadvis: negatief

Toelichting: wij zijn er niet zo bang voor dat het ontwikkelingsvraagstuk op de achtergrond zou raken in een Ecologische Veiligheidsraad. Boven-

dien zijn wij bang dat het opzetten van te veel VN-organen verspillend en contraproductief werkt.

1.44 Afdeling België (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 3

Toevoegen: "Een nieuw GATT-akkoord incorporeert een milieudimensie, waarbij vrijhandel niet als doel op zich wordt gezien, maar ondergeschikt is aan de duurzame ontwikkeling van de wereldeconomie."

Preadvis: positief

1.46 Afdeling Bunnik (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 3

Wijzigen: schrijf op te richten organen niet met hoofdletters.

Toelichting: ten eerste maak je zo de naam tot item, ten tweede suggereren hoofdletters dat we alle details m.b.t. zo'n orgaan al op een rijtje hebben staan.

Preadvis: positief

1.47 Afdeling Rotterdam (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Wereldhandel."

Het energievretende en milieuvriendelijke transport van goederen over de wereld dient zoveel mogelijk te worden beperkt. Werelddelen, staten en regio's dienen zoveel mogelijk in hun eigen behoefte te kunnen voorzien. Import van goederen die hun lage prijs te danken hebben aan slechte arbeidsomstandigheden en een slechte betaling van werknemers of aan onverantwoord omgaan met het milieu, wordt tegengegaan, zo mogelijk in EG-verband maar desnoods eenzijdig door Nederland."

Toelichting: we dreigen af te glijden naar een vrijhandelseconomie op wereldschaal, waarin nog slechts telt wie het goedkoopste kan produceren. In zo'n concurrentieslag zullen bedrijven die milieuverantwoord optreden en hun werknemers behoorlijk behandelen moeilijk of niet kunnen overleven, en blijven energievretende en milieuvriendelijke goederenstromen toenemen. Daarom moet het beschermen van kleinschalige, regionaal gerichte en milieuverantwoorde productie voor GroenLinks een belangrijk actiepunt zijn.

Preadvis: negatief

Toelichting: met de laatste zin van de toelichting zijn wij het van harte eens. Dit amendement riekt ons echter te veel naar een nieuw protectionisme, nu om het milieu en de arbeidsomstandigheden te beschermen. Heffingen op producten die milieu- of arbeidsongevriendelijk zijn geproduceerd, behoren zeker tot de mogelijkheden maar wij zien niets in staten of regio's die zich afsluiten voor de producten uit andere regio's, zoals nu bijvoorbeeld door de EG gebeurt als het gaat om producten uit de Derde Wereld of Oost-Europa. Waar het om gaat, is het vinden van een balans tussen enerzijds het afbreken van de barrières die vrijhandel in de weg staan en die nu vaak in het nadeel werken van landen in de Derde Wereld, en anderzijds het tegengaan van productie die milieu- en arbeidsongevriendelijk is. Vandaar onze voorkeur voor 1.44 België.

Paragraaf 2, inleidende tekst

1.42 Afdeling Delft (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: inleidende tekst

Vervangen: titel "Defensiepolitiek" door: "Vrede en veiligheid". **Toevoegen:** als 1e alinea: "In het denken van GroenLinks over vrede en veiligheid staat op lange termijn het streven naar totale en wereldwijde ontwapen-

ning centraal. De bewapening op zichzelf moet als grootste bedreiging voor de vrede worden beschouwd. Daarnaast legt de bewapening een groot beslag op natuurlijke hulpbronnen en heeft mede daardoor een negatief effect op de ontwikkeling van de Derde Wereld. Op korte termijn moet in ieder geval een totale uitbanning van nucleaire, biologische en chemische wapens worden bereikt. Verder is de bestrijding van de wapenhandel een noodzakelijke voorwaarde voor het terugdringen van de bewapening."

Toelichting: de toevoeging is gehaald uit de richtinggevende uitspraak over vrede en veiligheid van het congres van 1992.

Preadvis: negatief

Toelichting: het gaat in deze inleiding met name om het aangeven van de drastisch gewijzigde internationale omstandigheden en de reactie die dat nu van GroenLinks vraagt. Het voorgestelde amendement is een onderdeel van een veel algemener geformuleerde lange-termijnvisie en leent zich o.i. niet voor opname in een verkiezingsprogramma voor de komende vier jaar.

1.65 Werkgroep Oost-Europa, werkgroep Vrede en Veiligheid, Tijs Manten, Alexander de Roo en Hein Verkerk (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: inleidende tekst

Vervangen: hele tekst door: "De Koude Oorlog is voorbij, maar Europa is geen vredeszone geworden. Ook van een atoomvrije zone is nog lang geen sprake. We zitten nog opgescheept met de erfenis van de wapenwedloop (grote hoeveelheden wapentuig, wapenindustrieën, onbewoonbare nucleaire testgebieden en het proliferatievraagstuk). Daarnaast hebben de veranderingen in Midden- en Oost-Europa tot allerlei nieuwe problemen geleid. Territoriale, etnische en economische conflicten vormen een ernstige bedreiging voor de vrede en veiligheid in Europa. De ontwikkelingen in Oost-Europa bepalen daarmee de toekomst voor heel Europa. Geen enkele Europese instelling is momenteel alleen in staat een oplossing te vinden voor de nieuwe veiligheidsrisico's. Vrede en veiligheid in Europa moeten daarom worden gebaseerd op een systeem van meerdere, met elkaar verbonden instituties: de CVSE, de EG, de Raad van Europa, de VN (en tijdelijk zelfs de NAVO) moeten elkaar aanvullen. De veranderde internationale situatie roept nieuwe uitdagingen op. Zij dwingt tot een fundamentele herbezinning op vroegere uitgangspunten. Tegelijk geldt ook nu dat in internationaal verband het uiterste moet worden gedaan om aan overbewapening en militair avonturisme een eind te maken."

Toelichting: de tekst moet meer aangeven waar GroenLinks staat in de discussie over "de nieuwe Europese veiligheidsarchitectuur" en ook minder havikachtig geformuleerd worden door allerlei vormen van niet-militaire conflictoplossing erin op te nemen. Bovendien zijn de voorgestelde amendementen meer in overeenstemming met het door GroenLinks onlangs onderschreven programma van de Europese Groenen.

Preadvis: negatief

Toelichting: hoewel een aantal zaken in dit amendement beter is geformuleerd dan in de oorspronkelijke tekst, geven wij de voorkeur aan de oude tekst plus het amendement 1.50, waarin de wenselijkheid van niet-militaire conflictoplossing wordt benadrukt. De opvatting van GroenLinks over het samenspel van de verschillende instituties is vastgelegd in de richtinggevende uitspraak van het vorige congres en is terug te vinden in dit programma. Schematisch gezien: de CVSE voor de (militaire) veiligheid, de Raad van Europa voor

de mensenrechten en de culturele uitwisseling, en de EG voor de samenwerking op alle andere terreinen.

1.66 Werkgroep 50+ (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: inleidende tekst

Toevoegen: "Defensiepolitiek houdt in de eerste plaats in: het zonder gebruik van geweld op diplomatiek niveau efficiënt bestrijden van schendingen van mensenrechten, het versterken van de rol van de Verenigde Naties als vredesstichter en als vredeshandhaver, het bevorderen van wederzijds begrip in landen waar ernstige conflicten dreigen tussen bevolkingsgroepen, uitbreiding van de steun aan ontwikkelingslanden en van armoedebestrijding in het algemeen, het scheppen van menswaardige werkgelegenheid en het voeren van een milieubeleid op internationaal niveau. Slechts indien alle andere middelen zonder succes zijn toegepast, is het inzetten van militaire middelen te overwegen."

Toelichting: ook de opstellers van de concept-tekst geven in de inleiding en b.v. bij migratieoorzaken (punt 4) aan, dat zij de oorzaken van onrecht willen bestrijden en gewapend militair optreden in VN-verband slechts in uiterste gevallen eventueel niet altijd afwijzen. Voor de duidelijkheid behoort daarom bij dit kernpunt de geweldloze aanpak voorop te staan. Overigens: in onze groep is een sterke stroming die wel altijd gewapend ingrijpen afwijst.

Preadvis: negatief

Toelichting: een aantal punten uit dit amendement (conflictoplossing met niet-militaire middelen; slechts in uiterste gevallen militaire middelen inzetten) komt terug in amendement 1.50 partijbestuur. De andere punten uit het amendement zijn veel te algemeen voor een inleiding die probeert de veranderende veiligheidssituatie in de wereld te beschrijven.

1.50 Afdeling Beuningen (A)

Paragraaf: 2

Kernpunt: inleidende tekst

Vervangen: titel "Defensiepolitiek" door: "Vredespolitiek".

Toelichting: de voorgestelde wijziging is identiek aan de wijziging die het congres in 1991 per amendement heeft aangebracht in de tekst van het GroenLinks-manifest. Er is geen reden waarom het verkiezingsprogramma op dit punt zou afwijken van het manifest. De motivering is hetzelfde gebleven: wij vinden het wenselijk dat er een gezamenlijke vredespolitiek wordt ontwikkeld, niet zozeer een defensiepolitiek, en dat GroenLinks dit in haar taalgebruik tot uitdrukking brengt.

Preadvis: negatief

Toelichting: voorkeur voor 1.62 werkgroep Oost-Europa.

1.62 Werkgroep Oost-Europa, werkgroep Vrede en Veiligheid, Tijs Manten, Alexander de Roo en Hein Verkerk (A)

Paragraaf: 2

Kernpunt: inleidende tekst

Vervangen: titel "Defensiepolitiek" door: "Veiligheidspolitiek".

Toelichting: "veiligheidspolitiek" is ruimer dan "landsverdediging" en dekt beter de inhoud van dit deel van het hoofdstuk.

Preadvis: positief

1.63 Afdeling Groningen-stad (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: inleidende tekst

Vervangen: in laatste zin: "overbewapening" door: "bewapening".

Toelichting: wat is overbewapening? Zijn we akkoord met een bepaald niveau aan bewapening? Het streven naar algehele ontwapening, afgezien van de wenselijkheid van een VN-politiemacht, moet op de agenda van GroenLinks blijven staan.

Preadvis: negatief

Toelichting: met overbewapening wordt bedoeld de bewapening die niet nodig is voor het uitvoeren van de taken van de vredesmacht of politiemacht onder VN-mandaat. Alle bewapening die dus niet gebruikt wordt voor dat doel, moet worden afgeschaft.

1.64 Afdeling Zoetermeer (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: inleidende tekst

Vervangen: 8e regel: "dient" door: "kan".

Toelichting: militair ingrijpen mag geen "verplichting onder alle omstandigheden" worden. Dat militair ingrijpen niet kan worden uitgesloten is redelijk. Wel zullen de "uiterste gevallen" echt uitzonderingen moeten blijven; militair ingrijpen lost zelden problemen echt op.

Preadvis: negatief

Toelichting: wat bedoeld is in de tekst, is dat het soms nodig kan zijn dat vrede wordt afgedwongen. Dat is geen verplichting. Tot inzet van Nederlandse militairen zal door het parlement moeten worden besloten, waarbij voor GroenLinks de afweging zal zijn of er sprake is van ernstige schendingen van de mensenrechten of genocide.

Paragraaf 2, kernpunten 1 t/m 4

1.43 Afdeling Delft (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 2 en 3

Vervangen: hele tekst door de volgende drie kernpunten:

* GroenLinks kan instemmen met militaire operaties onder VN-vlag, die het doel hebben vrede te handhaven (peace-keeping). Militaire operaties die ten doel hebben vrede op te leggen (peace-enforcing) zijn echter alleen aanvaardbaar op zeer zwaarwegende humanitaire gronden, met name het voorkomen van genocide.

* Het Internationaal Gerechtshof als hoogste internationaal rechtsprekend orgaan moet de bevoegdheid krijgen besluiten van de Veiligheidsraad te toetsen aan het VN-handvest, met name om misbruik van de Veiligheidsraad voor het 'recht van de sterkste' tegen te gaan.

* De huidige bondgenootschappen WEU en NAVO dienen zo snel mogelijk te worden ontbonden. In plaats daarvan moet de CVSE versterkt en gedemocratiseerd worden, zodat deze pan-Europese organisatie kan uitgroeien tot een regionale veiligheidsorganisatie, als bedoeld in artikel 52 van het VN-handvest."

Toelichting: deze teksten zijn grotendeels overgenomen uit de richtinggevende uitspraak over vrede en veiligheid uit 1992. Samen met de veranderde titel van de paragraaf en onze toevoeging bij de inleiding van de paragraaf geven ze aan waar het GroenLinks om begonnen is.

Preadvis: negatief

Toelichting: voorkeur voor 150a.

1.50a Partijbestuur, afdelingen Amsterdam-Oost, Groesbeek en Groningenstad, werkgroep Oost-Europa (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1 en 2

Vervangen: hele tekst door:

"1. Collectief veiligheidsstelsel.

De NAVO en de WEU moeten vervangen worden door een pan-Europees collectief veiligheidsstelsel, waarvan alle Europese landen lid zijn en

dat is toegerust voor de preventie, beheersing en oplossing van conflicten tussen en binnen staten. Allerlei vormen van vreedzame regeling van geschillen worden geïnstitutionaliseerd door een bindend verdrag. Tevens worden regelingen getroffen voor het geval van agressie of het mislukken van vreedzame conflictoplossing. In dit systeem is het veiligheidsbeleid onderworpen aan democratische controle. De beste weg om dit veiligheidsstelsel te bereiken is de uitbouw van de CVSE tot een regionale veiligheidsorganisatie zoals genoemd in artikel 52 van het VN-handvest.

2. Nederlandse leger.

Na de totstandkoming van een Europees collectief veiligheidsstelsel zal de Nederlandse krijgsmacht onderdeel gaan uitmaken van een multinationale vredesmacht ter handhaving en eventueel herstel van de internationale rechtsorde. De bestaande strijdkrachten moeten de komende jaren worden ingekrompen en omgevormd tot een snel inzetbare, adequaat uitgeruste vredesmacht, die kan worden ingezet bij het oplossen van regionale conflicten en bij het uitvoeren van humanitaire operaties van niet-militaire aard. Militaire operaties die tot doel hebben vrede af te dwingen met militaire middelen, zijn alleen aanvaardbaar als het gaat om zeer ernstige schendingen van de mensenrechten of genocide. De Nederlandse strijdkrachten kunnen alleen worden ingezet in internationaal verband onder mandaat van de VN. De inzet van het Nederlandse leger dient van geval tot geval door het Nederlandse parlement beoordeeld te worden."

Toelichting: na overleg met de werkgroepen Oost-Europa en Vrede en Veiligheid en als reactie op een groot aantal amendementen, heeft het partijbestuur besloten de oorspronkelijke tekst te vervangen door bovenstaande. Belangrijkste argumenten daarvoor zijn:

1. Door omwisseling van de volgorde komt de nadruk te liggen op wat voor GroenLinks het belangrijkste is: het ontwikkelen van een collectief veiligheidsstelsel in Europa, dat met niet-militaire middelen conflicten moet voorkomen en oplossen. Dat systeem moet onderworpen zijn aan democratische controle en moet verboden zijn met de VN.

2. De toekomst van de Nederlandse krijgsmacht is gelegen in het vormen van een onderdeel van een multinationale vredesmacht. In de oorspronkelijke tekst was daarbij onderscheid gemaakt tussen een staand VN-leger en een vredesmacht die ter beschikking staat van het nieuwe veiligheidsstelsel. Dat onderscheid wordt in de nieuwe tekst losgelaten, omdat het voor veel misverstanden zorgt en omdat de oprichting van een staand VN-leger nog zeer ver weg lijkt. De komende jaren ligt de prioriteit bij de uitbouw van de CVSE als vervanger van NAVO en WEU en als paraplus waaronder de ingekrompen krijgsmacht zal moeten gaan functioneren. De grenzen die GroenLinks stelt aan gewapend optreden en de controle door het Nederlandse parlement zijn overgenomen uit de richtinggevende uitspraak die op het vorige congres is aangenomen.

Preadvis: positief

1.54 Afdeling Rotterdam (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Toevoegen: "Het inzetten van buitenlandse legers in burgeroorlogen, ook als dat gebeurt onder de vlag van de Verenigde Naties, leidt veelal slechts tot meer oorlog en slachtoffers. Voor zover een dergelijke ingreep desondanks op humanitaire gronden onvermijdelijk is, mag deze niet leiden tot partij kiezen, maar dient zij beperkt te blijven tot het scheiden van strijdende partijen en het scheppen

van de mogelijkheid voor de inwoners van de betrokken gebieden om zich door verkiezingen of referendum over hun staatkundige toekomst uit te spreken."

Toelichting: de ervaringen met de door de VN gesanctioneerde legers in Somalië en Liberia zijn ongunstig. Ze worden een zelfstandige machtsfactor, kiezen partij en maken veel slachtoffers. In Bosnië heeft men daarentegen geen duidelijke doelstelling - b.v. de bevolking in de gelegenheid stellen om op een vreedzame wijze zelf te kiezen - en lijkt de aanwezigheid eveneens vrij zinloos. Ons vorige congres heeft internationale interventie niet volledig uitgesloten, maar ook niet omarmd. We moeten nu duidelijk de bijbehorende beperkingen aangeven en ons niet laten meeslepen in het zoeken van een nieuw bestaansrecht voor de NAVO.

Preadvis: negatief

Toelichting: het vorige congres heeft duidelijk de grenzen aangegeven voor militair optreden dat vrede af moet dwingen. Daarnaast kan inzet van militaire middelen nodig zijn om humanitaire hulpverlening te beschermen. De oorlog in Bosnië heeft voorbeelden van beide situaties opgeleverd. Daarbij gaat het om meer dan het scheiden van de strijdende partijen. De door GroenLinks gewenste inzet van militaire middelen in Bosnië was gericht op de bescherming van de burgerbevolking in de zogenaamde 'veilige gebieden' en op het veiligstellen van de toevoer van voedsel en medicamenten. Dat heeft niets te maken met het zoeken van een nieuw bestaansrecht voor de NAVO.

1.60 Afdeling Deventer (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1, 2 en 4

Vervangen: hele tekst door:

"1. Vergaande afbouw leger.

Op enkele, voor vredesstaken bestemde en toegeruste en beperkt van omvang zijnde, eenheden na wordt het Nederlandse leger opgeheven. De door deze bezuiniging vrijkomende gelden ('het vredesdividend') worden vooral benut voor economische, ecologisch verantwoorde steun aan Oost-Europa en het GOS en voor overdracht van middelen (geld en technologie) aan ontwikkelingslanden."

Toelichting: het amendement koerst op een veel verdere - en duidelijk zeer vergaande - afbouw dan de concepttekst. In tegenstelling tot het partijbestuur wensen wij ons niet blind te staren op de VN. Het nastreven van een gedemocratiseerde VN is gespeend van elke vorm van realisme. De werkelijkheid is een organisatie die in de eerste plaats benut wordt door de VS als dekmantel voor het plegen van genocide (Irak). In Somalië en Liberia zijn vredesmachten (strijdende) partij geworden. De door het partijbestuur nagestreefde vervanger van de NAVO (waarom?) is niets anders dan een nieuwe NAVO. En daar hebben we dus totaal geen behoefte aan. Welke "afgesproken bezuinigingen" worden bedoeld onder 4? Soms die ten gevolge van de ook door de Tweede-Kamerfractie omarmde hit-and-runpolitiek van Ter Beek? Met een defensienota op zoek naar nieuwe targets voor een ietwat kleiner, maar des te geavanceerder leger?

Preadvis: negatief

Toelichting: in amendement 1.50a van het partijbestuur is aangegeven wat de richting is die wij voorstaan. Dat een versterkte en gedemocratiseerde CVSE niets anders zou zijn dan een nieuwe NAVO is - met alle respect - onzin. Wij zijn ervan overtuigd dat er een nieuw systeem moet komen in Europa waarbij alle landen zijn betrokken en dat moet voorkomen dat conflicten als die in het voormalige Joegoslavië ontstaan. En als zo'n conflict eenmaal is ontstaan, zal toch

iemand ervoor moeten zorgen dat het tot een einde komt. Dat betekent nadruk op preventie en bemiddeling en het achter de hand houden van militaire middelen voor het geval voorkomen niet lukt. Voor die taken is geen groot staand leger nodig zoals Nederland nu heeft. Dat betekent dat er bezuinigd kan worden op defensie en dat er een vredesdividend te verdelen valt. Daarbij gaat GroenLinks verder dan de regering. Maar ook wij zullen moeten beseffen dat het voorkomen en handhaven van vrede geld kost.

1.61 Afdelingen Velsen en Nijmegen (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1 t/m 4

Vervangen: hele tekst door: "Omdat het instandhouden van een omvangrijk leger ter verdediging van nationale belangen niet meer noodzakelijk is, streeft GroenLinks op nationaal niveau naar opheffing van de militaire dienstplicht en het formen van een kleinere Nederlandse krijgsmacht, die ter beschikking komt te staan van een multinationale vredesmacht en die uitsluitend in VN- of CVSE-verband optreedt ter handhaving en eventueel herstel van de internationale rechtsorde. Het vredesdividend dat uit de hiertoe noodzakelijke herstructurering voortvloeit, wil GroenLinks aanwenden voor een veiligheidsbeleid in brede zin. Voor deelname van Nederlandse militairen aan een vredesmacht is altijd de toestemming van het Nederlandse parlement nodig. Zolang de dienstplicht nog niet is afgeschaft, mag uitzenden van dienstplichtige militairen niet geschieden anders dan op basis van vrijwilligheid."

Toelichting: deze tekst vormt punt c van de eerder door de partij aanvaarde richtinggevende uitspraak over vrede en veiligheid. De in de concept-tekst voorgestelde kernpunten 1 en 2 gaan uit van een gedemocratiseerde Veiligheidsraad en een dito CVSE. Door de onwaarschijnlijkheid van deze democratisering binnen een redelijke termijn, komen de hieraan verbonden voorstellen over het Nederlandse leger in de lucht te hangen. Bovendien spoort een deel van het in deze kernpunten neergelegde niet geheel met de genoemde richtinggevende uitspraak. Het verdient geen aanbeveling deze kwestie opnieuw ter discussie te stellen. Punt c van de richtinggevende uitspraak is helder geformuleerd, omdat de inhoud van de concept-kernpunten 1 t/m 4 en laat de verantwoordelijkheid voor de inzet van het Nederlandse leger waar deze thuis hoort, nl. bij het Nederlandse parlement.

Preadvies: negatief

Toelichting: wij denken dat veel van de bezwaren van de indieners zijn weggenomen door amendement 1.50a van het partijbestuur.

1.71 Werkgroep 50+ en afdelingen Utrecht, Eindhoven en Groningen-stad (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1 en 2

Vervangen: hele tekst door: "De Nederlandse krijgsmacht wordt zeer sterk ingekrompen en omgevormd. Deze wordt indien andere middelen tot vredeshandhaving falen - onder verantwoordelijkheid van het Nederlandse parlement - uitsluitend ingezet in VN- of CVSE-verband (hierbij moet de CVSE de rol krijgen van een regionale veiligheidsorganisatie, zoals bedoeld in artikel 52 van het VN-handvest). In geval van nood moeten deze internationale veiligheidsorganisaties over snel inzetbare troepen kunnen beschikken. Verdere versterking en democratisering van deze organen blijven hiervoor een eerste vereiste. De huidige militaire bondgenootschappen als de NAVO en de

WEU dienen zo snel mogelijk te worden opgeheven."

Preadvies: negatief

Toelichting: alle elementen uit dit amendement zijn te vinden in 1.50a partijbestuur. Omdat 1.50a wat langer stilstaat bij de preventieve rol van de CVSE, geven wij daar de voorkeur aan.

1.86 Guido den Broeder, Marie Goormachtigh, Dave Klein, Wim Koopmans, Wolfgang Röhlke, Marijke Sedney, Theo Smits, Kea Tijdens, Han Cools, Benji de Levi, Eric Drissen, Kees Witteman, Anneke van Leeuwen, Arthur Boelsma, Marina Meijer (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 2

Vervangen: hele tekst door: "Militaire samenwerkingsorganisaties, waarin slechts een deel van de wereld is vertegenwoordigd, zoals de NAVO en de WEU, worden opgeheven. De CVSE dient te worden gedemocratiseerd en mag niet uitgroeien tot een militaire samenwerkingsorganisatie."

Toelichting: militaire blokvorming is gevaarlijk.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor de formulering in 1.50a partijbestuur. Daarin is duidelijk dat de veiligheidsorganisatie die ons voor ogen staat (een opgetuigde CVSE) iets geheel anders is dan een nieuw militair blok.

1.89 Afdelingen Bunnik en Hilversum (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 2

Vervangen: hele tekst door: "De rest van ons leger is overbodig geworden en wordt afgeschaft."

Toelichting: of het nu NAVO, WEU of CVSE heet, het blijft de militaire arm van het Westeuropese economische machtsblok. Welke legitimatie heeft zo'n leger om in te grijpen in een ander land? Je ontkomt niet aan het risico (of de verdenking) dat de winsten van ons bedrijfsleven een rol gaan spelen bij de beslissing of militair ingrijpen gewenst is. De enige organisatie die gerechtvaardigd geweld kan gebruiken is de organisatie die alle betrokkenen vertegenwoordigt. Op het niveau van nationale staten is dat de VN en de VN alleen.

Preadvies: negatief

Toelichting: overbodig geworden door 1.50a partijbestuur, waarin staat dat Nederlandse strijdkrachten alleen kunnen worden ingezet in internationaal verband onder mandaat van de VN.

1.92 Afdeling Zutphen (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 3

Toevoegen: "of vervangen door sociale dienstplicht."

Preadvies: negatief

Toelichting: we hoeven niet altijd met een alternatief te komen!

1.93 Afdeling Beuningen (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw (na 3)

Toevoegen: "Het uiteindelijk streven.

Het uiteindelijk streven is een volledige afschaffing van het leger."

Preadvies: negatief

Toelichting: dat er ooit nog eens een situatie in de wereld zal ontstaan waarin geen enkele behoefte meer bestaat aan wat voor soort collectieve veiligheidsorganisatie dan ook, willen wij niet bij voorbaat uitsluiten. In een verkiezingsprogramma voor de jaren 1994-1998 vinden wij dit streven echter volstrekt buiten de realiteit staan en ook geheel in tegenpraak met de congresuitspraak van

vorig jaar over inzet van militaire middelen in laatste instantie.

1.51 Afdeling Rotterdam (B voor 1.50a)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Schrappen: "Een deel van".

Preadvies: negatief

Toelichting: overbodig geworden door 1.50a partijbestuur.

1.52 Afdeling Beuningen (B voor 1.50a)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Vervangen: hele tekst door: "VN-taken.

In geval van schendingen van mensenrechten kan het wenselijk zijn dat Nederlandse legereenheden taken uitvoeren onder de vlag van de Verenigde Naties. De inzet van Nederlandse legereenheden blijft echter altijd onder Nederlandse parlementaire controle."

Toelichting: uit de redactie van het eerste en tweede kernpunt in het concept kan worden afgeleid dat GroenLinks ernaar zou willen streven legereenheden die onder VN-vlag opereren niet langer onder parlementaire controle te laten vallen. Zo dit grondwettelijk al zou kunnen, is het uitermate ongewenst. Men zie bijvoorbeeld het zeer omstreden karakter van (een deel van) de VN-operatie in Somalië.

Preadvies: negatief

Toelichting: overbodig geworden door 1.50a partijbestuur.

1.53 Afdeling België (A)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Toevoegen: tussen "een snel inzetbare" en "vredesmacht": "adequaat uitgeruste en op haar taken voorbereide".

Preadvies: negatief

Toelichting: het eerste deel van het amendement is reeds overgenomen in 1.50a partijbestuur. Dat de vredesmacht op haar taken wordt voorbereid spreekt voor zich.

1.55 Afdeling Groningen-stad (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw (na 1)

Toevoegen: "Oefenterreinen worden omgezet in natuurgebieden, om te beginnen worden alle militaire activiteiten uit de Veluwe en het Waddenzeegebied gehaald."

Preadvies: positief

Toelichting: we steunen dit amendement, omdat we vinden dat Nederland veel te dicht bevolkt is om oefenterreinen in stand te houden. De eilijkheid gebiedt wel te zeggen dat de consequentie van het GroenLinkse pleidooi voor het opzetten van een multinationale vredesmacht is, dat die vredesmacht regelmatig zal moeten oefenen. Er zijn echter andere plaatsen waar dat beter kan dan in de Waddenzee of op de Veluwe.

1.56 Afdeling Groningen-stad (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw (na 1)

Toevoegen: "De luchtmobiele brigade wordt afgewezen."

Toelichting: deze dure speeltjes van Ter Beek (4-6 miljard), waarmee hij de generaals wil paaien, moeten krachtig worden afgewezen. De UNCED-beweging eist dat dit geld naar de Derde Wereld gaat (vredesdividend).

Preadvies: positief

Toelichting: ook hier past een (bescheiden) waarschuwing. De luchtmobiele brigade in zijn huidige vorm is dan weliswaar niet wat wij ons voorstellen van de Nederlandse bijdrage aan de nieuwe multinationale vredesmacht, maar ook GroenLinks zal niet ontko-

men aan de vraag hoe die bijdrage er dan wel uit zal moeten zien.

1.68 Afdeling Zoetermeer (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Schrappen: 2e-3e regel: "snel inzetbare".

Toelichting: een vredesmacht is iets anders dan een snelle interventiemacht. De woorden "snel inzetbare" suggereren een te agressief karakter van een "vredesmacht", en zijn dus overbodig.

Preadvies: negatief

Toelichting: dat het wel eens nodig kan zijn om snel een vredesmacht in te zetten, bleek in Somalië waar dagelijks honderden mensen omkwamen van de honger. Ook in Bosnië was veel ellende te voorkomen geweest, als de internationale gemeenschap snel in had kunnen grijpen toen humanitaire hulp onmogelijk werd gemaakt en toen bleek dat verschillende afspraken over een staakt-het-vuren rond Sarajevo niet werden nagekomen. 'Snel inzetbaar' is niet hetzelfde als 'gelijk erop slaan'. Het betekent dat beslissingen van de VN om militaire middelen in te zetten ook snel geëffectueerd kunnen worden. Om te voorkomen dat de mensenrechten nog langer worden geschonden of dat genocide doorgaat.

1.70 Afdelingen Groningen-stad en Wageningen (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Vervangen: 1e zin ("Een deel ... vredesmacht") door: "Het Nederlandse leger wordt omgevormd tot een snel inzetbare vredesmacht."

Toelichting: wij achten het wenselijk het bestaande leger (uiteraard na drastische inkrimping) in te zetten voor vredesoperaties onder VN-vlag.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor de formulering in 1.50a partijbestuur. De bedoeling van dit amendement is daarin overgenomen.

1.73 Afdeling Nijmegen (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Toevoegen: "De inzetbaarheid van de 'snel inzetbare vredesmacht' blijft beperkt tot:

- humanitaire hulpverlening en de bescherming hiervan;
- het gescheiden houden van strijdende partijen langs bestaande scheidslijnen (de uitvoering van wapenstilstanden);
- het scheppen van de mogelijkheid om verkiezingen of referenda te houden die beslissen over de toekomst van de betrokken gebieden."

Toelichting: het is niet wenselijk dat de VN-troepen partij worden in het conflict dat ze juist proberen te beëindigen. Daarom moet de rol van zo'n vredesmacht exact omschreven worden.

Preadvies: negatief

Toelichting: deze omschrijving is te beperkt. De in de richtinggevende uitspraak van vorig jaar genoemde "laatste instantie", waarbij de vredesmacht ingezet zou moeten worden om vrede te stichten in gevallen waarin bijvoorbeeld sprake is van genocide, valt buiten deze omschrijving. Bovendien is het de vraag of zo'n vredesmacht altijd geen partij kan zijn. Het beschermen van de "veilige gebieden" in Bosnië kan alleen plaatsvinden door de Servische en Kroatische belegeraars te verjagen. Op dat moment wordt duidelijk partij gekozen: vóór de burgerbevolking die uitgehongerd wordt en tegen de belegeraars.

1.75 Afdeling Gouda (B voor 1.73)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Toevoegen: aan het eind: "Deze vredesmacht dient geweld te voorkomen en vrede te handhaven."

Toelichting: per geval dient besloten te worden over de inzet van ons deel van de vredesmacht. Voorkomen moet worden dat een geweldspiraal ontstaat door het "afdwingen" van vrede.

Preadvies: negatief

Toelichting: overbodig geworden door 1.50a partijbestuur. Daarin wordt een duidelijke volgorde aangegeven: eerst zoeken naar een niet-militaire conflictoplossing; als dat niet lukt proberen om met een zo klein mogelijk inzet van militaire middelen de partijen tot een akkoord te brengen en dat vervolgens helpen bewaken; en als dat allemaal niet tot resultaten leidt en de mensenrechten zwaar geschonden (blijven) worden, besluiten tot het afdwingen van vrede. Van geval tot geval zal het Nederlandse parlement moeten beslissen over de medewerking van Nederlandse troepen.

1.76 Afdelingen Hengelo en Gouda (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Toevoegen: na "VN Veiligheidsraad": "en de Nederlandse regering" (in de volgende regel moet "besluit" dan vervangen worden door "besluiten").
Eveneens toevoegen: "Het Nederlandse parlement behoudt de eindverantwoordelijkheid."

Toelichting: het is onwenselijk om een deel van het Nederlandse leger buiten het gezag van het parlement te plaatsen als dat al juridisch mogelijk is. Een blind vertrouwen in de VN lijkt ons misplaatst. De gesuggereerde gedemocratiseerde VN blijven altijd onder invloed van grootmachten, welke dan ook. Het Nederlandse parlement zal per keer moeten aangeven of de vredesmacht moet worden ingezet.

Preadvies: negatief

Toelichting: de strekking van dit amendement is overgenomen in 1.50a partijbestuur.

1.79 Afdeling Amsterdam-Noord (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Vervangen: hele tekst door: "Snel inzetbare vredesmacht."

Een deel van het Nederlandse leger wordt omgevormd tot een snel inzetbare vredesmacht. Deze vredesmacht kan onderdeel worden van een staand leger dat opereert onder verantwoordelijkheid van de Verenigde Naties. Dit als een volledig gedemocratiseerde VN-Veiligheidsraad daartoe besluit."

Toelichting: hier staat duidelijker en niet in een bijzin, dat de VN Veiligheidsraad gedemocratiseerd moet worden.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 1.50a partijbestuur. Zie de toelichting daarbij over de realiseerbaarheid op korte termijn van een staand VN-leger.

1.80 Afdeling Rheden/Rozendaal (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1 en 2

Vervangen: hele tekst door: "Het Nederlandse leger wordt omgevormd tot een snel inzetbare vredesmacht met twee taken:

- onderdeel worden van een staand leger dat, als een gedemocratiseerde VN-Veiligheidsraad daartoe besluit, opereert onder verantwoordelijkheid van de VN;
- ter beschikking staan van een nieuwe internationale verdedigingsorganisatie van een versterkt en gedemocratiseerd CVSE. Deze organisatie vervangt de NAVO. De WEU wordt opgeheven.

De vredesmacht, met deze beide taken, blijft onder Nederlandse parlementaire verantwoordelijkheid."

Toelichting: de huidige kernpunten 1 en 2 brengen een ongewenste splitsing aan, terwijl kernpunt 2 zodoende ook te veel militarisme suggereert. Het is in strijd met wat de meesten van ons in GroenLinks willen. Het is beter om te denken aan, en te spreken over één vredesmacht, zoals in onze nieuwe formulering is gebeurd.

Preadvis: negatief

Toelichting: voorkeur voor de volgorde en eenduidigheid van 1.50a partijbestuur.

1.81 Afdeling Zoetermeer (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 2

Schrappen: 4e tot 6e regel: "nieuwe internationale ... van een".

Toelichting: de CVSE is een organisatie die met niet-militaire middelen de internationale vrede dient. Het omvormen van de CVSE tot een militaire organisatie is ongewenst. Dus om het militaire karakter van de CVSE niet te zwaar te maken, kun je het maar beter weglaten.

Preadvis: negatief

Toelichting: dit amendement heeft een hoog struisvogelgehalte. We weten allemaal dat in laatste instantie, als alle andere middelen gefaald hebben, ook de CVSE genoodzaakt kan zijn militaire middelen in te zetten om een einde te maken aan bijvoorbeeld genocide, maar we zeggen er niets over, dan lijkt het minder erg.

1.84 Afdeling Zoetermeer (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 2

Vervangen: voorlaatste zin ("Deze militaire ... NAVO") door: "Deze samenwerkingsorganisatie maakt de NAVO overbodig."

Toelichting: versterking van de CVSE is een goede zaak, maar het militaire karakter moet zeer ondergeschikt blijven. Een versterkte CVSE maakt de NAVO overbodig en die kan dus opgeheven worden. De CVSE moet niet de NAVO als militair machtsblok opvolgen.

Preadvis: negatief

Toelichting: we zijn het eens met de strekking, maar hebben een voorkeur voor de formulering in 1.50a partijbestuur: "NAVO en WEU moeten vervangen worden door..."

1.85 Afdeling België (A)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 2

Vervangen: "verdedigingsorganisatie" door: "veiligheidsorganisatie".

Preadvis: negatief

Toelichting: overbodig geworden door 1.50a partijbestuur.

1.90 Afdeling Wageningen (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 2

Vervangen: hele tekst door: "Nederland zet zich in internationaal verband in voor het inkrimpen en uiteindelijk afschaffen van de nationale legers. In de overgangsfase wordt het Nederlandse leger ter beschikking gesteld aan de op te richten militaire arm van de versterkte en gedemocratiseerde CVSE. Deze militaire samenwerkingsorganisatie vervangt de NAVO. De WEU wordt opgeheven. Het inkrimpen van het Nederlandse leger leidt tot een bezuiniging op het defensiebudget."

Toelichting: ons ontgaat te enen male de zin van een nationaal leger. Daarom moet Nederland zich inzetten voor het opheffen van nationale legers. De militaire arm van de CVSE kan gezien worden als een overgangsfase voor het opheffen van de nationale legers.

Preadvis: negatief

Toelichting: de strekking van dit amendement m.b.t. de CVSE en de rol van nationale legers is overgenomen in 1.50a partijbestuur, zij het dat de be-

slissing tot inzet van het Nederlandse leger er een van het Nederlandse parlement is en blijft.

1.91 Werkgroep Oost-Europa, werkgroep Vrede en Veiligheid, Tijs Manten, Alexander de Roo en Hein Verkerk (A)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 3

Vervangen: in titel en tekst "dienstplicht" door: "militaire dienstplicht".

Preadvis: positief

1.94 Afdeling Hengelo (A)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 4

Toevoegen: 3e regel voor "benut": "onder andere".

Toelichting: te absoluut.

Preadvis: negatief

Toelichting: het lijkt een detail, maar er staat met opzet niet "onder andere". Heel expliciet pleiten wij ervoor om het vredesdividend te besteden aan het bevorderen van de mondiale stabiliteit. Dat is een bewuste breuk met de radicaal-linkse traditie om het geld dat bezuinigd kon worden op defensie in te zetten voor alle mooie doelen die ons voor ogen stonden.

1.96 Afdeling Wageningen (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 4

Vervangen: 1e tot 3e regel: "De door de afgesproken bezuinigingen ... worden benut" door: "Er wordt een fonds voor vredesprojecten, het zogenaamde vredesdividend, ingesteld".

Toelichting: wij zijn tegen de rechtstreekse koppeling tussen bezuinigingen enerzijds en nieuwe uitgaven anderzijds. De hoogte van het vredesdividend moet vastgesteld worden op grond van de financiële behoefte aan vredesprojecten, en niet afhankelijk zijn van de omvang van de bereikte bezuinigingen op defensie.

Preadvis: negatief

Toelichting: de hoogte van het vredesdividend wordt bepaald door het bedrag dat bezuinigd kan worden op defensie. Wij zijn ervoor dat dat bedrag besteed wordt aan de zaken die in de tekst genoemd worden. Het is dan helder dat elke gulden die bespaard wordt op defensie ten goede komt aan de Tweede en Derde Wereld en niet verdwijnt in een amorf fonds. Bovendien onderbouwt die link de GroenLinkse claim dat uitbreiding van die hulp ook financieel realiseerbaar is.

1.97 Werkgroep 50+ (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 4

Vervangen: 1e regel: "afgesproken bezuinigingen" door: "demilitarisering".

Toelichting: de tekst waarin "door afgesproken bezuinigingen gelden beschikbaar komen" wijst op korte-termijndenken. Bovendien gaat het hier niet om "bezuinigingen", maar om een radicaal ander beleid.

Preadvis: negatief

Toelichting: ons ontgaat eerlijk gezegd de strekking van dit amendement. Als gevolg van het andere beleid dat wij voorstaan, kan er bezuinigd worden op defensie. Het geld dat dan uitgespaard wordt, dient elders besteed te worden. Dat kan de komende vier jaar al. Dat lijkt ons geen kwestie van korte-termijndenken, maar van halen waar iets te halen valt.

Paragraaf 2, kernpunt 5

1.100 Afdelingen Utrecht, Groningen-stad, Amsterdam-Oost, Nijmegen en Noordoostpolder (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 5

Vervangen: hele tekst door: "Nederland spant zich in EG- en VN-verband maximaal in om te komen tot een verbod op kernwapens, ingaande in 1995 en zodanig dat onderzoek naar, en bezit, productie en beproeven van kernwapens en kernwapentechnologie verboden worden. Het Non-Proliferatie Verdrag (NPV), dat in 1995 afloopt, wordt in bovenstaande zin vernieuwd en wordt verplicht gesteld voor alle VN-lidstaten. De controle op uitvoering van het nieuwe NPV geschiedt door het IAEA en wordt uitgebreid tot alle civiele en militaire nucleaire faciliteiten. Wegens het gevaar van verspreiding van kernwapens en kernwapentechnologie vanuit de ex-USSR naar andere landen, is internationale steun nodig ter voorkoming hiervan. De kernwapens in Nederland moeten in elk geval voor 1995 worden verwijderd."

Preadvis: positief

Toelichting: het verwijderen van kernwapens uit Nederland voor 1995 lijkt ons geen enkel probleem. We hebben wel twijfels bij de realiseerbaarheid van een wereldwijd verbod op kernwapens in 1995. Maar het valt te proberen.

1.99 Werkgroep Oost-Europa, werkgroep Vrede en Veiligheid, Tijs Manten, Alexander de Roo en Hein Verkerk (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 5

Vervangen: titel "Kernwapens" door: "Ontwapening".

Toelichting: "ontwapening" dekt meer de inhoud van deze alinea dan de oude kop; bovendien geeft het de richting aan waar GroenLinks heen wil.

Preadvis: positief

Paragraaf 2, kernpunt 6

1.111 Afdelingen Hilversum, België, Wageningen, Utrecht, Nijmegen, Rheden/Rozendaal, Noordoostpolder, Amsterdam-Zuid, Eindhoven en Almere/Zeewolde, werkgroep Oost-Europa (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 6

Vervangen: hele tekst door: "De wapenproductie dient tot een minimum beperkt te worden; de uitzondering voor de wapenindustrie in het EG-verdrag, die ongelimiteerde overheidssteun toestaat, wordt geschrapt. De internationale wapenhandel wordt aan banden gelegd door een stringent stelsel van in Europees en, in een later stadium, in VN-verband verstrekte exportvergunningen. De nationale en internationale controle op wapenhandel wordt verregaand verbeterd en aangescherpt. Europese conversieprogramma's ten behoeve van de lidstaten en de landen van Midden- en Oost-Europa worden bevorderd en uitgebreid. Nederland exporteert geen wapens meer of onderdelen daarvoor, behalve ten behoeve van een vredesmacht van de Verenigde Naties of de internationale verdedigingsorganisatie onder de CVSE (zie kernpunt 2)."

Toelichting Noordoostpolder: Nederland is op dit moment een van de grootste wapenproducenten van de wereld. Een scherpe controle op de export van wapens is daarom juist in ons land nodig. Bovendien moet die export een vredesdoel dienen. Dus dienen we uit te spreken welk doel dat kan zijn.

Toelichting Hengelo: volledig verdwijnen houdt in dat de vrede ook niet meer bewaard kan worden. Volledig pacifisme is niet het standpunt van GroenLinks.

Toelichting Amsterdam-Zuid: "Wapens de wereld uit" is een nobel streven, maar "op termijn" is erg vaag. Na de

boude uitspraak staat de rest van het stuk vol met uitzonderingen. Beginnen met beheersbaar maken door internationale controle.

Toelichting werkgroep Oost-Europa: dat de wapenproductie ooit volledig zal verdwijnen, is niet realistisch en bovendien ongewenst. Ook een vredesmacht in het kader van de VN of CVSE dient immers over de benodigde wapens te kunnen beschikken.

Toelichting Eindhoven: er dienen wapens geproduceerd te worden, anders is het niet mogelijk een bijdrage aan een VN-vredesmacht te geven. Vermindering kan overigens direct aangepakt worden. Waarom dan dit punt op termijn?

Toelichting Almere/Zeewolde: VN-toezicht dient er niet alleen te zijn op chemische, biologische of kernwapens, maar ook op conventionele bewapening.

Preadvis: positief

Toelichting: foutje van het partijbestuur. Ook een VN-vredesmacht heeft wapens nodig. De laatste zin moet redactioneel worden aangepast als 1.50a partijbestuur wordt aangenomen.

1.115 Werkgroep 50+ (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 6

Vervangen: 1e zin ("Op termijn ... verdwijnen") door: "De wapenproductie en wapenhandel dienen te verdwijnen. In de overgangsfase dient uit de EG-verdragen de mogelijkheid om met overheidssteun de wapenindustrie te bevorderen geschrapt te worden en dienen de EG-conversieprogramma's (binnen en buiten de EG) te worden gesteund. Ook dient zo snel mogelijk de overheidscontrole op de wapenhandel te worden aangescherpt."

Toelichting: "op termijn" is ons te vaag. En conversieprogramma's willen wij niet alleen (of met name) in Oost-Europa.

Preadvis: negatief

Toelichting: onze voorkeur voor 1.111 Hilversum e.a. komt voort uit de inconsistentie die in de oorspronkelijke tekst zat en die door een aantal indieners van 1.111 wordt genoemd: ook een vredesmacht onder VN-mandaat zal over wapens moeten kunnen beschikken, dus enige productie is onvermijdelijk. Dit amendement 1.115 probeert die oorspronkelijke inconsistentie nog aan te scherpen.

1.116 Afdelingen Den Haag en Deventer (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 6

Vervangen: 1e zin ("Op termijn ... verdwijnen") door: "De wapenproductie dient te verdwijnen."

Toelichting: het noemen van "op termijn" geeft te weinig weer dat onze wens is om te komen tot stopzetting van wapenindustrie en -handel.

Preadvis: negatief

Toelichting: zie de toelichting op het negatieve preadvies bij 1.115 werkgroep 50+.

1.126 Afdelingen Nijverdal/Rijssen/Holt en Ede (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 6

Toevoegen: "GroenLinks bepleit de instelling van een commissie in VN- of CVSE-verband, met als taak het toezicht op de productie van, en de handel in conventionele wapens. GroenLinks zal zich daarnaast inzetten om te komen tot mondiale wetgeving betreffende het verbieden van privé-wapenbezit."

Toelichting: deze tekst is hier geplaatst omdat wapenhandel verder nergens ter sprake kwam, maar ze had waarschijnlijk evengoed gepast bij 2 (Europese samenwerking) en bij 8 (Kwaliteit van de samenleving, par-

criminaliteit). Iedereen kan zomaar aan wapens komen, even de grens over en ze zijn vrij te koop, als je bekend bent is er op elke straathoek de vrije handel. Willen we hier echt iets aan doen, dan zullen we de vrije wapenstroom moeten indammen en echt gaan controleren wat er geproduceerd wordt, en waar het blijft.

Preadvis: negatief

Toelichting: voorkeur voor 1.111 Hilversum.

1.108 Afdeling Zwolle (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 6

Schrappen: 2e tot 6e regel: "De uitzondering ... geschrapt." *Voorts toevoegen:* "De wapenhandel dient stilgelegd te worden."

Preadvis: negatief

Toelichting: voorkeur voor 1.111 Hilversum e.a.

1.110 Afdeling De Bilt-Bilthoven (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 6

Schrappen: 1e tot 6e regel: "Op termijn ... geschrapt."

Toelichting: de eerste zin is in strijd met voorgaande kernpunten. De tweede zin is onbegrijpelijk.

Preadvis: negatief

Toelichting: voorkeur voor 1.111 Hilversum e.a.

1.113 Afdeling Delft (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 6

Vervangen: 8e-9e regel: "met name in Oost-Europa" door: "waar ook ter wereld".

Toelichting: mogen wij soms wel wapens blijven maken?

Preadvis: negatief

Toelichting: voorkeur voor 1.111 Hilversum e.a.

1.120 Afdeling Amsterdam-Zuidoost (A)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 6

Wijzigen: kernpunt 2.6 wordt 2.1.

Toelichting: punt 2.6 zal 2.1 moeten worden om zo het belang van het tegenwerken van wapenhandel en -productie naar voren te halen.

Preadvis: negatief

Toelichting: wij vinden dat in de volgorde zoals hij nu is, de prioriteiten van GroenLinks goed zijn weergegeven.

1.121 Afdeling Groningen-stad (B voor 1.116)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 6

Vervangen: 1e zin ("Op termijn ... verdwijnen") door: "In de wapenindustrie wordt omgeschakeld naar civiele productie. Wapenhandel wordt verboden".

Toelichting: helderder en krachtiger geformuleerd.

Preadvis: negatief

Toelichting: voorkeur voor 1.111 Hilversum e.a.

1.128 Afdeling Montfoort/Oudewater (B voor 1.113)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 6

Toevoegen: "De EG bevordert de invoering van conversieprogramma's in de EG-landen en in Oost-Europa."

Preadvis: negatief

Toelichting: voorkeur voor 1.111 Hilversum e.a.

Paragraaf 2, nieuwe kernpunten

1.132 Afdeling Loon op Zand/Sprang-Capelle (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Het ministerie van Defensie wordt omgedoopt tot ministerie van Vrede en gaat daaruit voortvloeiende nieuwe uitgangspunten formuleren."

Preadvies: negatief

Toelichting: voor ons is belangrijker wat dat ministerie doet dan hoe het heet.

1.131 Afdeling Beuningen (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Bewuste misleiding."

Het doelbewust verschaffen van foutieve informatie teneinde de publieke opinie te winnen voor een oorlog, wordt nationaal en internationaal strafbaar gesteld. Het stelsel van internationale VN-waarnemers wordt versterkt."

Toelichting: na afloop van de Golfoorlog is gebleken hoezeer het verschaffen van foutieve informatie aan het publiek een middel is geworden dat machthebbers hanteren om de publieke opinie te winnen voor een oorlog. Aangezien conflicten hierdoor nodeloos kunnen escaleren, is hier sprake van misdadig gedrag dat krachtig bestreden moet worden.

Preadvies: negatief

Toelichting: ook wij zijn tegen het verspreiden van foutieve informatie, maar om dat nu strafbaar te stellen gaat ons wel erg ver. Er is ook nog zoiets als vrijheid van meningsuiting.

1.133 Werkgroep Oost-Europa, werkgroep Vrede en Veiligheid, Tijs Mantel, Alexander de Roo en Hein Verkerk (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Middellandse-Zeegebied."

Europese veiligheidspolitiek dient zich niet enkel af te spelen langs de Oost/West-as. Veel Europese problemen kunnen namelijk niet geïsoleerd worden van de Noord-Zuidproblematiek. Een belangrijk vraagstuk is de verhouding van Europa met het Middellandse-Zeegebied en met het Midden-Oosten. De problemen in beide regio's dienen via internationale samenwerking opgelost te worden; de ontwikkeling van een 'fort Europa' zou het politieke, economische en militaire conflictpotentieel slechts versterken. De problemen in het Middellandse-Zeegebied moeten aan de orde gesteld worden via een Conferentie over Veiligheid en Samenwerking in het Middellandse-Zeegebied. Deze conferentie moet zich gaan bezighouden met gedeelde veiligheid, conflictbemiddeling/oplossing, economische samenwerking, migratie, mensenrechten en ecologische veiligheid."

Preadvies: negatief

Toelichting: allemaal waar, maar te gedetailleerd voor dit programma op hoofdpunten.

1.134 Vrouwenoverleg (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Verkrachting en seksueel geweld in oorlogssituaties worden binnen de internationale rechtsorde opgenomen als oorlogsmisdaad."

Toelichting: gezien het feit dat verkrachting en seksueel geweld binnen onze rechtsstaat behandeld worden als misdaad, kan het als het voorkomt in oorlogssituaties alleen maar gezien worden als een ernstige oorlogsmisdaad. Deze misdaad wordt vaak van

hogerhand met opzet gestimuleerd komt dus zeker niet voort uit oorlogshandelingen.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 1.134a partijbestuur.

1.134a Partijbestuur (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Systematische verkrachting en seksueel geweld als instrument in oorlogssituaties wordt binnen de internationale rechtsorde opgenomen als oorlogsmisdaad."

Toelichting: het probleem met het amendement van het Vrouwenoverleg is dat elke verkrachting in tijden van oorlog beschouwd zou moeten worden als oorlogsmisdaad. Hoe erg elke individuele verkrachting ook is, het is onmogelijk om elke vorm van seksueel geweld te beschouwen als oorlogsmisdaad. Zoals ook niet elke moord die plaatsvindt in oorlogssituaties, beschouwd wordt als oorlogsmisdaad. Waar het om gaat, en we nemen aan dat het Vrouwenoverleg daar ook op doelt, is de systematische terreur van verkrachtingen en seksueel geweld die doelbewust wordt toegepast om de burgerbevolking angst in te boezemen of te verjagen. Het laatste gruwelijke voorbeeld daarvan was Bosnië.

Preadvies: positief

1.136 Afdeling Nijmegen (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Fonds voor vrede."

Democratische groepen die vrede nastreven in landen waar geweld en onderdrukking heersen of dreigen te heersen, worden actief ondersteund. Hiervoor wordt een Fonds voor Vrede in het leven geroepen. Verschillende initiatieven die vrede in een land of regio willen bevorderen, kunnen hierop een beroep doen. Het kan dan gaan om het ondersteunen van vrije radiozenders, democratische politieke partijen, organisaties voor mensenrechten, vredesbewegingen, projecten op scholen en dergelijke."

Toelichting: GroenLinkse defensiepolitiek mag niet alleen de wapens laten spreken om zo vrede na te streven. Dat alleen is volstrekt onvoldoende. In landen waar geweld en onderdrukking heersen (zoals het voormalige Joegoslavië), worden verschillende initiatieven ontplooid om daaraan een einde te maken. De initiatiefnemers hebben dikwijls behoefte aan hele basale zaken (apparatuur, papier, etc.). Daar zou actief op ingespeeld moeten worden.

Preadvies: negatief

Toelichting: het is heel belangrijk dat die steun er komt, maar wij betwijfelen of daar een apart fonds voor moet worden opgericht. Wat ons betreft wordt dit soort activiteiten rechtstreeks betaald uit het vredesdividend, of ondergebracht in een internationaal fonds dat aangehaakt wordt bij de civiele poot van de CVSE.

1.137 Afdeling Amsterdam-Bos en Lommer (A)

Paragraaf: 2

Kernpunt: ?

Toevoegen: "Defensiepolitiek."

De Nederlandse defensieuitgaven bedragen 14 miljard. Daar moet 5 miljard af! Deze militaire samenwerkingsorganisatie vervangt de NAVO! Nederland moet uit de NAVO!"

Toelichting: het vijandbeeld is weg, dus de defensieuitgaven moeten beknot worden. 5 miljard naar onderwijs, gezondheidszorg, politie.

Preadvies: negatief

Toelichting: toegegeven: 1.50a partijbestuur is niet zo kort en krachtig als dit amendement, maar toch geven we er de voorkeur aan.

Paragraaf 3, kernpunt 1

1.139 Afdelingen België, Rheden/Rozendaal, Amsterdam-Zuidoost, Amsterdam-Noord en Zwolle (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 1

Toevoegen: 2e regel tussen "tot" en "één procent": "ten minste".

Toelichting Rheden/Rozendaal: dit is meer in overeenstemming met het door de Verenigde Naties voorgestelde en gewenste, terwijl één procent al erg minimaal is.

Toelichting Amsterdam-Noord: wanneer GroenLinks pleit voor een radicale herverdeling wereldwijd, dan is één procent toch wel het minimum!

Preadvies: positief

Toelichting: het kan geen kwaad aan te geven dat 1% niet per se het einddoel is.

1.140 Afdeling Hengelo (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 1

Vervangen: "één" door: "1,25%".

Toelichting: GroenLinks is altijd voorstander van een hogere ontwikkelingshulp geweest. Het feit dat de begroting van Pronk nu zo vervuild is, houdt niet in dat GroenLinks ook maar wat omlaag moet in het percentage.

Preadvies: negatief

Toelichting: 1% van het Bruto Nationaal Produkt is aanmerkelijk meer dan wat we nu geven. Ook zitten we daarmee ruim boven de ooit door de VN voorgestelde norm van 0,7% van het BNP. Er is dus geen sprake van een verlaging.

1.141 Afdeling Den Haag (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 1

Vervangen: "één" door: "anderhalf".

Toelichting: het is wenselijk het percentage voor zuivere ontwikkelingshulp minimaal terug te brengen naar het procentuele niveau van enige jaren geleden.

Preadvies: negatief

Toelichting: er is geen sprake van achteruitgang. De hulp is nooit hoger geweest dan ruim 0,9% van het BNP. Wel hanteert Nederland daarnaast ook nog een eigen norm van 1,5% van het Netto Nationaal Inkomen. Deze norm is nog steeds van kracht, maar hier vallen steeds meer posten onder die niet tot de zuivere hulp gerekend kunnen worden.

1.143 Afdelingen Almelo, Haarlem en Groningen-stad (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 1

Vervangen: "één" door: "twee".

Toelichting: die ene procent meer moet toch ook op te brengen zijn als rijk land.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit percentage is, zeker in combinatie met wat we extra willen voor Oost-Europa en het internationaal milieubeleid, volstrekt onrealistisch. Het tast daarmee de geloofwaardigheid van onze ontwikkelingsparagraaf aan.

1.138 Afdeling Amsterdam-Noord (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 1

Wijziging: kernpunt 1 achteraan zetten: wordt daarmee nr 9.

Toelichting: eerst de inhoud, dan de cijfers. Da's mooier, nietwaar?

Preadvies: negatief

Toelichting: moet hier om een kernpunt van het ontwikkelingsdebat. Het is beter daarover meteen duidelijkheid te scheppen.

1.147 Partijbestuur (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 1

Toevoegen: "Voor de posten op de begroting die niet tot de zuivere hulp gerekend worden, komen aparte gelden beschikbaar." **Als nieuw punt toevoegen:** "De minister van Ontwikkelingssamenwerking draagt de verantwoordelijkheid voor alle aspecten van de relatie tussen Nederland en ontwikkelingslanden."

Preadvies: positief

Toelichting: komt tegemoet aan diegenen die in totaal voor ontwikkelingsamenwerking meer geld willen. Geeft bovendien aan de minister de bevoegdheden die voor een effectieve besteding van deze gelden nodig zijn.

1.149 Afdeling Almere/Zeewolde (B voor 6.33)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 1

Toevoegen: "Het Bruto Nationaal Produkt wordt als norm zo snel mogelijk vervangen door het Duurzaam Nationaal Inkomen, waarbij het percentage overeenkomstig wordt bijgesteld."

Toelichting: zie toelichting bij amendement 6.2.1.

Preadvies: negatief

Toelichting: ook wij zijn voor een "groening" van het BNP. Het is echter niet zinvol om dit nu alvast voor Ontwikkelingssamenwerking te gaan invoeren. Dan komt ook het beschikbare bedrag opnieuw in de lucht te hangen. Dat willen we juist niet.

Paragraaf 3, kernpunt 2

1.152 Werkgroep Oost-Europa, werkgroep Vrede en Veiligheid, Tijs Mantel, Alexander de Roo en Hein Verkerk (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 2

Vervangen: laatste twee zinnen ("Het geld ... gebieden") door: "Voor zowel de hulp aan Centraal- en Oost-Europa als voor de Nederlandse bijdrage aan het internationaal milieubeleid worden vaste percentages van het Bruto Nationaal Produkt gereserveerd. Deze fondsen worden met name aangewend ter ondersteuning van lokale initiatieven en ter financiering van hulpprojecten van maatschappelijke organisaties."

Toelichting: het bevorderen van een stabiel politiek klimaat in het GOS en de Oosteuropese staten is een belangrijke doelstelling van de hulp aan deze landen. Het uitbouwen en versterken van de bestaande contacten op allerlei niveaus van de samenleving kan daartoe een bijdrage leveren. Bovendien achten wij het van belang om náást het beleid in EG-verband de eigen speelruimte beter te benutten.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 1.152a partijbestuur.

1.152a Partijbestuur (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 2

Vervangen: laatste zin ("De aanwending ... gebieden") door: "Voor zowel de hulp aan Centraal- en Oost-Europa als voor de Nederlandse bijdrage aan het internationaal milieubeleid wordt een deel van het Bruto Nationaal Produkt gereserveerd. Deze fondsen worden met name aangewend ter ondersteuning van lokale initiatieven en ter financiering van hulpprojecten van maatschappelijke organisaties."

Preadvies: positief

1.153 Afdeling Loon op Zand/Sprang-Capelle (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 2

Vervangen: 2e regel: "twee aparte fondsen" door: "Er wordt één fonds ingesteld dat de nadruk legt op internationaal milieubeleid als uitgangspunt, daaruit komt verdere steun vanzelf tot uitdrukking."

Preadvies: negatief

Toelichting: hierin blijft onduidelijk wat we voor Oost-Europa en het GOS reserveren.

1.154 Afdeling Hengelo (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 2

Toevoegen: 6e regel na "de fondsen komt": "onder andere".

Toelichting: veel te absoluut.

Preadvies: negatief

Toelichting: bedoeling is te benadrukken dat er voor nieuwe taken nieuwe financieringsbronnen moeten worden aangeboden. We hebben geen behoefte aan afzwakking van dit uitgangspunt.

Paragraaf 3, kernpunt 3

1.155 Afdelingen Amsterdam-Westerpark en Groesbeek (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 3

Vervangen: hele tekst door: "Hulp dient zoveel mogelijk structureel te zijn en dus niet (alleen) de eerste, acute behoeften te lenigen, maar vooral gericht te zijn op het vergroten van de economische, sociale en politieke ontwikkelingsmogelijkheden van de hulpontvangers."

Toelichting Amsterdam-Westerpark: o.i. gaat het erom dat de hulpontvangers door de hulp op den duur zelf in hun levensonderhoud kunnen gaan voorzien. Macht en zeggenschap moeten ergens op gebaseerd zijn.

Toelichting Groesbeek: het geven van voedselhulp bij grote rampen lost niets op.

Preadvies: negatief

Toelichting: geen verbetering. Nu komt nog geen 15% van de hulp terecht bij de armsten. We willen dit percentage verhogen. Die intentie gaat in het amendement verloren.

1.158 Partijbestuur (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 3

Toevoegen: "De landenkeus wordt bepaald door twee overwegingen: de mate van armoede, en de mate waarin het mogelijk is effectief aan armoedebestrijding te doen. Regeringen die systematisch de mensenrechten schenden, komen niet voor hulp in aanmerking. Er wordt dan alleen via particuliere hulporganisaties gewerkt."

Preadvies: positief

Toelichting: over landenkeuze stond nog niets in de tekst.

1.156 Afdeling Velsen (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 3

Vervangen: 1e regel: "sterker" door: "in de eerste plaats".

Toelichting: deze omschrijving doet het meeste recht aan waar ontwikkelingshulp voor bedoeld is.

Preadvies: positief

Toelichting: drukt beter uit wat we bedoelen.

1.157 Vrouwenoverleg (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 3

Toevoegen: "Een gender-bewuste benadering is van toepassing."

Toelichting: alles wijst erop dat vrouwen met name slachtoffer zijn van de armoede. De positie van vrouwen dient centraal te staan bij de verbetering van levensomstandigheden. De term gender wijst op de rol en de verantwoordelijkheid van mannen en vrouwen in het ontwikkelingsproces. Deze benadering zal meer inzicht verschaffen in de verschillen in macht en zeggenschap binnen groepen, en oplossingen aandragen om te komen tot een betere verdeling hiervan tussen groepen mensen en tussen mensen onderling.

Preadvies: positief

Toelichting: we onderschrijven de analyse. We hopen echter dat het amendement redactioneel geherformuleerd kan worden in de geest van de toelichting. Het woord "gender" ware daarbij beter te vermijden.

1.161 Afdeling Amsterdam-binnenstad (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 3 t/m 5

Toevoegen: "De hulp die Nederland geeft, wordt volledig ontbonden."

Toelichting: ontwikkelingshulp is voor de ontvangende landen, niet voor de gevende. Ontwikkelingslanden moeten zelf kunnen beslissen bij wie en tegen welke condities zij de ontvangen hulp besteden, zij mogen niet gedwongen worden met het ontvangen geld goederen en diensten van de geveer te kopen.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 1.162 partijbestuur.

Paragraaf 3, kernpunt 4

1.162 Partijbestuur (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 4

Vervangen: hele tekst door: "De hulp via internationale organisaties wordt op het huidige niveau bevroren tot er meer inzicht is in de kwaliteit van de hulpverlening en er zo nodig maatregelen zijn genomen om die kwaliteit te verbeteren."

Preadvies: positief

Toelichting: dit drukt beter uit wat we bedoelen. Het gaat niet om (tijdelijke) stopzetting, maar om stabilisatie op het huidige niveau.

1.163 Afdeling Amsterdam-De Pijp (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 4

Vervangen: hele tekst door: "De via multilaterale instellingen door Nederland verstrekte hulp wordt op kwaliteit ervan onderzocht."

Toelichting: een gelijktijdige bevroering ervan achten wij te drastisch en ook voorbarig, met name omdat vanwege de vele brandhaarden in de wereld enkele VN-organen (b.v. dat voor de vluchtelingen) al enorm in de problemen zitten.

Preadvies: negatief

Toelichting: we willen uitdrukken dat de balans in de Nederlandse hulpverlening, gegeven de gebrekkige kwaliteit van veel van die hulp, te veel is doorgeslagen in multilaterale richting. Daarbij past ook een financieel instrument. Vanzelfsprekend wordt de hulp in urgente noodsituaties ontzien. Overigens kan er ook in dat geval best meer bilateraal gebeuren.

1.164 Afdeling België (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 4

Vervangen: hele tekst door: "De Nederlandse bijdragen aan multilaterale instellingen worden op termijn afhankelijk gesteld van de kwaliteit van de hulp en de doorzichtigheid van de bestedingen."

Preadvies: negatief

Toelichting: onnodig vaag.

1.165 Afdeling België (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 5

Vervangen: hele tekst door: "De onderlinge afstemming van ontwikkelingsprogramma's van de Europese Gemeenschap en de lidstaten wordt verbeterd, met dien verstande dat dit niet ten koste mag gaan van de eigen identiteit en prioriteiten van het Nederlandse ontwikkelingsbeleid."

Preadvies: negatief

Toelichting: we hebben voorkeur voor ons eigen amendement 1.162. Dat de identiteit en prioriteiten hiermee niet mogen worden verkwanseld, maken alle andere kernpunten voldoende duidelijk.

Paragraaf 3, kernpunt 5

1.166 Partijbestuur (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 5

Vervangen: hele tekst door: "Nederland zet zich er actief voor in dat de hulpprogramma's van de EG-landen beter op elkaar worden afgestemd."

Preadvies: positief

Toelichting: redactionele verbetering.

1.167 Afdeling België (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: nieuw (na 5)

Toevoegen: "Bij de herziening van de Conventie van Lomé zal de nadruk komen te liggen op duurzame vormen van ontwikkeling, uitbouw van het democratiseringsproces, bescherming van de mensenrechten, de afbouw van handelsbarrières o.a. door versoepeling van de regels van origine, en het bevorderen van de handel tussen ontwikkelingslanden. De conventie dient door het Europees Parlement te worden geratificeerd."

Preadvies: positief

Toelichting: een waardevolle aanvulling, met één redactionele kanttekening: "conventie" moet zijn "verdrag".

Paragraaf 3, kernpunt 6

1.168 Werkgroep Oost-Europa, werkgroep Vrede en Veiligheid, Tijs Manten, Alexander de Roo en Hein Verkerk (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 6

Vervangen: 4e tot 12e regel: "op voorwaarde ... herstructureringsprogramma" door: "Bij de productie van deze goederen zal men de EG-richtlijnen op het gebied van milieu en arbeid in acht moeten nemen. Om de daarvoor benodigde investeringen te financieren worden de reeds bestaande nationale en EG-hulpfondsen gebruikt."

Toelichting: de kwaliteitstoets wordt in het programma als voorwaarde voor de invoer uit landen buiten de EG genoemd, zonder dat duidelijk wordt dat deze normen ook voor de handel binnen de Gemeenschap gelden. Daarnaast zijn wij van mening dat de overheidsfondsen beter aangewend kunnen worden ten behoeve van directe economische en ecologische steun aan Oost-Europa dan voor een schadeloosstelling aan de Nederlandse industrie.

Preadvies: positief

Toelichting: de tekst van het amendement bevalt ons. Wel stellen we voor de laatste zin van het oorspronkelijke

kernpunt te handhaven. Steun aan de Nederlandse industrie die zich moet aanpassen met het oog op een rechtvaardiger wereldeconomie, is met name met het oog op de snellopende werkloosheid van groot belang.

1.169 Afdeling Almelo (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 6

Toevoegen: "Producten uit ontwikkelingslanden moeten betaalbaar blijven zodat ze gekocht worden."

Toelichting: door het GATT-akkoord worden bepaalde producten uit ontwikkelingslanden extra duur in vergelijking met westerse producten, waardoor ze niet gekocht worden wat weer ten nadele is van die bevolking.

Preadvies: negatief

Toelichting: we kiezen voor hogere prijzen en lagere hoeveelheden, liever dan voor grote hoeveelheden tegen lage prijzen. Dat is beter voor het milieu en het garandeert de producent in het exporterende land een redelijke beloning voor verrichte arbeid.

1.171 Afdeling Hilversum (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 6

Toevoegen: 8e regel na "vergen": "Tege-lijkertijd worden hier maatregelen genomen die de omvang van de westerse landbouw- en goederenproductie beter afstemmen op de eigen markt, zodat op de minder koopkrachtige markten niet langer het hier te veel geproduceerde tegen afbraakprijzen wordt aangeboden."

Preadvies: negatief

Toelichting: dit staat al in kernpunt 7.

1.172 Afdelingen Groesbeek en Groningen-stad (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: nieuw (na 6)

Toevoegen: "Import van 'eerlijke' producten wordt bevorderd. Betere arbeidsomstandigheden en ecologische voorwaarden worden beloofd via importvergunningen."

Preadvies: negatief

Toelichting: het (gewijzigde) kernpunt 6 drukt al precies uit wat hier staat.

Paragraaf 3, kernpunt 7

1.173 Afdeling België (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 7

Vervangen: hele tekst door: "De EG vervangt de subsidiëring van landbouwoverschotten door een beleid dat gericht is op voedselvoorziening in ontwikkelingslanden. Voedselhulp, bij voorkeur met lokaal aangekocht voedsel, wordt alleen in noodsituaties verstrekt. Daartoe wordt de EG-regeling die bepaalt dat slechts 10% lokaal kan worden aangeschaft, geschrapt. Het beleid van 'gebonden' hulp wordt in Europees verband afgeschaft."

Preadvies: negatief

Toelichting: de subsidies moeten eenvoudigweg worden afgeschaft. Waarom dit beleid "vervangen" moet worden door iets anders, is ons niet duidelijk. Ook wat met "voedselvoorziening in ontwikkelingslanden" wordt bedoeld, is niet duidelijk. Over ontbinding is al in een ander positief gepreadviseerd amendement iets gezegd.

1.174 Afdeling België (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: nieuw (na 7)

Toevoegen: "De EG voert een beleid dat erop gericht is om te komen tot stabiele wereldmarktprijzen voor primaire producten uit ontwikkelingslanden."

Preadvies: positief

boj

Paragraaf 3, kernpunt 8

1.175 Afdeling België (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 8

Vervangen: 4e tot 6e regel: "door het afsluiten ... ontwikkelingscontracten" door: "door het afsluiten van meerjarige ontwikkelingscontracten, gebaseerd op een concept dat kan rekenen op een brede consensus binnen de samenleving van het betreffende land, waarin de bescherming van de mensenrechten en het recht op een rechtvaardige ontwikkeling van minderheden vaste componenten vormen."

Preadvies: negatief

Toelichting: we hebben voorkeur voor eigen amendement partijbestuur 1.177.

1.176 Werkgroep Oost-Europa, werkgroep Vrede en Veiligheid, Tijs Manten, Alexander de Roo en Hein Verkerk (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 8

Toevoegen: aan eind: "waarin de eigen verplichtingen ten aanzien van het land waarmee de overeenkomst wordt gesloten, worden vastgelegd op het terrein van: handel, investeringen, technische en bestuurlijke scholing, technologieoverdracht, mensenrechten, defensieuitgaven en milieumaatregelen. Zo kan meer rekening worden gehouden met de uiteenlopende behoeften en mogelijkheden van de verschillende landen."

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 1.177.

1.177 Partijbestuur (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 8

Toevoegen: aan eind: "waarin beide partijen verplichtingen aangaan op terreinen als milieu, hulpverlening, investeringen, technologieoverdracht, defensieuitgaven, mensenrechten, schuldsanering en onderlinge handel."

Preadvies: positief

Toelichting: verduidelijking. Overigens beoogt het partijbestuur geen limitatieve opsomming. Ook respect voor mensenrechten wordt in bovenstaande amendementen terecht genoemd.

Paragraaf 3, kernpunt 9

1.178 Afdeling Loon op Zand/Sprang-Capelle (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 9

Vervangen: 4e-5e regel: "middelen ... milieubeleid" door: "middelen vrij te maken voor milieubeleid en daarvan afgeleid de armoedebestrijding."

Preadvies: negatief

Toelichting: de diepere betekenis hiervan ontgaat ons.

1.179 Afdeling Groningen-stad (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 9

Vervangen: hele tekst door: "De schulden van nationale overheden van de armste landen aan Nederland worden volledig kwijtgescholden, ten eerste voor de landen in sub-Sahara-Afrika. Deze landen kunnen middelen vrijmaken voor armoedebestrijding."

Toelichting: twee argumenten zijn van belang. Het moet gaan om schulden van nationale overheden; we moeten niet bedrijven met dubieuze schulden in "Lichtenstein"-constructies laten meeprofiteren. Verder hebben de genoemde landen de meeste hinder van de schuldenlast.

Preadvies: negatief

Toelichting: uiteraard kan Nederland alleen leningen kwijtschelden die ze zelf heeft verstrekt. Om bedrijven gaat het hier niet. De voorgestelde beperking tot sub-Sahara-Afrika lijkt ons onverstandig. Liever wat meer ruimte houden om hetzelfde elders ook te doen.

1.180 Afdeling Amsterdam-Westerpark (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 9

Toevoegen: "De kwijtschelding is aan voorwaarden verbonden en wordt gecontroleerd door bevoegde instanties."

Toelichting: kwijtschelding mag geen automatisme zijn. Pas in laatste instantie.

Preadvies: negatief

Toelichting: de voorwaarde is al impliciet geformuleerd. Het gaat niet om kwijtschelding zonder meer, maar om kwijtschelding met een doel: armoedebestrijding en milieubeleid.

Paragraaf 3, nieuwe kernpunten

1.181 Afdeling Groningen-stad (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Nederland en de EG moeten ruimte scheppen voor duurzame groei in ontwikkelingslanden door het beslag dat de productie en consumptie in het Noorden legt op de mondiale milieugebruiksruimte, drastisch in te perken."

Toelichting: zie toelichting bij amendement 1.184.

Preadvies: positief

1.182 Afdeling Groningen-stad (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Gezien de structurele veranderingen in productie- en consumptiepatronen die hier nodig zijn om het Zuiden de kans te geven zich te ontwikkelen, is het van groot belang dat de voorlichting en vorming over de vraagstukken van ongelijke ontwikkeling gestimuleerd worden. De NCO moet daarom meer middelen krijgen."

Toelichting: zie toelichting bij amendement 1.184.

Preadvies: negatief

Toelichting: we onderschrijven de gedachte, maar zouden alleen graag zien dat de laatste zin luidt: "Er moeten daarvoor meer middelen worden vrijgemaakt." Het gaat hier namelijk niet alleen om de NCO.

1.183 Afdeling Groningen-stad (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Nederland en de EG moeten zich in internationaal verband inzetten voor een verbetering van de prijzen voor de sleutelgrondstoffen van de armste ontwikkelingslanden."

Toelichting: zie toelichting bij amendement 1.184.

Preadvies: negatief

Toelichting: wij onderschrijven de strekking van dit amendement, maar hebben een voorkeur voor 1.174 België, dat positief is gepreadviseerd.

1.184 Afdeling Groningen-stad (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Er moeten duidelijke afspraken worden gemaakt met multinationale ondernemingen over arbeidsvoorwaarden, herinvestering van winsten, technologieoverdracht

en internationale zeggenschap van ondernemingsraden."

Toelichting: met alleen democratisering van internationale organisaties en ontwikkelingshulp krijgen we geen internationale solidariteit. De economische ongelijkheid moet drastisch worden aangepakt om landen in het Zuiden echt mogelijkheden te geven. Als GroenLinks hier al niet voor pleit, wie doet het dan wel? Met de extra kernpunten die hier genoemd worden, laat GroenLinks zien waar het voor staat.

Preadvies: positief

Toelichting: we zullen bij de eindredactie van het programma deze tekst opnemen in hoofdstuk 6.

Paragraaf 4, inleidende tekst

1.186 Afdeling Groningenstad (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: inleidende tekst

Schrappen: 2e zin van 4e alinea ("De eerlijkheid gebiedt ... beperkt zal zijn").

Toelichting: hoezo eerlijkheid, is Nederland vol? Demografen vrezen juist dat er na 2000 te weinig mensen in Nederland wonen.

Preadvies: positief

1.187 Afdeling Nijmegen (B voor 1.225)

Paragraaf: 4

Kernpunt: inleidende tekst

Schrappen: laatste alinea, regel 10-16: "waarbij eventueel met verschillen ... quota aan nationale staten".

Toelichting: wij zijn van mening dat we lang kunnen wachten op die bindende toedeling van quota door een internationale autoriteit. In een amendement op kernpunt 6 geven wij een alternatief, dat uitgaat van veranderingen in de benadering door Nederland.

Preadvies: negatief

Toelichting: het gaat hier om een alternatief voor het huidige restrictieve EG-beleid. Je kunt je afvragen of de door ons voorgestelde wijziging op korte termijn zal worden gerealiseerd, maar als doelstelling voor Europees beleid is hij zinvol.

1.188 Afdeling Eindhoven (A)

Paragraaf: 4

Kernpunt: inleidende tekst

Vervangen: in één na laatste zin: "strikte" door: "ruime".

Toelichting: indien de opnamecapaciteit tot een maximum moet worden opgerekt, lijkt ons een ruime toepassing van de in de bestaande verdragen neergelegde regels van het internationaal asielrecht op zijn plaats.

Preadvies: positief

Paragraaf 4, kernpunt 1

1.189 Afdeling Loon op Zand/Sprang-Capelle (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 1

Vervangen: 10e tot 12e regel: "het scheppen ... van milieubeleid" door: "het voeren van milieubeleid en daarvan afgeleid de armoedebestrijding."

Preadvies: negatief

Toelichting: armoedebestrijding en het voeren van milieubeleid hebben allebei hun eigen waarde. Het één is niet afgeleid van het ander.

1.192 Afdeling Wageningen (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 1

Vervangen: titel door: "oorzaken migratie wegnemen". **Toevoegen:** na laatste zin: "Pas als een dergelijke politiek gevoerd wordt, heeft een land het morele recht een opnamecapaciteit voor asielzoekers vast te leggen en asielaanvragen af te wijzen."

Toelichting: het in de punten 4 t/m 9 omschreven beleid t.a.v. asielaanvragers mag niet worden uitgevoerd zonder dat tevens het onder 1 beschreven beleid wordt uitgevoerd.

Preadvies: negatief

Toelichting: wij zijn tegen het vaststellen van een opnamecapaciteit voor asielzoekers. Iedere asielzoeker heeft er recht op dat zijn aanvraag zorgvuldig wordt beoordeeld. Als zijn motieven vallen binnen de ruime interpretatie van de bestaande verdragen die GroenLinks voorstaat, heeft hij het recht hier te blijven.

1.194 Afdeling Bussum (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 1

Toevoegen: "De EG ontwikkelt een toelatingsbeleid voor vluchtelingen waarin een quoteringregeling is opgenomen. Het beleid wordt vastgesteld aan de hand van objectieve, internationaal overeengekomen criteria."

Toelichting: Nederland dient het voortouw te nemen voor de ontwikkeling van een toelatingsbeleid met een quoteringregeling. Deze regeling kan een openbare toets zijn voor het binnen de EG gevoerde beleid. Demografische factoren zullen daar een onderdeel van uitmaken. Mochten landen op grond van criteria relatief minder vluchtelingen hoeven op te nemen, dan ligt het voor de hand dat daar een financiële compensatie tegenover staat. Zo dragen zij minstens in de kosten bij naar rato van de financiële draagkracht.

Preadvies: negatief

Toelichting: wij zijn tegen een quoteringregeling voor vluchtelingen, een ander woord voor asielzoekers. Zie verder de toelichting bij 1.192 Wageningen.

1.190 Partijbestuur (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 1

Vervangen: 1e regel: "Door een internationale politiek" door: "Door een actieve internationaal gerichte politiek".

Preadvies: positief

Toelichting: formulering riep misverstanden op.

1.191 Afdeling Zwolle (B)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 1

Toevoegen: 10e regel na "gerichte investeringspolitiek": "het betalen van een eerlijke prijs voor zuivere producten uit de ontwikkelingslanden".

Preadvies: negatief

Toelichting: deze uitbreiding is hier niet op haar plaats. Hoort meer thuis bij paragraaf 3 over ontwikkelingssamenwerking.

1.195 Afdeling Nijmegen (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 1

Toevoegen: 10e regel na "armoedebestrijding": "het geven van onderwijs en voorlichting, het verlagen van de kindersterfte".

Toelichting: naast armoedebestrijding en het scheppen van werkgelegenheid zijn het geven van onderwijs en voorlichting en het verlagen van de kindersterfte belangrijke instrumenten om bevolkingsgroei en migratie te remmen.

Preadvies: positief

1.198 Werkgroep 50+ (B voor 1.227)

Paragraaf: 4

Kernpunt: nieuw (na 1)

Toevoegen: "Naast het bovenstaande zijn familiehereniging en gezinsvorming migratiemotieven."

Toelichting: onder de kop "oorzaken migratie" dient dit niet vergeten te worden. Wij komen inhoudelijk bij kernpunt 7 op dit migratiemotief terug.

Preadvies: negatief

Toelichting: wij zijn het ermee eens dat de indeling van dit hoofdstuk niet de schoonheidsprijs verdient en ook voor misverstanden heeft gezorgd. Vandaar onze steun voor 1.271 Amsterdam-Westerpark.

1.199 Afdeling Hilversum (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 1

Toevoegen: 7e regel na "brandhaarden": "afstemming van de produktie van de geïndustrialiseerde landen op de eigen markten;"

Preadvies: negatief

Toelichting: overbodig op deze plaats.

Paragraaf 4, kernpunt 2

1.204 Afdeling Zwolle (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 2 en 6

Schrappen/toevoegen: tekst kernpunt 2 splitsen en uitbreiden tot twee nieuwe punten:

"2. Nederland: een gastvrij land.

Als een van de rijkste landen in de wereld hanteert Nederland een ruimhartiger toelatingsbeleid voor mensen die in Nederland een betere toekomst zoeken. Niet het weren, maar het gastvrij ontvangen van nieuwe medelanders vormt het uitgangspunt voor het beleid. Kennismaking met andere culturen betekent een verrijking voor de Nederlandse samenleving. Ook kunnen asielaanvragers op grond van economische overwegingen verzoeken om blijvende toelating. De overheid bevordert snelle integratie in het onderwijs en op de arbeidsmarkt.

3. Vluchtelingen.

Ten aanzien van slachtoffers van oorlog, onderdrukking en seksueel geweld volgt Nederland een actief uitnodigingsbeleid. De genodigden hebben recht op volledig staatsburgerschap met behoud van hun oorspronkelijke nationaliteit."

De oude kernpunten 3 t/m 5 blijven gehandhaafd, maar schuiven allemaal één nummer op. Door de schrapping van het oude punt 6 kan daarna de oorspronkelijke nummering gehandhaafd blijven.

Preadvies: negatief

Toelichting: in dit amendement wordt een en ander door elkaar gehusseld en worden geen prioriteiten gesteld. Wij onderscheiden drie groepen migranten:

1. gezinsherenigers en -vormers. GroenLinks is tegen de beperkingen die daarop zijn aangebracht.

2. asielzoekers of vluchtelingen. Mensen wier leven bedreigd wordt en die een beroep kunnen doen op het in internationale verdragen neergelegde asielrecht. Iedereen die daarop een beroep doet, heeft recht op een zorgvuldige beoordeling. Quotering is vanwege dit recht op asiel niet mogelijk en om humanitaire redenen niet wenselijk. Binnen deze groep vluchtelingen wordt een apart uitnodigingsbeleid gevoerd voor bepaalde categorieën.

3. arbeidsmigranten. Hierbij gaat het niet om asielzoekers wier leven wordt bedreigd. Deze immigranten willen zich vestigen in Nederland, meestal omdat ze in hun geboorteland geen perspectief meer zien. Wij zijn er tegen om de grenzen helemaal te sluiten voor deze groep migranten, maar we zijn er wel voor om een opnamecapaciteit vast te stellen. Met andere woorden: hoeveel van

deze arbeidsmigranten kan de Nederlandse overheid een baan en een huis garanderen? Dat aantal is niet onbeperkt.

1.193 Afdeling België (A)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 2

Toevoegen: 5e regel tussen "in het" en "onderwijs": "Nederlandstalig".

Preadvies: negatief

Toelichting: overbodige toevoeging op deze plek, die refereert aan de discussie over verplicht Nederlands voor nieuwkomers. Daar gaat het in deze zin echter niet om.

1.200 RozeLinks (A)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 2

Vervangen: 2e regel: "en" door "of".

Toelichting: waarschijnlijk is dit bedoeld geweest in de tekst.

Preadvies: positief

1.201 Afdeling Nijmegen (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 2

Vervangen: 1e tot 3e regel: "slachtoffers van ... volgt Nederland" door: "slachtoffers van voedseltekorten, drinkwatertekorten, armoede, onderdrukking en (seksueel) geweld volgt Nederland".

Preadvies: negatief

Toelichting: het gaat bij deze specificatie van het uitnodigingsbeleid om een bepaalde categorie asielzoekers. Het heeft geen zin die categorie zo uit te breiden dat alle asielzoekers eronder vallen. Op dat moment heeft een speciaal uitnodigingsbeleid geen zin meer.

1.202 Afdeling Amsterdam-Oost (A)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 2

Vervangen: 2e zin ("De overheid ... arbeidsmarkt") schrappen en als apart kernpunt toevoegen: "De overheid bevordert door het onderwijs-, arbeidsmarkt- en huisvestingsbeleid de integratie in de Nederlandse samenleving."

Toelichting: integratie is niet alleen van belang voor de groep uitgenodigde vluchtelingen.

Preadvies: positief

1.203 Werkgroep 50+ (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 2

Vervangen: hele tekst door: "Ten aanzien van slachtoffers van oorlog en onderdrukking volgt Nederland een actief uitnodigingsbeleid. De overheid bevordert snelle integratie bij het wonen, in het onderwijs en op de arbeidsmarkt. Voor ouderen, zieken en gehandicapten is er (medische) ondersteuning aanwezig, die aansluit op de verlangens van de betrokkenen. Erkende vluchtelingen hebben op termijn recht op volledig staatsburgerschap met eventueel behoud van de oorspronkelijke nationaliteit."

Toelichting: seksueel geweld is een vorm van onderdrukking, daarom laten we dat hier weg. Voorts: integratie bij het "wonen" is een heel hangijzer. Wij menen dat GroenLinks daarover een uitspraak moet doen. Tevens vinden wij dat Nederland ook vluchtelingen moet opnemen die niet meer via onderwijs en arbeidsmarkt zijn te integreren. En tenslotte: o.i. is het staatsburgerschap bij de meeste vluchtelingen pas op termijn een beslispunt.

Preadvies: negatief

Toelichting: ons ontgaat wat deze tekst, behalve een aantal details, toevoegt aan de oorspronkelijke tekst, zeker na overname van 1.202 Amsterdam-Oost.

Paragraaf 4, kernpunt 3

1.206 Afdelingen Den Boschstad en Den Bosch-regio (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 3

Vervangen: hele tekst door: "Niet-genode vluchtelingen die een beroep doen op het internationaal asielrecht, krijgen na een zorgvuldige procedure binnen zes maanden na de aanvraag uitsluitel over de toekening of afwijzing van de aanvraag. De beoordeling komt in handen van een breed samengestelde commissie buiten de justitiële sfeer. Tijdens de procedure krijgen asielaanvragers de mogelijkheid tot deelname aan sociale, educatieve en culturele programma's. Tijdens de procedure worden asielzoekers menswaardig en rechtvaardig behandeld. Opsluiting in een "grenshospitium" is een rechtsstaat onwaardig. Erkenning als vluchteling houdt in alle gevallen het recht in op steun bij integratie en het recht op volledig staatsburgerschap."

Toelichting: de procedure afronden binnen één maand lijkt niet realistisch. Voorop moet staan dat een zorgvuldige afweging mogelijk moet zijn. Een korte beslistermijn kan in het nadeel van de asielvrager werken. Tijdens de procedure zijn asielzoekers momenteel veroordeeld tot niets doen. Dat werkt verlamdend, werkt spanningen in de hand en heeft een nadelig effect op het welzijn van de personen in kwestie. Er moeten mogelijkheden geschapen worden om asielzoekers hun tijd nuttig te laten invullen. Asielzoekers doen beroep op een internationaal recht en zijn geen wetsovertreders. Opsluiting in een Grenshospitium of een andere vorm van inbewaringstelling is een aantasting van een internationaal recht.

Preadvies: positief

Toelichting: de tekst van dit amendement is beter op de punten van de termijn en de mogelijkheden tot ontplooiing en arbeid tijdens de procedure. We willen de indieners voorstellen 1.205 Alphen aan den Rijn en 1.207 Werkgroep 50+ over te nemen en de passage over het Grenshospitium te laten vallen, omdat volgens ons dat hospitium er alleen is voor uitgeprocedeerde asielzoekers die op dat moment moeilijk uitgewezen kunnen worden.

1.205 Afdeling Alphen aan den Rijn (A)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 3

Schrappen: 7e-8e regel: "buiten de justitiële sfeer."

Toelichting: wij vinden een breed samengestelde commissie een uitstekende zaak, maar zijn van mening dat ook justitie daarin vertegenwoordigd moet zijn teneinde de justitiële zaken te beoordelen.

Preadvies: positief

1.207 Werkgroep 50+ (A)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 3

Vervangen: laatste zin door: "Na de toekening van de aanvraag hebben de betrokkenen dezelfde rechten als de vluchtelingen die op uitnodiging zijn binnengekomen."

Toelichting: is duidelijker.

Preadvies: positief

Paragraaf 4, kernpunt 4

1.150 Afdeling Almere/Zeewolde (B voor 1.206)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 4

Toevoegen: "De overheid draagt zorg voor een menswaardige opvang voor asielzoekers door hen niet hun zelf-

standigheid af te nemen en evenmin te dwingen tot nietsdoen. Men wordt de ruimte gegeven hun eigen leven in te richten."

Preadvies: negatief

Toelichting: eens met de strekking, maar voorkeur voor 1.206 Den Bosch.

1.208 Afdeling Maarsse (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 4

Vervangen: hele tekst door: "Nederland dient inzake de toelating van migranten, asielzoekers en vluchtelingen zich te houden aan de internationale verdragen en het Europees verdrag voor de rechten van de mens, en dient ten aanzien van grote noodsituaties (regionaal of mondiaal) een evenredig aandeel, samen met VN-lidstaten of EG-landen, te leveren."

Toelichting: de huidige tekst is o.i. niet geheel consistent.

Preadvies: negatief

Toelichting: de rol van vervoerders is actueel i.v.m. EG-maatregelen en het zou jammer zijn als die passage verdwijnt.

1.209 Afdeling Eindhoven (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 4

Vervangen: 3e regel: "zonder beperkingen" door: "ruimhartig".

Toelichting: het toepassen van internationale verdragen moet niet alleen zonder beperkingen geschieden (Kos-ta beweert ook dat hij dat doet), maar het moet ook zeer ruimhartig gebeuren. Dit kan door royale uitleg aan internationale verdragen te geven en daarnaast een royaal toelatingsbeleid te voeren voor mensen die weliswaar niet onder die verdragen vallen, maar die toch goede gronden hebben hun geboorteland te verlaten (dus: een royaal gebruik van de C-status). Het huidige asielbeleid is te restrictief. We kunnen een voorbeeld nemen aan het beleid van de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid: Afrikaanse landen zijn in staat en bereid om een menselijker asielbeleid te voeren onder be-duidend slechtere omstandigheden. Laat dat ons voorbeeld zijn.

Preadvies: positief

1.210 Afdeling Velsen (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 4

Toevoegen: "Het Grenshospitium dient onmiddellijk te worden gesloten."

Preadvies: positief

Toelichting: probleem bij dit amendement is wel dat ook wij het Grenshospitium zoals dat nu functioneert, niet zien zitten. Maar ook GroenLinks zal een oplossing moeten bedenken voor het onderbrengen van asielzoekers die uitgeprocedeerd zijn en die op dat moment moeilijk teruggestuurd kunnen worden. Het alternatief is namelijk onderduiken in de illegaliteit. Ook bij uitvoering van het GroenLinks-beleid zullen er asielzoekers teruggestuurd moeten worden omdat ze niet vallen onder het asielrecht. En ook dan zal er een plek moeten zijn waar uitgeprocedeerde asielzoekers worden vastgehouden in afwachting van uitzetting. Dat dat moet gebeuren op een menswaardige manier spreekt voor zich.

Paragraaf 4, kernpunt 5

1.211 Afdelingen Alphen aan den Rijn en Enschede (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 5

Schrappen: hele tekst.

Toelichting Alphen aan den Rijn: wij zijn van mening dat in de breed samengestelde commissie zoals hierboven genoemd, ook de humanitaire aspecten aan de orde dienen te komen, zodat dit kernpunt overbodig is.

Toelichting Enschede: overbodig. Kernpunt 4 voorziet al in wat 5 beoogt of zou moeten beogen.

Preadvies: negatief

Toelichting: wat is erop tegen om in bepaalde gevallen uitgeprocedeerde asielzoekers toch toe te laten? Het gaat hierbij om de spreekwoordelijke uitzondering op de regel.

Paragraaf 4, kernpunt 6

1.213 Afdelingen Alphen aan den Rijn, Amsterdam-Zuid, Hoekse Waard, Eindhoven, Den Bosch-stad en Den Bosch-regio (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 6

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: wij wensen geen economische vluchtelingen en vrezen daarnaast voor te veel ondernemersbelangen.

Toelichting Hoekse Waard: het is beter om de economie in de landen van herkomst te verbeteren. Hiervan kunnen alle inwoners van deze landen profiteren.

Toelichting Eindhoven: onze inzet moet zijn het verbeteren van het asielbeleid (zie ons amendement op kernpunt 4) en het gezinsherenigingsbeleid (zie ons amendement op kernpunt 7). Voorstellen om mensen om economische redenen toe te laten, leiden hiervan af en kunnen als alibi gebruikt worden om het asielbeleid niet te verbeteren. Hoe wordt trouwens die opnamecapaciteit vastgesteld? Gaat dit ten koste van de asielzoekers en gezinsherenigers/vormers? Ontstaan niet dezelfde "problemen" rond asielzoekers als de quota weer vol zijn? Zie hierover ook het artikel in de Groen Links van september 1993.

Toelichting Den Bosch: het asielrecht voor politieke vluchtelingen, vluchtelingen uit oorlogsgebieden en uit andere noodgebieden wordt momenteel te restrictief toegepast. Wij staan voor een ruimer en humaner asielrecht. Indien het asielrecht ruimer wordt toegepast, krijgen meer mensen op basis van argumenten een status in Nederland. Het daarnaast creëren van een mogelijkheid voor economische vluchtelingen lijkt ons niet aan de orde. Het werkt rechtsongelijkheid in de hand en lost illegaliteit niet op. Het zou het juist kunnen versterken, omdat mensen op onrechtvaardige gronden (overschrijding van het quotum) geen toegang krijgen. Daarnaast is het niet reëel te verwachten dat over dit punt in internationaal verband afspraken te maken zijn.

Preadvies: negatief

Toelichting: de formulering in de oorspronkelijke tekst is onzorgvuldig. In plaats van te spreken over arbeidsmigranten wordt gesproken over asielzoekers met economische motieven. Om die onhelderheid uit de weg te ruimen steunen wij dan ook 1.223 Den Haag. Wat dan blijft staan, is het aangeven van de mogelijkheid om naast de gezinsherenigers en -vormers en de asielzoekers een derde groep migranten toe te laten, zij het beperkt. In de toelichting op 1.204 Zwolle hebben we aangegeven dat de toelating van een beperkt aantal arbeidsmigranten niet van invloed is op het aantal gezinsherenigers en -vormers en asielzoekers. Voor die beide laatste groepen kunnen geen quota worden vastgesteld.

1.214 Afdelingen Velsen en Utrecht (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 6

Schrappen: 2e zin ("Ter beoordeling ... rol").

Toelichting Velsen: we moeten ons nu niet uitspreken over beperkende maatregelen. Laten we die discussie eerst maar eens grondig voeren!

Toelichting Utrecht: een uitspraak in het verkiezingsprogramma in deze vorm zou later tegen ons kunnen worden gebruikt. GroenLinks moet de indruk vermijden mee te gaan in de gedachtengang dat Nederland (bijna) vol is en het aantal asielzoekers derhalve d.m.v. quota moet worden ingeperkt. Pas nadat Nederland grotere aantallen vluchtelingen heeft toegelaten, zou er over een zekere regulering gesproken kunnen worden. Hierover zou echter eerst intern in de partij een discussie gevoerd moeten worden.

Preadvies: negatief

Toelichting: t.a.v. Velsen: het gaat hier om beperkende bepalingen voor één bepaalde groep. Zie verder de toelichting bij 1.204 Zwolle. T.a.v. Utrecht: resultaat van de maatregelen die wij voorstellen is dat het aantal migranten dat wordt toegelaten in Nederland aanmerkelijk zal stijgen:

- er zullen meer mensen naar Nederland komen in het kader van gezinshereniging en -vorming, omdat bestaande beperkingen worden opgeheven;

- door een ruimhartiger toepassing van het recht op asiel, door het ongedaan maken van veel van de barrières die de laatste jaren zijn opgeworpen en door een actief uitnodigingsbeleid, zal het aantal asielzoekers dat toestemming krijgt om hier te blijven aanmerkelijk toenemen;

- door het toelaten van een beperkt aantal arbeidsmigranten neemt de immigratie nog meer toe, omdat op dit moment geen enkele arbeidsmigrant van buiten de EG wordt toegelaten.

Laat dus niemand zeggen dat GroenLinks meegaat met het inperken van het aantal migranten dat hier jaarlijks wordt toegelaten.

1.219 Afdeling Amsterdam-Zuid (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 6, 8, 11 en 12

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: ongelukkige formuleringen en voorstellen. Wij zullen tegenamendementen van andere afdelingen/groepen steunen.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie de toelichting bij 1.204 Zwolle en 1.213 Alphen aan den Rijn e.a.

1.220 Afdelingen Amersfoort en Amsterdam-binnenstad (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 6 en 8

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: economische vluchtelingen nemen de plaats in van politieke vluchtelingen. Dat kan niet de bedoeling zijn. Politieke vluchtelingen gaan altijd voor. Gekozen dient te worden voor ontwikkeling van de landen waar economische vluchtelingen vandaan komen, onder andere met behulp van ontwikkelingshulp.

Preadvies: negatief

Hoofdstuk 2: Europese samenwerking

Inleiding

2.1 Afdeling Wageningen (C)

Paragraaf: inleiding

Schrappen: 1e regel: "logisch". Vervangen: 3e regel: "is de EG in aanleg een nuttig beleidsniveau" door: "wordt het belang van internationale organisaties groter". Vervangen: regel 6-11: "De EG kan ... ontwikkelt" door: "Problemen in handel, ontwikkelingssamenwerking, mensenrechten en monetaire politiek kunnen vaak alleen in internationale samenwerking worden aangepakt, bijvoorbeeld in de EG. De Europese gemeenschap is voor GroenLinks echter niet de ideale vorm van samenwerking. De EG is een feit, maar GroenLinks blijft zich kritisch opstellen tegenover vergaande integratie. Zij stelt het tempo en de richting waarin deze zich ontwikkelt ter discussie."

Toelichting: wij zijn voor een meer afstandelijke benadering van de EG. De Europese Gemeenschap is een vorm van internationale samenwerking, maar zeker niet de enig denkbare.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit hoofdstuk heet "Over Europese samenwerking" en gaat dan ook in positieve zin over meer organisaties dan de EG. Het amendement van Wageningen suggereert ten onrechte dat dat niet zo is. De houding van GroenLinks tegenover de EG is vergelijkbaar met die tegenover de Nederlandse rechtsstaat: kritisch, maar niet net doen of wij erbuiten staan.

2.2 Afdeling Wageningen (A)

Paragraaf: inleiding

Schrappen: regel 34-35: "door Engelse dwarsliggerij".

Toelichting: er is meer aan de hand dan Engelse dwarsliggerij.

Preadvies: negatief

Toelichting: als het om de sociale politiek gaat, is het echt alleen Engeland dat de boel blokkeert. Diplomatiek fatsoen kent ook zo'n grenzen.

Paragraaf 1

2.6 Afdeling België (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: inleidende tekst

Toevoegen: "Indien deze wijzigingen niet gerealiseerd worden, dient Nederland gebruik te maken van zijn vetorecht."

Preadvies: positief

Toelichting: goede toevoeging, omdat de Nederlandse regering nu het principe huldigt dat er nooit een veto uitgesproken wordt. Niet alles is door compromissen te bereiken.

2.7 Afdeling Wageningen (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1, 2, 5, 6 en 10

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: dit is een pleidooi voor versterking van de EG. Volgens de concept-tekst moet er een parlement komen met volwaardige bevoegdheden, een grondwet, algemene Europese verkiezingen en een Europese regering die door het Europese parlement wordt benoemd. Daarmee wordt Nederland een provincie van Europa. Dat gaat te snel. Het zal niet gauw lukken en wij vinden het niet wenselijk. Met het schrappen van

bovengenoemde punten blijven de verschillende nationale parlementen beslissend over essentiële zaken en de Raad van Ministers dus ook belangrijker dan de Europese Commissie. Misschien veranderen wij over 25 jaar onze mening, maar voorlopig overheersen onze twijfels bij de EG.

Preadvies: negatief

Toelichting: Wageningen heeft het niet bij het rechte eind. Deze tekst gaat niet over versterking van de EG, maar van de democratische controle in de EG, vooral door het Europees Parlement. Dat is sinds jaar en dag speerpunt van de GroenLinkse politiek. De bevoegdheden die zijn overgedragen aan Brussel, dienen democratisch gecontroleerd en gestuurd te worden. Nu kan de Raad van Ministers als een "geheimraad" vaak ongestoord haar gang gaan. Nationale parlementen hebben daar maar een klein beetje grip op. Het gaat dus niet over welke zaken wel of niet in Europees verband moeten geschieden. GroenLinks is op een aantal terreinen terecht zeer terughoudend als het om de EG gaat: defensie, onderwijs, cultuur, etc. Al deze kernpunten hebben dan ook niets te maken met een versnelde uitbouw van de EG. Een goede parlementaire controle, ook in Brussel, zal juist overambitieuze regeringsleiders remmen.

2.9 Afdeling Rheden/Rozendaal (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1, 5 en 6

Vervangen: hele tekst door: "Het Europees Parlement krijgt volwaardige wetgevende en controlerende bevoegdheden, die zich mede moeten uitstrekken tot een nadere precisering van de taken en bevoegdheden van de Raad van Ministers en de Europese Commissie."

Toelichting: in de huidige tekst blijft onduidelijk wie welke bevoegdheden heeft.

Preadvies: negatief

Toelichting: deze tekst is minder helder dan de bestaande kernpunten.

2.19 Afdeling Deventer (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 9

Vervangen: hele tekst door: "Er behoort te worden afgezien van de oprichting van een Europese Centrale Bank."

Toelichting: ondanks de intenties van het partijbestuur wordt die Europese Bank natuurlijk in de praktijk een volstrekt ongecontroleerd en machtig instituut.

Preadvies: negatief

Toelichting: democratische controle van de Europese Centrale Bank is geen verzinsel van GroenLinks, maar een brede politieke discussie die gevoerd wordt. Wij delen de sombere kijk van Deventer dan ook niet.

2.28 Werkgroep 50+ (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 14

Vervangen: hele tekst door: "Voor sociale zekerheid worden minimumrichtlijnen uitgevaardigd. Daarbij staat een menswaardig bestaan voorop. In elk land komt er een Algemene Ouderdomswet. De hoogte van de uitkering aan ouderen dient een wettelijk vastgelegd percentage te zijn van het gemiddelde cao-loon. Ook voor de hoogte van het mini-

mumloon en de bijstand komen er normen."

Toelichting: het Bruto Nationaal Produkt is een onduidelijk en aanvechtbaar begrip. Onbetaalde arbeid wordt b.v. daarin niet opgenomen. Wij sluiten ons aan bij de eis van de ANBO wat betreft de AOW-normering. Voor de andere uitkeringen dienen ook stevige eisen te komen, maar daartoe is o.i. nóg enig overleg met de uitkeringsgerechtigden en met de vakbeweging noodzakelijk.

Preadvies: negatief

Toelichting: alle EG-landen kennen oudedagsvoorzieningen. Het werkt in de EG niet, als landen hun wet als verplicht model voorschrijven. Overigens kent een aantal EG-landen geen bijstand en minimumloon. Deze minimumrichtlijnen zijn er in de eerste plaats op gericht om dergelijke voorzieningen algemeen te maken en zo sociale dumping in een grote binnenmarkt in de EG te voorkomen. Landen zelf bepalen, ook op lange termijn, de hoogte van uitkeringen.

2.33 Afdeling Deventer (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Bevoegdheden en taken worden uitgeoefend en behartigd op een zo laag mogelijk niveau, zo dicht mogelijk bij de bevolking. Dat brengt met zich mee dat slechts in zeer beperkte mate taken en bevoegdheden aan de EG worden overgedragen. GroenLinks keert zich daarmee tegen de verdere inhoudelijke uitdijning van de EG."

Toelichting: het gaat hierbij om een wezenkenmerk van de democratie. Hierop behoort ook de basisopstelling van GroenLinks te berusten: het afwijzen van het Europa van Kohl, Major, Lubbers en dus van het (internationale) bedrijfsleven.

Preadvies: negatief

Toelichting: tot de laatste zin zijn we het eens met dit amendement. Maar soms wil GroenLinks dat de EG meer bevoegdheden krijgt, b.v. op milieu- en sociaal terrein. Wij zijn dan ook niet tegen elke uitbreiding van taken.

2.8 Afdeling Boskoop (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Toevoegen: aan eind: "waaronder het budgetrecht."

Toelichting: niet in ieder land wordt onder wetgevende en controlerende bevoegdheden het budgetrecht meegegeven. Budgetrecht houdt in dat het parlement de begroting actief kan sturen via amendering.

Preadvies: positief

Toelichting: beter is er volledig budgetrecht van te maken. Het Europees Parlement kent al het budgetrecht over een beperkt deel van de begroting, maar b.v. niet over de gigantische landbouwuitgaven (meer dan 50% van de EG-begroting).

2.11 Rozelinks (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Toevoegen: aan eind: "alsmede een algemeen non-discriminatiebeginsel."

Preadvies: positief

Toelichting: het is goed om het non-discriminatiebeginsel hier duidelijk te noemen.

2.12 Afdeling Den Haag (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 4

Toevoegen: 1e regel tussen "EG" en "wonende": "legaal".

Toelichting: o.i. een aanvulling die de tekst duidelijker maakt.

Preadvies: positief

Toelichting: een goede verduidelijking.

2.13 Afdeling België (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 4

Toevoegen: 2e regel tussen "krijgen" en "Europees": "zowel passief als actief".

Preadvies: positief

Toelichting: een goede verduidelijking.

2.15 Afdeling Bunnik (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 5

Toevoegen: "De Raad van Ministers wordt mettertijd vervangen door een gekozen Europese Senaat."

Toelichting: minder accent op gouvernementele samenwerking; toch bewaking van de belangen van de afzonderlijke staten naar analogie van de Senaat in de VS.

Preadvies: negatief

Toelichting: in principe zijn wij ook voor zo'n bewaking van belangen. Maar dat kan ook een senaat zijn van b.v. nationale parlementariërs. Punt is dat dit voorlopig niet aan de orde is. Het gaat hier om een minder grote rol van de Raad van Ministers, maar geen opheffing van dit instituut.

2.17 Afdeling Deventer (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 9

Schrappen: "op afstand".

Preadvies: negatief

Toelichting: er is bewust voor democratische controle op afstand gekozen. De praktijk leert dat landen waar b.v. de minister van Financiën ook hoofd is van de centrale bank, de monetaire politiek partijpolitiek wordt met soms fatale afloop. Zie recent Engeland, dat weigerde de realiteit van zijn positie in het EMS onder ogen te zien. Uiteindelijk betaalt de bevolking hiervoor.

2.18 Afdelingen Alphen aan den Rijn en Rheden/Rozendaal (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 9

Vervangen: "op afstand democratisch gecontroleerd" door: "overeenkomstig de regeling voor de Nederlandse Bank gecontroleerd."

Toelichting Alphen aan den Rijn: ook het Nederlandse parlement kan slechts indirect, via de minister van Financiën, invloed uitoefenen op de Nederlandse Bank.

Toelichting Rheden/Rozendaal: huidige tekst is onduidelijk.

Preadvies: negatief

Toelichting: "op afstand democratisch gecontroleerd" kan op de Nederlandse manier worden ingevuld, maar ook andere controle mogelijkheden zijn denkbaar, die ook recht doen aan het principe van democratische controle.

2.22 Afdeling België (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 10

Vervangen: hele tekst door: "De intergouvernementele samenwerking op het vlak van gemeenschappelijk buitenlands en justitieel beleid, inclusief het asiel- en visabeleid, wordt afgeschaft. Deze politiek wordt onderdeel van het op democratische wijze gecontroleerde beleid van de Europese Gemeenschap."

Preadvies: positief

Toelichting: hetzelfde maar dan helderder geformuleerd.

2.23 Afdeling Hengelo (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 11

Schrappen: 3e regel: "altijd".

Toelichting: te absoluut.

Preadvies: negatief

Toelichting: als GroenLinks moeten we altijd optreden tegen blokkades voor milieubeleid.

2.24 Afdeling Enschede (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 11

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: is al Europese realiteit.

Preadvies: negatief

Toelichting: was het maar waar. Er vinden geregeld procedures van het Europese Hof van Justitie plaats, waarbij verregaand milieubeleid van een lidstaat het soms moet afleggen tegen het concurrentiebeginsel.

2.25 Afdeling Den Haag (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 13

Toevoegen: "Deze voorschriften omvatten basisafspraken omtrent het democratisch functioneren van ondernemingen, waaronder begrepen open cao-onderhandelingen, personeelsstatuten, democratische verkiezing van de Raad van Commissarissen en dergelijke."

Toelichting: de tekst dient uitgebreid te worden met een aantal concrete voorstellen waaraan die bindende voorschriften moeten voldoen. Anders is het een vage tekst.

Preadvies: positief

Toelichting: dit is een goede aanvulling.

2.26 Afdeling Amsterdam-Zuid (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 14

Vervangen: 1e zin door: "Voor sociale zekerheid worden minimumrichtlijnen per land uitgevaardigd."

Toelichting: BNP is geen adequate maatstaf voor vaststellen minimum.

Preadvies: negatief

Toelichting: het gaat juist om een algemene EG-norm die een bodem legt, zodat sociale dumping voorkomen wordt. Zie ook toelichting bij 2.28 werkgroep 50+.

2.27 Afdeling Leeuwarden/Leeuwarderadeel (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 14

Vervangen: 5e regel: "normen" door: "minimumnormen".

Toelichting: door het woord "minimumnormen" te hanteren wordt duidelijk aangegeven dat de hoogte van zowel het minimumloon als de bijstand niet lager dan de daarbij behorende minimumnorm mag zijn. Ieder land heeft dan de vrijheid om het minimum-

loon en de bijstand hoger te laten zijn dan de bijbehorende norm.

Preadvies: positief

Toelichting: een goede aanvulling.

2.29 Afdeling Hengelo (B voor 2.26)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 14

Toevoegen: achter "BNP": "per hoofd van de bevolking".

Toelichting: zo staat er onzin, een groot land heeft een groot BNP, een klein land een klein BNP.

Preadvies: positief

Toelichting: Hengelo heeft gelijk. Het gaat erom dat de sociale uitkeringen zich verhouden tot de gangbare lonen in een land.

2.30 Afdeling Deventer (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 14

Toevoegen: "De koopkracht komt relatief gezien ten minste overeen met de koopkracht ingevolge het door GroenLinks beoogde Nederlandse niveau."

Toelichting: het partijbestuur wil volgens de concept-tekst dat er normen komen voor de hoogte van het minimumloon en de bijstand. Laten we dan ook een minimumnorm aangeven. Volgens de concept-tekst is ook een biologisch minimum een aanvaardbare norm.

Preadvies: negatief

Toelichting: 2.29 Hengelo verdient de voorkeur.

2.31 Afdeling Almere/Zeewolde (B voor 6.33)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 14

Toevoegen: "Het Bruto Nationaal Product wordt als norm zo snel mogelijk vervangen door het Duurzaam Nationaal Inkomen, waarbij de minimumrichtlijnen overeenkomstig worden bijgesteld."

Preadvies: negatief

Toelichting: zie de toelichting bij 6.33.

2.32 Afdeling België (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 16

Vervangen: hele tekst door: "De Europese Rekenkamer krijgt, om bestaande fraude met EG-gelden te bestrijden, meer bevoegdheden, de medewerkers van de antifraude-unit van de Europese Commissie krijgen volledige opsporingsbevoegdheden in de lidstaten."

Preadvies: positief

Toelichting: dit is hetzelfde, maar scherper geformuleerd.

2.34 Vrouwenoverleg (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: nieuw (na 14)

Toevoegen: "Sociale dimensie.

Er komen bindende voorschriften over de rechten van vrouwen en homo's."

Toelichting: richtlijnen alleen zijn niet voldoende, het moeten afdwingbare rechten zijn.

Preadvies: negatief

Toelichting: richtlijnen in de EG zijn bindende wettelijke voorschriften en dus afdwingbaar. Wij denken dat het voorgestelde in dit amendement beter is verwoord in het positief gepreadviseerde amendement van Roze-Links.

Paragraaf 2

2.35 Afdeling Wageningen (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: inleidende tekst

Schrappen: laatste zin 1e alinea: "De voortgang van het proces van Europese samenwerking hoort voorop te staan".

Toelichting: wij zijn voor een meer afstandelijke benadering van de EG.

Preadvies: negatief

Toelichting: GroenLinks heeft voor het bereiken van haar doelen niets aan verstarring en verwarring bij de Europese samenwerking. Het Europa van de ene vrije markt is er immers, maar dat van de ecologische en sociale dimensie nog niet.

2.37 Werkgroep Oost-Europa, werkgroep Vrede en Veiligheid, Tijs Manten, Alexander de Roo en Hein Verkerk (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Vervangen: 2e zin door: "Dit betekent dat voor democratische landen in Centraal- en Oost-Europa de mogelijkheid moet openstaan om toe te treden tot de EG."

Toelichting: wij vinden het van groot belang de landen in Centraal- en Oost-Europa het perspectief op een volwaardig lidmaatschap te bieden. Dat zegt niets over de termijn waarop dat mogelijk en wenselijk is, en sluit evenmin uit dat daarvoor bepaalde tussenstappen nodig zijn.

Preadvies: negatief

Toelichting: helemaal eens met jullie toelichting. Maar het nieuwe amendement 2.38a vertaalt dat beter. Jullie amendement is een open deur, omdat het lidmaatschap van de EG altijd voor ieder democratisch Europees land openstaat. Het gaat er juist om dat er snel iets moet gebeuren richting Oosteuropese landen.

2.38 Afdeling Alphen aan den Rijn (B)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Vervangen: 2e zin door: "Dit betekent voor democratische Oosteuropese lidstaten de mogelijkheid tot het lidmaatschap."

Toelichting: wij zijn van mening dat als het ons inderdaad ernst is, een aspirant-lidmaatschap te weinig is. De desbetreffende landen dienen dan volwaardig lid te zijn.

Preadvies: negatief

Toelichting: ten faveure van het nieuwe amendement 238a.

2.38a Partijbestuur (B)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Vervangen: 2e zin door: "Dit betekent op korte termijn voor democratische Oosteuropese landen een mogelijk EG-lidmaatschap. Ook als daarvoor langdurige overgangsregelingen nodig zijn."

Preadvies: positief

Toelichting: het gaat om het creëren van politieke stabiliteit. Nu worden Oosteuropese landen afgehouden met de eis dat ze economisch gelijkwaardig aan EG-lidstaten moeten zijn. Dan kan het dus wel eindeloos gaan duren. Terecht is indertijd Griekenland ook direct na de val van de junta en het herstel van de democratie tot de EG toegelaten. Terwijl Griekenland tot op de dag van vandaag een eigen economische uitzonderingspositie heeft.

2.39 Afdeling Amsterdam-Westerpark (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Toevoegen: na "krijgt voorrang": "na afronding van de onderhandelingen met de EVA-landen."

Toelichting: wij zouden graag de EG versterken met stabiele democratische landen vóór de toetreding van de Oosteuropese landen.

Preadvies: negatief

Toelichting: de onderhandelingen met de EVA-landen krijgen nu al voorrang. Wat wij willen voorkomen, is juist dat dat een alibi is om twee jaar lang niets aan Oost-Europa te doen. Terwijl juist de komende jaren cruciaal zijn voor de stabiliteit daar.

2.40 Afdeling Den Haag (A)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 2

Vervangen: 4e regel: "tijdelijk" door: "voorlopig".

Toelichting: het woordje "tijdelijk" geeft iets vrijblijvends aan, terwijl "voorlopig" het desbetreffende land dat nog niet in de EG kan meedraaien, moreel verplicht alles op alles te zetten om het voorlopig lidmaatschap om te zetten in definitief lidmaatschap.

Preadvies: positief

Toelichting: het verschil ontgaat ons, maar als het in Den Haag zo beleefd wordt, lijkt redactionele aanpassing op z'n plaats.

2.41 Afdeling Amsterdam-Zuid (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "De lidmaatschapsaanvragen voor de EG van Turkije en Cyprus dienen serieuzer te worden behandeld dan tot dusver gebeurd is. Voorwaarde voor de toelating van Turkije dient te zijn een aanzienlijke versterking van de democratie, een verbetering van de mensenrechtensituatie in dat land en het vinden van een vreedzame oplossing voor de positie van de Koerden in Turkije."

Preadvies: negatief

Toelichting: het is niet een kwestie van serieuzeheid. Daarom voorkeur voor 2.41a partijbestuur.

2.41a Partijbestuur

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Voorwaarde voor de toelating van Turkije tot de EG dient te zijn een aanzienlijke versterking van de democratie, een verbetering van de mensenrechtensituatie in dat land en het vinden van een vreedzame oplossing voor de positie van de Koerden in Turkije."

Preadvies: positief

Paragraaf 3

2.42 Afdeling Wageningen (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: inleidende tekst

Schrappen: 8e regel: "onomkeerbaar".

Toelichting: wij zijn voor een meer afstandelijke benadering van de EG.

Preadvies: negatief

Toelichting: laten we de kop niet in het zand steken. Omdat het om onomkeerbare processen gaat, moeten we juist als GroenLinks politiek alert zijn. De afstandelijke benadering van Wageningen heeft de neiging te vergeten hoever de samenwerking in de EG al gevorderd is.

2.44 Afdeling Wageningen (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 4

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: bestuurlijke eenheden moeten van onderop groeien en niet van bovenaf worden opgelegd.

Preadvies: negatief

Toelichting: de Euroregio's groeien juist van onderop. GroenLinks en haar Duitse en Belgische zusterpartijen zijn daar vaak bij betrokken. Wat onderop groeit, moet wel van bovenaf kansen krijgen om verder te kunnen groeien.

2.45 Afdeling Alphen aan den Rijn (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 6

Schrappen: 6e regel van onderen: "en de Franse president."

Toelichting: wij beschouwen de Franse president in principe als een gewone regeringsleider en hij hoeft derhalve niet apart genoemd te worden.

Preadvies: negatief

Toelichting: niet beschouwingen uit Alphen aan den Rijn bepalen de status van Mitterrand, maar wel het staatsrecht te Parijs.

2.46 Afdeling Wageningen (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 6

Vervangen: 1e zin door: "De EG moet democratischer worden".

Toelichting: volledige democratisering van de EG is voorlopig een droom.

Preadvies: negatief

Toelichting: democratisering van de EG is geen droom, maar een politieke kwestie waar GroenLinks en ook andere politieke partijen zich voor inzetten. Overigens is het beslist geen schande om er politieke dromen op na te houden.

2.47 Afdeling Den Haag (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 6

Wijzigen: hele tekst verplaatsen naar de inleiding van deze paragraaf.

Toelichting: de tekst is te algemeen om als kernpunt te dienen en hoort o.i. dan ook meer thuis in de inleiding van de paragraaf.

Preadvies: negatief

Toelichting: de voorstellen zijn niet algemeen. Bovendien is er een discussie over deze kwestie in het Nederlandse parlement, waar andere partijen andere voorstellen hebben (het CDA b.v. het door ons verfoeide dubbel-mandaat).

2.48 Werkgroep Oost-Europa, werkgroep Vrede en Veiligheid, Tijs Manten, Alexander de Roo en Hein Verkerk (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Civiele maatschappij.

Het Europese integratieproces mag niet beperkt blijven tot het institutionele niveau: de civiele samenleving dient er actief bij betrokken te worden. De versterking van de civiele samenleving en het bevorderen van contacten op het niveau van burgers, niet-gouvernementele organisaties en steden zijn noodzakelijk om oplossingen voor een aantal urgente problemen tussen en binnen landen te vinden.

Preadvies: positief

Toelichting: dit doet recht aan ook onze eigen politieke inzet nu en in het verleden, b.v. in de vredesbeweging.

Paragraaf 4

2.51 Afdeling Bunnik (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 1

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: of het nu NAVO, WEU of CVSE heet, het blijft de militaire arm van het Westeuropese economische machtsblok. Welke legitimatie heeft zo'n leger om in te grijpen in een ander land? Je ontkomt niet aan het risico (of de verdenking) dat de winsten van ons bedrijfsleven een rol gaan spelen bij de beslissing of militair ingrijpen gewenst is. De enige organisatie die gerechtvaardigd geweld kan gebruiken is de organisatie die alle betrokkenen vertegenwoordigt. Op het niveau van nationale staten is dat de VN en de VN alleen.

Preadvies: negatief

Toelichting: ten faveure van nieuw amendement 250a partijbestuur.

2.52 Werkgroep Oost-Europa, werkgroep Vrede en Veiligheid, Tijs Manten, Alexander de Roo en Hein Verkerk (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 1 en 2

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: in hoofdstuk 1, over de internationale politiek, is zowel de NAVO als de CVSE al aan de orde gesteld. In die zin zijn de beide punten op deze plaats overbodig. Bovendien komt de verhouding met de EG in de genoemde punten niet expliciet aan de orde. Beide punten zouden gehandhaafd kunnen worden indien die relatie wel genoemd wordt. Bij aanname van het door ons ingediende amendement op hoofdstuk 1, paragraaf 2, kernpunt 2 (internationale verdedigingsorganisatie) zou de tekst bovendien moeten worden gewijzigd in de geest van dat amendement.

Preadvies: positief

Toelichting: jullie hebben gelijk, dubbelop heeft geen zin. Deze uitspraken moeten in hoofdstuk 1 staan. Maar jullie hebben nog meer gelijk: hier moet inderdaad de verhouding van de EG tot het door GroenLinks voorgestelde veiligheidsbeleid staan. Zie nieuw amendement 250a partijbestuur.

2.64 Afdeling Loon op Zand/Sprang-Capelle (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 3

Vervangen: hele tekst door: "Omdat de EG een eigen vredesbeleid dient te voeren, moet de band tussen WEU en EG opgeheven worden."

Preadvies: negatief

Toelichting: dit amendement vertoebelt de zaak. Je kan namelijk heel goed beweren dat bij een EG-vredesbeleid een band met de WEU past om besluiten van dat vredesbeleid uit te voeren. Het gaat hier om een amendement over defensiepolitiek.

2.66 Afdelingen Alphen aan den Rijn, Wageningen en Delft (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 5

Schrappen: hele tekst.

Toelichting Alphen aan den Rijn: overbodig.

Toelichting Wageningen: dat blijkt dan wel.

Toelichting Delft: lijkt ons overbodig.

Preadvies: negatief

Toelichting: deze kwestie speelt nu al. Denk maar aan de GATT-onderhandelingen en het Franse solo-optreden tegen gezamenlijk gemaakte afspraken. Als landen daar weer uit nationale belangen dwars doorheen gaan, ontstaat er een bijna onwerkbaar situatie.

2.49 Werkgroep Oost-Europa, werkgroep Vrede en Veiligheid, Tijs Manten, Alexander de Roo en Hein Verkerk (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: inleidende tekst

Vervangen: 2e zin door: "De EG stimuleert andere vormen van samenwerking binnen Europa die niet tot haar eigen bevoegdheden behoren: met betrekking tot de versterking van de democratie en naleving van mensenrechten, terwijl de samenwerking op cultureel terrein gestalte krijgt in de Raad van Europa. Op het vlak van het veiligheidsbeleid bevordert de EG de totstandkoming van een collectief veiligheidssysteem waaraan alle Europese landen deelnemen."

Toelichting: de huidige tekst laat de mogelijkheid open dat de EG haar werkzaamheden fors gaat uitbreiden als de landen uit Centraal- en Oost-Europa als lid zijn toetreden. Verder is de tekst een aanpassing aan de door ons voorgestelde wijzigingen van hoofdstuk 1.

Preadvies: positief

Toelichting: deze tekst is preciezer.

2.50 Afdeling Wageningen (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: inleidende tekst

Vervangen: "De EG speelt een leidende rol in" door: "De EG is niet de enige organisatie die een rol speelt in".

Schrappen: in volgende zin: "echter".

Toelichting: wij zijn voor een meer afstandelijke benadering van de EG.

Preadvies: negatief

Toelichting: dat de EG een leidende rol speelt, is een feitelijke constatering. Zo doet de EG alle financiële steunprogramma's aan Oost-Europa.

2.50a Partijbestuur (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 1 en 2

Vervangen: hele tekst door: "Op het vlak van het veiligheidsbeleid bevordert de EG de totstandkoming van een collectief veiligheidssysteem waaraan alle Europese landen deelnemen. Dat kan het beste gebeuren door een versterking van de CVSE als regionale veiligheidsorganisatie zoals bedoeld in het VN-handvest."

Preadvies: positief

Toelichting: dit sluit aan bij 1.50a partijbestuur en werkgroep Oost-Europa.

2.53 Werkgroep 50+, afdelingen Alphen aan den Rijn, Epe, Deventer, Delft, Utrecht, Groningen-stad, Nijmegen en Bunnik (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 2

Vervangen: hele tekst door: "De NAVO verdwijnt."

Toelichting werkgroep 50+: voor verhouding CVSE-VN, zie eerder wijzigingsvoorstel (hoofdstuk 1, par. 2). Zonder de koppeling aan de VN is voor ons de CVSE geen acceptabel instituut, omdat er dan de kans bestaat dat de CVSE een op overheersing gericht militair apparaat wordt. In de laatste zin schrappen we "vooral". We zijn toch op preventie en niet op oorlog gericht?

Toelichting Alphen aan den Rijn: gezien de huidige situatie vinden wij de NAVO een achterhaalde zaak. Zaken kunnen in CVSE- of VN-verband geregeld worden.

Toelichting Epe: de NAVO dient te verdwijnen, dit is een congresuitspraak uit 1992. Overigens is de huidige formulering ook in strijd met de rest van het programma!

Toelichting Delft: de optie van de NAVO als facilitair bedrijf is op het vorige congres besproken en terecht verworpen.

Toelichting Utrecht: in de richtinggeven- de uitspraak over vrede en veiligheid heeft GroenLinks zich uitgesproken voor opheffing van de NAVO (en WEU). In plaats daarvan zou de CVSE versterkt en gedemocratiseerd moeten worden. Integratie van de NAVO in de CVSE (b.v. als facilitair bedrijf) is onder andere met het oog op een mogelijke westerse dominantie in (de militaire arm) van deze veiligheidsorganisatie afgewezen.

Toelichting Bunnik: minder accent op gouvernementele samenwerking; toch bewaking van de belangen van de afzonderlijke staten naar analogie van de senaat in de VS.

Preadvies: negatief

Toelichting: het wordt al in hoofdstuk 1 behandeld. Dus de hele tekst over de NAVO, om het even hoe die luidt, dient te verdwijnen.

2.63 Afdeling Eindhoven (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 3

Schrappen: eerste twee zinnen.

Toelichting: wat overblijft lijkt ons als kernpunt erg duidelijk en duidelijkheid is gewenst in ons verkiezingsprogramma.

Preadvies: negatief

Toelichting: omdat de EG in het Verdrag van Maastricht gekoppeld wordt aan de WEU, moet het verdwijnen van de WEU wel zo uitgebreid genoemd worden. Bovendien is de eerste zin de meest essentiële van het kernpunt.

2.65 RozeLinks (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 4

Vervangen: "in Midden- en Oosteuropese landen" door: "in geheel Europa".

Toelichting: de eerbiediging van mensenrechten in een aantal landen in West-Europa laat ook nog veel te wensen over.

Preadvies: negatief

Toelichting: het gaat hier om Oost- en Midden-Europa. Ondanks de terecht kritiek van RozeLinks zijn de verschillen als het gaat om stabiele democratische verhoudingen groot.

red vult

Hoofdstuk 3: milieupolitiek

Inleiding

3.9 Partijbestuur (D)

Paragraaf: inleiding

Toevoegen: 15e regel na "energieverbruik": "verdroging".

Toelichting: onlangs is een motie aangenomen in de Kamer dat de verdroging in 2000 met 25% moet zijn verminderd. Volgens het RIVM haalt men echter nog geen -2% in 2000. Zie verder paragraaf "sectorbeleid" onder landbouw.

Preadvies: positief

3.10 Afdeling Nijmegen (D)

Paragraaf: inleiding

Toevoegen: na 7e regel ("drie zaken nodig"):

"eindigheid (of schaarste) van milieugebruik moet als centraal begrip in de economie worden geïntroduceerd en in onze normen en waarden worden verankerd;

de aanwezige milieugebruiksruimte moet tussen het Noorden en het Zuiden worden herverdeeld;

de economie moet een kringloopeconomie worden en meer geïntendeerd zijn op nationale en regionale ontwikkeling dan op de wereldmarkt."

Toelichting: de drie gedachtenstreepjes alléén geven te weinig de omvang van de noodzakelijke veranderingen weer. Minder vervuiling, minder gebruik van energie en grondstoffen en meer ruimte voor de natuur alléén, brengen geen duurzame samenleving tot stand. Daarbij horen nadrukkelijk ook - hoe moeilijk ook in programmapunten onder te brengen - zaken als waardenverandering, veranderingen in de Noord-Zuidverhoudingen en veranderingen in schaalgrootte. Wat betreft het laatste door ons voorgestelde gedachtenstreepje: behalve naar het sluiten van kringlopen moet worden gestreefd naar het creëren van kleinere kringlopen en naar een ontwikkeling die tegenwicht biedt aan de fixatie op de wereldeconomie. Dat is nodig om de groei van de goederenstroom over de wereld in te dammen, de afhankelijkheid van het Zuiden van onze wijze van produceren en consumeren te verminderen en de zeggenschap van mensen in Noord en Zuid over hun levensomstandigheden te vergroten. De bevrediging van basisbehoeften voor iedereen en de sociale en ecologische vernieuwing van onze samenleving staan op gespannen voet met een steeds verdergaande oriëntatie op de wereldmarkt. In deze oriëntatie is slechts plaats voor economische groei, gemeten in groei van de wereldhandel of BNP's. De economische concepten die succes alleen in deze termen meten, zijn niet acceptabel. Ze ontkennen bijvoorbeeld dat een groot deel van de wereldbevolking nog leeft buiten de pure geldeconomie. Ons losmaken van de wereldmarkt gaat niet en hoeft ook niet. De nationale en internationale arbeidsdeling kent vele voordelen. De economische processen moeten echter beter geïntegreerd worden in de sociale en ecologische contexten van landen en regio's.

Preadvies: positief

Toelichting: het betreft een inhoudelijk amendement op de inleiding. De inleiding zal achteraf gewijzigd worden, afhankelijk van de aangenomen amendementen. Het partijbestuur vindt met name het derde gedachtenstreepje van dit amendement waardevol als nieuw ingebracht punt. Maar opgemerkt moet worden

dat een en ander niet betekent dat het partijbestuur de Europese of Nederlandse markt volledig wil afschermen. Wel is het van groot belang dat het gesleep met industriële en agrarische grondstoffen over de hele wereld vermindert. Het beklemtonen van de regionale dimensie van een meer kringloop-georiënteerde economie is daarom van belang. Een redactionele wijziging in deze zin is een waardevolle toevoeging.

3.2 Afdeling Wageningen (A)

Paragraaf: inleiding

Vervangen: 2e zin door: "Lukt het om in de 21ste eeuw een schoon milieu, een mens- en milieuvriendelijke economie en landbouw, een prettige leefomgeving en een florierende natuur te realiseren?" *Schrappen:* 4e regel: "De kansen liggen voor het grijpen." *Schrappen:* 7e regel: "aan het begin van de volgende eeuw." *Vervangen:* laatste zin ("Kortom, ... doen.") door: "Kortom, er moet nog veel gebeuren voordat er sprake is van een duurzame samenleving."

Toelichting: de tekst geeft een te optimistisch beeld van de mogelijkheden. Het wekt de indruk van een hopman die zijn padvindertjes na twee weken wandelen in de regen opmontert door te zeggen dat je ook zonder zonneplezier kan hebben.

Preadvies: negatief

Toelichting: het betreft een redactioneel amendement op de inleiding. Kan niet zinvol op het congres besproken worden, aangezien de inleiding achteraf gewijzigd zal worden afhankelijk van de aangenomen amendementen. Als GroenLinks geen optimisme en elan uitstraalt over de mogelijkheden van een krachtig en effectief milieuovertreden, dan spelen we de milieuvuilers, CDA, VVD, Economische Zaken, etc. in de kaart.

3.3 Afdeling Wageningen (A)

Paragraaf: inleiding

Schrappen: aan eind voorlaatste alinea, 51e tot 53e regel: "Daar zal ... voorkomen."

Toelichting: geeft een minder optimistisch beeld van hi-tech oplossingen voor milieuproblemen en van de Nederlandse prestaties op dit gebied.

Preadvies: negatief

Toelichting: het betreft een redactioneel amendement op de inleiding. Kan niet zinvol op het congres besproken worden, aangezien de inleiding achteraf gewijzigd zal worden afhankelijk van de aangenomen amendementen.

3.4 Afdeling Wageningen (A)

Paragraaf: inleiding

Vervangen: 19e regel: "regering" door: "samenleving." *Schrappen:* 24e-25e regel: "Beleid van de overheid zou juist afwenteling moeten voorkomen."

Toelichting: tekst legt te grote nadruk op het overheidsbeleid.

Preadvies: negatief

Toelichting: het betreft een redactioneel amendement op de inleiding. Kan niet zinvol op congres besproken worden, aangezien de inleiding achteraf gewijzigd zal worden afhankelijk van de aangenomen amendementen.

3.7 Afdeling Wageningen (C)

Paragraaf: inleiding

Vervangen: regel 37 t/m 48: "De keuze voor ... economische krimp." door: "Een effectief milieubeleid vereist dat er een eind komt aan de doorgaande

economische groei. Op veel gebieden zal het niveau van productie en consumptie aanzienlijk moeten dalen. Dit kan ernstige gevolgen hebben voor economie en werkgelegenheid." Vervuilde bedrijven zullen hun productie moeten inkrimpen of omvormen. Veel van deze bedrijven leveren een grote bijdrage aan het nationale inkomen. Realisering van meer milieuvriendelijke productie zal echter ook nieuwe werkgelegenheid scheppen, misschien meer dan in de huidige situatie. Zo werken in een windenergiepark of zonnecentrale veel meer mensen aan de productie van eenzelfde hoeveelheid stroom dan in een kernenergie- en kolencentrale en is recycling van afval veel arbeidsintensiever dan verbranden of storten."

Toelichting: spreekt zich duidelijker uit tegen economische groei. Accenten zijn verlegd en de volgorde is enigszins veranderd.

Preadvies: negatief

Toelichting: het betreft een redactioneel amendement op de inleiding. Kan niet zinvol op congres besproken worden, aangezien de inleiding achteraf gewijzigd zal worden afhankelijk van de aangenomen amendementen. Maar los daarvan: is dit echt duidelijker tegen economische groei? Dit amendement suggereert dat wij als GroenLinks voor een niet-doorgaande economische groei zijn? Dit wordt een theologische discussie. Het partijbestuur stelt de eisen van ecologische duurzaamheid voorop. Die moeten in één generatie bereikt zijn (25 jaar). Terugkennend geeft dat bepaalde tussendoelen op de korte termijn. Daaraan moet voldaan worden, dat zijn onze keiharde groene randvoorwaarden. Het bereiken van die tussendoelen zal de economische groei beïnvloeden, maar het is nog maar de vraag hoe. Natuurlijk zal er veel overgangspijn zijn. Weg van de industriële landbouw naar een biologische landbouw zal zeker op de korte termijn pijn doen. Maar op de lange termijn werkt het beter uit. Het Centraal Planbureau werkte drie scenario's uit voor Nederland, "Nederland in drievoud". Het scenario met de scherpste ecologische eisen komt aardig overeen met wat wij als GroenLinks voorstellen, en geeft de meeste werkgelegenheid (een toename van 50.000 banen per jaar) en de hoogste economische groeicijfers van de drie scenario's.

3.66 Afdeling Nijmegen (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: inleiding

Vervangen: regel 36-37: "Arbeid is daarentegen te zwaar belast." door: "Relatief milieuvriendelijke vormen van arbeid worden daarentegen te zwaar belast." *Vervangen:* regel 45 t/m 53: "Dat zijn sectoren ... in de toekomst voorkomen." door: "Een effectief milieubeleid leidt tot een selectieve krimp van deze sectoren, die momenteel een zwaar gewicht hebben in de Nederlandse economie. Daar staat echter een groei van economische activiteiten in de sectoren van zorg, onderwijs, informatie, communicatie, cultuur en milieubeheer tegenover. Het valt niet te voorspellen wat dit op termijn betekent voor de balans van het algemene economische groeicijfer. De kosten van de overgang kunnen dit cijfer echter tijdelijk tot nul of beneden nul laten dalen. Een snelle groene omschakeling levert op termijn zowel economische als ecologische voordelen op voor het Westen en Noorden, maar ook voor het Oosten en het Zuiden. De overgang naar

kennis- en zorgintensieve productie met veel informatie-, communicatie- en milieutechnologie in het Westen en Noorden zorgt hier voor nieuwe werkgelegenheid en herstel van het milieu. De toename van arbeids-, energie- en zorgintensieve productie in het Zuiden en Oosten leidt daar ook tot nieuwe werkgelegenheid en tot de mogelijkheid de milieubedreigende productie van het begin af aan anders op te zetten dan dit gedaan werd in het Noorden/Westen. De rijke landen moeten de arme helpen bij ontwikkeling van onderwijs, gezondheidszorg, alternatieve landbouw en een industrie die gebruik maakt van hun beste inzichten en schoonste technologieën met betrekking tot het milieu."

Toelichting: met deze tekst is het principe van selectieve krimp en groei duidelijker doorgetrokken. De bestaande discussie over het stoppen van de economische groei is bijzonder misleidend. In dit amendement staat niet alleen aangegeven wat krimpt, maar ook wat groeit. Een van de toekomstscenario's voor het milieu die het CPB heeft uitgerekend, is "Evenwichtige groei" dat veel ontleent aan een verschuiving van economische activiteiten naar meer kennis- en zorgintensieve activiteiten, juist het grootste groeipotentieel. Versterking van de concurrentiekracht van Nederland, zoals naar voren gehaald in de oorspronkelijke tekst, is een dubieus uitgangspunt voor een partij die zegt wereldwijde duurzame ontwikkeling na te streven. Voorkomen moet worden dat de vervuiling naar het Zuiden geëxporteerd wordt en daar nog erger wordt, en dat het Noorden hier ook nog eens economisch van profiteert.

Preadvies: negatief

Toelichting: amendementen op de inleiding kunnen op het congres niet zinvol besproken worden, aangezien de inleiding achteraf gewijzigd zal worden afhankelijk van de aangenomen amendementen.

Paragraaf 1, inleidende tekst

3.12 Afdelingen Delft en Den Haag, werkgroep Sociale Zekerheid (B voor 3.44 en 3.68)

Paragraaf: 1

Kernpunt: inleidende tekst

Toevoegen: "Naast prijsmaatregelen zijn echter ook andere maatregelen nodig om te voorkomen dat mensen met hogere inkomens onder het motto 'de betaler mag vervuilen' hun consumptiegedrag niet wijzigen. Bovendien moet voorkomen worden dat door het prijsbeleid de laagstbetaalden onevenredig opdraaien voor het milieu."

Preadvies: negatief

Toelichting: het partijbestuur wil de indruk wegnemen alsof de minima geen bescherming verdienen. Uiteraard zullen de hogere inkomens de zwaarste lasten moeten dragen. Daarom steunt het partijbestuur amendementen 3.44 en 3.68, terwijl andere amendementen met soortgelijke strekking, te weten 3.12, 3.39 en 3.43, ten gunste daarvan worden afgewezen.

Paragraaf 1, kernpunt 1

3.25 Afdeling België (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Vervangen: 6e regel: "twee" door: "vier".

Toelichting: is ongeveer 4 miljard per jaar en van gelijke orde van grootte als de operatie-Oort.

Preadvies: negatief

Toelichting: onvoldoende argumenten om een dergelijke omvang voor te stellen.

3.14 Afdeling Loon op Zand/Sprang-Capelle (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Vervangen: laatste zin door: "De loonlasten op arbeid worden stapsgewijs overgeheveld op het produkt."

Preadvies: negatief

Toelichting: veel te kort door de bocht.

3.15 Afdeling Hilversum (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Vervangen: 8e tot 10e regel ("en de belastingen op milieugrondslag omhoog.") door: "waarbij het netto-inkomen van de werknemer gelijk blijft en waardoor de productiefactor 'arbeid' goedkoper wordt. Daarentegen gaan de belastingen op primaire fossiele energiedragers en op ruwe grondstoffen omhoog."

Preadvies: negatief

Toelichting: het partijbestuur wil een deel van de groentaxopbrengst besteden voor milieudoelinden in Derde Wereld en Oost-Europa, een ander deel voor milieu-investeringen hier. Daarom moet niet de hele opbrengst van de groentax teruggegeven worden. Onze milieuschuld op wereldschaal moeten we inlossen. Een bescherming van de minima wordt op veel plaatsen in het programma bepleit; maar met ook een garantie voor de modalen en hoger ter bescherming van hun netto-inkomen kan het partijbestuur niet instemmen. Voorts willen wij niet alleen fossiele brandstoffen en ruwe grondstoffen belasten, maar ook andere milieuvuulende activiteiten.

Paragraaf 1, kernpunt 2

3.31 Afdeling Rheden/Rozendaal (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: nieuw (na 2)

Toevoegen: "Er komt een jaarlijkse grondwaardeheffing (of grondwaardebelasting)."

Toelichting: grond is een natuurgave die de hele gemeenschap dient toe te vallen. Bezit of gebruik van de grond dient dan ook te worden verrekend met die gemeenschap. Doch vooral dient dat te gebeuren, omdat de waarde en de waardevermeerdering nooit worden bepaald door de bezitter, maar door de gemeenschap. Daarom moet deze met haar worden verrekend.

Preadvies: negatief

Toelichting: grond op zich is geen milieuprobleem, wel het verkeerde gebruik ervan. Dat verkeerde gebruik, b.v. pesticiden, moeten we belasten. Zie over grondwaardeheffing ook amendement 6.86 Rheden/Rozen-

daal in hoofdstuk 6, dat we wel overnemen.

Toelichting: tekstuele voorkeur voor 3.26a. Zie ook toelichting bij 3.26.

3.33 Afdeling Rotterdam (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Toevoegen: "Voor produkten en grondstoffen die voor huishoudens tot het pakket van onmisbare en verantwoordelijke basisbehoeften behoren, worden verbruiksdrempels vastgesteld waaronder de groentax beperkt blijft of achterwege wordt gelaten."

Toelichting: bepaalde onmisbare basisvoorzieningen (b.v. gas, stroom, drinkwater) moeten beneden een redelijk kwantum per persoon niet extra belast gaan worden.

Preadvies: negatief

Toelichting: het is beter milieu- en inkomenspolitiek niet te vermengen en al helemaal niet in één maatregel te combineren. In hoofdstuk 4 staan veel maatregelen voor inkomensnivellering en verbetering van de positie van de meest kwetsbaren. Verbruiksdrempels zijn moeilijk vast te stellen. Beter een scherp milieubeleid en dan in de inkomenspolitiek (en bij de teruggave van de groentax) de meest kwetsbaren helpen. Misverstanden over de uitvoering van regels zullen altijd negatief uitpakken, zowel voor het inkomensbeleid als voor het milieubeleid dat we voorstaan. Helderheid van beleid is essentieel in deze.

3.19 Afdeling Amsterdam-Zuid (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Schrappen: 8e regel: "elektriciteit".

Toelichting: elektriciteit is geen energiebron, maar wordt opgewekt m.b.v. energiebronnen. Als gas, steenkool, etc. als brandstof voor de elektriciteitsopwekking worden gebruikt, is de groentax die hierop geheven wordt terug te vinden in de elektriciteitsprijs. Op elektriciteit uit "hernieuwbare energiebronnen" (zon, biogas, etc.) zou dan geen groentax moeten worden geheven.

Preadvies: negatief

Toelichting: op zich eens met redenering; inderdaad kunnen we beter de input van de milieuvervuiling aanpakken. Overigens, in een variant waarin alleen Nederland een groentax op energie invoert, kan een groentax op het eindproduct elektriciteit soms de voorkeur verdienen. Amendement toch niet overgenomen vanwege tekstuele voorkeur voor 3.26a.

3.23 Afdeling Rotterdam (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Vervangen: 7e regel: "niet-hernieuwbare" door: "schaarse of schadelijke".

Toelichting: met uitzondering van kernenergie zijn alle genoemde energiebronnen vervangbaar. Kernenergie is niet schaars. Koude kernfusie is zelfs niet schadelijk of gevaarlijk.

Preadvies: negatief

Toelichting: op zich mee eens, maar tekstuele voorkeur voor 3.26a. Zie ook toelichting bij 3.26.

3.251 Afdeling Amsterdam-binnenstad (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Toevoegen: 7e tot 10e regel ("niet-hernieuwbare ... kerosine") door: "vervuilende niet-hernieuwbare energiebronnen (gas, steenkolen, uranium, plutonium, olie, kerosine)".

Toelichting: het tegengaan van milieuvervuiling is een belangrijker reden voor invoering van een groentax dan het behoud van niet-hernieuwbare (vervuilende) grondstoffen. Bovendien zijn elektriciteit en kernenergie geen grondstoffen.

Preadvies: negatief

3.26 Afdeling Haarlem (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Vervangen: laatste zin ("Er wordt begonnen ... grondstof") door: "Een groentax wordt ingevoerd op niet-hernieuwbare energiebronnen, chemische stoffen, mineralen, verpakkingen, hout en water."

Preadvies: negatief

Toelichting: het gebruik van een limitatieve opsomming lokt het indienen van amendementen uit. Hadden we dus beter niet kunnen doen. Het partijbestuur stelt voor om de door Natuur & Milieu gehanteerde opsomming te gebruiken, zoals vermeld in 3.26a.

3.26a Partijbestuur (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Vervangen: laatste zin "Er wordt begonnen ... grondstof" door: "Er wordt begonnen met een groentax op energie, grondwater, afval, nutriënten, bestrijdingsmiddelen en nader aan te wijzen grondstoffen."

Preadvies: positief

Toelichting: zie toelichting bij 3.26.

3.27 Afdeling Rotterdam (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Vervangen: laatste regel: "chloor" door: "chloor en andere halogenen".

Toelichting: andere halogenen worden weliswaar minder gebruikt, maar vormen net zulke kwalijke verbindingen.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 3.26 en 3.26a.

3.28 Afdeling Vlissingen (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Vervangen: hele tekst door: "Er komt een groentax, liefst meteen in EG-verband. De groentax is een stelsel van heffingen op milieuvriendelijke produkten en grondstoffen. Die worden duurder en daarmee onaan-trekkelijker. Er wordt begonnen met een groentax op bestrijdingsmiddelen, kunstmest, verpakkingen en chloor als grondstof. Daarna volgt een groentax op niet-hernieuwbare energiebronnen (gas, elektriciteit, steenkolen, kernenergie, olie, kerosine)."

Preadvies: negatief

Toelichting: er moet juist ook begonnen worden met een heffing op energiebronnen, omdat daarmee een heffing op kunstmest b.v. overbodig kan worden.

3.29 Afdeling Rotterdam (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Toevoegen: 10e regel na "kerosine": "hout".

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 3.26 en 3.26a.

3.30 Afdeling Amsterdam-Noord (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Toevoegen: "De toepassing van groentax op milieuvriendelijke produkten en niet-hernieuwbare grondstoffen is echter geen einddoel. Uiteindelijk gaat het om het drastisch terugdringen van het gebruik van milieuvriendelijke produkten en niet-hernieuwbare grondstoffen door - indien mogelijk - milieuvriendelijke produkten en hernieuwbare grondstoffen."

Toelichting: groentax is een middel en geen doel.

Preadvies: positief

Toelichting: mee eens.

3.32 Afdelingen Den Bosch-stad en Den Bosch-regio (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Toevoegen: 4e regel na "en": "schaarse".

Toelichting: ter voorkoming van het te snel opspouwen van de voorraden schaarse grondstoffen, dienen deze extra te worden belast.

Preadvies: positief

3.34 Afdeling Loon op Zand/Sprang-Capelle (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Toevoegen: 6e regel na "onaantrekkelijker": "Daarvoor wordt de huidige btw-methodiek gebruikt. Het lage tarief wordt gebruikt voor milieuvriendelijke produkten en grondstoffen. Er dient een nieuwe schaal te worden ingevoerd."

Preadvies: negatief

Toelichting: alleen de btw-tarieven gebruiken is niet genoeg. Het verschil tussen 6 en 17% is voor veel produkten te gering. Veelal is minimaal 20% verschil in prijs nodig om effect te sorteren.

3.35 Afdeling Amsterdam-De Pijp (B voor 3.31)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Toevoegen: 4e regel na "grondstoffen": "en grondgebruik".

Toelichting: het gebruik van de schaarse ruimte is een centraal probleem in de milieupolitiek. Regelgeving is in deze niet toereikend, het ontwikkelen van een financieel-economisch instrumentarium ter ondersteuning van het ruimtelijk-ordeningsbeleid is noodzakelijk.

Preadvies: negatief

Toelichting: grond op zich is geen milieuprobleem. Zie 3.31 en 6.86.

Paragraaf 1, kernpunt 3

3.44 Afdeling Rotterdam (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 3

Vervangen: 2e zin door: "Een ander deel van de opbrengst garandeert bij een milieuvriendelijk consumptiegedrag de lage inkomensgroepen behoud van koopkracht."

Toelichting: de voorgestelde tekst kan worden opgevat als discriminerend voor de laagstbetaalden, omdat van hen een milieuvriendelijker gedrag lijkt te worden verlangd dan van anderen. Onze wijziging laat de strekking overeind, maar neemt het onbedoeld ingeslopen discriminatie-effect weg.

Preadvies: positief

Toelichting: het partijbestuur wil de indruk wegnemen alsof de minima geen bescherming verdienen. Uiteraard zullen de hogere inkomens de zwaarste lasten moeten dragen. Ook 3.68 wordt overgenomen.

3.45 Afdeling Wageningen (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 3

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: de opbrengst van de groentax moet gewoon in de schatkist komen. Bestedingen voor milieufondsen, arbeidskostenverlaging e.d. moeten niet afhankelijk zijn van de opbrengst van de groentax. Als de groentax succesvol is, zal de opbrengst immers dalen.

Preadvies: negatief

Toelichting: de milieudoelinden van de groentax moeten voorop blijven staan. Daarom willen we een deel van de opbrengst van de groentax gebruiken voor milieu-investeringen. Maar ook gaat een groot deel van de opbrengst naar het verlagen van de belastingdruk op arbeid. En

dat kan wel degelijk, want het zal nog tientallen jaren duren voordat we de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen hebben doorbroken. Zelfs in het Greenpeace-rapport "A world without oil" wordt berekend dat we in het meest milieuvriendelijke scenario pas omstreeks het jaar 2030 de situatie bereiken, dat de helft van de wereldwijde energiebehoefte wordt gedekt door hernieuwbare energiebronnen.

3.46 Vrouwenoverleg (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 3

Toevoegen: "waarbij voor het energie- en waterverbruik per wooneenheid normen worden gesteld die uitgaan van het aantal personen en de isolatiegraad van de woning. Om energie- en grondstoffengebruik bij particulieren te verminderen, worden collectieve voorzieningen in de zorgen milieusfeer opgericht dan wel beter gespreid."

Toelichting: voor wat betreft energie- en waterverbruik moeten zowel de lagere inkomensgroepen als de hogere aangespoord worden tot gedragsverandering: ook in bungalows moet het licht in de suite uit! Met "collectieve voorzieningen" wordt in deze context bedoeld: wasserettes, goedkope restaurants, recycling-, reparatie- en afvalverwerkingsbedrijfsjes. Net als b.v. levensmiddelenzaken, banken en apotheken moeten ze binnen woongebieden gelegen zijn.

Preadvies: negatief

Toelichting: te detaillistisch voor een programma op hoofdlijnen. Ook andere vormen zijn denkbaar.

3.39 Afdelingen Alphen aan den Rijn en Rheden/Rozendaal, werkgroep Sociale Zekerheid (B voor 3.44 en 3.68)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 3

Schrappen: 8e-9e regel: "bij een milieuvriendelijk consumptiegedrag".

Toelichting Alphen aan den Rijn en werkgroep Sociale Zekerheid: de laagstbetaalden hebben al de minste consumptie- en vervuilmogelijkheden. Zij zijn het niet die met hun vlieguren en dikke leasebakken het milieu het zwaarst belasten. We mogen niet de indruk wekken dat GroenLinks juist en vooral de lage inkomensgroepen tot een milieuvriendelijke consumptie gaat dwingen.

Toelichting Rheden/Rozendaal: de koopkracht behouden van alleen die lage inkomensgroepen die een milieuvriendelijk consumptiegedrag hebben, is volgens ons alleen mogelijk als die inkomensgroepen hun consumptiegedrag verantwoorden (b.v. aan de fiscus of de sociale dienst). Dat vinden wij ongewenst.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 3.12.

3.43 Afdelingen Wageningen, Den Bosch-stad, Den Bosch-regio en Montfoort/Oudewater (B voor 3.44 en 3.68)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 3

Schrappen: 2e zin: "Een ander deel van de opbrengst is bestemd voor behoud van koopkracht van de lage inkomensgroepen bij een milieuvriendelijk consumptiegedrag."

Toelichting: dit is niet uitvoerbaar, want niet te controleren. Zou men het toch willen proberen, dan zou dit een onaanvaardbare inbreuk op de privacy van betrokkenen betekenen. Een ander argument is dat milieumaatregelen en de inkomensgevolgen uit elkaar moeten worden gehouden. Milieumaatregelen zullen voor alle inkomensgroepen gevolgen hebben, ook de laagste.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 3.12.

Paragraaf 1, kernpunt 4

3.54 Afdeling Rheden/Rozendaal (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 4

Toevoegen: "De onroerend-goedbelasting wordt mede geheven over het grondbezit en de waarde daarvan, de z.g. grondwaardeheffing (of grondwaardebelasting). Gemeenten dienen de in hun bezit zijnde grond nooit te verkopen, maar uitsluitend in (erf)pacht uit te geven."

Toelichting: zie 3.31.

Preadvies: negatief

Toelichting: grond op zich is geen milieuprobleem. Wel het verkeerde gebruik ervan. Dat verkeerde gebruik, b.v. pesticiden, moet belast. Zie ook 3.31 en 6.86.

3.47 Werkgroep Sociale Zekerheid (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 4

Schrappen: 9e tot 12e regel: "de reiningsheffing ... oplossing."

Toelichting: dit is in de praktijk onuitvoerbaar en bovendien slecht voor het milieu, omdat het zwerfvuil bevordert: dumpen in sloot of bos. Het afvalprobleem moet bij de bron (productie!) worden aangepakt, deze oplossing is ondoelmatig en spant het paard achter de wagen.

Preadvies: negatief

Toelichting: partijbestuur geeft voorkeur aan amendement 3.51a. Bazel en Zürich bewijzen dat een heffing per vuilniszak kan werken. Op andere plaatsen echter is het geen doorslaand succes. Enige voorzichtigheid is dus geboden: voorlopig alleen op grotere schaal experimenteren. Uiteraard behoort het aanbod en niet de wijze van aanbidding centraal te staan, vandaar de zinsnede "gelijksoortige oplossing". Inderdaad moet de vervuiling bij de bron worden aangepakt: zie nieuw amendement partijbestuur 3.187a.

3.48 Afdeling Den Haag (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 4

Schrappen: laatste zin ("De onroerend-goedbelasting ... vallen").

Preadvies: negatief

Toelichting: betere formulering gekozen in nieuw amendement partijbestuur 3.51a.

3.49 Afdeling Amsterdam-Noord (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 4

Vervangen: 9e-12e regel: "de reiningsheffing ... oplossing." door: "de omvang van het vuilnisaanbod per huishouden".

Toelichting: de ervaringen in diverse gemeenten (zie VNG-onderzoek) leren dat heffing per colli leidt tot aantasting van het milieurendement van de bedoeling van deze maatregel. Daarom behoort het aanbod centraal te staan en niet de wijze van aanbidding.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 3.47. Partijbestuur geeft voorkeur aan 3.51a.

3.50 Afdeling Amersfoort (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 4

Vervangen: de laatste zin over de onroerend-goedbelasting is onduidelijk en dient herschreven te worden.

Preadvies: negatief

Toelichting: betere formulering in 3.51a.

3.51 Afdeling Amsterdam-Oost (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 4

Vervangen: hele tekst door: "Milieuhellingen die door gebruikers worden opgebracht, worden geheven volgens het principe 'de vervuiler betaalt'. Zo worden de rioolheffing en de waterzuiveringsheffing onderdeel van het watertarief. De afvalstoffenheffing wordt onderdeel van een heffing per vuilniszak of een gelijksoortige oplossing. De onroerend-goedbelasting wordt drastisch herzien; gemeenten moeten vrij zijn in tariefstelling en elk onroerend goed moet eronder kunnen vallen."

Toelichting: dit is een correctere weergave van wat met de te vervangen tekst is bedoeld.

Preadvies: negatief

Toelichting: partijbestuur wil dit amendement overnemen, maar met de toevoeging na de derde zin: "Experimenten op dit terrein worden uitgebreid." Daarom stelt het partijbestuur amendement 3.51a voor. Zie ook de toelichting bij 3.47.

3.51a Partijbestuur (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 4

Vervangen: hele tekst door: "Milieuhellingen die door gebruikers worden opgebracht, worden geheven volgens het principe 'de vervuiler betaalt'. Zo worden de rioolheffing en de waterzuiveringsheffing onderdeel van het watertarief. De afvalstoffenheffing wordt onderdeel van een heffing per vuilniszak of een gelijksoortige oplossing. Experimenten op dit terrein worden uitgebreid. De onroerend-goedbelasting wordt drastisch herzien; gemeenten moeten vrij zijn in tariefstelling en elk onroerend goed moet eronder kunnen vallen."

Preadvies: positief

Toelichting: zie 3.50.

3.52 Afdeling Rotterdam (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 4

Vervangen: 9e tot 12e regel: "de reinigingsheffing ... oplossing." door: "Om te voorkomen dat huisvuil niet langs de officiële weg wordt aangeboden en op een oncontroleerbare wijze in het milieu terecht komt, wordt de prijs niet afhankelijk gemaakt van het aanbod; de reinigingsheffing wordt afgeschaft en gecompenseerd via verhoging van de onroerend-goedbelasting."

Toelichting: een heffing per huisvuilzak in de gemeente Barendrecht blijkt te leiden tot massaal "afvaltoerisme"; de mensen brengen hun huisvuil liever per auto naar Rotterdam of Ridderkerk of werpen het in de sloot. En daarnaast is het ook strijdig met wat onze raadsfracties tot nu toe in vele gemeenten met kracht hebben bepleit: belastingen die geen rekening houden met vermogen of inkomen dienen zoveel mogelijk te verdwijnen en te worden gecompenseerd door verhoging van belastingen die daarmee wel rekening houden, zoals de onroerend-goedbelasting.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 3.47. Partijbestuur geeft voorkeur aan amendement 3.51a.

3.53 Afdeling Enschede (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 4

Vervangen: 1e zin door: "De gemeentelijke heffingen, zoals de reinigingsheffing en het rioolrecht, worden deels vervangen door heffingen naar gebruik (zogenaamde regulerende heffingen), en deels opgenomen in de onroerend-goedbelasting (zogenaamde integrale OGB)."

Toelichting: met de integrale OGB kunnen ongewenste inkomenseffecten van met name de sterk stijgende afvalstoffenheffing worden beperkt, want de OGB is tot op zekere hoogte de enige gemeentelijke heffing naar draagkracht. De vaste kosten van vuilverbrandingsinstallaties zouden

dan ook niet naar verbruik, maar naar inkomsten verdeeld moeten worden.

Preadvies: negatief

Toelichting: partijbestuur stelt amendement 3.51a voor.

3.55 Afdeling Rotterdam (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 4

Toevoegen: laatste regel tussen "ruimtegebruik" en "eronder": "- waaronder de glastuinbouw -".

Toelichting: voor de onroerend-goedbelasting zijn nauwelijks nog uitbreidingsmogelijkheden te vinden die veel opbrengen. Het belasten van straten of gemeenschapsgebouwen levert niets op, omdat de overheid dit dan aan zichzelf moet betalen. De enige interessante uitzondering hierop vormt de huidige vrijstelling van agrarische grond, en daarbinnen vooral de milieuvriendelijke glastuinbouw die nu dankzij de te lage belasting buitenlandse markten overstroomt. Zonder het noemen van de glastuinbouw blijft de OGB-uitbreiding een loze kreet.

Preadvies: positief

Toelichting: redactionele kanttekening: hoort in paragraaf "Landbouw" (2D) thuis.

3.56 Afdeling Rotterdam (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 4

Toevoegen: 12e regel na "oplossing.": "Vastrechten bij energie- en waterleveringen worden afgeschaft."

Toelichting: ook deze belonen immers zuinigheid niet.

Preadvies: positief

Toelichting: goede aanvulling op het programma, die nivellerend werkt.

3.57 Afdeling Voorne (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 4

Toevoegen: "De rioolheffing wordt onderdeel van een heffing op water, de reinigingsheffing wordt onderdeel van een vuilniszakken is allang achterhaald. Men moet een vuilcontainer aanbieden wanneer deze gevuld is. En voorzien is van een zegel, en daarna laten betalen."

Preadvies: negatief

Toelichting: onbegrijpelijk (het stond er echt!).

Paragraaf 1, kernpunt 5

3.58 Afdeling Den Haag (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 5

Vervangen: 6e-8e regel: "Zo komen reparaties ... te vallen." door: "Zo komen reparaties van produkten met een gering milieueffect onder het lage tarief te vallen."

Toelichting: door alleen reparaties van produkten met geringe milieueffecten te stimuleren, zal men bij aankoop van een produkt al eerder geneigd zijn om de milieueffecten in de aankoopbeslissing mee te nemen.

Preadvies: negatief

Toelichting: wij willen ook reparaties van milieu-onvriendelijke produkten stimuleren. Dan gaan zij immers langer mee.

3.59 Afdeling Rotterdam (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 5

Toevoegen: 6e regel na "milieu-effecten": "en gezondheidsschade".

Preadvies: negatief

Toelichting: het gaat hier om milieubeleid.

Paragraaf 1, kernpunt 6

3.60 Afdelingen Utrecht en Nijmegen (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: nieuw (voor 6)

Toevoegen: "Een snelle groene omschikking van de economie veronderstelt niet alleen het beïnvloeden van de markt en de consumptie van bedrijven en huishoudens door een verlegging van de lasten en de subsidies, maar ook een rechtstreekse sturing van de productie door overheidsinvesteringen in het milieu, door het stimuleren van investeringen in de gewenste groeisectoren en het beperken hiervan in de krimpsectoren."

Toelichting: het concept-programma is bijzonder eenzijdig gericht op beleid dat gebruik maakt van markt- en/of prijsmechanismen en op de beïnvloeding van consumenten. Het Fonds voor Duurzame Ontwikkeling of de Duurzame Ontwikkelingsbank zijn de enige instrumenten waarmee de productie rechtstreeks aangepakt wordt. Dit is noodzakelijk om de gewenste verschuiving tussen krimp- en groeisectoren te realiseren. Het is ook noodzakelijk voor de gewenste snelle omvorming. De verschillende milieuhellingen zijn belangrijk, maar zij zijn te weinig effectief en zij werken te langzaam. Het CPB heeft berekend dat een ecotax op wereldniveau van een omvang die nu reëel geacht wordt, de uitstoot van CO2 slechts met zo'n 6% zou verminderen. Alleen met een heffing van 100% (!) op alle primaire energiedragers (in West-Europa) zou de uitstoot van CO2 dalen tot 54% van het niveau in 1990 in West-Europa.

Preadvies: negatief

Toelichting: het amendement 3.63 partijbestuur ondervangt de kritiek uit de amendementen 3.60, 3.64 en 3.70.

3.61 Afdeling Rotterdam (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 6

Vervangen: 15e tot 18e regel: "De overheid staat garant ... te stimuleren" door: "Deze bank wordt gevuld met opbrengsten uit de groentax. Dit zonder dat andere gewenste bestedingen van de groentaxopbrengsten - verlagings van belasting op arbeid, behoud van koopkracht van de lage inkomensgroepen en milieufondsen voor Derde Wereld en Oost-Europa - in het gedrang komen. De hoogte van de groentax moet dan ook mede op dit extra bestedingsdoel afgestemd worden, in ieder geval zolang het gewenste effect van de groentax (drastische vermindering van schadelijke productie en consumptie) niet bereikt is. Uit het fonds worden investeringen gesteund, tegen lage rente of rentevrij, die duurzame ontwikkeling bevorderen. Nederland zet zich ervoor in om zo'n fonds ook op EG-niveau in te voeren."

Toelichting: het vullen van een Fonds voor Duurzame Ontwikkeling met leningen op de kapitaalmarkt zal ertoe leiden dat de Duurzame-ontwikkelingsbank op deze markt moet concurreren met de vraag naar kapitaal van andere, vaak minder duurzame, beleggingsmogelijkheden. Het rendement van de door de bank gedane investeringen en verstrekte leningen zal dan ook gelijke tred moeten houden met de rendementen op deze andere - minder groene - investeringsmogelijkheden. Dit om de rente op het geleende kapitaal op te kunnen brengen. Het aantal duurzame projecten dat voor financiering in aanmerking komt, zal daarom sterk beperkt moeten worden. Een fonds daarentegen dat is gevuld met een deel van de opbrengst van de groentax, biedt de mogelijkheid om duurzaam te investeren tegen lage rente of renteloos. Dit geeft milieuvriendelijke initiatieven die lenen uit het Fonds voor Duurzame Ontwikkeling dan een direct pro-

ductievoordeel, naast het indirecte voordeel van de geringere groentax.

Preadvies: negatief

Toelichting: het is niet reëel om alleen de groentax als financieringsbron te gebruiken. Zie toelichting bij amendement 3.64.

3.62 Afdeling Heumen (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 6

Schrappen: 19e-20e regel: "buiten de reguliere schaatsschuld".

Toelichting: de zinsnede "buiten de reguliere staatsschuld" maakt deze tekst erg verwarrend en suggereert dat de overheidsschuld daarmee niet zal oplopen. Ook deze leningen zullen echter afgelost moeten worden en ook hier zal de rente betaald moeten worden. Opmerking: elders zal toch meer over de omvang van het financieringstekort vermeld dienen te worden. Het komt hier in de zijlijn aan de orde. Daarbij is de kop van paragraaf 3 ("Verdere rol overheid") verwarrend, omdat het ook hier alleen om de overheidszorg voor het milieu gaat. Daarbuiten valt méér over de overheid (markt versus overheidssectoren) te zeggen.

Preadvies: negatief

Toelichting: het is niet reëel om alleen de kapitaalmarkt als financieringsbron te gebruiken. Zie toelichting bij amendement 3.64.

3.63 Partijbestuur (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 6

Vervangen: 18e tot 24e regel: "Deze bank ... bedrijfsleven." door: "Dit fonds wordt gevuld via particuliere beleggingen (deelnemingen en obligaties), bijdragen van de overheid en derden. Het Infrastructuurfonds en Industriefonds worden bij het Fonds voor Duurzame Ontwikkeling ondergebracht."

Preadvies: positief

Toelichting: dit amendement ondervangt de kritiek uit de amendementen 3.60, 3.64 en 3.70. De overheid staat volgens deze nieuwe tekst in zekere mate garant voor de vulling van het fonds, naast de andere twee genoemde bronnen. Investeringen van dit fonds tellen niet mee bij de berekening van het financieringstekort, want dit soort investeringen betalen zichzelf altijd terug. Zelfs PydA-economen, b.v. Rick van der Ploeg, vinden dat. Zie verder het financieel-economische hoofdstuk.

3.64 Afdelingen Utrecht en Nijmegen (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 6

Toevoegen: 26e regel na "bevorderen.": "Aangezien alle genoemde opbrengsten onzeker zijn, dient de overheid garant te staan voor de omvang van het fonds. Deze moet voldoende zijn om de genoemde investeringen te kunnen financieren, voorzover deze niet door het bedrijfsleven op eigen initiatief gedaan worden. De exacte omvang van het fonds en zijn geschikte noodzakelijke groei in volgende jaren moeten bij de instelling hiervan berekend worden door deskundige milieu-instituten van de overheid en gecontroleerd door de belangrijkste milieu-organisaties. Het ontwikkelingsperspectief dat aan dit fonds en deze bank meegegeven wordt, is niet alleen het (helpen) realiseren van de genoemde directe milieu-investeringen, maar ook hulp bij de verschuiving van investeringen tussen de sectoren. De Duurzame Ontwikkelingsbank stimuleert de genoemde groeisectoren en sanceert de gewenste krimpsectoren."

Toelichting: het is noodzakelijk dat het fonds echt iets gaat voorstellen. Het moet meer zijn dan de zeepbellen die in de jaren zeventig en tachtig als werkgelegenheidsfondsen verkocht werden: Het moet in elk geval meer

zijn dan het Wereldfonds, dat vorig jaar in Rio de Janeiro gesticht werd. Dit start met het fantastische kapitaal van 1,4 miljard dollar. Het stimuleren van bepaalde sectoren en het saneren van andere zal alleen al in Nederland vele miljarden per jaar kosten. De minimale kosten voor bodemsanering worden geschat op 50 miljard. Volgens het RIVM zullen de kosten van het milieubeleid oplopen van 9,5 miljard in 1990 tot 20 miljard in 2000 (2,7% van het BNP). Volgens het CPB-scenario "Evenwichtige groei" stijgen de milieukosten tussen 1990 en 2015 van 2% naar 5% van het nationaal inkomen.

Preadvies: negatief

Toelichting: amendement 3.63 partijbestuur ondervangt de kritiek uit de amendement 3.60, 3.64 en 3.70. Laten we nu overigens niet te veel uitwijden over het Fonds voor Duurzame Ontwikkeling, want daar is een program op hoofdlijnen niet voor. Het partijbestuur kan zich wel goed voorstellen dat de strekking van dit amendement fungeert als een beleidslijn van het fonds.

Paragraaf 1, kernpunt 7

3.67 Afdeling Nijmegen (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 7

Toevoegen: 3e regel na "activiteiten": "ook als die buiten het grondgebied van de EG plaatsvinden."

Preadvies: positief

Toelichting: tekstuele verbetering, was al zo bedoeld.

Paragraaf 1, nieuwe kernpunten

3.18 Afdeling Amsterdam-binnenstad (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: nieuw (als punt 1)

Toevoegen: "In de grondwet wordt vastgelegd: ieder heeft recht op een schoon milieu."

Toelichting: elke burger kan dan via een beroep op de rechter de overheid aansprakelijk stellen voor een schoon milieu.

Preadvies: negatief

Toelichting: in de grondwet is al een passage opgenomen, waarop de overheid zich baseert bij het voeren van milieubeleid.

3.68 Afdeling Hengelo (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Alle voorstellen die in het kader van het milieubeleid in de diverse bestuursorganen door anderen of door GroenLinks worden gedaan, mogen de tweedeling in de samenleving niet verder vergroten. GroenLinks ontwikkelt zo nodig alternatieve voorstellen die niet leiden tot een vergroting van die tegenstellingen, maar wel ten minste resulteren in hetzelfde milieueffect."

Toelichting: er bestaat een tendens om milieupolitiek te voeren door middel van het prijsmechanisme. Dit heeft tot gevolg dat de arme kant van Nederland op gaat draaien voor de verbetering van het milieu. Mensen met veel geld kunnen hun milieuvriendelijke gedrag handhaven. Dat is ontoelaatbaar. GroenLinks is immers niet alleen groen, maar ook links. GroenLinks moet daarom elk milieuvoorstel, zowel eigen voorstellen als die van anderen, toetsen aan het uitgangspunt: vergroot het voorstel de tweedeling in de samenleving, ja of nee. Indien dat wel het geval is, moet GroenLinks alternatieve voorstellen indienen.

Preadvies: positief

Toelichting: het partijbestuur wil de indruk wegnemen alsof de minima geen bescherming verdienen. Uiteraard zullen de hogere inkomens de zwaarste lasten moeten dragen. In dat kader is ook amendement 3.44 overgenomen.

3.71 Afdeling Rotterdam (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: nieuw (als punt 1)

Toevoegen: "Milieu boven geld."

Bij botsende belangen zijn overwegingen van economische ontwikkeling en overheidsfinanciën voor GroenLinks ondergeschikt aan de keuze voor het instandhouden van natuur en milieu."

Toelichting: vrijwel alle partijen hebben de neiging zich in toenemende mate zo "groen" mogelijk voor te doen, zodat het lijkt alsof er nauwelijks meer verschillen zijn met ons. Maar dat blijkt slechts op te gaan zolang dat niet hinderlijk is voor economie en financiën. Bij botsende belangen kiezen andere partijen daarvoor en komen natuur en milieu toch weer op de tweede plaats. Juist op dit punt behoort GroenLinks zich duidelijk van anderen te onderscheiden. Dat kan het beste door hiervan ons eerste kernpunt te maken.

Preadvies: positief

Toelichting: het amendement zou aan de inleiding toegevoegd kunnen worden.

3.72 Afdelingen Den Bosch-stad en Den Bosch-regio (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Gemeentefonds."

Het rijk legt ook aan gemeenten een 'eco-tax' op: de algemene uitkering aan gemeenten wordt verlaagd of verhoogd al naar gelang het energie- en verkeersbeleid. Hiertoe zullen meetinstrumenten worden ontwikkeld op basis van objectieve feiten en controleerbare tellingen."

Toelichting: de meeste gemeenten lopen nu milieuvriendelijk energie- en verkeersbeleid aan hun laars. Financiële prikkels zullen helpen. Voorbeelden: aantal parkeerplaatsen, autovrije wegen.

Preadvies: negatief

Toelichting: laten we de beleidsruimte van de gemeenten nu niet weer gaan inperken. GroenLinks is lokaal sterk genoeg om een "gemeentelijke eco-tax" af te dwingen als dat nodig is.

3.73 Afdeling Zoetermeer en Guido den Broeder, Marie Goormachtigh, Dave Klein, Wim Koopmans, Wolfgang Röhlke, Marijke Sedney, Theo Smits, Kea Tijdens, Kees Witteman, Christa Vonkeman, Anneke van Leeuwen, Arthur Boelsma en Marina Meijer (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Er wordt een stelsel van verhandelbare emissierechten ingevoerd, te beginnen in de regio Rijnmond. Hierbij stelt de overheid de milieugebruiksruimte periodiek vast. Verkopers van emissierechten ontvangen een premie van het rijk. Kopers van een emissierecht betalen aan het rijk."

Toelichting: nadat in de VS bleek dat dit stelsel prima werkte en de periodieke bijstelling (verlaging) van de milieugebruiksruimte snel tot afname van de (lucht)vervuiling leidde, heeft de Nederlandse milieubeweging zich achter het principe van verhandelbare emissierechten gesteld. Verhandelbare emissierechten leiden rechtstreeks tot uitvoering van het principe "de vervuiler betaalt". Het toevoegen van een premie/boetesysteem bevordert de preventie en de investeringen in milieubeschermdes maatregelen. Het nettoverschil tussen boete en premie vloeit in de

staatskas en kan aangewend worden t.b.v. het milieubeleid. Tenslotte, maar niet onbelangrijk, is het principe van verhandelbare emissierechten een van de weinige mogelijkheden om een zinnig omgaan met brancheconvenanten te realiseren door naleving van de (te zeer) vrijblijvende afspraken te bevorderen.

Preadvies: negatief

Toelichting: het partijbestuur erkent dat verhandelbare emissierechten in uitzonderlijke gevallen dienstig kunnen zijn. Het nadeel van dit systeem is dat vervuulende emissies toegestaan blijven. Daarom wenst het partijbestuur zich niet in algemene zin positief over het middel uit te laten. Verdere studie naar de uitzonderlijke situaties waarin het middel wel dienstig is, is toe te juichen.

Paragraaf 2, inleidende tekst

3.74 Afdeling Zutphen (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: inleidende tekst

Toevoegen: aan de kop: "industrie".

Toevoegen: aan de inleidende tekst: "De milieuvervuiling door de industrie dient planmatig te worden teruggedrongen. GroenLinks heeft hierbij twee speerpunten:

- Grondstoffen. Uitgangspunt hierbij moet zijn: een grondstof die al aan de bron meer vervuiling teweëgbrengt, moet altijd wijken voor een ecologisch meer verantwoorde grondstof.
- Productieprocessen. Hiervoor geldt hetzelfde uitgangspunt: een meer vervuilend proces moet altijd wijken voor een schoner.

Beide uitgangspunten leveren gezamenlijk het schoonste eindproduct. GroenLinks wil criteria ontwikkeld zien aan de hand waarvan eindproducten kunnen worden ingedeeld in milieuvriendelijkheids categorieën. De schoonste producten zouden btw-vrij moeten zijn en in de start/ontwikkelingsfase gesubsidieerd moeten worden. De vuilste producten kunnen verboden worden zodra er schonere alternatieven voorhanden zijn."

Toelichting: de industrie lijkt vergeten te zijn als vervuiler! Vergelijk de verhouding tussen de gangbare en de biologische landbouw. Zie ook kernpunt 6.2.2: Fonds voor Duurzame Ontwikkeling.

Preadvies: negatief

Toelichting: mee eens dat de industrie niet mag ontbreken in dit hoofdstuk. Het partijbestuur zal uit de elementen die daarvoor in de verschillende amendementen worden aangedragen (3.74, 3.224 en 3.225) een voorstel doen voor een aantal kernpunten over de industrie.

3.78 Afdeling Zutphen (A)

Paragraaf: 2

Kernpunt: inleidende tekst

Toevoegen: in de inleiding ook het belang van boeren aangeven: samen met boeren zal naar verbetering gezocht moeten worden, van regionaal tot mondiaal.

Preadvies: negatief

Toelichting: landbouw komt ruimschoots aan de orde in de kernpunten.

Paragraaf 2, kernpunt 1

3.75 Guido den Broeder, Han Cools, Marie Goormachtigh, Daan de Leeuw, Benji de Levie, Dave Klein, Wim Koopmans, Wolfgang Röhlke, Marijke Sedney, Theo Smits, Kea Tijdens, Kees Witteman, Kees Vendrik, Eric Drissen, Frank Köhler, Anneke van Leeuwen en Arthur Boelsma (A)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Vervangen: laatste zin van eerste gedachtenstreepje: "Het invoeren ... kleinverbruik" door: "Een energieheffing dient kleinverbruikers niet zwaarder te treffen dan grootverbruikers."

Toelichting: invoeren afhankelijk van het verbruik?

Preadvies: negatief

Toelichting: bedoeld is: "De hoogte van de regulerende energieheffing is afhankelijk van het verbruik". Meegeven aan redactiecommissie.

3.76 Guido den Broeder, Han Cools, Marie Goormachtigh, Daan de Leeuw, Dave Klein, Wim Koopmans, Wolfgang Röhlke, Marijke Sedney, Theo Smits, Kea Tijdens, Kees Vendrik, Christa Vonkeman, Benji de Levie, Frank Köhler, Anneke van Leeuwen, Arthur Boelsma en Eric Drissen (A)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Vervangen: bij eerste gedachtenstreepje: "niet-hernieuwbare" door: "schaarse of schadelijke".

Toelichting: "niet-hernieuwbaar" is voor de meeste van de bedoelde energiebronnen te sterk geformuleerd.

Preadvies: positief

Toelichting: "niet-hernieuwbaar" is inderdaad ongelukkig gekozen term. Redactiewerk.

3.79 Afdeling Amsterdam-binnenstad (A)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Vervangen: "Energie" door: "Energie verkregen uit vervuulende brandstoffen". *Vervangen:* "niet-hernieuwbare energiebronnen" door: "vervuulende".

Toelichting: de energieheffing moet het gebruik van vervuulende energiebronnen terugdringen en dat van milieuvriendelijke bronnen stimuleren. Een algemene energieheffing differentieert niet. Consumenten van elektriciteit die mede m.b.v. windenergie is opgewekt, moeten een lagere heffing gaan betalen dan consumenten die hun elektra van een volledig kolengestookte centrale betrekken.

Preadvies: positief

Toelichting: zie ook 3.76.

3.80 Afdeling Alkmaar (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Vervangen: 6e-7e regel: "liefst in de EG. Als dat niet lukt, begint Nederland zelf." door: "Daar dit tot nu toe niet in EG-verband is gelukt, begint Nederland zelf, zo mogelijk samen met die EG-landen die wel willen."

Toelichting: we moeten ons voor de invoering van dit zeer belangrijke milieustrument niet langer afhankelijk stellen van één of enkele dwarsliggende EG-landen.

Preadvies: positief

Toelichting: voorgestelde tekst maakt beter duidelijk wat onze bedoeling is en wat ons onderscheidt van andere partijen.

Paragraaf 2, kernpunt 2

3.81 Afdeling Groningen-stad (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 2

Toevoegen: "Alle huizen in Nederland worden geïsoleerd, voorzien van spaarlampen en in alle huizen komen waterbesparende systemen. Hiervoor wordt per gemeente een concreet uitvoeringsplan opgesteld."

Toelichting: slechts 8% van de huizen is volledig geïsoleerd. Het systeem van vrijblijvende voorlichting levert te weinig op. Net als b.v. het opknappen van het vooroorlogs corporatief bezit kan dit met projectteams, wijk voor wijk, straat voor straat, huis aan huis worden gedaan. Goed voor de werkgelegenheid (geen banenpoolers maar regulier werk), goed voor de portemonnee en het milieu. Als in elk huishouden twee spaarlampen worden geplaatst, kunnen de kerncentrales dicht. Heel Oost-Europa op de spaarlamp betekent dat 55 van die levensgevaarlijke kringen dicht kunnen.

Preadvies: negatief

Toelichting: het streven is goed, maar het is te absoluut gesteld. Zolang de Nederlandse staat niet eigenaar is van alle huizen in dit land, of zolang de overheid niet alle woningeigenaars de kosten van deze operatie wil vergoeden, is het streven niet te realiseren.

3.82 Afdeling Hengelo (A)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 2

Toevoegen: 3e regel voor "te betalen": "met name".

Toelichting: te absoluut.

Preadvies: negatief

Toelichting: met de opbrengsten van de energieheffing en de middelen uit het Fonds voor Duurzame Ontwikkeling is de financiering van deze investeringen voldoende veiliggesteld.

Paragraaf 1, kernpunt 3

3.84 Afdeling Rotterdam (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 3

Toevoegen: aan eind: "De steun dient verleend te worden zonder winsttoegemerk. Voor financiële steun betekent dit: rentevrije leningen en schenkingen."

Toelichting: Oost-Europa zal er economisch niet snel bovenop komen door alleen commerciële investeringen en leningen tegen marktrente vanuit westerse landen. Als we werkelijk willen dat kernenergie verdwijnt in Oost-Europa, dan moeten we bereid zijn op onbaatzuchtige wijze steun te verlenen door af te zien van rente en andere vormen van rendement op beschikbaar gestelde middelen. Daarnaast moet er meer geld gegeven worden in de vorm van schenkingen, onder meer voor de opbouw van een duurzame energievoorziening.

Preadvies: negatief

Toelichting: met steunbeleid bedoelen wij uiteraard zoets als de indieners voor ogen staat. We hebben echter voorkeur voor 3.84a partijbestuur.

3.84a Partijbestuur (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 3

Toevoegen: aan eind: "De steun dient verleend te worden zonder winsttoegemerk."

Preadvies: positief

3.85 Afdeling Alkmaar (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 3

Toevoegen: 7e regel na "opwerkingsfabrieken": "Verder onderzoek wordt gestopt."

Toelichting: jarenlang onderzoek heeft geen oplossing voor de aan kernenergie klevede problemen opgeleverd. Deze energiebron is geen redelijk alternatief in de overgangperiode naar een duurzame energievoorziening. De schaarse onderzoeksmiddelen dienen ingezet te worden voor andere zaken.

Preadvies: positief

Toelichting: terecht aanvulling.

Paragraaf 2, kernpunt 4

3.86 Afdeling Wageningen (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw (vóór 4)

Toevoegen: "Vervoersstromen."

GroenLinks wil de bestaande voorzieningen voor verkeersstromen niet verder uitbreiden. Infrastructurele maatregelen voor verschillende vormen van vervoer dat GroenLinks alleen ondersteunen als dit geen extra beslag legt op de groene ruimte of als er elders groene ruimte wordt teruggegeven. GroenLinks is tegen uitbreiding van het wegennet en tegen de aanleg van de Betuwelijn en van de Hogesnelheidstrein door het groene hart van Holland. Als bij de bestaande voorzieningen vervoersstromen komen vast te zitten, is op den duur een vorm van quotering onvermijdelijk, b.v. bij transportondernemingen of van het benzinegebruik."

Toelichting: het moet maar eens afgelopen zijn met het omploegen van het landschap ten behoeve van steeds grotere verkeersstromen. Genoeg is genoeg.

Preadvies: negatief

Toelichting: een stellingname over mobiliteit is inderdaad een goed begin van deze paragraaf, maar het partijbestuur heeft voorkeur voor 3.102. Ons probleem met bovenstaande tekst is dat naast beperking van mobiliteit ook verschuiving van mobiliteit (van weg naar rail) doel van een GroenLinks-verkeersbeleid is. Dat vraagt om nieuwe railinfrastructuur. Niet eens dus met afwijzing zonder meer van de Betuwelijn. Voor Hogesnelheidslijn: zie 3.226.

3.109 Afdelingen Noordoostpolder en Den Haag (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw (vóór 4)

Toevoegen: "Infrastructuur."

Capaciteitsuitbreiding van de infrastructuur vindt zoveel mogelijk plaats langs de bestaande lijnen. Zo is GroenLinks tegenstander van de aanleg van de Hogesnelheidslijn door het groene hart van de Randstad. Nieuwe doornijdingen van ons landschap zijn niet gewenst."

Toelichting: momenteel wordt ter meerdere eer en glorie van het motto "Nederland transportland" het ene na het andere plan gelanceerd om wat ons nog rest aan gaaf cultuur- en natuurlandschap nog weer extra te doorsnijden met nieuwe stilte- en ruimte-absorberende banen. Waarmee onze onstillebare honger naar privé-mobiliteit en transport van goederen zou moeten worden gestild. Tegenover deze buitengewoon milieuvriendelijke tendens moet GroenLinks een krachtig "neen" laten horen onder het motto: "Liever langs bestaande wegen, dan kom je nog 'ns iemand tegen".

Preadvies: negatief

Toelichting: de gedachte lijkt sympathiek, maar de uitwerking kan negatief uitpakken. Als we immers nieuwe railverbindingen willen, zal dit tot "doorsnijdingen van het landschap" leiden. Voorkeur voor 3.102.

3.87 Afdelingen Enschede, Den Haag, Utrecht en Zutphen (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw (vóór 4)

Toevoegen: "Fietsverkeer."

Fietsen is mens- en milieuvriendelijk. GroenLinks wil de fiets als dagelijks vervoermiddel stimuleren door de fiets meer voorrang te geven. Voorrang voor de fiets betekent dat GroenLinks zich inspant voor:

- forse uitbreiding van bewaakte stallingen, met name bij publieksaantrekkende voorzieningen in het centrum en rond stations;
- snelle, comfortabele fietsroutes (binnen steden, maar ook interlokaal);
- autovrije binnensteden;
- betere bereikbaarheid van natuurgebieden voor fietsers en wandelaars en ontoegankelijkheid voor auto's.

GroenLinks vindt dat de landelijke overheid een belangrijke taak hierin moet vervullen. Met initiatieven, maar ook met forse uitbreiding van het budget voor fietsvoorzieningen. Dit budget kan worden gevonden door de autoparkeertarieven te verhogen en autoprestigeprojecten als snelwegen en tunnels achterwege te laten.

Toelichting: zelfs het GroenLinks-veerkeersprogramma focust enkel op openbaar vervoer en auto's. Als je de fiets zo belangrijk vindt, moet dat ook in het programma. En dan het liefst voor de bus en de auto.

Preadvies: positief

3.102 Afdeling Wageningen (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw (vóór 4)

Toevoegen: "Mobiliteit."

De mobiliteitscultuur moet worden omgebogen. Veel economische ontwikkeling veronderstelt een toename van transport van grondstoffen en producten, wat schadelijk kan zijn voor een duurzame ontwikkeling van de samenleving. Alle maatregelen die transport en het autogebruik bevorderen, zoals stedenbouw en centralisering van scholen en bedrijven, moeten op hun effecten op verkeersstromen worden geherwaardeerd. De kritiek op de mobiliteitscultuur geldt ook transport van personen en gebruik van het openbaar vervoer. Het is belangrijk dat ook individuele burgers hun reisgedrag veranderen. GroenLinks is ervoor dat mensen gaan wonen waar ze werken of gaan werken waar ze wonen en vindt dat reiskosten niet vergoed moeten worden door de werkgever. De OV-jaarkaart voor studenten moet worden afgeschaft.

Preadvies: positief (behalve laatste zin)

Toelichting: goed idee om deze verkeerparagraaf te laten beginnen met een stellingname over mobiliteit. Afschaffing van de OV-jaarkaart voor studenten lijkt ons niet meer opportuun, nu de oude kaart wordt vervangen.

3.243 Afdeling Utrecht (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw (vóór 4)

Toevoegen: "Mobiliteit."

Mobiliteit is zowel een economisch belang als een sociale verworvenheid. Waar ter wille van het milieu sprake moet zijn van beperking van de mobiliteit en verschuiving van autogebruik naar openbaar vervoer, dient ervoor gewaakt te worden dat bepaalde groepen niet uitgesloten of onevenredig sterk beperkt worden in hun sociale verkeer om redenen van inkomen, gezondheid of woonplaats. Openbaar vervoer dient ook voor de laagste inkomensgroepen betaalbaar te zijn. Waar mensen vanwege gezondheid of woonplaats aangewezen blijven op autogebruik en waar dat niet met aanpassingen in het openbaar vervoer is op te van-

gen, dienen speciale regelingen te komen om voor deze mensen het autogebruik betaalbaar te houden."

Toelichting: het gevaar van inperking van mobiliteit is dat economische belangen voorgaan voor sociale belangen, oftewel goederenvervoer en woon-werkverkeer voor het sociale verkeer van zogenaamde "economisch niet-actieven". Het openbaar vervoer is voor velen nu al niet of slecht betaalbaar. Als we de armen en ongezonden niet gediscrimineerd willen laten worden in hun mobiliteit (en zo ook tot vijanden van het milieu laten worden), dan dienen er maatregelen in de sfeer van prijs, bereikbaarheid en toegankelijkheid van het openbaar vervoer te worden genomen die hun mobiliteit op evenredig niveau aan die van anderen garanderen. Tevens mag niet alles van het openbaar vervoer verwacht worden. Gehandicapten die aangewezen zijn op een auto en mensen uit onbereikbare oorden moeten ook met een kleine portemonnee auto kunnen rijden door b.v. AAW-vergoedingen of vrijstelling van wegenbelasting.

Preadvies: negatief

Toelichting: het openbaar vervoer heeft inderdaad ook een sociale functie. Het is belangrijk te waken tegen de dreigende achteruitgang van de mobiliteitsmogelijkheden van mensen met lagere inkomens. Zie 3.89a. Wat de algemene stellingname over mobiliteit betreft hebben wij voorkeur voor 3.102.

3.226 Afdeling Amsterdam-Oost (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 4

Toevoegen: "Hogesnelheidsspoorlijnen worden bij voorkeur langs bestaande (spoor)wegtracés, maar in elk geval op een landschappelijk aanvaardbare manier aangelegd. Er komt geen Hogesnelheidslijn dwars door het groene hart van de Randstad."

Toelichting: zie ook het vorige verkiezingsprogramma. Dit punt is belangrijk en actueel genoeg om in het programma op te nemen.

Preadvies: positief

Toelichting: is een zinvolle aanvulling op de summier tekst over de Hogesnelheidslijn in het ontwerp-program.

3.113 Afdelingen Groesbeek en Alkmaar (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw (na 4)

Toevoegen: "Het NS-plan 'Rail 21' wordt versneld uitgevoerd om knelpunten zo spoedig mogelijk op te heffen. Er worden geen stations gesloten. Onderzocht moet worden of oude lijnen opnieuw in gebruik genomen kunnen worden, hetzij als trein-, dan wel als lightrail- of sneltramlijn."

Toelichting: de mogelijkheden voor het openbaar vervoer dienen vergroot te worden.

Preadvies: negatief

Toelichting: wij hebben voorkeur voor amendement 3.97, dat een wat bredere strekking heeft en de aantasting van het voorzieningenniveau plaatst in de context van het streven van de opeenvolgende kabinetten om steeds minder d.m.v. exploitatiesubsidies bij te dragen aan het openbaar vervoer.

3.83 Afdeling Den Haag (B voor 3.102)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw (vóór 4)

Toevoegen: "Mobiliteit."

Sinds de jaren zestig is de mobiliteit van onze bevolking steeds meer gegroeid. GroenLinks maakt zich zorgen over deze mobiliteit, aangezien deze een steeds grotere aanslag doet op de beschikbare ruimte. GroenLinks vindt

daarom dat reiskosten niet vergoed moeten worden door de werkgever, geen nieuwe wegen aangelegd moeten worden en de Hogesnelheidslijn over bestaande spoorwegen moet worden geleid."

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 3.102. Wegenaanleg en Hogesnelheidslijn komen elders aan de orde.

3.89 Afdeling Hengelo (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 4

Vervangen: 2e zin ("Door snelle stijging ... auto") door: "Heffingen op het auto-gebruik komen ten bate van het openbaar vervoer. De prijzen van reizen met het openbaar vervoer mogen niet verder stijgen. De mobiliteit van mensen met lage inkomens wordt niet verder verminderd in vergelijking met de mobiliteit van andere groepen. Mensen met lagere inkomens moeten daarvoor eventueel worden gecompenseerd."

Toelichting: als GroenLinks het prijsmechanisme als uitgangspunt van het vervoersbeleid kiest, dan is vervoer straks alleen nog te betalen voor de hogere inkomensgroepen. In de praktijk wordt het aan de mensen met de laagste inkomens onmogelijk gemaakt zichzelf te vervoeren, terwijl de rest gewoon blijft reizen zoals zij gewend waren. Volgens ons moet de noodzakelijke vermindering van de mobiliteit voor iedereen gelden. Maatregelen zullen dan ook niet alleen in de sfeer van de prijs van vervoer mogen worden gezocht. De tweedeling mag niet toenemen door het beleid van GroenLinks.

Preadvies: negatief

Toelichting: er zitten zeker goede elementen in dit amendement, zoals de terughoudendheid met tariefstijgingen in het openbaar vervoer en de dreigende achteruitgang van de mobiliteitsmogelijkheden voor mensen met lagere inkomens. Wij hebben echter voorkeur voor nieuwe tekst 3.89a partijbestuur.

3.89a Partijbestuur (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 4

Toevoegen: na 2e zin: "De prijzen van het reizen met het openbaar vervoer mogen niet verder stijgen dan de inflatie. De mobiliteit van mensen met lage inkomens wordt niet verder verminderd in vergelijking met de mobiliteit van andere groepen."

Preadvies: positief

Toelichting: zie 3.89.

3.91 Afdeling Rotterdam (B voor 3.89)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 4

Vervangen: 6e regel: "die van" door: "de variabele kosten voor".

Toelichting: alleen de variabele kosten zijn vergelijkbaar met het openbaar vervoer. De mensen rekenen de aanschafkosten van hun auto niet mee in de vergelijking; als je zo'n ding eenmaal hebt, lijkt het gratis te zijn. Alleen benzinekosten en wegenbelasting worden echt als kosten gezien. Om de concurrentiestrijd te verliezen zullen die kosten flink hoger moeten zijn dan die van de plaatsbewijzen in het openbaar vervoer.

Preadvies: negatief

Toelichting: in de kostenvergelijking tussen auto en openbaar vervoer spelen de variabele kosten een zeer belangrijke rol, maar daarnaast ook de andere kosten. Beide kunnen gebruikt worden om het autogebruik te verminderen.

3.92 Afdeling Rheden/Rozendaal en werkgroep Sociale Zekerheid (B voor 3.89)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 4

Vervangen: 2e zin ("Door snelle stijging ... auto.") door: "In plaats van de voortdurende prijsstijgingen pleit GroenLinks voor een sterke prijsdaling van het openbaar vervoer."

Toelichting: het tweemaal zo duur maken van de auto is wel een heel erg ingewikkelde manier om het openbaar vervoer "half zo duur" te maken. GroenLinks mag volgens ons wel wat meer doen om de mensen de trein in te krijgen dan het autorijden absoluut onbetaalbaar te maken voor mensen met een benedenmodaal inkomen. Ook mensen met lage inkomens hebben een grondwettelijk recht op bewegingsvrijheid en dus het recht op betaalbaar vervoer.

Preadvies: negatief

Toelichting: het partijbestuur geeft de voorkeur aan 3.89a. Een prijsdaling in het vooruitzicht stellen is niet logisch gezien onze opvatting over het in de mobiliteitsprijs tot uitdrukking brengen van de milieueffecten.

3.93 Afdelingen Groningen-stad en Purmerend (B voor 3.89)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 4

Vervangen: 2e zin ("Door snelle stijging ... auto.") door: "De prijs van het openbaar vervoer wordt verlaagd."

Toelichting Groningen-stad: de formulering die er staat is erg cryptisch. Wat betekent dit voor de huidige prijzen van het openbaar vervoer, als b.v. de benzineprijzen worden verdubbeld? Is men dit van plan? Zeg dat dan. We moeten wel anticiperen op het getruce beeld dat GroenLinks de minima hun autootje wil ontnemen en dat rijkeren dit wel kunnen betalen. Iedereen moet minder gaan autorijden. Daar zou een systeem voor ontworpen moeten worden. Ook zal in de tussenfase rekening gehouden moeten worden met de problematiek van het platteland waar de bus één keer per dag komt. Oké, we zijn sinds de OV-kaart voor studenten niet meer voor gratis openbaar vervoer (stond in vorige verkiezingsprogramma), maar lagere prijzen voor het openbaar vervoer is toch niet te veel gevraagd.

Toelichting Purmerend: dat is absoluut nodig om de mensen ertoe te bewegen de auto te laten staan. Het bevoordeelt relatief gesproken de lagere inkomensgroepen. Financiering kan deels plaatsvinden uit besparing op de aanleg van nieuwe wegen en voor zover nodig uit de algemene middelen.

Preadvies: negatief

Toelichting: het partijbestuur geeft de voorkeur aan 3.89a. Een prijsdaling in het vooruitzicht stellen is niet logisch gezien onze opvatting over het in de mobiliteitsprijs tot uitdrukking brengen van de milieueffecten.

3.94 Afdeling Amsterdam-Noord (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 4

Vervangen: 5e regel: "de helft van" door: "aanmerkelijk lager dan".

Toelichting: bij de exploitatie van vervoersbedrijven spelen niet alleen brandstofprijzen een rol, maar b.v. ook infrastructurele voorzieningen en personeelslasten. Dat heeft gevolgen voor de kostprijs en de winstmarge van vervoersproducten.

Preadvies: positief

Toelichting: "de helft van" is inderdaad een te absolute maatstaf voor de totaal andere prijsontwikkeling die ons voor ogen staat. Consequente doorvoering van de internalisatie van de kosten zal op den duur tot een flink prijsverschil leiden in het voordeel van het openbaar vervoer.

3.95 Afdelingen Delft en Ede (B voor 3.89)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 4

Vervangen: 2e zin ("Door snelle stijging ... auto.") door: "In plaats van de voortdurende prijsverhogingen pleit GroenLinks voor een sterke prijsdaling van het openbaar vervoer." Toevoegen: aan eind: "Hierdoor kan het openbaar vervoer een serieuze concurrent voor de auto zijn."

Toelichting: het twee keer zo duur maken van de auto is wel een erg ingewikkelde manier om het openbaar vervoer "half zo duur" te maken. GroenLinks mag wel wat meer doen om mensen de trein in te krijgen dan het absoluut onbetaalbaar maken voor mensen met minder dan een modaal inkomen om auto te rijden.

Preadvies: negatief

Toelichting: het partijbestuur geeft de voorkeur aan 3.89a. Een prijsdaling in het vooruitzicht stellen is niet logisch gezien onze opvatting over het in de mobiliteitsprijs tot uitdrukking brengen van de milieueffecten.

3.96 Werkgroep Sociale Zekerheid (B voor 3.89)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 4

Toevoegen: aan eind: "Hierdoor kan het openbaar vervoer een serieuze concurrent voor de auto zijn."

Preadvies: negatief

Toelichting: op zich juist, maar voegt niks toe aan bestaande tekst. Overigens geven we de voorkeur aan 3.89a en 3.94.

3.97 Afdeling Rotterdam (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 4

Toevoegen: na 1e zin: "Het beleid om de ten laste van het rijk komende exploitatiekortten te beperken door tariefsverhogingen of vermindering van de dienstverlening wordt stopgezet."

Toelichting: de concurrentiepositie van het openbaar vervoer ten opzichte van de auto zal de komende tijd ernstig verslechteren als niet langer b.v. driekwart van de tekorten op het stadsvervoer door het rijk wordt gedragen en de kleinere kernen hun uurdienst verliezen. Betaling uit de gemeenschapsmiddelen blijft een belangrijk instrument om de mensen te laten kiezen voor het openbaar vervoer.

Preadvies: positief

Toelichting: goede aanvulling, omdat de afwenteling van de tekorten op de klanten/burgers zo wordt stopgezet.

3.98 Afdeling Amsterdam-Noord (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 4

Toevoegen: "De mogelijkheden voor het meenemen van fietsen in het openbaar vervoer worden verbeterd."

Preadvies: positief

Toelichting: in te passen in 3.87.

3.99 Afdeling Deventer (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 4

Toevoegen: in laatste zin na "minimum-bereikbaarheidsnorm": "inhoudende een sterke kwalitatieve verbetering".

Preadvies: negatief

Toelichting: staat reeds in de eerste zin.

3.107 Afdeling Groningen-stad (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 4

Toevoegen: aan eind 1e zin: "door het trendbreukscenario 'Schoon op weg' van de milieuoorganisaties uit te voeren."

Toelichting: dit is een uitstekend rapport, waarin volledig uitgerekend wordt hoe het openbaar vervoer keer 3 gerealiseerd kan worden en er in 2010 slechts 1 miljoen auto's rijden i.p.v. 7 miljoen, terwijl elke plaats in

Nederland om het kwartier een verbinding heeft met het openbaar vervoer.

Preadvies: negatief

Toelichting: goed rapport dat ondertussen echter al weer wat "oud" is. We kunnen beter niet te vaak dit soort literatuurverwijzingen in het programma opnemen. De term "trendbreuk" zal worden meegenomen door de redactiecommissie.

3.108 Afdeling Voorne (B voor 3.89)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 4

Toevoegen: na 1e zin: "Wij moeten komen tot daling van de tarieven in het openbaar vervoer."

Preadvies: negatief

Toelichting: we geven de voorkeur aan 3.89a en 3.94.

3.110 Afdeling Noordoostpolder (B voor 3.89)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 4

Toevoegen: aan eind: "Voor stille gebieden en voor verbindingen van buitenwijken met stadskernen worden in ieder geval geschikte vormen van vraagafhankelijk openbaar vervoer aangeboden tegen tarieven die met de auto-kosten kunnen concurreren."

Toelichting: onder de huidige omstandigheden is niet te verwachten dat een uitgebreid lijnnet zoals we dat nu kennen, in stand gehouden zal kunnen worden. Sterker nog: de eerste tekenen van verval hebben zich met de meest recente bezuinigingsrondes aangediend. Vraagafhankelijk openbaar vervoer is een reëel alternatief dat een sterke stimulans verdient, voordat het een mooie dood sterft in de discussie over regeltjes en normen.

Preadvies: negatief

Toelichting: voegt niets toe aan bestaande teksten en positief gepreadviseerde amendementen.

3.111 Vrouwenoverleg en afdeling Alkmaar (B voor 3.89)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 4

Toevoegen: "Verbetering van perifere verbindingen behoort tot de investeringen."

Toelichting: naast verbindingen van platteland naar stad en van buitenwijk naar centrum komen er betere dwarsverbindingen: tussen plattelandsdorpen, tussen buitenwijken, tussen regio's. Het vermindert de druk op stedelijke centra en verbetert ketenverplaatsingen op het platteland.

Preadvies: negatief

Toelichting: een aparte vermelding van de perifere gebieden is niet nodig.

3.112 Afdeling Ede (B voor 3.87)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw (na 4)

Toevoegen: "Fietsverkeer."

GroenLinks wil de fiets als dagelijks vervoermiddel stimuleren door de fietser meer voorrang te geven. Dit kan door:

- forse uitbreiding van het budget voor fietsvoorzieningen;

- verkeersregels die de fietser voorrang geven boven het autoverkeer;

- snelle, comfortabele fietsroutes (binnen steden, maar ook interlokaal)."

Toelichting: de fiets als het milieuvriendelijkste vervoermiddel moet in het verkeer prioriteit hebben, ook in het programma van GroenLinks.

Preadvies: negatief

Toelichting: eens met intentie, maar voorkeur voor 3.87.

3.114 Afdeling Beuning (B voor 3.87)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw (na 4)

Toevoegen: "Ongemotoriseerd verkeer."

Fietsverkeer (woon/werk- en recreatief) wordt bevorderd door:

- het ontwikkelen en uitvoeren van een nationaal plan voor doorgaande fietsroutes;

- het krachtig stimuleren van de aanleg van vrijliggende fietspaden;

- het aanpassen van de voorrangregels, zodat fietsers sneller hun bestemming kunnen bereiken;

- het beschikbaar stellen van subsidies voor gemeenten die vooruitstrevende plannen opstellen voor het stimuleren van fietsverkeer.

Lopen als middel van vervoer wordt bevorderd door het verder uitwerken en toepassen van maatregelen die de veiligheid bevorderen."

Toelichting: niet alleen moeten vervuilende vormen van vervoer worden afgeremd, ook moeten schone vormen worden bevorderd.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 3.87.

Paragraaf 2, kernpunt 5

3.116 Afdeling Deventer (A)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 5

Schrappen: achter tweede gedachtenstreepje: "sociaal-recreatief verkeer via".

Toelichting: ook t.a.v. het woon/werkverkeer behoren het openbaar vervoer en het gebruik van de fiets gestimuleerd te worden.

Preadvies: positief

Toelichting: is inderdaad verbetering.

3.117 Afdeling Loon op Zand/Sprang-Capelle (B voor 3.68)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 5

Schrappen: laatste regel: "en duurder maakt."

Toelichting: de oorspronkelijke tekst komt vooral de rijken ten goede.

Preadvies: negatief

Toelichting: parkeerbeleid ter wering van auto's zonder verhoging van parkeertarieven is niet mogelijk. Via 3.68 leggen we een belangrijk algemeen uitgangspunt vast, dat milieubeleid de tweedeling in de samenleving niet mag vergroten.

3.118 Afdeling Zutphen (B voor 3.87)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 5

Vervangen: titel "Autoverkeer" door: "Auto- en ander verkeer". *Toevoegen:* "- stimulering van het fietsgebruik voor met name het woon/werkverkeer door fietsvriendelijke verkeerscirculatieplannen, aanleg van fietspaden en afsluitbare fietsstallingen in het centrum van de grotere steden en bij de stations."

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 3.87.

3.119 Afdeling Rotterdam (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 5

Vervangen: voorlaatste regel: "parkeerplaatsen" door: "binnenstadparkeerplaatsen".

Preadvies: negatief

Toelichting: In dorpen en op andere plaatsen in een stad kan het bijzonder nuttig zijn het aantal parkeerplaatsen te verminderen; b.v. in autovrij/arne wijken.

3.120 Werkgroep 50+ (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 5

Vervangen: de laatste drie gedachtenstreepjes door: "- er wordt een vergunningstelsel ingevoerd voor autogebruik."

Toelichting: dit is een voorstel van een deel van onze groep. Door prijsverhoging van autokosten (uitgezonderd de milieudoorberekening) treft men de mensen die het financieel niet al te breed hebben. Rijkere autobezitters kunnen immers de extra-kosten wel opbrengen. Met een vergunningstelsel kunnen mensen die slecht ter been zijn, of voor hun werk de auto echt nodig hebben blijven rijden. Een dergelijke regulering is o.i. eerlijker dan het prijsmechanisme.

Preadvies: negatief

Toelichting: lijkt ons moeilijk uitvoerbaar en leidt in ieder geval tot bureaucratische rompslomp.

3.121 Afdeling Alphen aan den Rijn (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 4 en 5

Toevoegen: aan kernpunt 5: "De emissienormen worden zodanig laag vastgesteld vanaf het jaar 2000, dat het thans reeds noodzakelijk is nieuwe krachtbronnen te ontwikkelen (b.v. de elektrokarakar). Bij autogebruik van meer dan 10.000 kilometer per jaar dient een extra heffing betaald te worden voor iedere 1.000 km die meer gereden wordt." *Schrappen:* in kernpunt 4: "Door snelle stijging van de kosten van het autoverbruik wordt de prijs van gebruik van het openbaar vervoer de helft van die van de auto."

Toelichting: wij vinden inderdaad dat het autogebruik tegengegaan moet worden, maar daarvoor zal allereerst het openbaar vervoer beter moeten functioneren. Daarnaast is het voor de zakenwereld etc. helemaal niet belangrijk dat de kosten stijgen, zij berekenen dat wel weer door. Wij zijn van mening dat iedereen een aantal kilometers met de auto moet kunnen rijden, terwijl mensen die meer rijden dan 10.000 km per jaar, extra gaan betalen.

Preadvies: negatief

Toelichting: lijkt ons moeilijk uitvoerbaar en leidt in ieder geval tot bureaucratische rompslomp. Overigens willen we vermijden voortdurend inkomensbeleid en mobiliteitsbeleid met elkaar te vermengen. In 3.68 is een goed uitgangspunt vastgelegd.

3.122 Afdeling Den Haag en werkgroep Sociale Zekerheid (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 5

Toevoegen: aan eind: "- ondernemingen worden verplicht een 'werknemersvervoersplan' op te stellen, waarin mogelijkheden van collectief personeelsvervoer worden onderzocht;

- (lease)auto's van de zaak worden zwaar belast;

- er komt een verbod op nieuwe auto's met een brandstofverbruik dat slechter is dan 1:10;

- ook voor het woon/werkverkeer wordt de fiets bevorderd, onder andere door aanleg van fietspaden en voldoende stallingsmogelijkheden;

- er komen meer autovrije en autoluwe gebieden, zowel in binnensteden als in woonwijken."

Toelichting: wees creatief en verzin zelf nog meer mogelijkheden om het autogebruik te verminderen, anders dan een simpele verdubbeling of verdrievoudiging van de autokosten: zo rijdt straks alleen nog twee- en meermaal modaal langs de Nederlandse wegen en mag de betaler blijven vervuilen.

Preadvies: positief

Toelichting: goede punten, maar in 3.87 zijn al enkele onderdelen hiervan opgenomen. Redactioneel ineen schuiven.

3.123 Afdeling Deventer (B voor 3.87)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 5

Toevoegen: "- alle binnensteden worden autovrij gemaakt."

Preadvies: negatief

Toelichting: laat elke gemeente dat nu zelf beoordelen. Amendement 3.87 bevat ook een aantal interessante elementen.

3.124 Partijbestuur en afdelingen Nijmegen, Amsterdam-Oost, Groningen-stad en Wageningen (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 5

Toevoegen: "- er worden geen nieuwe autowegen aangelegd."

Toelichting: als het je menens is om autoverkeer terug te dringen, dan is uitbreiding van het wegennet niet op z'n plaats. We bedoelen hiermee niet dat kleine kernen eventueel niet ontlast mogen worden door een wegomlegging. Uiteraard moet ook ontsluiting van nieuwe woonwijken mogelijk zijn.

Preadvies: positief

Toelichting: om alles duidelijk te maken.

3.128 Afdeling Vlissingen (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 5

Toevoegen: "- maatregelen om het autoverkeer terug te dringen moeten per regio bekeken worden, afhankelijk van vervoersalternatieven die voorhanden zijn. Mensen met minimum- tot modale inkomens, vooral vrouwen, minder-validen en bejaarden in landelijke gebieden, raken in een isolement door het terugdringen van het autovervoer. Alternatieve vervoersmogelijkheden moeten ook buiten de spits voorhanden zijn voor deze groepen, alvorens je het autogebruik duurder maakt."

Preadvies: negatief

Toelichting: in 3.97 en 3.89a worden de gevraagde punten in hoofdlijn overgenomen.

3.130 Afdeling Almere/Zeewolde (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 5

Toevoegen: "- er wordt geïnvesteerd in onderzoek naar en experimenten met schonere brandstoffen."

Preadvies: negatief

Toelichting: details. Gebeurt bovendien gedeeltelijk al.

3.131 Afdelingen Den Boschstad en Den Bosch-regio (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 5

Toevoegen: "- autobezit en -gebruik worden vooral verminderd door de reistijd in vergelijking met fiets en openbaar vervoer te verlengen;

- de aanleg van extra wegen wordt gestopt;

- het rijk verleent steun aan het autovrij of autoluw maken van natuur- en recreatiegebieden, binnensteden, winkelcentra en woonwijken."

Toelichting: het ontwerp-programma legt de nadruk op financiële prikkels om autogebruik te verminderen; reistijd is echter een belangrijkere prikkel gebleken.

Preadvies: negatief

Toelichting: eens met de bedoeling, maar te gedetailleerd om op te nemen. Zie verder 3.124 en 3.87.

3.132 Afdeling Haarlem (B voor 3.122)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 5

Toevoegen: "- bedrijven maken in samenwerking met werknemers bedrijfsvervoersplannen, waarin alternatieven voor het autosolisme de hoofdzaak moeten zijn (b.v. carpoolen, fietsen, bedrijfsvervoer en openbaar vervoer), met als doel de autokilometers in het woon/werkverkeer terug te dringen."

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 3.122.

3.133 Afdeling Groesbeek (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 5

Toevoegen: aan eind: "- carpoolen blijft nadrukkelijk aandacht krijgen;

- boetes worden verhoogd, met name die voor milieuschadelijke en de veiligheid bedreigende overtredingen, zoals snelheid, uitlaatgassen, inhalen;

- meer zware verkeersovertredingen moeten onder het strafrecht komen te vallen."

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 3.122 en overigens gaan we nu wel weer erg in de details.

3.135 Afdeling Geleen (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 5

Toevoegen: "- geen aanleg nieuwe autowegen, maar investeren in openbaar vervoer en fietsvoorzieningen;

- de maximumsnelheid omlaag, variërend van 30 km (grote delen van de bebouwde kom) tot 100 km per uur op autowegen."

Preadvies: positief

Toelichting: eerste gedachtenstreepje staat al verwoord in positief gepreadviseerde amendement 3.124.

3.138 Partijbestuur (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 5

Toevoegen: na tweede gedachtenstreepje: "Eens per maand komt er een autoloze zondag."

Preadvies: positief

Toelichting: lekker stil in de omgeving, hoef je niet de stilte op te zoeken.

3.139 Afdeling Nijmegen (B voor 3.87)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 5

Toevoegen: voor het laatste gedachtenstreepje: "- een stimuleringsprogramma gericht op gemeenten om binnensteden en natuurgebieden autovrij en woonwijken auto-arm te maken, wordt opgestart."

Toelichting: vreemd dat aan deze punten - die veel GroenLinkse afdelingen in de ban houden - geen aandacht is besteed!

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 3.87; wellicht zou de term "stimuleringsprogramma" daarin opgenomen kunnen worden.

3.140 Werkgroep 50+ (B voor 3.87)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw (na 5)

Toevoegen: "Fietser en voetganger."

De veiligheid van de fietser en de voetganger wordt verhoogd door onder andere de verkeersstromen beter te scheiden. Voor gehandicapten worden bij oversteekplaatsen meer voorzieningen aangelegd. Bij de herinrichting van woonbuurten worden fietsrekken en vuilstortplaatsen niet op de trottoirs gezet, maar worden zodanig autoparkeerplaatsen opgeheven. Op looproutes naar winkelcentra of lokale groenvoorzieningen worden banken geplaatst (en onderhouden) voor hen die moeilijk ter been zijn."

Toelichting: wij veronderstellen dat deze zaken gewoon vergeten zijn.

Preadvies: negatief

Toelichting: detaillistisch; voorkeur voor 3.87.

Paragraaf 2, kernpunt 6

3.144 Afdelingen Amsterdam-Oost, Den Bosch-stad en Den Bosch-regio (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 6

Vervangen: 2e zin ("De Betuwelijn ... variant") door: "De Betuwelijn wordt niet aangelegd."

Toelichting Den Bosch: de aanleg van de Betuwelijn is sowieso omstreden. Nu recentelijk is berekend (prof. Rutten) dat goederenvervoer over het water een haalbare kaart is, die bovendien 5 miljard minder kost, is aanleg van de Betuwelijn volstrekt overbodig.

Toelichting Amsterdam-Oost: de plannen voor de Betuwelijn hebben vooral tot doel bij te dragen aan de groei van de Rotterdamse haven, milieubelangen worden er niet effectief mee gediend. Vervoer over water is een milieuvriendelijker alternatief. De meer dan 6 miljard gulden kunnen met veel meer milieurendement elders worden geïnvesteerd.

Preadvies: negatief

Toelichting: de huidige plannen t.a.v. de Betuwelijn deugen niet. We kiezen er echter wel voor om de Betuwelijn mogelijk te maken, maar met de absolute voorwaarden van een milieuvriendelijke aanleg en concrete maatregelen om het vrachtverkeer over de weg te verminderen: zie aanvulling oude tekst met 3.145.

3.145 Partijbestuur (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 6

Toevoegen: aan eind 2e zin: "met gelijktijdige maatregelen om een flinke vermindering van het vrachtverkeer over de weg te laten plaatsvinden."

Preadvies: positief

Toelichting: het is heel belangrijk dit als voorwaarde te formuleren voor instemming met de Betuwelijn. Voor ons moet de Betuwelijn een milieulijn zijn, in de zin dat die bijdraagt aan een substantiële verschuiving van weg- naar railverkeer. Omdat een Betuwelijn wel zou kunnen passen binnen onze ideeën over een milieuvriendelijk goederenvervoer, is het verstandig een offensieve benadering te kiezen.

3.149 Afdeling Delft (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 6

Vervangen: 2e zin door: "De Betuwelijn wordt indien nodig aangelegd op basis van een milieuvriendelijke variant."

Toelichting: over de noodzaak van de Betuwelijn is het laatste woord nog niet gezegd (een alternatief is b.v. de spoorlijn "de ijzeren Rijn" via België), maar indien de Betuwelijn nodig blijkt te zijn, dan moeten we er een duidelijke uitspraak over doen.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 3.145.

3.141 Afdeling De Bilt/Bilthoven (B voor 3.145)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 6

Schrappen: 2e zin ("De Betuwelijn ... variant").

Toelichting: "een milieuvriendelijke variant" is een te vage, onduidelijke formulering. De Betuwelijn mag, mits bij de aanleg en het gebruik het milieu niet verstoord wordt en het vrachtverkeer over de weg aantoonbaar vermindert.

Preadvies: negatief

Toelichting: te sterke formulering; het is onvermijdelijk dat de Betuwelijn negatieve milieueffecten heeft. Die ne-

gatieve effecten moeten worden afgewogen tegen de positieve, zoals b.v. de vermindering van het broeikas-effect. We geven de voorkeur aan 3.145, omdat de formulering daar actiever is: namelijk maatregelen om het wegvervoer af te remmen.

3.143 Afdeling Vlissingen (B voor 3.149)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 6

Vervangen: 2e zin door: "De Betuwelijn wordt opnieuw ter discussie gesteld op basis van nieuw verworven inzichten."

Toelichting: zie onderzoek van de TU in Delft, publicatie van 10 juli j.l.

Preadvies: negatief

Toelichting: de huidige plannen t.a.v. de Betuwelijn deugen niet. We kiezen er achter wel voor om de Betuwelijn mogelijk te maken, maar met de absolute voorwaarden van een milieuvriendelijke aanleg en concrete maatregelen om het vrachtverkeer over de weg te verminderen: zie 3.145.

3.146 Afdeling Wageningen (B voor 3.149)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 6

Vervangen: 2e zin door: "Er wordt een studie uitgevoerd naar de noodzakelijkheid van de Betuwelijn. Hierbij worden naast vervoer per spoor ook de mogelijkheden van de binnenvaart onderzocht, of de mogelijkheid van transport via de 'België-lijn'."

Toelichting: de economische noodzaak van de Betuwelijn is niet goed aangevoerd. Bovendien zijn de alternatieven niet of nauwelijks onderzocht.

Preadvies: negatief

Toelichting: de huidige plannen t.a.v. de Betuwelijn deugen niet. We kiezen er achter wel voor om de Betuwelijn mogelijk te maken, maar met de absolute voorwaarden van een milieuvriendelijke aanleg en concrete maatregelen om het vrachtverkeer over de weg te verminderen: zie 3.145.

3.147 Afdelingen Wageningen en Enschede (B voor 3.144)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 6

Vervangen: hele tekst door: "De Betuwelijn wordt niet aangelegd. Het goederenvervoer geschiedt per schip."

Toelichting: vervoer per schip is sneller, goedkoper en milieuvriendelijker dan weg- en railvervoer.

Preadvies: negatief

Toelichting: niet alles kan per schip vervoerd worden. Het spoor kan in grote delen van het Nederlandse achterland de vrachtwagen wel vervangen, terwijl het schip dat lang niet overal kan. Zie ook 3.142.

3.150 Afdeling Nijmegen (B voor 3.145)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 6

Vervangen: 2e tot 6e regel: "De Betuwelijn ... beperkt." door: "Het goederenvervoer over de weg en door de lucht wordt beperkt. De Betuwelijn wordt alleen aangelegd, als uit onderzoek blijkt dat hierdoor goederenvervoer over de weg en door de lucht vermindert. Het beleid mag erop gericht zijn de groei in te perken. Een eventuele Betuwelijn wordt alleen aangelegd op basis van een milieuvriendelijke variant."

Toelichting: beleid moet erop gericht zijn dat mobiliteit via weg en lucht vermindert. Ook in de gepresenteerde varianten (onder de grond) is sprake van redeneren binnen een model van economische groei. Dit amendement maakt duidelijk dat GroenLinks daar niet voor kiest.

Preadvies: negatief

Toelichting: uit onderzoek kan nooit komen dat het goederenvervoer over de weg en door de lucht vermindert t.g.v. de Betuwelijn, zolang de omvang van de goederenstroom toeneemt. Anderzijds is het altijd waar dat de Betuwelijn de goederenstroom over de weg verkleint, want elke container die op de trein staat, staat niet op een vrachtwagen. Daarom geven we de voorkeur aan 3.145. Bovenstaand amendement is redactioneel wel wat sterker, waar het de formulering betreft over de "milieuvriendelijke variant". Kan de redactiecommissie meenemen.

3.151 Afdeling Amsterdam-Zuid (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 6

Vervangen: begin 2e zin: "De Betuwelijn wordt" door: "Nieuwe lijnen worden".

Toelichting: waarom alleen de Betuwelijn? Bij elke nieuwe lijn moet rekening met het milieu en de natuur worden gehouden.

Preadvies: negatief

Toelichting: ja, natuurlijk.

3.152 Afdeling Epe (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 6

Toevoegen: aan begin kernpunt 6: "Het vaak zinloze transporteren van grondstoffen en produkten wordt drastisch teruggedrongen."

Toelichting: niet alleen moet transport per rail en water bevorderd worden, ook moet de vraag gesteld worden of zaken wel getransporteerd moeten worden. Om maar eens een simpel voorbeeld te noemen: waarom moeten Nederlandse onderdelen in Italië geassembleerd worden tot een verkoopbaar produkt, dat vervolgens via Nederland verkocht wordt naar Oostenrijk, met alle transportbewegingen van dien?!

Preadvies: positief

3.153 Afdeling Rotterdam (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 6

Toevoegen: aan eind: "Om het voortbestaan van de kleine binnenscheepvaart te waarborgen en oneerlijke concurrentie tegen te gaan wordt het bestaande stelsel van evenredige vrachtverdeling (toerbeurtsysteem) in de wet vastgelegd."

Toelichting: de kleine binnenscheepvaart dreigt de komende jaren te verdwijnen door de dreigende liberalisatie van de markt. Dit betekent nog meer milieuvriendelijk vervoer via de vrachtauto en de zesbakduwvaart. In Nederland en België lijken de schippers de strijd om bescherming van hun toekomst nog te kunnen winnen. GroenLinks behoort daaraan krachtig steun te geven en daar in de verkiezingscampagne de aandacht op te vestigen.

Preadvies: positief

Toelichting: mee eens.

3.154 Afdeling Den Haag (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 6

Toevoegen: "Gekozen wordt voor vervoer op basis van de meest milieuvriendelijke variant."

Toelichting: een milieu-effectrapportage moet uitwijzen welke variant het meest milieuvriendelijk is. Daarvoor dient in principe te worden gekozen.

Preadvies: negatief

Toelichting: deze toevoeging is weinig zeggend.

3.155 Afdeling Voorne (B voor 3.145)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 6

Toevoegen: na "per rail en water": "milieuvriendelijke variant op de Betuwelijn".

Preadvies: negatief

Toelichting: staat er al.

3.156 Afdeling Enschede (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw (na 6)

Toevoegen: "Het wordt in Europees verband verboden om levend slachtvee over een grotere afstand te vervoeren dan naar het dichtstbijzijnde slachthuis."

Toelichting: momenteel wordt slachtvee veelvuldig van Nederland naar b.v. Italië vervoerd. Dit gebeurt in veel te kleine ruimtes en veel te grote hoeveelheden. Behalve de ronduit slechte behuizing is het leed bij eventuele ongelukken (wie de krant leest, weet dat dat niet denkbeeldig is) onaanvaardbaar groot.

Preadvies: negatief

Toelichting: detail op deze plaats.

Paragraaf 2, kernpunt 7

3.157 Afdeling Velsen (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 7

Schrappen: 2e zin: "Er komen ... door buizen."

Toelichting: we kunnen ons er weinig bij voorstellen.

Preadvies: negatief

Toelichting: waarom perspectiefrijke alternatieven uitsluiten.

3.158 Afdeling Alkmaar (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 7

Vervangen: 1e-2e regel: "experimenten uitgevoerd met de aanleg van distributieknooppunten" door: "distributieknooppunten aangelegd."

Toelichting: in Maastricht loopt met rijkssteun een proef met een z.g. stadsdistributiecentrum. In tal van andere gemeenten nemen bedrijven en/of de plaatselijke overheid initiatieven op dit vlak. Aan verdere experimenten, op de resultaten waarvan dan weer gewacht moet worden, is geen behoefte.

Preadvies: positief

Toelichting: kan inderdaad wel wat stelliger.

Paragraaf 2, kernpunt 8

3.160 Afdeling Geleen (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 8

Vervangen: "Regionale vliegvelden worden gesloten." door: "Uitbreidingsplannen van regionale vliegvelden alsmede nachtvluchten worden afgewezen. Op langere termijn dient bezien te worden of op grond van milieu- en economische overwegingen (verliezen) regionale vliegvelden niet beter geheel gesloten kunnen worden."

Toelichting: in onze regio is er fors verzet tegen de grootschalige uitbreiding van vliegveld Beek (Maastricht Airport). Inzet van dit door GroenLinks actief ondersteunde verzet zijn de dreigende nachtvluchten en de grootschalige uitbreidingsplannen. De eis tot algehele sluiting van het vliegveld is niet in discussie, ook GroenLinks-Limburg heeft die eis niet in haar programma staan. Daarom kiezen we via dit voorstel voor een tekst die meer aansluit bij de inzet van de buitenparlementaire beweging, waarmee op langere termijn sluiting van regionale vliegvelden toch in het vizier komt.

Preadvies: negatief

Toelichting: onze inzet is de beperking van het vliegverkeer, zeker op de kortere afstanden, en het aanbieden van een alternatief in de vorm van de

Hogesnelheidsspoorlijn. Daarmee worden regionale vliegvelden overbodig.

3.159 Afdeling Wageningen (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 8

Schrappen: de zin: "Een Europees net van hogesnelheidstreinen wordt versneld aangelegd als alternatief voor vliegen binnen Europa."

Toelichting: het moet maar eens afgelopen zijn met het omploegen van het landschap ten behoeve van steeds grotere verkeersstromen. Genoeg is genoeg.

Preadvies: negatief

Toelichting: we willen als GroenLinks een alternatief bieden voor vervoer per weg en door de lucht. Als we ook al een net van hogesnelheidstreinen afwijzen, hebben we geen enkel alternatief te bieden.

3.164 Afdelingen Den Bosch-stad, Den Bosch-regio, Noordoostpolder, Almelo en Wageningen (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 8

Toevoegen: voor de laatste zin: "Het aantal vliegbewegingen wordt vermindert. Daartoe wordt in ieder geval het vliegen binnen Europa binnen een afstand van 300 km verboden en worden in ieder geval ook vliegshows, reclamevluchten, recreatieve rondvluchten en vluchten met spuitvliegtuigen (bestrijdingsmiddelen) verboden."

Toelichting: het vliegverkeer moet aan banden worden gelegd. Voor vluchten over kortere afstanden dan 300 km zijn trein en boot goede alternatieven. Overbodig vliegverkeer moet stoppen uit een oogpunt van energiebesparing, terugdringing van CO₂-uitstoot en geluidsoverlast. Vliegshows, meestal een staaltje van militair machtsvertoon, verheerlijking en prestige, dienen geen enkel maatschappelijk nut. Bovendien zijn ze gevaarlijk en kosten ze handen vol (belasting)geld. Reclamemakers hebben een scala van (schonere) alternatieven bij de hand. Voor toeristen is er op velerlei gebied een overvloed aan keus, ook met beide benen op de grond. Vluchten met spuitvliegtuigen zijn vanwege een reeks van negatieve effecten op het milieu en de volksgezondheid onaanvaardbaar.

Preadvies: positief

Toelichting: de Hogesnelheidslijn is een goed alternatief tot een afstand van 1000 km. Starten met een verbod op vluchten korter dan 300 km is een goed begin. Ook zijn vliegshows en spuitvliegtuigen inderdaad ongewenst. De tekst moet redactioneel wel worden ingekort.

3.165 Afdelingen Voorne en Rheden/Rozendaal (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 8

Toevoegen: 9e regel na "wordt versneld aangelegd": "via bestaand tracé".

Preadvies: negatief

Toelichting: als we verdere groei van het vliegverkeer en een alternatief voor de uitbreiding van Schiphol willen bieden, is een beter (Europees) spoorwegnet nodig. De grote bevolkingscentra moeten met elkaar verbonden worden via het spoor: een net van hogesnelheidstreinen. Het volledig uitsluiten dat er nieuwe tracés worden aangelegd, is niet gewenst. Wij geven de voorkeur aan amendement 3.226.

3.166 Partijbestuur (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 8

Toevoegen: aan 1e zin: "Vliegen wordt duurder via het invoeren van accijns, milieueffingen en btw op kerosine en vliegtickets. Nederland neemt het

initiatief tot herziening van het Verdrag van Chicago, dat financiële maatregelen als hier bedoeld in de weg staat."

Preadvies: positief

Toelichting: de verinnerlijking van de milieukosten kan op deze wijze worden gerealiseerd.

3.168 Afdeling Rotterdam (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw (na 8)

Toevoegen: "Het optreden tegen geluids-overlast, met name ook van motoren en brommers, wordt verscherpt."

Preadvies: negatief

Toelichting: in een programma op hoofdlijnen kun je niet alles opnemen.

3.227 Afdeling Amsterdam-Noord (B voor 3.87)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw (na 8)

Toevoegen: "Fietsverkeer."

Het woon/werk-fietsverkeer wordt gestimuleerd. Daartoe worden forensfietsroutes, ook over langere afstanden, aangelegd. Nieuwe ontwikkelingen in het fietsverkeer, b.v. ligfietsen, worden gesteund. Verder worden doorgaande fietsroutes en hogesnelheidsfietspaden aangelegd.

Toelichting: het lijkt ons niet onaardig en GroenLinks waardig, om onder het kopje "verkeer" ook iets over fietsen te vermelden... Maar vooral zien wij allen graag in de nabije toekomst Ivo over het hogesnelheidsfietspad Amsterdam-Maastricht fietsen!

Preadvies: negatief

Toelichting: Ivo, je zult wel tevreden zijn met amendement 3.87, denken we.

3.232 Afdelingen Den Bosch-stad en Den Bosch-regio (B voor 3.87)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Langzaam verkeer."

De rechten van fietsers en voetgangers worden versterkt (voorrang b.v.). Het rijk neemt de verantwoordelijkheid voor een landelijk plan van hoofd-fietsroutes. Er komen goede landelijke normen voor de kwaliteit van interlocale fiets- en looproutes (de normen betreffen veiligheid en doorstroming). Het makkelijk meenemen van de fiets in de trein en het huren van fietsen op stations wordt ook op EG-niveau geëist.

Toelichting: langzaam verkeer is een vergeten paragraaf! Het aandeel in kilometers is bijna even groot als dat van het openbaar vervoer. De fiets is veilig, schoon, gemakkelijk en milieuvriendelijk.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 3.87.

3.233 Vrouwenoverleg (B voor 3.87)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Langzaam verkeer."

Het voetgangers- en fietsverkeer wordt bevorderd door:

- woon/werkverbindingen te verbeteren;

- veilige dwars- en doorsteekverbindingen in stedelijke gebieden te realiseren;

- meer en betere stallingsmogelijkheden voor de fiets aan te leggen bij collectieve voorzieningen, waaronder openbare instellingen;

- aantrekkelijke voet- en fietspaden door landelijke gebieden aan te leggen, waaronder lange-afstandsroutes met rustpunten;

- het verbeteren van voor- en natransportmogelijkheden voor de fiets bij het openbaar vervoer."

Toelichting: langzaam verkeer hoort niet enkel een afgeleide van of een alternatief voor gemotoriseerd verkeer te

zijn. Het heeft eigen belangen en heeft eigen prioriteiten. Door verbeterde mogelijkheden voor langzaam verkeer neemt het aantal gemotoriseerde verplaatsingen af in het woon/werkverkeer, maar zeker ook de ketenverplaatsingen van zorgende werkenden.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 3.87.

3.234 Afdeling Haarlem (B voor 3.87)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Fietsverkeer."

Het fietsen wordt aantrekkelijker gemaakt en gestimuleerd. Er moet meer geïnvesteerd worden in fietspaden, op fietsers afgestemde verkeersreguleringen en stallingen. In het woon/werkverkeer en het sociaal-recreatief verkeer moet de fiets een belangrijker rol krijgen."

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 3.87.

3.241 Afdeling Amsterdam-Zuid (B voor 3.87)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Fiets- en voetganger."

De veiligheid van de fietser en de voetganger wordt verhoogd door onder andere de verkeersstromen beter te scheiden. Een deel van het autobudget wordt voor dit doel overgeheveld naar het fiets/voetverkeersbudget."

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 3.87.

Paragraaf 2, kernpunt 9

3.170 Afdeling Alkmaar (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 9

Vervangen: hele tekst door: "Om het voorkomen van afval te bevorderen wordt op produkten die veel afval veroorzaken of die in het afvalstadium veel milieuproblemen geven, een milieueffing gelegd, te beginnen met verpakkingen en met produkten die chemisch afval veroorzaken."

Toelichting: de oude tekst suggereert dat het alleen om verpakkingen gaat en maakt geen onderscheid tussen het probleem van de afvalomvang en het al dan niet veroorzaken van problemen in het afvalstadium.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie nieuwe tekst partijbestuur 3.187a.

3.171 Afdeling Nijmegen (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 9

Vervangen: hele tekst door: "Het beleid wordt zoveel mogelijk gericht op het voorkomen van afval door verboden (b.v. van drank in blik en bepaalde disposables) en door een milieueffing op verpakkingen."

Toelichting: binnen Denemarken mag geen drank in blikjes worden verkocht en krijg je in cafetaria's de friet in kartonnen bakjes. Als het daar kan, moet het hier toch ook kunnen!

Preadvies: negatief

Toelichting: zie nieuwe tekst partijbestuur 3.187a.

3.187a Partijbestuur (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 9 en 12

Vervangen: beide kernpunten door nieuw punt 9: "Voorkomen van afval."

Het beleid wordt zoveel mogelijk gericht op het voorkomen van afval. Dit beleid bevat de volgende elementen:

- een verbod op pvc-, blister- en blikverpakkingen;

- een combinatie van uitbreiding van statiegeldsystemen en invoering van een terugnameplicht voor producenten;

- op verpakkingen waarvoor bovenstaande instrumenten niet hanteerbaar zijn (zoals kartonnen drankpakken) zullen milieueffingen worden geheven."

Toelichting: in deze nieuwe tekst zijn elementen uit de amendementen 3.171, 3.172, 3.173, 3.174 en 3.187 verwerkt. Een afvalpreventiebeleid is het meest effectief wanneer het uit een combinatie van instrumenten bestaat: verboden waar nodig en mogelijk, statiegeldsysteem uitbreiden en invoeren van een terugnameplicht als nieuw element. In Duitsland en Scandinavië is de terugnameplicht al bestaand beleid. Verboden en statiegeldsystemen zijn te prefereren boven milieueffingen op verpakkingen.

Preadvies: positief

3.169 Afdeling Hengelo (B voor 3.187)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 9

Vervangen: hele tekst door: "Het beleid wordt zoveel mogelijk gericht op het voorkomen van afval. Ook is GroenLinks voorstander van een milieueffing op verpakkingen."

Toelichting: het voorkomen van afval kan maar voor een klein deel door heffingen op verpakkingen in te voeren waar dat nu nog niet het geval is. Het afvalbeleid omvat heel veel meer dan hier wordt gesuggereerd. De bestaande tekst is echt onzin.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie nieuwe tekst partijbestuur 3.187a.

3.172 Afdeling Amsterdam-Zuid (B voor 3.187a)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 9

Vervangen: hele tekst door: "Voorkomen van afval."

Het voorkomen van afval wordt het uitgangspunt van het afvalbeleid:

- de hoeveelheid verpakkingsmateriaal in het afval wordt teruggedrongen door een milieueffing op verpakkingen;

- de aanschaf door consumenten van verbruiksgoederen die langer mee gaan en beter te repareren zijn wordt gestimuleerd door een goede voorlichting."

Preadvies: negatief

Toelichting: zie nieuwe tekst partijbestuur 3.187a.

3.173 Afdeling Deventer (B voor 3.187a)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 9

Vervangen: hele tekst door: "Het gebruik van giftige stoffen in verpakkingen en het gebruik van overbodige verpakkingen worden verboden."

Toelichting: daar waar een verbod het meest aangewezen is en ook vanzelfsprekende instrument is, zoals ten aanzien van verpakkingen, behoort er niet met heffingen te worden gewerkt.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie nieuwe tekst partijbestuur 3.187a.

3.174 Afdeling Zutphen (B voor 3.187a)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 9

Vervangen: laatste regel door: "milieueffingen."

Toelichting: niet alleen op de verpakkingen!

Preadvies: negatief

Toelichting: zie nieuwe tekst partijbestuur 3.187a.

3.175 Afdeling Amsterdam-Oost (B voor 3.187a)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 9

Toevoegen: "Er komt een verbod op bieren fris in blik."

Preadvies: negatief

Toelichting: dit voorstel is verwerkt in nieuw tekstvoorstel partijbestuur 3.187a.

3.176 Afdeling De Bilt/Bilthoven (B voor 3.102)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 9

Toevoegen: "De mobiliteitscultuur dient omgebogen te worden."

Toelichting: er heerst een enorme mobiliteitsdrang, die grotendeels niets met noodzaak te maken heeft. Deze verplaatsingen moeten gewoon minder en niet verplaatst naar het openbaar vervoer.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 3.102.

Paragraaf 2, kernpunt 10

3.177 Afdelingen Nijmegen en Enschede (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 10

Vervangen: hele tekst door: "In EG-verband wordt de inname van chemisch afval bevorderd en komt er een verbod op export van alle chemisch en radioactief afval, waarvan niet duidelijk is of het op verantwoorde wijze zal worden verwerkt." **Wijzigingen:** kernpunten 10 en 11 omdraaien.

Toelichting: het probleem met chemisch afval is niet dat het naar anderen (ontwikkelingslanden, voormalige Oostbloklanden, landen met een minder zware milieuwetgeving) wordt toegevoerd, maar dat het niet verwerkt wordt. Chemisch afval moet door de industrie als grondstof worden gezien. Export kan zinvol zijn als er gespecialiseerde verwerkingsinstallaties elders staan.

Preadvies: positief

Toelichting: goede aanvulling, al wordt het wel wat lang allemaal.

3.178 Afdeling Zoetermeer (B voor 3.177)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 10

Vervangen: hele tekst door: "In EG-verband komt er een verbod op export van alle chemisch afval naar landen buiten de EG. Binnen de EG moet chemisch afval zoveel mogelijk op nationaal niveau worden hergebruikt, verwerkt of opgeslagen. Export van chemisch afval binnen de EG is alleen toegestaan om internationaal overeengekomen hergebruik of verwerking mogelijk te maken."

Toelichting: allerlei praktijken om chemisch afval kwijt te raken door het naar een ander land te brengen, moeten aan banden worden gelegd en eigenlijk worden verboden. Het uitgangspunt moet zijn dat elk land zijn eigen chemisch afval verwerkt. Wat niet hergebruikt of verwerkt kan worden, moet in het eigen land worden opgeslagen: storten van chemisch afval is uit den boze.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 3.177.

Paragraaf 2, kernpunt 11

3.181 Afdeling Groningenstad (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 11

Vervangen: "De huidige stort- en verbrandingscapaciteit breidt zich niet verder uit." door: "Grootschalige verbranding van huishoudelijk afval wordt afgewezen. Dure investeringen

hierin zijn een vijand van preventie en hergebruik."

Toelichting: de huidige tekst staat nieuw verbrandingsinstallaties toe (als er oude worden gesloten). Niet voor niets organiseerde Greenpeace een handtekeningenactie tegen nieuwe verbrandingsinstallaties, omdat de uitstoot in de lucht niet te voorkomen is, er via slakken nieuw giftig afval ontstaat en het gevaar reëel is dat gescheiden inzamelen van papier en plastic niet meer nodig wordt gevonden omdat het wel lekker fikt. De opgebrachte energie stelt trouwens weinig voor. In onze eindvisie blijft er bij optimale preventie en hergebruik pakweg 5% over. Als we die situatie hebben bereikt, dat moet maar eens bekeken worden of we die stofzuigerzak willen verbranden of gecontroleerd willen storten.

Preadvies: negatief

Toelichting: wij wensen niet alleen de vuilverbrandingscapaciteit te beperken, maar ook de stortcapaciteit.

3.182 Afdeling Zutphen (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 11

Toevoegen: "Gft-afval dient zoveel mogelijk dicht bij de bron te worden vercomposteerd."

Toelichting: dicht bij de bron: in eigen tuin of buurt; een kruiwagen volstaat voor het vervoer.

Preadvies: negatief

Toelichting: laten we niet te veel uitvoeringsdetails in het programma opnemen. Als beleidslijn is het overigens een goede zaak wat hier wordt voorgesteld.

3.183 Afdeling Alkmaar (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 11

Toevoegen: na 1e zin: "Het rijk stimuleert de totstandkoming van stedelijke en regionale sorteer- en recyclingcentra."

Toelichting: er dient een netwerk opgezet te worden van centra die zich bezighouden met het (verder) sorteren, repareren, recyclen en weer in omloop brengen van afgedankte spullen en stoffen.

Preadvies: negatief

Toelichting: te gedetailleerd. Als beleidslijn een goede zaak.

Paragraaf 2, kernpunt 12

3.184 Afdeling Rheden/Rozendaal (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 12

Vervangen: hele tekst door: "Recycling. Terugname door de fabrikant van verlaten of overbodig geworden goederen wordt met alle kracht bevorderd. Het invoeren van verplichte statiegeldsystemen - liefst in EG-verband - is daarvoor het meest geëigende middel. Begonnen wordt met alle drankverpakkingen en bepaalde consumptiegoederen die bij afdanken milieuproblemen opleveren, zoals b.v. koelkasten en auto's. Dit dient op termijn uitgebreid te worden tot alle goederen waarvan de herkomst herkenbaar blijft."

Toelichting: niet alleen het milieu en het grondstoffen- en energieverbruik is hiermee gediend, doch ook de economie als geheel. Immers, de producenten zullen dan de kosten van productie plus afvalverwerking gaan minimaliseren en niet, zoals nu, van de productie alleen.

Preadvies: negatief

Toelichting: te gedetailleerd. Als beleidslijn een goede zaak.

Paragraaf 2, kernpunt 13

3.185a Partijbestuur (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 13

Toevoegen: "Verontreinigde bodems moeten op termijn volledig gereinigd kunnen worden."

Preadvies: positief

3.186 Afdeling Alkmaar (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 13

Toevoegen: "Verontreinigde bodems worden volledig gereinigd. Is dit nog niet mogelijk of wordt dat excessief duur, dan kan voorlopig volstaan worden met het wegnemen van de ernstigste vervuiling en het isoleren van de resterende vervuiling, zodanig dat geen gevaar bestaat voor verspreiding of contact met de vervuiling en het mogelijk blijft later als nog volledig de vervuiling ongedaan te maken."

Toelichting: GroenLinks kan in zijn verkiezingsprogramma niet voorbijgaan aan de discussie of altijd alles direct volledig moet worden geseaneerd, of dat er situaties zijn waarin vooralsnog met isoleren, beheersen en controleren moet worden volstaan. Daarom wordt deze tekst voorgesteld.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 3.185a.

3.185 Afdeling Amsterdam-Zuid (B voor 3.185a)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 13

Vervangen: hele tekst door: "Er komt een inventarisatie van de te saneren bodems. Dit kan dan als basis dienen voor een helder beleid waarbij eventueel een aantal saneringen versneld worden uitgevoerd. In verband met de hoge kosten moet dan wel duidelijk zijn ten koste van wat dit wordt gedaan."

Toelichting: de kosten van de bodemsanering zijn zo hoog dat het versneld uitvoeren ten koste van andere dingen gaat. De keuze die dan gemaakt wordt, moet dan wel duidelijk zijn en niet bij voorbaat vaststaan. Voor veel van de te saneren bodems komt de sanering toch al te laat en dan maakt een jaartje meer of minder niet veel meer uit.

Preadvies: negatief

Toelichting: te detaillistisch. Voorkeur voor 3.185a.

Paragraaf 2, kernpunt 14

3.188 Partijbestuur en afdelingen Wageningen, Groningen-stad, Amsterdam-Noord en Hengelo (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 14

Vervangen: hele tekst door: "GroenLinks kiest voor een duurzame landbouw: de biologische landbouw, waarin geen kunstmest en chemische bestrijdingsmiddelen worden gebruikt. De omschakeling naar biologische landbouw kan in een termijn van vijftien jaar gerealiseerd worden, en leidt tot extensivering en lagere fysieke opbrengsten per dier per hectare. Daarbij zal meer arbeid nodig zijn, zodat het proces van afkalving van werkgelegenheid in de landbouw tot staan wordt gebracht. De veeteelt moet in veel opzichten diervriendelijker worden. Legbatterijen, kistkalveren en pelsdierfokkerijen worden met onmiddellijke ingang verboden."

Preadvies: positief

Toelichting: de keuze voor biologische landbouw is een heldere doelstelling van beleid. In deze nieuwe tekst zijn enkele amendementen over "diervriendelijk landbouwbeleid" verwerkt. Biologische landbouw moet voldoen aan SKAL-normen, die voorschrijven aan welke kwaliteitseisen de landbouw moet voldoen. Daarmee wordt duidelijk vastgelegd wat GroenLinks verstaat onder een

duurzame landbouw. Het hanteren van de term "milieuvriendelijke landbouw" is te weinig zeggend. Natuur & Milieu en Greenpeace zien in "biologische landbouw" een wenselijk alternatief voor de huidige landbouw, evenals de Landbouwwerkgroep van GroenLinks. Ook Provinciale Staten van enkele provincies staan positief tegenover een versterking van de biologische landbouw. Ontwikkelingen die GroenLinks krachtig moet steunen.

3.193 Afdeling Amsterdam-binnenstad (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 14

Vervangen: hele tekst door: "De landbouw, zowel de plantaardige als de dierlijke sectoren, moet voor het eind van de eeuwwisseling schoon produceren. Daarvoor vindt een zodanige aanpassing plaats van de produktieomvang en van de produktiemethoden dat de bedrijven zowel voldoen aan de milieukwaliteitseisen als aan de dierenwelzijnseisen. Nederland geeft hiermee het voorbeeld in EG-verband."

Toelichting: biologische landbouw is nog geen schone landbouw en er zijn vele verschillende manieren om, afgestemd op de eigen bedrijfssituatie, schoon te produceren. Je moet boeren niet in een keurslijf stoppen. Bovendien is het vanuit de markt gezien onzinnig om heel Nederland te laten overschakelen op biologische landbouw. Dan stort de markt ineen en hou je alleen nog onrendabele (en dus ook milieuvriendelijke) bedrijven over.

Preadvies: negatief

Toelichting: partijbestuur steunt 3.188, omdat daarin nadrukkelijk gepleit wordt voor biologische landbouw. De biologische landbouw moet voldoen aan helder omschreven milieu- en kwaliteitseisen. Door biologische landbouw wordt de huidige overproduktie voorkomen, kunnen de marktprijzen stijgen en worden bedrijven weer rendabel. Je kunt de biologische landbouw echt niet aanwijzen dat ze milieuvriendelijk is of dat daardoor de markt zou instorten. Die markt is allang ingestort gezien de gigantische steun die via Brussel naar de landbouw gaat.

3.190 Afdeling Delft (A)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 14

Vervangen: 6e regel: "diervriendelijke" door: "minder diervrijdige".

Toelichting: diervriendelijke produktiewijzen bestaan niet.

Preadvies: negatief

Toelichting: redactioneel; oorspronkelijk tekst is vervallen als 3.188 wordt aangenomen.

3.192 Afdeling Den Haag (B voor 3.188)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 14

Vervangen: 1e regel: "over" door: "binnen".

Preadvies: negatief

Toelichting: amendement wordt onderhouden door nieuwe tekst 3.188.

3.196 Afdeling Enschede (B voor 3.188)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 14

Toevoegen: "Binnen vijf jaar zullen in ieder geval de legbatterijen en mestkalveren tot het verleden behoren."

Toelichting: van diverse kanten is aangevoerd dat het houden van kippen in legbatterijen en het houden van mestkalveren in veel te kleine hokken in feite dierenmishandeling is. Wanneer deelnemers aan pitbull-wedstrijden juridisch vervolgd worden vanwege dierenmishandeling, dan is het ronduit hypocriet dat boeren die kippen of

mestkalveren in veel te kleine ruimtes houden, vrijuit blijven gaan.

Preadvies: negatief

Toelichting: amendement 3.188 ondervangt dit amendement.

Paragraaf 2, kernpunt 15

3.197 Afdeling Amsterdam-binnenstad (A)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 15

Schrappen: laatste zin: "Biologische landbouw wordt doelstelling van het beleid." *Of vervangen:* "Biologische" door: "Schoon producerende, diervriendelijke".

Preadvies: negatief

Toelichting: redactionele kwestie. Zie toelichting bij 3.193.

3.199 Afdeling Amsterdam-Oost (A)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 15

Vervangen: 1e regel: "Niet de landbouwproducte maar" door: "Naast de noodzakelijke landbouwproductie".

Toelichting: ook de Europese (en Nederlandse) landbouw zal een bijdrage moeten blijven leveren aan de noodzakelijke, gevarieerde voedselproductie voor de nog steeds groeiende bevolking.

Preadvies: negatief

Toelichting: redactioneel.

3.200 Afdelingen Wageningen, Nijmegen en Amsterdam-Noord (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 15

Vervangen: hele tekst door: "GroenLinks wijst het EG-beleid af, dat streeft naar schaalvergroting en specialisatie. In plaats daarvan streeft GroenLinks naar een regionalisering van de voedselvoorziening en het landbouwbeleid. Voor een biologische landbouw is een herintegratie nodig van akkerbouw en veeteelt en moet afwisseling van teelten in de plaats komen van monoculturen."

Preadvies: positief

Toelichting: amendement geeft beter de richting aan van een alternatief voor het huidige EG-beleid dan de oorspronkelijke tekst.

3.201 Afdeling België (B voor 3.200 en 3.188)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 15

Vervangen: hele tekst door: "EG-landbouwbeleid."

De huidige landbouwhervorming van de EG, de zogenaamde MacSharry-plannen, wordt herzien, in die zin dat meer prioriteit wordt gegeven aan de biologische landbouw.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 3.200 en 3.188.

3.203 Afdeling Hengelo (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 15

Toevoegen: laatste regel na "Biologische landbouw": "en natuur- en landschapsbeheer".

Toelichting: huidige tekst is achterhaald. Het beleid is nu al veel breder dan alleen aandacht voor biologische landbouw. GroenLinks moet wel bij de tijd blijven. Het niet noemen van natuur- en landschapsbeheer, het issue voor de komende jaren, is een fout.

Preadvies: negatief

Toelichting: natuur- en landschapsbeleid komt aan de orde in paragraaf 3, kernpunt 6, e.v.

Paragraaf 2, kernpunt 16

3.205 Afdeling Amsterdam-Zuid (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 16

Schrappen: 1e, 5e en 6e gedachtenstreepje.

Toelichting: de prijzen van de producten worden bepaald door de markt (wat is een ecologisch verantwoorde prijs?). In hoeverre die concurreren met de prijzen van de intensieve landbouw hangt af van de andere maatregelen bij 3.2.16, 3.2.17 en 3.2.18. Het doel van extensivering van de landbouw is niet het behoud van werkgelegenheid. Het kan wel een bijkomend effect zijn, maar het hoeft helemaal niet.

Preadvies: negatief

Toelichting: het stoppen van de afkalving van de werkgelegenheid in de landbouwsector moet wel degelijk een belangrijke doelstelling van het EG-prijs- en inkomensbeleid zijn. Boeren en boerinnen zijn niet alleen nodig voor de produktie van schoon voedsel, maar ook voor een milieuvriendelijk beheer van natuur en landschap. Bij een afkalvende werkgelegenheid komt ook het het door ons gewenste natuurbeheer in het gedrang. Premies - steun dus - voor een omschakeling in de komende jaren naar biologische landbouw kunnen niet gemist worden als beleidsinstrument.

3.206 Afdeling België (B voor 3.207)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 16

Vervangen: tekst van 1e gedachtenstreepje door: "betaling van ecologische prijzen die sociaal op zijn minst kostendekkend zijn". *Vervangen:* achter 3e gedachtenstreepje: "steun" door: "premies". *Vervangen:* tekst van 4e gedachtenstreepje door: "de afzet van biologische producten te bevorderen door voorlichting aan de consument, het aantal verkooppunten uit te breiden en belastingmaatregelen af te kondigen zoals het nultarief voor biologische landbouwproducten."

Toelichting: met de vervanging van "steun" door "premies" bedoelen wij te zeggen dat het dus géén produktiesteun is, maar inkomensteun. "Premies" geeft dit onderscheid beter aan.

Preadvies: negatief

Toelichting: in amendement 3.207 zijn de meeste elementen van dit voorstel overgenomen. Het partijbestuur handhaaft het begrip "ecologisch verantwoorde prijzen", omdat volledige en te allen tijde kostendekkende prijzen niet realistisch zijn. In "ecologische prijzen" zijn ook de milieukosten verinnerlijkt.

3.207 Afdeling Wageningen en partijbestuur (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 16

Vervangen: inleidende zin door: "GroenLinks streeft niet naar het EG-ideaal van een uniforme prijs van landbouwproducten voor de hele EG, noch naar het terugbrengen van landbouwprijzen naar wereldmarktniveau. Er moet ruimte komen voor een regionaal of nationaal prijs- en inkomensbeleid via". *Vervangen:* tekst van 3e en 4e gedachtenstreepje door: "- premies voor bedrijven die extensiveren of overschakelen op biologische produktie; - de afzet van biologische producten bevorderen door voorlichting aan de consument en belastingmaatregelen af te kondigen zoals het nultarief voor biologische landbouwproducten".

Preadvies: positief

Toelichting: het partijbestuur neemt amendement 3.206 gedeeltelijk over: het geven van "premies" in plaats van "steun" en het pleidooi voor "belas-

tingmaatregelen zoals het nultarief". Prijsverschillen in de EG zullen altijd blijven bestaan, zodat een pleidooi voor ten minste kostendekkende prijzen te ver gaat. In de uitzonderingsgevallen waar prijzen niet geheel kostendekkend zijn, is daarom een aanvullende inkomensvoorslag noodzakelijk. Voor een verantwoord gebruik van landbouwgrond is vruchtwisseling noodzakelijk en graanteelt dus onmisbaar. Nederlandse akkerbouwers hebben gelijk als zij bescherming vragen tegen goedkope importen van granen uit Frankrijk of van elders. Zo ook hebben Franse boeren gelijk als zij de overmatige toevoer van goedkoop varkensvlees uit Nederland aan banden willen leggen ter bescherming van hun eigen inkomen. Via regionalisering van beleid is dit mogelijk.

3.208 Werkgroep 50+ (A)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 16

Vervangen: laatste zin door: "invoering van een stoppremie voor oudere boeren en boerinnen."

Toelichting: laatste zin geeft misverstanden en dat geldt ook voor het derde gedachtenstreepje onder kernpunt 18. Waarom wil GroenLinks de stoelegang van boeren beïnvloeden?

Preadvies: negatief

Toelichting: tekst is wel duidelijk.

Paragraaf 2, kernpunt 17

3.210 Afdeling Nijmegen, Wageningen en Groesbeek (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 17

Vervangen: tekst van 3e gedachtenstreepje door: "- belangrijk element in het EG-landbouwbeleid zal een heffing op veevoer zijn. Inkomsten uit deze heffing worden gebruikt om de lokale voedselproductie in het Zuiden te versterken. Verder wordt dumping op de EG-markt van producten die niet voldoen aan de kwaliteitstoets met betrekking tot milieu en arbeid tegengegaan."

Preadvies: positief

Toelichting: het slepen van nutriënten vanuit de hele wereld naar Europa (in de vorm van veevoerders) leidt tot enorme bodemdegradatie daar en opstapeling van nutriënten (mest) hier. Uitbuiting en verarming van het Zuiden vinden dus niet alleen plaats op het punt van inkomensongelijkheid, maar ook wat betreft de bodemvruchtbaarheid. Grootscheepse transporten van voedsel dienen geen enkel doel, behalve het doel van de handelssector. Dumping moet vermeden worden om boeren elders niet kapot te concurreren; overschotten moeten vermeden worden om de binnenlandse prijs op peil te houden. Het is onmogelijk en onwenselijk om alle internationale handel stil te leggen, maar Franse boeren hebben b.v. gelijk als zij de overmatige toevoer van goedkoop varkensvlees uit Nederland aan banden willen leggen ter bescherming van hun eigen inkomen.

3.213 Afdeling België en Rheden/Rozendaal (B voor 3.210)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 17

Toevoegen: achter 2e gedachtenstreepje na "quoteren": onder andere door het invoeren op grootschalige wijze van ecologische landbouwmethoden. *Toevoegen:* achter 3e gedachtenstreepje, aan eind: "van producten die niet voldoen aan de kwaliteitstoets met betrekking tot milieu en arbeid".

Preadvies: negatief

Toelichting: amendement 3.210 komt grotendeels aan dit amendement tegemoet.

Paragraaf 2, kernpunt 18

3.217 Afdeling Noordoostpolder (D)

Paragraaf: 2
Kernpunt: 18

Vervangen: hele tekst door: "Zowel regionaal als internationaal dient de mineralenbalans in de landbouw in evenwicht gebracht te worden. Dit betekent dat op korte termijn de mestproductie en mineralenverliezen flink omlaag zullen moeten. Productie en gebruik van kunstmest zullen tot een minimum moeten worden teruggebracht. Het overschot aan dierlijke mest moet omlaag door beperking van de import van veevoer en inkrimping van de veestapel. Zolang de mineralenbalans in een regio een overschot vertoont, is een systeem van onverhandelbare mestquota onvermijdelijk. Doel van deze maatregelen is de mestgift in het jaar 2000 te beperken tot wat het gewas kan opnemen (evenwichtsbemesting)."

Toelichting: in tegenstelling tot wat in het ontwerp-program staat, wordt in dit amendement duidelijk aangegeven dat het mest- en mineralenprobleem niet alleen een nationaal karakter heeft. Bovendien richt het amendement zich op maatregelen die rechtstreeks het mineralenoverschot aanpakken. Het opkopen van mestrechten en geven van oprotpremies aan boeren op leeftijd is a-productief.

Preadvies: negatief

Toelichting: in de oorspronkelijke tekst stonden enkele maatregelen die een omschakeling naar extensivering bespoedigen. GroenLinks moet boeren ook een alternatief bieden voor hun huidige manier van produceren. Het partijbestuur neemt het amendement daarom in gewijzigde vorm over: zie nieuwe tekst 3.217a.

3.217a Partijbestuur (D)

Paragraaf: 2
Kernpunt: 18

Vervangen: hele tekst door: "Zowel regionaal als internationaal dient de mineralenbalans in de landbouw in evenwicht gebracht te worden. Dit betekent dat op korte termijn de mestproductie en mineralenverliezen flink omlaag zullen moeten. Productie en gebruik van kunstmest zullen tot een minimum moeten worden teruggebracht. Het overschot aan dierlijke mest moet omlaag door beperking van de import van veevoer en inkrimping van de veestapel. Zolang de mineralenbalans in een regio een overschot vertoont, is een systeem van onverhandelbare mestquota onvermijdelijk. Doel van deze maatregelen is de mestgift in het jaar 2000 te beperken tot wat het gewas kan opnemen (evenwichtsbemesting). Een sociaal-verantwoorde sanering van veebedrijven in de omgeving van natuurgebieden wordt systematisch aangepakt en gefinancierd door heffingen op grondstoffen voor en producten van de intensieve veehouderij."

Preadvies: positief

Toelichting: met deze tekst wordt ook aangegeven hoe knelpunten rond natuurgebieden op een verantwoorde manier gesaneerd kunnen worden.

3.214 Afdeling Loon op Zand/Sprang-Capelle (B voor 3.217a)

Paragraaf: 2
Kernpunt: 18

Schrappen: 2e zin: "Dit betekent ... veestapel."

Toelichting: loze kreet.

Preadvies: negatief

Toelichting: nieuwe tekst 3.217a ondervangt dit amendement.

3.215 Afdeling Amsterdam-Zuid (B voor 3.217a)

Paragraaf: 2
Kernpunt: 18

Schrappen: "subsidieverlening voor investeren in uitstootbeperkende maatregelen."

Toelichting: dit is alleen maar symptoombestrijding. Deze maatregel houdt het huidige systeem in stand.

Preadvies: negatief

Toelichting: nieuwe tekst 3.217a ondervangt dit amendement.

3.216 Afdeling Zutphen (B voor 3.217a)

Paragraaf: 2
Kernpunt: 18

Vervangen: 3e-4e regel: "halvering van de veestapel." door: "verkleining van de veestapel door afbouw van de intensieve veehouderij."

Toelichting: 1. Juist dáár moet afgebouwd worden. 2. "Verkleining" is een realistischer streep punt dan "halvering"; op dat laatste zal geen boer zijn stem uitbrengen!

Preadvies: negatief

Toelichting: nieuwe tekst 3.217a ondervangt dit amendement.

3.218 Werkgroep 50+ (B voor 3.217a)

Paragraaf: 2
Kernpunt: 18

Schrappen: de laatste drie gedachtenstreepjes. *Toevoegen:* "het verhandelen van mestproductierechten wordt verboden."

Toelichting: zie 3.208. En voorts: wij zijn wel voor sociaal verantwoord beleid, maar waarom geldt er bij de landbouw niet ook (een beetje) de eis: "de vervuiler betaalt?"

Preadvies: negatief

Toelichting: amendement wordt ondervangen door nieuwe tekst 3.217a.

3.219 Afdelingen Beuningen en Gouda (B voor 3.217a)

Paragraaf: 2
Kernpunt: 18

Schrappen: 2e gedachtenstreepje: "instelling van een bouwstop voor nieuwe stallen."

Toelichting: concept-tekst is te ongenueanceerd. Door de mestquota en de mestwet wordt de hoeveelheid vee al aan banden gelegd. Als boeren een geringe toegestane veebezetting per hectare hebben en/of biologisch boeren, moet het bouwen van nieuwe stallen tot de mogelijkheden behoren.

Preadvies: negatief

Toelichting: amendement wordt ondervangen door nieuwe tekst 3.217a.

3.220 Afdeling Rheden/Rozendaal (C)

Paragraaf: 2
Kernpunt: 18

Toevoegen: aan het eind: "Daarnaast moet, in het kader van recycling, onderzocht worden in hoeverre het mogelijk is de mest (b.v. in gedroogde vorm) terug te sturen naar de producenten van het gebruikte veevoer."

Toelichting: het veevoer komt voor een belangrijk deel uit Derde-Wereldlanden. Voor de noodzakelijke bemesting aldaar wordt veelal kunstmest gebruikt, die vaak weer uit de westerse wereld wordt betrokken. Dit is in feite een oneconomische gang van zaken waarbij het milieu het gelag betaald.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit is nu echt het paard achter de wagen spannen. We moeten gewoon voorkomen dat we hier te veel mest produceren. Het gesleep met grondstoffen over de wereld moet verminderen. Bovendien komt een zeer aanzienlijk deel van ons veevoer niet uit het Zuiden, maar uit de VS.

3.222 Afdeling Amsterdam-Zuid (C)

Paragraaf: 2
Kernpunt: nieuw (na 18)

Toevoegen: "Diervriendelijk."

Er komt een veel strengere wetgeving met betrekking tot het houden van dieren. Hierbij staan comfort en bewegingsvrijheid voor de dieren centraal. De gele oormerken voor de koeien worden afgeschaft."

Preadvies: negatief

Toelichting: we hebben er geen behoefte aan dit punt specifiek op te nemen. In amendement 3.188 wordt al het nodige gezegd over diervriendelijkheid.

3.236 Afdeling Den Boschstad en Den Bosch-regio (C)

Paragraaf: 2
Kernpunt: nieuw (na 18)

Toevoegen: "Mineralenboekhouding."

Zowel regionaal, nationaal als internationaal dienen in de landbouw mineralenbalansen gehanteerd te worden (= boekhouding van in- en output)."

Toelichting: een mineralenbalans is een van de instrumenten voor een grotere regio-oriëntatie van de landbouw. De verantwoordelijkheid om natuurlijke kringlopen in stand te houden wordt bevorderd en daarmee het terugdringen van degradatie van de bodemkwaliteit door overbemesting, bodemuitputting en erosie. De invoering van mineralenbalansen moet ook in Europees verband worden beleid.

Preadvies: positief

Toelichting: een goede maatregel zolang de biologische landbouw nog niet domineert.

3.238 Afdeling Alkmaar (C)

Paragraaf: 2
Kernpunt: nieuw (na 18)

Toevoegen: "Welzijn van het vee."

Omschakeling van de huidige landbouw naar biologische landbouw betekent voor de veehouderij een drastische verlaging van het aantal dieren per vierkante meter, en het houden van de dieren in vooraf op diervriendelijkheid getoetste huisvestingssystemen. Legbatterijen, het individueel houden van zeugen en kalveren, het fokken van pelsdieren en het (internationaal) transport van slachtdieren over afstanden boven de 100 km wordt verboden. Bij deze omschakeling hoort ook een verlaging van de consumptie van dierlijke producten."

Toelichting: de in 3.2.14 genoemde omschakeling naar biologische landbouw en een diervriendelijke productiewijze wordt in dit amendement nader geconcretiseerd.

Preadvies: negatief

Toelichting: de nieuwe teksten van de kernpunten 14 t/m 18 voldoen grotendeels aan het gevraagde.

Paragraaf 2, nieuwe kernpunten

3.228 Afdeling Boskoop (D)

Paragraaf: 2
Kernpunt: nieuw

Toevoegen: nieuwe subparagraaf: "E. Visserij."

In de visserijpolitiek wordt de nadruk gelegd op het behoud van de kraamkamerfunctie van de kustwateren. Gestimuleerd wordt dat de vissersvloot gesaneerd wordt, met dien verstande dat de belangen van kleine vissers met een laag motorvermogen worden bevorderd."

Toelichting: in het verkiezingsprogramma van GroenLinks mag een stellingname over dit punt niet ontbreken.

Preadvies: positief

Toelichting: mee eens. Opnemen in paragraaf 2D "Landbouw".

3.229 Afdeling Velsen (D)

Paragraaf: 2
Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Het in mondingen van rivieren en in havens gelegen slib dient verwijderd en zodanig opgeslagen te worden dat wanneer verwerkingsmethoden operationeel zijn, hiertoe overgegaan kan worden."

Toelichting: veel gemeenten kennen dit probleem.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit is natuurlijk een belangrijk probleem, maar het is onderdeel van de door ons gewenste versnelling van de bodemsanering.

3.230 Partijbestuur (D)

Paragraaf: 2
Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Een reductie van de CO₂-uitstoot met 2% per jaar t.o.v. 1990 voor de komende kabinetsperiode. Uiteindelijk naar totale reductie t.o.v. 1990 met 60% in 2010."

Toelichting: CO₂-reductiedoelstellingen worden absoluut niet gehaald, CO₂-uitstoot blijft stijgen. Doelstelling m.b.t. terugdringen CO₂-emissie was het milieupunt uit het regeerakkoord: -2% per jaar (later werd dit uitgedrukt als: t.o.v. de groei en niet t.o.v. niveau 1989!).

Preadvies: positief

Toelichting: een heldere doelstelling op dit terrein was nog niet opgenomen in de basistekst. Deze ommissie is hierbij verholpen.

3.231 Partijbestuur (D)

Paragraaf: 2
Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Verdroging."

"De verdroging van Nederland wordt gestopt. In het landelijk gebied moet de grondwaterstand weer omhoog; beregening van landbouwgewassen wordt zo mogelijk beëindigd. De waterwinning schakelt over van grond- op oppervlaktewater."

Toelichting: zie bij inleiding, amendement 3.9.

Preadvies: positief

3.235 Afdelingen Den Boschstad en Den Bosch-regio (D)

Paragraaf: 2
Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Bestrijdingsmiddelen."

De productie en het gebruik van giftige bestrijdingsmiddelen moet uiterlijk in het jaar 2000 zijn gestopt. Voor (gemeentelijke) plantsoenen en particulieren (volks)tuinen moet in 1995 het gebruik van giftige bestrijdingsmiddelen verboden zijn."

Toelichting: Nederland is recordhouder wat betreft de hoeveelheid gifgebruik per hectare: twintig kilo actieve stof per jaar. Met het huidige beleid - een halvering in 2000 - zou het gifgebruik nog extreem hoog zijn: 2,5 keer zoveel als er nu in Duitsland per hectare wordt gebruikt. Gezien de ervaringen in de biologische landbouw kunnen de productie en het gebruik van giftige bestrijdingsmiddelen in 2000 gestopt worden. Voor plantsoenen en (volks)tuinen kan het verbod al in 1995 ingaan. Er zijn geen commerciële belangen (behalve van de fabrikanten) die dit tegen zouden kunnen houden.

Preadvies: negatief

Toelichting: eens met strekking amendement. Het partijbestuur stelt voor om de tekst aan te passen en tevens de actuele discussie over "het op recept krijgen van bestrijdingsmiddelen" in de tekst op te nemen. Een volledig verbod is ongewenst, omdat voor sommige sprinkhanenplagen in ontwikkelingslanden niet altijd zonder deze middelen gewerkt kan worden. Het partijbestuur stelt een gewijzigde tekst 3.235a voor.

3.235a Partijbestuur (D)

Paragraaf: 2
Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Bestrijdingsmiddelen."

Om het gebruik van bestrijdingsmiddelen in land- en tuinbouw, in volkstuinen en bij openbaar groenbeheer drastisch te verminderen, zijn deze alleen nog op recept beschikbaar."

Preadvies: positief

Toelichting: deze tekst is voor het eerst voorgesteld door Natuur & Milieu en komt tegemoet aan amendement 3.235.

3.239 Afdeling Nijmegen (D)

Paragraaf: 2
Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Vlees."

In het Noorden moet de vleesconsumptie verlaagd worden, wil de wereld duurzaam worden. Daarom moeten er geleidelijk heffingen op met name varkens- en kippevlees worden ingevoerd. Daarnaast moet de overheid voorlichting geven over minder vleesgebruik."

Toelichting: de milieuproblemen en het wereldvoedselyraagstuk kunnen niet worden opgelost zonder expliciet het overdadige vleesgebruik in grote delen van de wereld ter discussie te stellen. Vereniging Milieudefensie noemt in haar actieplan "Nederland duurzaam" de verlaging van het vleesgebruik, naast de verlaging van de auto- en vliegmobiliteit, essentieel. Een aparte heffing op vlees naast een heffing op bestrijdingsmiddelen en krachtvoer - is gerechtvaardigd, naar analogie van een extra heffing op vluchten binnen Europa naast een heffing op kerosine.

Preadvies: negatief

Toelichting: vlees wordt op meerdere manieren duurder door ons verkiezingsprogramma; b.v. door een heffing op krachtvoer. De toelichting wordt dan ook niet geheel gedeeld door het partijbestuur, maar de strekking van het amendement wel. Zie 3.239a.

3.239a Partijbestuur (D)

Paragraaf: 2
Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Vlees."

In het Noorden moet de vleesconsumptie verlaagd worden, wil de wereld duurzaam worden. Via heffingen op krachtvoer en via het btw-mechanisme moet de vleesprijs gaan stijgen. Daarnaast moet de overheid voorlichting geven over minder vleesgebruik."

Preadvies: positief

3.224 Afdeling Beuningen (B voor 3.74)

Paragraaf: 2
Kernpunt: nieuw

Toevoegen: nieuwe subparagraaf: "E. Industrie."

Net als de landbouw moet de industrie over 25 jaar geheel milieuvriendelijk produceren. De uitstoot van schadelijke stoffen moet voor het jaar 2000 met 70% verminderen ten opzichte van 1993. De productie komt niet langer alléén centraal te staan, maar vooral mens, milieu en leefbaarheid van stad en platteland. Duurzame producten en productie worden gestimuleerd."

Toelichting: deze sector mag niet ontbreken in deze paragraaf, daar zij een belangrijke rol speelt in de milieupolitiek.

Preadvies: negatief

Toelichting: mee eens dat de industrie niet mag ontbreken in dit hoofdstuk. Het partijbestuur zal uit de elementen die daarvoor in de verschillende amendementen worden aangedragen (3.74, 3.224 en 3.225) een voorstel doen voor een aantal kernpunten over de industrie.

3.225 Afdeling Haarlem (B voor 3.74)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: nieuwe subparagraaf: "E. Industrie."

Door het instellen van een groentax, normstelling en ge- en verboden wordt het verbruik van grondstoffen drastisch teruggedrongen d.m.v.:

- produktiebeperking en consumptievermindering;
- kwaliteitsverbetering o.a. door het verwaarden van duurzame, te repareren produkten;
- recycling van materiaal;
- het vervangen van uitputbare grondstoffen door milieuvriendelijke hernieuwbare grondstoffen."

Preadvies: negatief

Toelichting: mee eens dat de industrie niet mag ontbreken in dit hoofdstuk. Het partijbestuur zal uit de elementen die daarvoor in de verschillende amendementen worden aangedragen (3.74, 3.224 en 3.225) een voorstel doen voor een aantal kernpunten over de industrie.

3.240 Afdelingen Nijmegen, Boskoop en Rheden/Rozendaal (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Bevolkingsgroei."

De bevolkingsgroei moet geremd worden om overbevolking tegen te gaan. Hiervoor is het nodig dat in alle landen het geboortecijfer verlaagd wordt. Dit kan door:

- in het Noorden: financiële bevolkingsgroei-versterkende regelingen te beperken; in Nederland zal de kinderbijslag voor het tweede en volgende kinderen niet verhoogd worden en op termijn worden verlaagd;
- in het Zuiden: programma's te steunen of ontwikkelen op het gebied van: het geven van onderwijs en voorlichting; het scheppen van werkgelegenheid (vooral voor vrouwen); het verlagen van kindersterfte; het bestrijden van armoede."

Toelichting: bevolkingsgroei is een van de basisoorzaken van de milieuproblematiek. In een verkiezingsprogramma dat duurzame ontwikkeling tot doel heeft, horen effectieve maatregelen om de bevolkingsgroei te remmen genomen te worden. Gebeurt dat niet dan moeten in de toekomst zwaardere maatregelen getroffen worden om te voorkomen dat het bevolkingsprobleem zichzelf oplost door milieurampen, epidemieën, hongersnood of oorlog. Het is een misverstand dat vergrijzing opgelost kan worden door een nieuwe geboortegolf. Deze golf vergrijst later ook. Bovendien hoeft vergrijzing niet opgelost te worden. Het is namelijk geen probleem.

Preadvies: negatief

Toelichting: onduidelijk waar dit thuis hoort.

3.242 Afdeling Amsterdam-Zuid (B voor 3.231)

Paragraaf: 3

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Verdroging."

Er komt een grens aan het verlagen van het grondwaterpeil in landbouwgebieden, zodat de weidevogels zich er weer thuis voelen en er een eind komt aan de verdroging van de natuurgebieden. De landinrichtingsplannen die op dit moment worden uitgevoerd worden aan de grens die gesteld is aangepast."

Toelichting: door al vroeg in het voorjaar het waterpeil te laten zakken wordt de grondtemperatuur verhoogd. Dit verhoogt de grasproductie. Het verlagen van het waterpeil heeft echter ook tot gevolg dat allerlei weidevogels verdwijnen omdat ze niet meer bij hun voedsel kunnen en natuurgebieden verdrogen waardoor hun waarde als

natuurgebied teniet wordt gedaan. In de inleiding van 3.2 moet dan ook de constatering van de twee grootste problemen van de landbouw veranderen in de drie grootste problemen.

Preadvies: positief

Toelichting: amendement wordt groten-deels ondervangen door amendement 3.231. Redactioneel kan amendement 3.242 worden gecombineerd met 3.231.

Paragraaf 3, kernpunt 1

3.247 Afdelingen Utrecht en Nijmegen (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 1

Toevoegen: "In het voorafgaande jaar niet-gehaalde normen moeten in het volgende jaar ingehaald worden. De heffingen en de milieu-investeringen worden hiervoor naar verhouding aangepast."

Toelichting: voortschrijdende normstellingen worden ook nu al gemaakt. Met zeer onvoldoende resultaten. Het gaat om de evaluatie en de praktische conclusies die uit slechte resultaten getrokken worden.

Preadvies: negatief

Toelichting: natuurlijk moeten niet-gehaalde normen ingehaald worden. Of verhoging van heffingen en milieu-investeringen de meest effectieve maatregelen zijn voor die inhaaloperatie, is de vraag. Er zijn meer maatregelen mogelijk. Zie amendement 3.247a van het partijbestuur.

3.247a Partijbestuur (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 1

Toevoegen: "In het voorafgaande jaar niet-gehaalde normen moeten in de eerstvolgende jaren ingehaald worden."

Toelichting: om de doelstellingen m.b.t. vermindering van de vervuiling in het afgesproken jaar te realiseren zijn inhaalmanoeuvres nodig, wanneer de resultaten tegenvallen. In dat geval moeten er extra maatregelen worden genomen.

Preadvies: positief

Paragraaf 3, kernpunt 2

3.248 Afdeling Alkmaar (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 2

Schrappen: 1e zin: "Het vergunningenstelsel ... milieuvergunning."

Toelichting: per 1 maart 1993 is de Wet Milieubeheer in werking getreden. Deze voorziet o.a. in een integrale milieuvergunning. Aparte vergunningenstelsels voor o.a. luchtvervuiling, hinderwet, geluidhinder en afvalstoffen zijn hierdoor komen te vervallen. Het aparte vergunningenstelsel betreffende de verontreiniging van oppervlaktewateren is wel blijven bestaan, simpel gezegd omdat het ministerie van Verkeer en Waterstaat en de water- en zuiveringsschappen hun bevoegdheden op dit vlak niet wilden wijzigen. De voorgestelde tekst is inhoudelijk onjuist. Als men een nog integralere milieuvergunning wil, moet men voorstellen ook de WVO-vergunning (en evt. ook de gemeentelijke lozingsvergunning) in de milieuvergunning te integreren. Dit laatste stellen wij uitdrukkelijk niet voor, omdat dit strijdpunt bij de jarenlange procedure voorafgaand aan de totstandkoming van de Wet Milieubeheer (voorlopig) is verloren en het niet reëel is daar nu opnieuw veel tijd en energie in te steken.

Preadvies: positief

Toelichting: correct opgemerkt.

3.250 Afdeling Alkmaar (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 2

Toevoegen: 7e regel na "worden verboden.": "Het rijk bevordert de toepassing van de mogelijkheden om bij de milieuvergunning bedrijven voorschriften op te leggen voor het bevorderen van energiebesparing, waterbesparing, afvalpreventie en intern c.q. extern afvalhergebruik en het terugdringen van het autogebruik."

Toelichting: het rijk dient deze nieuwe mogelijkheden ruimhartig te bevorderen, omdat ze anders binnen de kortste keren juridisch sterk afgeperkt worden.

Preadvies: positief

Toelichting: inderdaad heeft de nieuwe wet Milieubeheer nieuwe mogelijkheden geschapen.

3.252 Afdeling Nijmegen (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 2

Toevoegen: 4e regel na "PVC, CFK's": "andere chloorprodukten, cadmium, lood".

Toelichting: chloor, cadmium en lood zijn typische voorbeelden van zware milieuverontreinigende stoffen die gemakkelijk binnen de termijn van een parlementaire periode verboden kunnen worden omdat er alternatieven voorhanden zijn dan wel verbeterd kunnen worden. Bovendien wordt chloor in Nederland slechts door één bedrijf gemaakt: AKZO.

Preadvies: negatief

Toelichting: we geven de voorkeur aan een iets haalbaarder alternatief, n.l. het verbieden van de CFK's en PVC's. Voor het overige stellen we voor het gebruik van chloor een groentax voor, zodat de ontwikkeling van alternatieven versneld ter hand wordt genomen.

Paragraaf 3, kernpunt 3

Geen amendementen.

Paragraaf 3, kernpunt 4

3.253 Afdeling Montfoort/Oudewater (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 4

Toevoegen: "Dit betekent dat er jaarlijks 600 miljoen ECU aan extra middelen voor milieubeleid in het Zuiden beschikbaar gesteld wordt na nauwkeurig overleg met de lokale bevolking."

Toelichting: er zijn feiten bekend dat internationaal beschikbaar gestelde middelen voor milieubeleid in het Zuiden in handen kwamen van b.v. grootgrondbezitters, commerciële bedrijven of lokale overheden die het ten eigen bate aanwendden en daardoor economische en sociale belangen van de (arme) plaatselijke bevolking ernstig schaadden of zelfs vernietigden.

Preadvies: negatief

Toelichting: te detaillistisch.

3.254 Afdeling Utrecht (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 4

Toevoegen: "Bij het verstrekken van onjuiste informatie kunnen, mits de opzet is aangetoond, sancties worden opgelegd."

Toelichting: belonen is leuker dan straffen en straffen is niet altijd goed, maar wat als bedrijven bewust verkeerde informatie over hun milieubelasting verstrekken? Het is raar, maar we achten enkele onder hen daartoe in staat...

Preadvies: negatief

Toelichting: door een milieu-audit kan onjuiste informatie boven water komen. Het programma voorziet hierin.

Paragraaf 3, kernpunt 5

Geen amendementen.

Paragraaf 3, kernpunt 6

3.255 Afdelingen Den Bosch-stad en Den Bosch-regio (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 6

Schrappen: "Zowel in Nederland als de EG wordt ten minste tien procent van het grondgebied natuur. Een deel van die tien procent komt tot stand door natuurontwikkeling op voormalige landbouwgronden."

Toelichting: het is niet reëel dit probleem per natie te willen oplossen. Wij zullen moeten accepteren dat er in de wereld, en dus ook in Europa, gebieden zijn met een hoger of een lager "natuurgehalte". Het is ten eerste moeilijk te bepalen waar de scheiding ligt tussen natuur en cultuur. Ten tweede zou deze 10%-norm dan met evenveel recht per gemeente kunnen worden opgelegd. Iedereen zal begrijpen dat het voor de ene gemeente veel moeilijker zou worden daaraan te voldoen dan de andere. Dit kan men ook voor landen stellen. Bovendien zou het aan die landen die nu nog meer dan 10% "natuur" hebben, de vrijheid geven deze natuur verder aan te tasten.

Preadvies: negatief

Toelichting: een ontwikkeling van een ecologische hoofdstructuur is niet haalbaar zonder een minimum aan natuurgebieden. De tekst van het programma staat toe dat landen meer dan die 10% tot ontwikkeling brengen. Aantasting van natuur wordt natuurlijk niet toegestaan.

3.258 Afdelingen Hengelo en Noordoostpolder (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 6

Toevoegen: achter eerste gedachtenstreepje: "Bij natuurbeheer en -ontwikkeling wordt gestreefd naar de soortenrijkdom en diversiteit die ons land vanouds rijk was."

Preadvies: positief

Toelichting: mee eens.

3.258a Afdelingen Hengelo en Noordoostpolder (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 6

Vervangen: achter het eerste gedachtenstreepje: "10%" door: "15%".

Toelichting Hengelo: op het moment is in Nederland 9% (ca. 300.000 ha) natuurgebied. In de tekst wordt gepleit voor een vergroting van het natuurgebied met slechts 1%. Nogal gering lijkt ons. GroenLinks kan volgens ons zeer goed pleiten voor een verhoging van 6%.

Toelichting Noordoostpolder: de ontwerp-tekst laat volkomen in het midden wat voor een soort "natuur" nu eigenlijk wordt nagestreefd. Dat zouden dus best weiden vol boterbloemen kunnen zijn, zo ver het oog reikt.

Preadvies: negatief

Toelichting: minimaal 10% sluit een hoger percentage niet uit. Per land in de EG kan het percentage wel verschillen en dat is ook gewenst gezien de lokaal verschillende situaties.

3.245 Afdeling Beuningen (B voor 3.261)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 6

Vervangen: laatste zin achter 1e gedachtenstreepje: "Een deel ... landbouwgronden" door: "In plaats van een scheiding van landbouw en natuur moet het streven zijn een integratie van landbouw en natuur. Landbouwers krijgen weer de functie van natuurbeheerders."

Toelichting: de huidige tendens is naar een steeds duurder wordend natuurbeheer en steeds intensievere landbouw op kleinere percelen. Een omhoog buiging is noodzakelijk naar een

vorm van landbouw die de natuur kan beheren, en die landbouwgrond laat aansluiten bij natuurgebieden.

Preadvies: positief

Toelichting: het partijbestuur is het eens met de indieners en wenst ook verweving i.p.v. scheiding. In de inleiding zal dit nadrukkelijker tot uiting gebracht worden.

3.256 Afdeling Loon op Zand/Sprang-Capelle (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 6

Schrappen: laatste gedachtenstreepje.

Toelichting: Onbegrijpelijk. Helemaal weg en herschrijven.

Preadvies: negatief

Toelichting: redactioneel.

3.257 Afdeling Wageningen (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 6

Wijzigen: 3e gedachtenstreepje verplaatsen naar hoofdstuk 8, paragraaf 5: "Wonen en ruimtelijke ordening".

Toelichting: deze alinea heeft meer betrekking op de kwaliteit van de samenleving dan op milieu.

Preadvies: negatief

Toelichting: redactioneel. Het partijbestuur stelt juist voor om een nieuwe paragraaf te maken, waarin kernpunt uit 6 paragraaf 3 en elementen uit hoofdstuk 8 worden samengebracht.

3.259 Afdeling Den Haag (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 6

Vervangen: eerste twee regels van laatste gedachtenstreepje: "afkondiging ... hout" door: "afkondiging van een verbod op het gebruik van niet-duurzaam hout".

Toelichting: niet moet er duurzaam gekapt worden, maar indien er gekapt wordt moet dit gebeuren op duurzame (dus herplante) bossen.

Preadvies: negatief

Toelichting: volgens de regels van de GATT is een verbod op het gebruik van niet-duurzaam hout niet mogelijk.

3.260 Afdeling Amsterdam-binnenstad (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 6

Vervangen: hele tekst. Of in ieder geval: eerste gedachtenstreepje.

Toelichting: staat onzin.

Preadvies: negatief

Toelichting: inderdaad is een redactionele verbetering wel op zijn plaats.

3.261 Afdeling Boskoop en partijbestuur (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 6

Toevoegen: "Er zal zowel voor de integratie van natuur in de landbouw en veehouderij als de uitbreiding van de oppervlakte 'puur natuur' beleid ontwikkeld moeten worden en meer geld op tafel moeten komen."

Toelichting: in het verkiezingsprogramma van GroenLinks mag een stellingname over deze punten niet ontbreken.

Preadvies: positief

Paragraaf 3, kernpunt 7

3.265 Afdeling Alkmaar (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 7

Vervangen: hele tekst door: "Dierenbescherming."

Dieren bezitten een eigen waarde die onafhankelijk is van hun nut of schadelijkheid voor de mens. Dieren hebben er daarom recht op dat met

hun belangen zorgvuldig rekening wordt gehouden en dat zij met respect worden behandeld. Dit heeft o.a. de volgende consequenties:

- extensivering en overschakeling op diervriendelijke systemen in de veehouderij;
- scherpe richtlijnen tegen het door middel van genetische manipulatie degenereren en degraderen van dieren. Het octrooieren van genetisch gemanipuleerd leven is onaanvaardbaar;
- een verbod op dierproeven, tenzij ze absoluut noodzakelijk zijn voor de volksgezondheid en er geen alternatieve onderzoeksmethoden ontwikkeld kunnen worden. De internationale uitwisseling van gegevens en alternatieven voor dierproeven worden bevorderd.

Naast soortenbescherming dienen de in het wild levende dieren ook als individu beschermd te worden. Dit houdt o.a. het volgende in:

- een verbod op plezierjagen en het tengeren van vissen bij wijze van sport;
- bij het optreden van onaanvaardbare schade door toedoen van dieren worden zoveel mogelijk de oorzaken bestreden, zoals het verdwijnen van oorspronkelijke fouragegebieden. Zo nodig worden alternatieve bestrijdings- en verjagingsmethoden ontwikkeld. Jacht wordt alleen bij hoge uitzondering in het uiterste geval toegestaan."

Toelichting: het onderwerp "dierenbescherming" verdient een apart onderdeel in ons verkiezingsprogramma en is hier goed op z'n plaats.

Preadvies: negatief

Toelichting: het dient toch nog een beetje een programma op hoofdlijnen te blijven en dit amendement gaat echt te veel in op (belangrijke) details. Sommige punten komen ook elders in het programma al aan bod.

3.264 Afdeling Groningenstad (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 7

Vervangen: 1e zin door: "In het wild levende zoogdieren zijn bezit van de gemeenschap en worden wettelijk beschermd. Jacht op deze dieren is alleen aanvaardbaar bij ernstige schade, indien andere middelen ter voorkoming van de schade hebben gefaald."

Toelichting: met deze tekst, die wat preciezer is, heeft het Platform Verantwoord Faunabeheer, waarin tientallen organisaties deelnemen, de politieke partijen benaderd.

Preadvies: negatief

Toelichting: oorspronkelijke tekst gaat verder, omdat dit amendement alleen spreekt over zoogdieren. Daarom stelt het partijbestuur voor om de huidige tekst te handhaven en 3.264a toe te voegen.

3.264a Partijbestuur (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 7

Toevoegen: 5e regel na "veiligheid van dijkten": "of aan flora of fauna".

Preadvies: positief

Toelichting: zie 3.264.

Paragraaf 3, kernpunt 8

3.267 Afdelingen Amsterdam-binnenstad, Amsterdam-Zuid en Gouda (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 8

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: Amsterdam-binnenstad: hier worden een onmogelijkheid en een onwenselijkheid gevraagd. Van appels en peren optellen is beleid nooit beter en altijd slechter geworden.

Toelichting Zuid en Gouda: het is mogelijk om de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling in cijfertjes te vangen, die je dan blijkbaar ook nog met elkaar op moet kunnen tellen en op een of andere schaal moet kunnen leggen. Het doel is duurzame ontwikkeling en dat heeft met de verandering van zoveel facetten in de maatschappij en het denken en handelen van de mens te maken, dat je met zoiets onmogelijks als een milieu-indicator niets opschiet, het versluiert misschien alleen maar. Ook een indicator voor biologische verscheidenheid is lastig. In de ecologie zijn er verschillende die allemaal hun tekortkomingen hebben. Waar ligt de grens van het gebied waar de indicator op slaat? Sommige gebieden die we in stand willen houden zijn nogal soort-arm maar wel uniek.

Preadvies: positief

Toelichting: partijbestuur deelt bij nader inzien de mening dat een onmogelijkheid niet tot wenselijkheid verheven kan worden.

3.270 Afdeling Hilversum (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 8

Vervangen: "indicator" door: "monitoring".

Toelichting: dat wordt waarschijnlijk bedoeld. Dan nog zou het goed zijn de term uit te leggen.

Preadvies: negatief

Toelichting: nee, wordt niet bedoeld.

Paragraaf 3, kernpunt 9

3.271 Werkgroep 50+ (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 9

Schrappen: 1e zin.

Toelichting: wij zijn voorstanders van "duurzame ontwikkeling". Maar VROM zou naast de M (en de ruimtelijke ordening) ook veel (meer) aandacht moeten geven aan Volkshuisvesting. De wooneisen van b.v. de ouderen mogen niet verwaarloosd worden. Wij vragen ons ook af, of volkshuisvesting niet beter bij een ander ministerie kan worden ondergebracht. Ook zijn sommigen van ons van mening dat het ministerie van Landbouw etc. beter kan verdwijnen.

Preadvies: negatief

Toelichting: partijbestuur steunt amendement 3.272.

3.272 Afdeling Bunnik (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 9

Vervangen: 1e tot 4e regel: "Het ministerie van VROM ... kabinet" door: "Alle ministeries krijgen als hoofddoel duurzame ontwikkeling. Het ministerie van VROM krijgt een veel zwaardere positie in het kabinet."

Preadvies: positief

Toelichting: betere tekst.

3.273 Afdeling Groningenstad (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: nieuw (na 9)

Toevoegen: "De overheid voert een actief regionaal beleid, waarbij onder andere de spreiding van economische activiteiten gestimuleerd wordt."

Toelichting: congestie en dure (milieuvriendelijke) investeringen enerzijds en leegloop en kapitaalvernietiging anderzijds moeten worden tegengegaan door een beleid gericht op spreiding naar b.v. Noord-Nederland.

Preadvies: positief

Toelichting: is een concrete invulling van gewenst regionaal beleid.

Paragraaf 3, kernpunt 10

3.274 Afdelingen Nijmegen en Den Haag (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 10

Schrappen: hele tekst.

Toelichting Nijmegen: het "ja, mits"-principe is aanvaardbaar indien onder "mits" maatregelen verplicht worden voor het behouden van de genetische variabiliteit en bepalingen worden opgenomen op het gebied van welzijn voor dieren. Het "nee, tenzij"-principe houdt onderzoeken tegen waarbij kennis vrijkomt die voor verschillende doeleinden kan worden gebruikt, zoals een milieuvriendelijke productie van b.v. medicijnen, reinigen van vervuilde grond met behulp van bacteriën, ontwikkelen van zout-, droogte- en ziekteresistente planten, die minder meststoffen en bestrijdingsmiddelen nodig hebben. Vasthouden aan het "nee, tenzij"-principe zal leiden tot een uittocht van bedrijven (en werkgelegenheid) naar het buitenland en daarmee de controle op de experimenten. Duitsland gaat in verband met deze problematiek haar regels voor experimenten met gentechnologie versoepelen. Angst en onwetendheid van de kiezers mogen geen reden zijn voor GroenLinks om vast te blijven houden aan het "nee, tenzij"-principe.

Toelichting Den Haag: er wordt bij de huidige tekst van een te conservatief en/of voorzichtig politiek standpunt uitgegaan. Het is niet zo dat de wetenschap zo ver is dat het beschreven plaats zal grijpen. Genemanipulatie staat o.i. de eerste decennia nog in de kinderschoenen. Van "mutatie" van intrinsieke waarden en van "octrooien" is vooralsnog geen sprake.

Preadvies: negatief

Toelichting: een mening over genetische manipulatie mag niet ontbreken in ons programma; schrappen is dus niet gewenst. Genetische manipulatie is de kinderschoenen allang ontgroeid. Op Europees niveau vindt er reeds een stevige discussie plaats over octrooien op genen. Een verdere aanscherping is eerder op zijn plaats dan een afzwakking van de tekst.

3.277 Afdelingen Wageningen en Leeuwarden/Leeuwarderadeel (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 10

Toevoegen: 7e regel na "moet onverkort gehanteerd worden": "dus geen genetische manipulatie ten behoeve van produktieverhoging, insecticide- of ziekteresistentieverhoging."

Toelichting: "nee, tenzij" is veel te vaag en zegt alleen ingewijden iets. Onze formulering geeft de invulling van dit gebied, zoals die algemeen gehanteerd wordt.

Preadvies: negatief

Toelichting: door op te sommen voor welke doeleinden genemanipulatie niet is toegestaan, lopen we het risico dat we de indruk wekken alle andere vormen wel toelaatbaar te achten. Het partijbestuur zou eerder een aanscherping dan een limitatieve opsomming willen opnemen. Dit vergt echter eerst een goede discussie en verdere studie.

Paragraaf 4, inleidende tekst

3.281 Afdeling Nijmegen (A)

Paragraaf: 4

Kernpunt: inleidende tekst

Vervangen: titel "Voorwaarden schepven voor maatschappelijke zelfregulering" door: "Sturen en voorwaarden scheppen voor zelfregulering".

Toelichting: beter in overeenstemming met het geheel van de tekst van 3 en de vastgestelde "Uitgangspunten van Groen-Linkse politiek" (een gestuurde economie met marktelementen, niet een markteconomie met beperkte regulering via prijzen en belastingen).

Preadvies: positief

Toelichting: dekt lading inderdaad beter.

3.282 Afdeling Groningenstad (B voor 3.286)

Paragraaf: 4

Kernpunt: inleidende tekst

Schrappen: 1e zin van 2e alinea: "Het proces ... worden."

Toelichting: wat zou het mooi zijn als het bedrijfsleven deze ecologische modernisering zelf zou dragen? Maar wat een illusies leven er toch binnen GroenLinks! Het bedrijfsleven bestaat om zoveel mogelijk winst te maken onder concurrentieverhoudingen en wil blijven voortbestaan. Het milieubeleid is hieraan ondergeschikt. Pas in een duurzame kringloopeconomie, waarin deze logica en groeidwang van het huidige systeem zijn weggehaald, zal dit mogelijk zijn. Overigens, in de landbouw is slechts 0,5% van de bedrijven omgeschakeld. De rest wacht op ander overheidsbeleid.

Preadvies: negatief

Toelichting: redactioneel.

3.283 Afdeling Nijmegen (A)

Paragraaf: 4

Kernpunt: inleidende tekst

Vervangen: 1e zin door: "De overheid heeft in het milieubeleid een centrale rol: zij stelt de doelen vast en stuurt door overheidsinvesteringen en sectorbeleid, zij scheidt de voorwaarden en controleert de naleving."

Toelichting: beter in overeenstemming met het geheel van de tekst van 3 en de vastgestelde "Uitgangspunten van GroenLinkse politiek" (een gestuurde economie met marktelementen, niet een markteconomie met beperkte regulering via prijzen en belastingen).

Preadvies: positief

Toelichting: redactioneel.

3.284 Afdeling Nijmegen (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: inleidende tekst

Toevoegen: 19e regel na "Het proces van ecologische modernisering zal": "mede".

Toelichting: beter in overeenstemming met het geheel van de tekst van 3 en de vastgestelde "Uitgangspunten van Groen-Linkse politiek" (een gestuurde economie met marktelementen, niet een markteconomie met beperkte regulering via prijzen en belastingen).

Preadvies: positief

Toelichting: redactioneel.

Paragraaf 4, kernpunt 1

3.285 Afdeling Loon op Zand/Sprang-Capelle (A)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 1

Vervangen: 2e regel: "aan derden" door: "aan de milieucaccountant".

Toelichting: Immers: wie zijn die "derden"?

Preadvies: negatief

Toelichting: redactioneel.

3.286 Afdeling Nijmegen (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 1

Vervangen: hele tekst door: "Alle bedrijven krijgen de plicht om aan derden (b.v. het RIVM) informatie te geven over de samenstelling van elk produkt. Steekproefsgewijs wordt de juistheid van de informatie gecontro-

leerd. Op valse voorlichting of overschrijving van wettelijke normen staan sancties, met als uiterste middel een verbod op een bepaald produkt. Maatschappelijke organisaties krijgen toegang tot de informatie. Deze informatieplicht voor bedrijven is een belangrijke voorwaarde voor meer zeggenschap van burgers in productieprocessen."

Toelichting: de informatieplicht mag o.i. best nog wat aangescherpt worden.

Preadvies: negatief

Toelichting: redactioneel.

Paragraaf 4, kernpunt 2

3.287 Partijbestuur (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 2

Vervangen: hele tekst door: "In het kader van de openbaarheid van milieugegevens worden bedrijven verplicht tot het opstellen van een milieujaarverslag. Het milieujaarverslag is een verplichte voorwaarde voor een vergunning en moet door een milieucaccountant worden goedgekeurd. Wanneer de vergunningverlener twijfelt aan de juistheid van het milieujaarverslag, volgt een milieu-audit door een onafhankelijke instantie. Een systeem van milieuaansprakelijkheid en verplichte verzekering, alsmede een milieu-schadefonds worden ingevoerd."

Preadvies: positief

Toelichting: deze extra middelen van beleid zijn een waardevolle aanvulling. De tekst over "milieu-audit" is correcter dan de oorspronkelijke tekst.

3.288 Afdeling Nijmegen (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: nieuw (na 1)

Toevoegen: "De informatie die aldus beschikbaar komt, wordt door het RIVM in samenwerking met milieu- en consumentenorganisaties gebruikt om burgers begrijpelijke voorlichting te geven in brochures per productsector. De merknamen van producten worden vermeld en zij worden globaal gerangschikt naar milieuvriendelijkheid. Daarnaast blijft VROM een goed systeem van keurmerken nastreven, want keurmerken zijn uiteindelijk voor de winkelende consument het duidelijkst. Milieu- en consumentenorganisaties krijgen zeggenschap bij het toekennen daarvan."

Toelichting: keurmerken zijn een tergend moeizaam en omstreken systeem. Tot er een goed systeem is, moet er andere informatie beschikbaar zijn voor burgers, b.v. in bibliotheken: burgers willen ook nu weten welk merk verf/wasmiddelen/aardappelen etc. zij het beste kunnen kopen. De overheid heeft de plicht burgers te beschermen (en hen de mogelijkheid te geven zichzelf te beschermen) tegen bedrijven die rotzooi willen verkopen.

Preadvies: negatief

Toelichting: de tekst voegt geen hoofdpunten toe.

Paragraaf 4, kernpunt 3

3.289 Afdeling Loon op Zand/Sprang-Capelle (A)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 3

Vervangen: 4e regel "ingevoerd" door: "verder uitgebouwd". *Vervangen:* laatste twee regels: "zeggenschap bij het toekennen daarvan" door: "adviesrecht bij de totstandkoming daarvan".

Toelichting: Keurmerken zijn er reeds.

Preadvies: positief

Toelichting: redactioneel.

Paragraaf 4, kernpunt 4

3.290 Afdeling Beuningen (A)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 4

Vervangen: 1e zin door: "Er worden meer gelden beschikbaar gesteld voor natuur- en milieuprojecten van burgers en maatschappelijke organisaties via eenvoudige procedures."

Preadvies: positief

Toelichting: mee eens.

Paragraaf 4, kernpunt 5

3.280 Afdelingen Den Boschstad en Den Bosch-regio (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: nieuw (na 5)

Toevoegen: "Bijscholing Agenda 21.

Personen en instanties die betrokken zijn bij de implementatie van duurzame ontwikkeling en de uitwerking van "Agenda 21" moeten op korte termijn in de gelegenheid worden gesteld zich bij te scholen op het gebied van duurzame ontwikkeling en de daarmee gepaard gaande culturele heroriëntatie."

Toelichting: een duurzame leefstijl moet een vanzelfsprekend onderdeel worden van ons dagelijks bestaan. Voor een goede en snelle (re)implementatie van duurzame ontwikkeling en de uitwerking van "Agenda 21" in allerlei sectoren van de samenleving, is een bijscholing van de vele organisaties en personen die betrokken zijn bij die implementatie een must, omdat velen zich er vaak nog niet van bewust zijn hoezeer hun huidige werk- en denkwijze bijdraagt aan het nog verder versterken van niet-duurzame producties- en consumptiepatronen. Hierbij valt o.a. te denken aan: politici, ambtenaren, leerkrachten en medewerkers van (overheids)bedrijven en instellingen.

Preadvies: negatief

Toelichting: op zich heel erg waar dat door scholing en voorlichting veel gedaan moet worden aan een culturele heroriëntatie en niet in de laatste plaats binnen politieke partijen. Evenwel geen punt om op te nemen als een kernpunt van overheidsbeleid.

3.292 Afdeling Beuningen (B voor 3.292a)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 5

Toevoegen: "De opdrachtgever voor de milieu-effectrapportage moet onafhankelijk zijn (de overheid) in plaats van belanghebbend (de partij die het project wil realiseren). Er worden voor de MER's zwaardere maatstaven opgesteld ten aanzien van het milieu."

Preadvies: negatief

Toelichting: het partijbestuur stelt een alternatieve tekst voor: 3.292a.

3.292a Partijbestuur (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 5

Vervangen: hele tekst door: "Zowel in Nederland als in de EG wordt het aantal activiteiten waarvan vooraf een milieu-effectrapportage moet worden gemaakt uitgebreid. Bovendien moet het niet uitvoeren van een activiteit (de zogenaamde nulvariant) als mogelijke ontwikkeling in de milieu-effectrapportage serieus in ogenschouwen worden."

Preadvies: positief

Toelichting: tekst biedt een ruimer scala aan mogelijkheden voor het instrument milieu-effectrapportage dan 3.292.

3.293 Afdeling Nijmegen (B voor 3.292a)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 5

Vervangen: hele tekst door: "Zowel in de EG als in Nederland komt er een verplichte milieu-effectrapportage. Daarbij moet het ook mogelijk worden de uitvoering van een activiteit (b.v. de start of uitbreiding van een bedrijf) bij zwaarwegende milieurenden achterwege te laten."

Toelichting: wat concreter (en minder jargon) graag!

Preadvies: negatief

Toelichting: het partijbestuur stelt een alternatieve tekst 3.292a voor, gebaseerd op 3.292, 3.293 en 3.294.

3.294 Afdelingen Nijmegen, Gouda en Hengelo (B voor 3.292a)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 5

Vervangen: 3e-4e regel: "waarbij ook de ... wordt" door: "die betrekking heeft op meer activiteiten dan in de huidige Nederlandse wetgeving het geval is."

Toelichting: nulopties maken volgens internationale normen deel uit van een MER. Het verbieden van schadelijke activiteiten gebeurt door geen vergunning te verlenen. Dat kan ook nu al.

Toelichting Gouda: de milieu-effectrapportage is in Nederland al ingevoerd.

Preadvies: negatief

Toelichting: het partijbestuur stelt een alternatieve tekst 3.292a voor, gebaseerd op 3.292, 3.293 en 3.294.

Paragraaf 4, kernpunt 6

3.296 Vrouwenoverleg (A)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 6

Vervangen: "milieudoelstellingen" door: "milieu- en verkeersdoelstellingen".

Toelichting: vervoersmanagement in bedrijven dient milieuvriendelijk woon/werkverkeer, waaronder ketenverplaatsingen, van het personeel tot uitgangspunt te nemen.

Preadvies: negatief

Toelichting: mobiliteit is een onderdeel van die milieudoelstellingen en het hier expliciet apart vermelden kan de indruk wekken dat het elders niet zo opgevat moet worden.

3.297 Vrouwenoverleg (A)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 6

Toevoegen: "Emancipatie geldt daarbij als dwingende voorwaarde."

Toelichting: bij elk milieuplan moeten de beoogde effecten vergeleken worden met emancipatiedoelstellingen; strijdigheid dient vermeden te worden. Verder moet bij nieuw te schepen werkgelegenheid door het in dit hoofdstuk voorgestelde milieubeleid (zoals recycling-, reparatie- en afvalverwerkingsbedrijfsjes) positieve actie voor vrouwen; migranten en gehandicapten uitgangspunt te zijn.

Preadvies: positief

Toelichting: met enige creativiteit moet deze voorwaarde inderdaad haalbaar kunnen zijn.

3.298 Afdeling Groningenstad (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 6

Toevoegen: 6e regel: na "realiseren": "De overheid bevordert de conversie van bedrijven door dwingende maatregelen en het instellen van een conversiefonds. Dit fonds is bedoeld om tijdelijk ondersteuning te geven aan bedrijven die moeten omschakelen in verband met de belangen van de Derde Wereld, Oost-Europa, ontwapening en milieudoelstellingen."

Toelichting: het lijkt ons zinvol ook instrumenten aan te geven waarmee de GroenLinks-doelstellingen bij een duurzaamheidsstrategie gerealiseerd kunnen worden.

Preadvies: negatief

Toelichting: we hebben reeds een Fonds voor Duurzame Ontwikkeling, dat voor dit doel is ingesteld.

Paragraaf 4, kernpunt 7

Geen amendementen.

Paragraaf 4, kernpunt 8

3.299 Afdeling Wageningen (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 8

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: wij zijn geen groot aanhanger van convenanten, maar enige medewerking van bedrijven voor een nieuw beleid is noodzakelijk (en mogelijk). Het milieubeleid kan niet slechts op dwang gebaseerd zijn.

Preadvies: negatief

Toelichting: wijziging van ondergeschikt punt; tekst is reeds zorgvuldig en afgewogen genoeg, gezien de tegenstrijdige amendementen.

3.300 Afdeling Deventer (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 8

Vervangen: hele tekst door: "Er worden geen convenanten gesloten. Wetten dienen zo geformuleerd te zijn dat convenanten overbodig worden."

Preadvies: negatief

Toelichting: dit amendement ontnemt de overheid de mogelijkheid ook zaken niet-wettelijk te regelen. Elk middel in de strijd tegen milieuvuiling is wenselijk. Het partijbestuur geeft reeds aan dat convenanten aanvullend op wetgeving en tijdelijk van karakter zijn.

3.278 Afdeling Rotterdam (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: nieuw (na 8)

Toevoegen: "Kapitalistische markteconomie en milieu."

Door een inkomensbeleid dat gericht is op nivellering en het aan ecologische normen toetsen van het nationale inkomen, wordt vermogensaccumulatie in het algemeen, en de scheve verdeling ervan in het bijzonder, teruggedrongen. De investeringsbehoefte wordt zo geremd, een eenzijdig op materiële consumptiegroei gerichte sturing van de technologische ontwikkeling tegengegaan en luxe consumptie teruggedrongen. Een drastische verhoging van de vermogensbelasting maakt vermogensopbouw minder aantrekkelijk en geeft belastinginkomsten die onder meer voor milieudoelinden gebruikt kunnen worden.

Toelichting: als we kiezen voor een "gestuurde economie met marktelementen" (uitgesproken door het tweede GroenLinks-congres), dan moeten we de voor het milieu noodzakelijke veranderingen in sturing van het economische systeem niet louter neer laten komen op initiatieven van individuele burgers (als consument of anderszins) en maatschappelijke organisaties, en op de regulerende werking van de groentax en lastenverschuivingen op het marktmechanisme. We moeten daarnaast bereid zijn in te grijpen in de randvoorwaarden en fundamentele processen die de huidige, ecologisch en sociaal ongewenste kapitalistische markteconomie in stand houden. Het streven naar groei van vermogen bij particulieren is een van de drijvende krachten achter het kapitalisme. Het is een illusie te veronderstellen dat in de behoefte aan renderende investeringen bij vermogenden geheel voorzien kan worden middels

eggingen die zowel "groen" als sociaal verantwoord zijn. Investeringsmogelijkheden die aan deze eisen voldoen en voor beleggers aantrekkelijk zijn ten aanzien van rendement en risico, zullen maar beperkt voorhanden zijn.

Preadvies: negatief

Toelichting: het amendement voegt te weinig toe en is eerder een zeer beknopte samenvatting van een essay. Bovendien is het partijbestuur van mening dat de vermogensbelasting niet op deze wijze aan milieubeleid en milieueffingen gekoppeld moet worden.

Paragraaf 4, nieuwe kernpunten

3.302 Afdeling Bunnik (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Onderzoek moet zich nog meer richten op de vraag welke stimulansen leiden tot milieuvriendelijk gedrag van consumenten. Volgens kunnen deze stimulansen in het beleid worden ingebouwd."

Toelichting: het ontwerp-programma heeft veel aandacht voor de rol van de producenten en weinig voor de rol van consumenten. Op de eisen van de consumenten richten zich de producenten.

Preadvies: positief

Toelichting: goed om ook op het terrein van het onderzoek meer aandacht te besteden aan mentaliteitsverandering en wat minder aan de technische aspecten van milieu- en natuurbeleid.

3.303 Afdeling Loon op Zand/Sprang-Capelle (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Naast de SER komt er een adviesorgaan dat op het gebied van milieuaspecten adviseert."

Preadvies: negatief

Toelichting: het RIVM vervult al de rol van adviseur. Een apart adviesorgaan is voorlopig niet nodig.

3.304 Afdeling Purmerend (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "In het basis- en voortgezet onderwijs wordt ruime aandacht besteed in het lesprogramma aan milieuzaken."

Toelichting: met milieueducatie kan niet vroeg genoeg begonnen worden.

Preadvies: positief

Toelichting: ppnemen in het hoofdstuk over onderwijs.

3.301 Afdeling Rotterdam (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Bedrijven die het milieubeleid tegenwerken dienen onteigend te worden, zodat de overheid (en daarmee de gekozen vertegenwoordigende lichamen) verantwoordelijk wordt voor de wijze waarop ze hun activiteiten kunnen voortzetten."

Toelichting: zonder sanctie van onteigening blijkt de overheid steeds weer machteloos te staan tegenover milieuverontreinigers. Het is een onmisbaar middel om bedrijven te dwingen zich te houden aan de door de gemeenschap democratisch gestelde eisen. Deze eis werd al eerder opgenomen in het program van onze Vlaamse zusterpartij Agalev.

Preadvies: negatief

Toelichting: onteigening en voortzetting van een bedrijf als staatsbedrijf is geen passende oplossing. Sluiting van een bedrijf is het zwaarste middel dat we kennen. Onteigening leidt tot ongekend lange en dure procedures in Nederland. Tegen de tijd dat zo'n proce-

dure is afgerond, is een mogelijke milieuramp reeds een feit.

3.305 Afdeling Nijmegen (B voor 3.301)

Paragraaf: 4

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Bedrijven die het milieubeleid tegenwerken dienen onteigend te worden, zodat de overheid verantwoordelijk wordt voor de wijze waarop ze hun activiteiten voortzetten."

Toelichting: laten we dit punt opnemen in navolging van onze Vlaamse broeders en zusters in Agalev. Bedrijven die er met de pet naar gooien moeten een zware ultieme dreiging boven hun hoofd hebben hangen.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 3.301.

Hoofdstuk 4: arbeid en sociale zekerheid

Paragraaf 1, inleidende tekst

4.1 Afdeling Nijmegen (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: inleidende tekst

Toevoegen: 5e regel van 3e alinea na "deeltijdbanen": "(bijvoorbeeld het wettelijk recht op vermindering van de weektaak)".

Toelichting: dit is op het vorige congres aangenomen.

Preadvies: positief

Toelichting: verbetering, sluit aan bij wetsvoorstel van GroenLinks voor wettelijk recht op deeltijdarbeid.

4.2 Afdeling Zwolle (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: inleidende tekst

Vervangen: titel "Herverdeling van arbeid" door: "Herverdeling van arbeid en inkomen".

Preadvies: negatief

Toelichting: het gaat hier juist om de herverdeling van arbeid. Herverdeling van inkomen komt expliciet in hoofdstuk 6 aan de orde.

Paragraaf 1, kernpunt 1

4.2a Partijbestuur (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Vervangen: 2e zin ("In overleg .... tot stand:") door: "Sociale partners spelen een grote rol bij het bepalen onder welke voorwaarden atv tot stand komt. De ideale voorwaarden voor atv worden hieronder geschetst".

Schrappen: in alle streepjes die volgen telkens het woord "alleen".

Preadvies: positief

Toelichting: veel indieners zijn ervan uitgegaan dat in dit kernpunt allemaal voorwaarden voor atv worden opgesomd. De tekst geeft daartoe ook alle aanleiding. Dit is echter niet onze bedoeling geweest. Geprobeerd is te schetsen wat de ideale omstandigheden zijn waaronder atv zou moeten worden ingevoerd. We hopen dat bovenstaande tekstwijziging mensen ertoe beweegt hun amendement in te trekken.

4.6 Afdeling Amsterdam-Zuid (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Schrappen: tekst tweede gedachtenstreepje.

Toelichting: de stelligheid waarmee zaken als alleen realistisch, attractief, interessant of uitvoerbaar worden geschetst, is problematisch. Deze tekst kan bovendien verdwijnen omdat bij 4.1.2 aangegeven wordt, dat samenwerking met werkgevers en vakbeweging over arbeidstijdverkorting nodig is.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 4.2a partijbestuur.

4.7 Afdelingen Rotterdam, Amsterdam-Zuid en Amsterdam-De Pijp (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Schrappen: tekst derde gedachtenstreepje.

Toelichting Rotterdam: 1. Het is niet verstandig om voorwaarden te noemen waaronder solidariteit gevraagd mag worden. Bovendien is de term "solidariteitsoffer" ongelukkig. 2. Het is overbodig om in een verkiezingsprogramma voorwaarden voor arbeidstijdverkorting op te sommen waarvan we denken dat werkgevers ze zullen gaan stellen. 3. Het is voorbarig om aandacht te vestigen op bijzondere omstandigheden in bedrijfstakken die een regeling voor arbeidstijdverkorting kunnen compliceren, en hieraan te verbinden dat een algehele, centraal opgelegde arbeidstijdverkorting zo mogelijk vermeden moet worden.

Toelichting Amsterdam-Zuid: zie 4.6.

Toelichting De Pijp: wij achten het voor GroenLinks niet opportuun mogelijke problemen van ondernemers met atv op te lossen. Het lijkt ons een kwestie van onderhandelingen tussen sociale partners.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 4.2a partijbestuur.

4.8 Afdelingen Rotterdam, Nijmegen en Amsterdam-Zuid en Vakbondsgroep (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Schrappen: tekst vierde gedachtenstreepje.

Toelichting Nijmegen: o.i. zijn kernpunten geen kernpunten meer als je al allerlei misen en maren inbouwt. Bovendien zou niet zozeer rekening gehouden moeten worden met de bedrijfstak, als wel met de grootte van bedrijven. Invoering van adv bij een klein bedrijf is ingewikkelder dan invoering bij een middelgroot of groot bedrijf (en levert minder snel banen op).

Toelichting Rotterdam: zie 4.7.

Toelichting Vakbondsgroep: huidige minimumloon moet voor 32 uur gelden. Tekst niet te vaag en te algemeen houden.

Toelichting Amsterdam-Zuid: zie 4.6.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 4.2a partijbestuur.

4.9 Afdelingen Nijmegen, Amsterdam-Zuid en Utrecht, Vakbondsgroep (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Schrappen: tekst vijfde gedachtenstreepje.

Toelichting Nijmegen en Utrecht: achter het solidariteitsoffer lijkt de gedachte schuil te gaan dat inleveren van loon onvermijdelijk is bij (drastische) arbeidstijdverkorting. Een expliciete verantwoording van deze opvatting ontbreekt in de tekst. Blijkbaar wordt uitgegaan van de common-sense-opvatting dat wie minder werkt, ook minder hoort te verdienen. In de tekst wordt volledig voorbijgegaan aan het feit dat in tal van economische sectoren de afgelopen periode forse produktiviteitsstijgingen hebben plaatsgevonden en dat de mogelijkheden van verdere stijgingen bij lange na niet uitgeput zijn. Met name een grotere participatie van de werknemers in de organisatie van het arbeidsproces biedt in dit opzicht vele kansen; de arbeids-sociologische literatuur biedt wat dat aangaat een rijk scala aan voorbeelden. Een grotere invloed van werknemers op het arbeidsproces is niet alleen wenselijk vanuit het oogpunt van produktiviteitsstijging, maar eveneens van belang voor een

effectieve controle op herbezetting van arbeidsplaatsen bij arbeidstijdverkorting. Kortom: de kosten van arbeidstijdverkorting worden terugverdiend door verhoging van de arbeidsproductiviteit. Wie van cijfers houdt: een redelijk substantiële invloed van werknemers op het arbeidsproces en op de arbeidsvoorwaarden kan al snel leiden tot een produktiviteitsverhoging van 15%.

Toelichting Vakbondsgroep: zie 4.8.

Toelichting Amsterdam-Zuid: zie 4.6.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie deels toelichting bij 4.2a partijbestuur. Bovendien willen wij inlevering van loon voor bovenmodale inkomens absoluut niet uitsluiten. Wij denken dat atv een goed instrument kan zijn om inkomens te herverdelen. Het element van de koopkrachtgarantie voor de minima wordt door ons gedeeld en met 4.36 Amsterdam-Oud-West e.a. overgenomen.

4.14 Afdelingen Delft en Den Haag, werkgroep Sociale Zekerheid (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Vervangen: hele tekst door: "Arbeidsduurverkorting moet leiden tot een norm-werkweek van 32 uur in 1998, teneinde een betere verdeling van betaalde en onbetaalde arbeid te realiseren en de mogelijkheden te creëren voor meer zorgzelfstandigheid. Indien noodzakelijk worden hiertoe, ter ondersteuning van de positie van de vakbeweging bij de cao-onderhandelingen, wettelijke maatregelen getroffen. Verkorting van de werkweek is tevens een essentieel onderdeel van een actief arbeidsmarktbeleid en een noodzakelijke voorwaarde voor invoering van het nieuwe stelsel van sociale zekerheid. Op termijn moet er gestreefd worden naar een verdere verlaging van de arbeidsduur per week. De koopkracht van de minimumloners moet op peil blijven. Er moet een wettelijk erkend recht op deeltijdarbeid komen. Het is belangrijk dat werknemers die korter willen werken bij hun werkgever dit kunnen afdwingen. Daarnaast dienen meer mogelijkheden te worden geschapen voor flexibele pensioering/deeltijd-vut. Gekozen wordt voor maatregelen die het verkorten van de werkweek aantrekkelijk maken. De precieze vorm kan per bedrijf, bedrijfstak, of instelling verschillen. Indien dit niet tot resultaten leidt, wordt dwingende regelgeving niet uitgesloten. De overheid dient bij arbeidsduurverkorting het voortouw te nemen.

Toelichting: dit zijn de punten 3.3.2 en 3.3.3. van de resolutie sociale zekerheid, aangenomen op het vorige congres. Hierin wordt het wettelijk recht op deeltijdarbeid en de koopkrachtgarantie voor minimumloners genoemd en wordt in zijn algemeenheid de arbeidsduurverkorting minder vrijblijvend benaderd. Bovendien vinden we de term "solidariteitsoffer" in de concept-tekst misplaatst. Bij herverdeling van arbeid en inkomen is dit geen offer, maar een zaak van sociale rechtvaardigheid.

Preadvies: negatief

Toelichting: wanneer het voorwaardelijke karakter van de oorspronkelijke tekst verandert (zie 4.2a partijbestuur), dan wordt o.i. een aantrekkelijk beeld van atv geschetst. We vinden dit wervender dan de tekst van de resolutie sociale zekerheid. De nu bestaande tekst is overigens niet in

tegenspraak met deze resolutie. Het element van de koopkrachtgarantie voor de minima wordt door ons gedeeld en met 4.36 Amsterdam-Oud-West e.a. overgenomen.

4.15 Werkgroep 50+ (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Vervangen: hele tekst door: "Meer banen voor meer mensen wordt mogelijk bij drastische arbeidstijdverkorting. Als eerste stap naar herverdeling van betaald werk wordt een 32-urige werkweek ingevoerd."

Toelichting: de stelligheid waarmee zaken als "alleen realistisch", "attractief", "interessant" of "uitvoerbaar" worden geschetst is problematisch. Deze tekst kan bovendien verdwijnen, omdat bij 4.1.2 aangegeven wordt, dat voor herverdeling van arbeid samenwerking met werkgevers en vakbeweging nodig is.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 4.2a partijbestuur.

4.20 Afdelingen Amsterdam-Oud-West en Nijmegen, Guido den Broeder, Han Cools, Marie Goormachtigh, Daan de Leeuw, Benji de Levi, Dave Klein, Wim Koopmans, Wolfgang Röhlke, Marijke Sedney, Theo Smits, Kea Tijdens, Geert-Jan Bramer, Eric Drissen, Frank Köhler, Anneke van Leeuwen en Arthur Boelsma (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Vervangen: derde gedachtenstreepje door: "Arbeidstijdverkorting kan eventueel voor werkgevers attractief worden gemaakt door verlenging van de bedrijfstijd en/of het flexibel maken van arbeidstijden toe te staan. Dit mag echter niet leiden tot situaties waarbij het sociaal functioneren, de sociale zekerheid of de gezondheid van werknemers in gevaar is. Iedereen heeft recht op ten minste twee aaneengesloten vrije dagen per week en op werkdagen die niet langer duren dan acht uur."

Toelichting: dit zal niet in alle gevallen noodzakelijk zijn of verschil uitmaken.

Preadvies: positief

Toelichting: zie toelichting bij 4.18 Utrecht e.a.

4.21 Afdeling Beuningen (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Vervangen: vierde gedachtenstreepje door: "Arbeidstijdverkorting is een recht voor iedereen. Daarom is een algehele centraal opgelegde arbeidstijdverkorting gewenst voor iedere bedrijfstak."

Toelichting: evenals de destijds ingevoerde 40-urige werkweek dient de keuze voor een hernieuwde arbeidstijdverkorting gebaseerd te zijn op een algehele en centrale afspraak. Dit is noodzakelijk om concreet tegemoet te komen aan een herverdeling van betaalde arbeid en zorgarbeid voor iedereen. Het is aan de bedrijfstakken zelf om vervolgens binnen deze marge naar creatieve oplossingen te zoeken.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit gaat lijnrecht in tegen de resolutie sociale zekerheid. Wij vinden dat de indieners te makkelijk doen over invoering van atv. Wie oog

heeft voor de grote verschillen per bedrijfstak, legt geen atv-dictaat op.

4.26 Afdelingen Amsterdam-Westerpark, Groesbeek en Bunnik (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Toevoegen: aan 1e zin: "in het perspectief van verdere arbeidsduurverkorting."

Toelichting Amsterdam-Westerpark: verlaging naar 32 uur is niet genoeg, vanuit het perspectief van de herverdeling van zorgarbeid en betaalde arbeid.

Toelichting Bunnik: op lange termijn zal een 32-urige werkweek nooit genoeg kunnen zijn om iedereen aan werk te helpen. Daarbij komt dat ook herverdeling van de huishoudelijke arbeid niet zal lukken als mannen in de gelegenheid blijven om "moe van de baas thuis te komen".

Preadvies: positief

Toelichting: een terechte aanvulling.

4.34 Afdeling Deventer (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1 en 2

Schrappen: de eerste twee zinnen ("Er wordt ... tot stand:") en de teksten achter het derde en vierde gedachtenstreepje van kernpunt 1. *Vervangen:* hele tekst kernpunt 2 door: "GroenLinks kiest voor een algehele, centraal opgelegde arbeidstijdverkorting. De wettelijke werkweek wordt van 40 uur in 32 uur gewijzigd. Dit in combinatie met de invoering van een wettelijk recht op deeltijdarbeid."

Toelichting: met de concept-tekst is iets merkwaardigs aan de hand. Enerzijds wordt gesteld dat er een 32-urige werkweek moet worden ingevoerd, anderzijds wordt het volslagen aan de markt, oftewel aan de werkgevers en de vakbonden, overgelaten om de 32-urenweek daadwerkelijk in te voeren. Het resultaat van een dergelijke exercitie is geleet op de ervaringen van de afgelopen jaren bekend: er zal geen 32-urige werkweek worden ingevoerd. Het lijkt ons daarom verstandiger de 32-urige werkweek centraal op te leggen. De combinatie met het wettelijk recht op deeltijdarbeid - vergelijk ook het initiatiefvoorstel van de Tweede-Kamerfractie - lijkt ons verder vanzelfsprekend toe.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 4.24. Bovenstaand amendement gaat overigens lijnrecht tegen de resolutie sociale zekerheid in.

4.3 Afdeling Deventer (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Schrappen: achter eerste gedachtenstreepje: "bij voorkeur".

Toelichting: atv in kleine stappen is dermate contraproductief wat betreft de zo noodzakelijke herbezetting, dat deze dient te worden uitgesloten.

Preadvies: negatief

Toelichting: wij delen de alles-of-niets-opstelling van de indieners niet.

4.4 Afdelingen Nijmegen, Rotterdam en Utrecht (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Schrappen: achter tweede gedachtenstreepje: 2e zin ("Alleen ... worden").

Toelichting: de te schrappen tekst stelt een groot aantal beperkende voorwaarden aan arbeidstijdverkorting, waardoor de kans dat die er komt alleen maar kleiner wordt. Aanpassing van bedrijfstijd kan misschien onvermijdelijk zijn, maar is niet typisch een door ons te stellen voorwaarde. Herbezetting van arbeidsplaatsen is mooi, maar lukt niet in een krimp-economie. En de voorgestelde afwijzing van centrale maatregelen betekent dat we afzien van het wettelijk garanderen van een door de vakbeweging bereikte arbeidstijdverkorting, zoals eerder de achturedag.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 4.2a partijbestuur.

4.18 Afdelingen Utrecht en Nijmegen (B voor 4.20)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Vervangen: 2e zin van derde gedachtenstreepje ("Uitsluitend ... realistisch") door: "Als hiermee rekening wordt gehouden, is arbeidstijdverkorting 'in grote stappen' realistisch. Bij flexibilisering van de arbeidstijden moet wel gewaakt worden over de gezondheid en de mogelijkheid tot sociaal verkeer van de werknemers. Het is van groot belang dat nachtarbeid niet toeneemt. Zaterdag en zondag blijven in principe collectieve vrije dagen."

Toelichting: als we niet oppassen is elke dag weer een werkdag en wordt het ritme van het leven bepaald door het ritme van het werk. Dat kan niet de bedoeling zijn van flexibilisering.

Preadvies: negatief

Toelichting: wij delen bezorgdheid van indieners dat flexibilisering te ver door kan schieten. De zaterdag en zondag sowieso uitsluiten gaat ons echter te ver. Wij nemen daarom 4.20 over.

4.19 Guido den Broeder, Marie Goormachtigh, Dave Klein, Wim Koopmans, Wolfgang Röhlke, Marijke Sedney, Theo Smits, Kea Tijdens, Daan de Leeuw, Kees Vendrik, Eric Drissen, Kees Witteman, Farnk Köhler, Anneke van Leeuwen, Arthur Boelsma en Marina Meijer (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Vervangen: 1e zin door: "De norm voor een volledige arbeidsweek wordt 32 uur."

Toelichting: dit kan meteen worden ingevoerd (vooral belangrijk voor de sociale-zekerheidswetgeving) en is als kernpunt nauwelijks minder krachtig. Daarentegen klinkt de huidige tekst nogal utopisch. Als we in 1998 op 36 uur zitten voor de gemiddelde cao, mogen we onze handen dichtknijpen. Toch zullen we vechten voor korter.

Preadvies: positief

Toelichting: redactionele verbetering.

4.24 Afdeling Nijmegen (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Vervangen: laatste zin van vierde gedachtenstreepje ("Daarom ... worden") door: "De vorm waarin de 32-urige werkweek gestalte krijgt, kan dan aangepast worden aan de eisen die elke specifieke werksoort stelt. Welke vorm de 32-urige werkweek ook krijgt, uitgangspunt daarbij blijft dat de 32-urige werkweek geldt voor iedereen."

Toelichting: met name werkgevers zijn er sterk in erop te wijzen dat sommige soorten werk niet voor arbeidstijdverkorting in aanmerking komen. Dit vloeit voort uit hun weigerachtigheid de organisatie van het werk bij arbeidstijdverkorting te veranderen. Bij recente arbeidstijdverkortingen is het werk op veel plaatsen niet veranderd, waardoor mensen na een arv-dag tegen hun eigen achterstallige werk oplopen. Verandering van de organisatie

van het werk is nodig om werkdrukverhoging tegen te gaan en herbezetting te garanderen. Er is geen enkele werksoort waarbij dat niet zou kunnen, ook al zullen managers snel geneigd zijn te zeggen dat het voor hún werk écht niet kan. Omdat het erom gaat werk te creëren voor mensen die nu werkloos zijn, een daad van solidariteit dus, is het ook noodzakelijk dat iedereen eraan meedoet "van hoog tot laag".

Preadvies: negatief

Toelichting: wij willen maatregelen zoals de indieners voorstellen voorlopig nog even achter de hand houden. De sociale partners moeten de kans krijgen om onderling afspraken te maken over de vorm en het tempo van de atv. De overheid ziet daarbij niet werkloos toe. Via enkele wettelijke ingrepen (meer belasting heffen over uren boven de 32, recht op deeltijdarbeid) creëert zij een gunstig klimaat voor atv. Daarnaast houdt zij een stok achter de deur door te dreigen met b.v. een loonmaatregel, waarbij sociale partners gedwongen worden een deel van de loonruimte te stoppen in atv.

4.29 Afdeling Nijmegen (B voor 4.26)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Toevoegen: na 2e zin ("In overleg ... tot stand"): "Een 32-urige werkweek dient echter beschouwd te worden als een tussenstap naar verdere arbeidstijdverkorting."

Toelichting: o.i. is het ook nodig aan te geven dat GroenLinks een 32-urige werkweek eigenlijk onvoldoende vindt.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 4.26 (Amsterdam-Westerpark e.a.) met zelfde strekking.

4.30 Guido den Broeder, Han Cools, Marie Goormachtigh, Daan de Leeuw, Benji de Levi, Dave Klein, Wim Koopmans, Wolfgang Röhlke, Marijke Sedney, Theo Smits, Kea Tijdens, Geert-Jan Bramer, Eric Drissen, Frank Köhler, Anneke van Leeuwen en Arthur Boelsma (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Toevoegen: na 1e zin van tweede gedachtenstreepje: "of als op deze manier ontslagen worden voorkomen."

Preadvies: positief

Toelichting: juiste aanvulling.

4.32 Afdeling Vlissingen (B voor 4.20)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Toevoegen: nieuw gedachtenstreepje: "GroenLinks moet zich beijveren voor het tegengaan van de zgn. flexibele arbeid, oproepkrachten e.d., zeker bij de overheid. D.w.z. arbeid die mensen geen economisch zelfstandig bestaan levert, geen secundaire arbeidsvoorwaarden, geen volwaardige sociale zekerheid. Baantjes die leiden tot een onzeker bestaan en een onzekere toekomst."

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 4.20 met zelfde strekking.

4.33 Afdeling Gouda (B voor 4.26)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1 en 2

Vervangen: "32" steeds vervangen door: "25"

Toelichting: er is te weinig betaald werk. Bij herverdeling van betaald en onbetaald werk is rigoureuze arbeidstijdverkorting een absolute voorwaarde.

Preadvies: negatief

Toelichting: je kan geen ijzer met handen breken, 32 uur zal op korte termijn al een groot succes zijn. Wij willen perspectief op verdere verkorting wel openhouden en hebben daarom 4.26 overgenomen.

Paragraaf 1, kernpunt 2

4.36 Afdelingen Amsterdam-Oud-West, Purmerend en Rheden/Rozendaal (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Toevoegen: "Daarnaast moet de overheid de randvoorwaarden realiseren opdat mensen met een minimumloon er niet in koopkracht op achteruitgaan."

Preadvies: positief

Toelichting: een terechte aanvulling.

4.37 Afdeling Rheden/Rozendaal (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Toevoegen: aan eind: "Om vakorganisaties de gelegenheid te geven in bedrijven en instellingen arbeidstijdverkorting 'op maat' (mee) te realiseren, wordt hun positie in arbeidsorganisaties wettelijk verbeterd."

Toelichting: GroenLinks lijkt in de oorspronkelijke tekst nogal te onderschatten op welke weerstand vakbondsgroepen en individuele werknemers zullen stuiten als zij met hun werkgever afspraken willen maken over arbeidstijdverkorting. Een wettelijk geregelde versterking van de positie van vakbonden binnen bedrijven is hard nodig.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit is ons te algemeen. Aan welke wettelijke verbeteringen denken indieners?

4.39 Afdelingen Rotterdam, Zwolle, Rheden/Rozendaal en Delft, werkgroep Sociale Zekerheid (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: nieuw (na 2)

Toevoegen: "Inkomensnivellering.

De verschillen in inkomen zijn te groot. GroenLinks kiest voor inkomensnivellering, waarbij mensen met hogere inkomens (boven de ziektefondsgrens) inleveren ten gunste van mensen met lagere inkomens (beneden modaal)."

Toelichting: dit punt uit de congresresolutie van 1992 mag niet in het program ontbreken. Inhoudelijk spreekt het voor zich: een duidelijke politieke keuze voor een rechtvaardige inkomensverdeling.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit punt mag inderdaad in het verkiezingsprogram niet ontbreken. Wij hebben daarom het gelijklopende amendement 6.98 in hoofdstuk 6 overgenomen. Daar is het punt het meest op z'n plaats. Het lijkt ons overduidelijk op twee plaatsen eenzelfde tekst in te voegen.

4.35 Afdeling Groesbeek (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Vervangen: voorlaatste regel na "gemiddeld": "per week minder uren in loondienst zijn dan de norm-werkweek."

Preadvies: negatief

Toelichting: normweek of geen normweek, wij vinden dat een definitieve kwestie. Het gaat erom dat in de praktijk de gemiddelde arbeidsweek korter wordt.

4.38 Afdeling Utrecht (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Toevoegen: aan eind: "en een lastenverzwaring op uren die gemiddeld meer gewerkt worden dan 32 uur per week."

Toelichting: als het inderdaad waar is dat sommige werkzaamheden niet in een korte werkweek verricht kunnen worden, of dat men in sommige sectoren mensen tekortkomt, dan moet maar betaald worden voor die extra belastende uren. Een hogere WAO-premie kan hiervoor geschikt zijn, omdat mensen die te hard werken een goede kans hebben in de WAO te belanden.

Preadvies: positief

Toelichting: iets scherper mag inderdaad wel. Werkt bovendien nivellerend.

Paragraaf 1, kernpunt 3

4.44 Afdeling Den Haag (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 3 t/m 5

Vervangen: hele tekst door: "Arbeidsmarktbeleid.

Al zijn de banen op de arbeidsmarkt niet rijkelijk gezaaid, toch moeten de mogelijkheden voor achtergestelde groepen om deel te nemen aan het arbeidsproces vergroot worden. Dit is mogelijk door:

- een intensieve arbeidsbemiddeling op basis van samenwerking tussen betrokken instanties bij het vergroten van arbeidskansen voor werkzoekende migranten, vrouwen, gehandicapten en andere achtergestelde groepen;

- het in één regeling onderbrengen van de verschillende (loonkosten)subsidies en arbeidsvoorzieningsregelingen die werklozen weer op de arbeidsmarkt moeten brengen;

- de afstemming van vraag en aanbod bij de bemiddeling van werkzoekenden met weinig kans op de arbeidsmarkt. Met het oog op de versterking van de positie van arbeidsbureaus komt er een verplichting voor werkgevers om vacatures aan te melden."

Toelichting: in de voorliggende tekst wordt onevenredig veel aandacht besteed aan arbeidsbemiddeling van achtergestelde werkzoekenden. Alsof er zoveel banen te verdelen zijn.

Preadvies: negatief

Toelichting: een betere toeleiding naar de arbeidsmarkt is zeker niet de oplossing voor alle problemen. Daarom wordt in de eerste paragraaf ruim aandacht besteed aan atv. Maar een betere toeleiding tot de arbeidsmarkt is wel belangrijk genoeg om meer aandacht aan te besteden dan de indieners voorstellen.

4.43 Afdeling Amsterdam-Oost (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 3

Toevoegen: "Waar nodig wordt voorgeschreven dat werkgevers een vastgesteld percentage vrouwen en migranten aannemen. Op grond van de WAGW wordt bovendien verplicht een bepaald percentage mensen met een handicap aan te stellen."

Toelichting: met de Wet Bevordering Arbeidskansen zijn we er nog lang niet. GroenLinks moet blijven opkomen voor quotering zolang bepaalde groepen ondervertegenwoordigd zijn.

Preadvies: negatief → pos.

Toelichting: wij hebben een voorkeur voor 4.42, waarin sprake is van positieve actie in plaats van alleen quotering. Positieve actie is een veel bredere benadering, die er niet op voorhand van uitgaat dat quotering overal de oplossing is, maar deze maatregel als onderdeel van een breder pakket van maatregelen ook zeker niet uitsluit.

4.43a Partijbestuur (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 3

Toevoegen: "De WSW wordt uitgebreid."

Preadvies: positief

Toelichting: was eerder ten onrechte over het hoofd gezien.

4.41 Afdeling Hengelo (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 3

Toevoegen: aan eind: "Indien kortdurende scholingstrajecten voor mensen met een geringe vooropleiding te weinig mogelijkheden bieden op blijvend werk, moeten er meer mogelijkheden voor scholing komen voor werklozen. Werklozen moeten langere scholingstrajecten die een opleiding bieden tot aan MBO-niveau mogen volgen. Het moet mogelijk gemaakt worden deze trajecten te volgen met behoud van uitkering tijdens de opleiding, dan wel via een leerarbeidsovereenkomst."

Toelichting: op dit moment zijn er veel vacatures op MBO-niveau. Veel laaggeschoolden blijken heel goed in staat te zijn om een moeilijker opleiding te volgen, mits er voldoende goede condities zijn. Op dit moment willen de arbeidsbureaus hoogstens arbeidsmarkttrajecten van een jaar. Dit biedt juist voor de kansarme groepen geen soelaas. Dit beleid houdt vooral de medewerkers van de arbeidsbureaus aan de gang. Voor vele "uitzichtloze" werklozen biedt het mogen volgen van een langer scholingstraject dan nu is toegestaan, mogelijkheden tot langdurig en leuk werk.

Preadvies: positief

Toelichting: lijkt ons een terechte aanvulling. In de uiteindelijke redactie moet misschien nog wel wat aan de formulering worden. Bovendien zullen we de tekst iets inkorten, anders wordt het wel heel detaillistisch.

4.42 Afdelingen Amsterdam-Oud-West en Bunnik (B voor 4.43)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 3

Toevoegen: "Aan overheids subsidies voor en contracten met werkgevers wordt de voorwaarde gesteld dat een beleid van positieve actie moet worden gevoerd ten aanzien van vrouwen, migranten en andere gediscrimineerde groepen (contract-compliance)."

Preadvies: positief

Toelichting: een terechte aanvulling.

4.42a RozéLinks (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 3

Toevoegen: voorlaatste regel na "vrouwen": "seropositieven, gehandicapten".

Preadvies: negatief

Toelichting: misschien is het inderdaad beter andere gediscrimineerde groepen ook concreet te benoemen. We vinden het echter vreemd seropositieven in dit rijtje op te nemen. Het gaat dan om een geheel eigen problematiek, waarin toetreding tot betaalde arbeid wel een rol speelt, maar niet het voornaamste is. Daarom voorkeur voor 4.42b partijbestuur.

4.42b Partijbestuur (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 3

Toevoegen: voorlaatste regel na "vrouwen": "gehandicapten".

Preadvies: positief

Toelichting: zie toelichting bij 4.42a.

4.45 Piet van Gemst, Kees Baart, Joop Baart, Leo Mesman, Ineke Mesman, Ingrid van Asselt, Nel de Jonge, Bert Robbe, Loes Hoeflaak, Arie Hoeflaak, Gerard Koek, Annie Koek, Ruud Divendal, Truus Divendal, Jan Nanne, Erik Wels en Cilia Buskermolen (B voor 4.60)

Paragraaf: 1

Kernpunt: nieuw (na 3)

Toevoegen: "Arbeidsplaatsen in non-profit sectoren.

De werkgelegenheid wordt onder andere bevorderd door meer arbeidsplaatsen in non-profitsectoren als onderwijs, gezondheids-, ouderen- en gehandicaptenzorg en het welzijnswerk (kinderopvang, club- en buurthuiswerk).

Toelichting: het begrip "arbeid" wordt in dit hoofdstuk zeer beperkt opgevat. Het gaat vooral om arbeid in relatie tot het bedrijfsleven. Werkgelegenheid in de non-profitsectoren doet het mes aan twee kanten snijden: het is "schoon" werk en een bijdrage aan ontwikkeling en verzorging van mensen.

Preadvies: negatief

Toelichting: op zich een terechte aanvulling. Wij hebben echter de voorkeur voor 4.60 (Amsterdam-binnenstad) met zelfde strekking.

Paragraaf 1, kernpunt 4

4.46 Afdeling Delft (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 4

Schrappen: laatste zin.

Toelichting: we zijn niet kapot van deze instrumenten. Het garandeert geen extra werkgelegenheid.

Preadvies: negatief

Toelichting: ook wij willen de effecten van deze instrumenten niet overschatten, maar ze sorteren wel een zeker effect en zijn dus de moeite waard.

4.47 Afdeling Deventer (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 4

Toevoegen: "Banenpools, de JWG-regeling e.d. worden daarbij omgezet in regelingen die slechts reguliere arbeidsplaatsen met volwaardige arbeidsvoorwaarden kennen."

Preadvies: negatief

Toelichting: natuurlijk zou het mooi zijn wanneer genoemde regelingen worden omgezet in reguliere arbeidsplaatsen, maar het gaat ons te ver om van deze regelingen geen gebruik te maken zolang lokale overheden daarvoor extra geld krijgen. Wij denken bovendien dat naast het geleidelijk omzetten van dit soort regelingen in reguliere arbeidsplaatsen, het gebruik van deze regelingen een belangrijk hulpmiddel kan zijn om mensen naar regulier werk toe te leiden.

Paragraaf 1, kernpunt 5

4.49 Afdeling Deventer (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 5

Toevoegen: "Het wettelijk stelsel waarbij in beginsel ontslagen slechts kunnen plaatsvinden na daartoe verkregen toestemming van de directeur van het arbeidsbureau moet worden gehandhaafd."

Toelichting: dit stelsel staat momenteel op de tocht. Indien de plannen van het huidige kabinet doorgaan zal slechts voor reeds ontslagen (!) werknemers de gang naar de civiele rechter openstaan. Hetgeen, mede gezien de financiële drempels zoals een mogelijke veroordeling in de proceskosten en de steeds hogere eigen bijdra-

gen voor rechtsbijstand, een ernstige aanslag op de rechtspositie van werknemers betekent.

Preadvies: positief

Toelichting: een terechte aanvulling.

4.50 Afdeling Purmerend (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 5

Toevoegen: 6e regel na "arbeidsmarkt": "Het arbeidsbureau voert een krachtig beleid tegen leeftijdsdiscriminatie op de arbeidsmarkt, het bevorderen bij werkgevers dat (gedeeltelijk) arbeidsongeschikten in dienst worden genomen, eventueel met behulp van her- en bijscholing en aangepast werk."

Preadvies: negatief

Toelichting: op zich hebben wij niks tegen het amendement, maar o.i. wordt het streven om arbeidsbureaus meer te laten doen al handen en voeten gegeven in eerdere kernpunten.

4.48 Afdeling Amsterdam-Oost (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 5

Schrappen: 1e zin.

Toelichting: het is niet nodig voor een zwaardere rol van de arbeidsbureaus de arbeidsvoorzieningsorganisatie verder uit te breiden.

Preadvies: positief

Toelichting: verbetering.

4.51 Afdeling Gouda (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 5

Toevoegen: 3e regel na "belangrijke rol": "en stellen zich actiever op".

Toelichting: er is nog weinig verbetering in de werkwijze van arbeidsbureaus te constateren.

Preadvies: positief

Toelichting: een redactionele verbetering.

Paragraaf 1, nieuwe kernpunten

4.54 Afdeling Utrecht (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Ouderenbeleid.

Om het ouderen mogelijk te maken langer en gezonder door te werken komt er een wettelijk kader voor ouderenbeleid in bedrijven. Daarin worden speciale maatregelen bevorderd ten behoeve van het ouderenbeleid in bedrijven, zoals het korter werken door ouderen, niet meer in ploegendienst werken, ontslagbescherming bij reorganisaties, flexibele pensionering, e.d."

Toelichting: als er nu niets geregeld wordt voor ouderen, hebben we over een aantal jaren ook een parlementaire enquête naar de vraag hoe het in godsnaam mogelijk is dat er nog maar een paar mensen van boven de 50 jaar werken. Wellicht dat er nu wat minder mensen in de WAO verdwijnen; des te meer mensen worden via speciale ouderenregelingen geloozd.

Preadvies: positief

Toelichting: terechte aanvulling.

4.60 Afdeling Amsterdam-binnenstad (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Werkgelegenheidsbeleid voor het verrichten van diensten in de openbare sfeer.

Veranderingen in de samenleving (vergrijzing, multiculturele samenleving, milieubeleid) vragen een kwalitatief goed aanbod van diensten in de openbare sfeer (zorg, welzijn). De overheid dient hiervoor doelstellin-

gen te formuleren, die op decentraal niveau leiden tot een passend werkgelegenheidsbeleid. Daarvoor is inzicht nodig in omvang van taken, functies, kwalificaties en opleiding."

Toelichting: additionele arbeid kan geen alternatief zijn voor volwaardige arbeidsplaatsen in de zorg- en welzijnssector die door bezuinigingen zijn verdwenen. Diensten in de openbare sfeer vereisen een goede uitvoering, zodat burgers en werknemers (ook op additionele plaatsen) perspectief hebben op volwaardige participatie aan de samenleving.

Preadvies: positief

Toelichting: terechte aanvulling.

4.53 Afdeling Rotterdam (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Trendvolgers.

Over de hoogte van salarissen bij de overheid en door de overheid gesubsidieerde instellingen hoeven geen afzonderlijke loononderhandelingen plaats te vinden. De werkers in deze sectoren krijgen (als voorheen) automatisch een salaris aanpassing die de ontwikkeling in het particuliere bedrijfsleven volgt."

Toelichting: de laatste jaren maakt de overheid de salarissen voor ambtenaren, onderwijs, welzijnswerk, openbaar vervoer en gezondheidszorg tot een sluitpost in de begroting. Ze blijven achter bij andere salarissen, met het argument dat de overheid er geen geld voor op de begroting heeft gezet. Het gevolg is dat die sectoren steeds meer worden gedwongen tot allerlei publieksonvriendelijke acties, omdat ze anders verarmen. We kunnen die acties alleen overbodig maken door te garanderen dat ze niet bij de anderen achterblijven.

Preadvies: negatief

Toelichting: wij vinden dat de overheid als grootste werkgever en de ambtenaren en trendvolgers als grootste beroepsgroep de vrijheid moeten hebben om onderling afspraken te maken die kunnen afwijken van cao's in de marktsector. Het zijn juist de vakbonden geweest die jarenlang voor deze vrijheid hebben geijverd: het geeft hen de mogelijkheid de arbeidsvoorwaarden te beïnvloeden, terwijl vroeger alleen wat gerommel in de marge mogelijk was. Dit kan inderdaad met arbeidsonrust gepaard gaan. De vrijheid van onderhandeling geeft de overheid de mogelijkheid om in een aantal opzichten op de marktsector vooruit te lopen, denk aan atv.

4.55 Afdeling Delft (B voor 4.39)

Paragraaf: 1

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Er wordt op termijn gestreefd naar een maximaal inkomen van 2,25 maal modaal."

Toelichting: hiermee geven we invulling aan de door ons gewenste inkomensnivellering. Het zou volgens ons een goede zaak zijn om ook de inkomens van de maxima eens ter discussie te stellen.

Preadvies: negatief

Toelichting: een maximuminkomen is misschien een sympathieke gedachte. Genoeg is genoeg. Maar in de praktijk is dit nauwelijks af te dwingen zonder een hoop bureaucratie en een hoop gesnuffel in mensen hun privacy. Bovendien levert het relatief weinig geld op.

4.57 Vakbondsgroep (B voor 4.39)

Paragraaf: 1

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "De opbrengsten van arbeid van werknemers zullen aan werknemers toekomen. De zeggenschap over de loonruimte die ontstaat door inflatie en produktiviteitsstijging, ligt bij werknemers t.b.v. hun lonen en secundaire arbeidsvoorwaarden en

t.b.v. andere doeleinden die vanuit de maatschappelijke verantwoordelijkheid van werknemers worden gesteld."

Toelichting: vanuit de keuze voor nivelering (congresresolutie '92) zal er toch in een GroenLinks-programma iets over loonontwikkeling moeten staan.

Preadvies: negatief

Toelichting: over loonontwikkeling zegt dit programma juist een hoop (nivelering). Dit amendement zegt iets heel anders. De zeggenschap over de vraag op welke wijze de loonruimte besteed moet worden, eenzijdig neerleggen bij de werknemers lijkt ons geen goede zaak. De manier waarop de loonruimte besteed wordt, is een kwestie van werknemers, overheid en we durven het haast niet te zeggen - werkgevers.

4.59 Afdeling Amsterdam-Oud-West (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: nieuw (als punt 1)

Toevoegen: "Als het gaat om herverdeling van arbeid gaat het zowel om de herverdeling van betaalde als onbetaalde arbeid."

Preadvies: positief

Toelichting: terechte aanvulling.

Paragraaf 2, inleidende tekst

4.64 Afdeling Beuningen (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: inleidende tekst

Vervangen: eerste twee zinnen van 2e alinea ("Hoewel... stelsel te veranderen.") door: "Het stelsel van sociale zekerheid is verworpen tot een ondoorzichtig net van bureaucratische regelgeving, dat aan verandering toe is."

Toelichting: in de inleidende tekst wordt onnodig een verband gelegd tussen berichten over fraude met uitkeringen en de wens het stelsel van sociale zekerheid te veranderen. Hierdoor wordt het stigmatiseren van uitkeringsgerechtigden als fraudeurs door GroenLinks nog eens flink benadrukt.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting 4.61 Delft.

4.61 Afdeling Delft (A)

Paragraaf: 2

Kernpunt: inleidende tekst

Schrappen: 6e-7e regel van laatste alinea: "en de kostwinners".

Toelichting: er zijn ook kostwinners die er als gevolg van de Oort-belastinghervormingen op achteruit zijn gegaan. Het betreft kostwinners met een laag inkomen.

Preadvies: negatief

Toelichting: er zijn ook kostwinners die er op vooruit zijn gegaan. Uit de context mag blijken dat deze hier bedoeld worden.

4.62 Afdeling Rotterdam (B voor 4.64)

Paragraaf: 2

Kernpunt: inleidende tekst

Schrappen: 2e alinea.

Toelichting: er zijn waarachtig toch wel belangrijker redenen dan fraudebestrijding om het stelsel te herzien.

Preadvies: negatief

Toelichting: wij zijn het er harte eens met de indieners dat er belangrijkere redenen dan fraudebestrijding bestaan om het stelsel te herzien. Fraude wordt hier echter niet opgevoerd als reden om het stelsel te veranderen. Hier wordt gesignaleerd dat de opgeblazen discussie over fraude een van de oorzaken is waardoor mensen met een uitkering steeds in het verdomhoekje worden gezet. In de tekst wordt nu juist geprobeerd een andere

wending te geven aan deze discussie. Daar waar het om grote fraude gaat - en dat komt ook voor - moet worden opgetreden. Echter een groot deel van wat nu als fraude wordt bestempeld, wordt veroorzaakt door de ingewikkeldheid van het stelsel. Dat lijkt geen rol in de discussie over fraudebestrijding te spelen en moet dus door ons expliciet gesignaleerd worden.

4.63 Vakbondsgroep (B voor 4.64)

Paragraaf: 2

Kernpunt: inleidende tekst

Wijzigen: 2e alinea verplaatsen naar het eind van de inleiding.

Toelichting: eigenlijk dient de fraudebestrijding in een paragraaf over criminaliteit/fraudebestrijding opgenomen te worden en zeker niet aan het begin van een inleiding die de bedoeling heeft een toelichting te geven op onze visie op sociale zekerheid.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 4.61 Delft. Voorstel om volgorde te veranderen lijkt ons redactioneel. In de uiteindelijke redactie zal worden bekeken of verplaatsing zinnig is.

Paragraaf 2, kernpunt 1

4.65 Afdeling Alphen aan de Rijn (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Vervangen: laatste zin door: "Loon moet toereikend zijn om volwaardig te kunnen deelnemen aan de samenleving."

Toelichting: geen zin hebben in deze samenleving mag geen aanleiding geven tot een volwaardige uitkering.

Preadvies: negatief

Toelichting: wanneer iemand een uitkering heeft, betekent dit nog niet dat hij of zij geen zin heeft in deze samenleving. Wanneer iemand zich beschikbaar houdt voor passende arbeid, dan heeft hij of zij recht op een volwaardige uitkering.

4.66 Werkgroep 50+ (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Toevoegen: 6e regel na "verrichten": "of lukt het vinden van passend werk niet". Voorts toevoegen: "Passend werk dient te voldoen aan een aantal voorwaarden: de werkweek bedraagt niet meer dan 32 uur, de arbeidsomstandigheden zijn in overeenstemming met de ARBO-wet, de reistijd dient hooguit een uur met het openbaar vervoer te zijn, de betaling geschiedt volgens de in de betreffende sector geldende cao."

Toelichting: in dit hoofdstuk wordt te weinig rekening gehouden met het feit dat er voor zeer velen geen betaalde banen beschikbaar zijn. Bijna iedere werkzoekende die ouder is dan veertig jaar, migrant is, vrouw is (met kinderen thuis), of een inrichtingsverleden heeft, etc. etc., kan daarover meepraten. De verwachting dat mede als gevolg van de door GroenLinks voorgestane maatregelen nog in deze eeuw het tekort aan banen zal worden opgeheven, delen wij niet. De omschrijving van "passend werk" behoort o.i. opgenomen te worden bij de eerste keer dat dit begrip gehanteerd wordt (en dus niet bij punt 8). Voorts hebben wij de congresuitspraak uit 1992 over de maximale reistijd toegevoegd. Was deze voorwaarde, omdat ze op een andere bladzijde van "Tijd voor zelfstandigheid" staat, vergeten?

Preadvies: negatief

Toelichting: wij zijn het met de strekking van het amendement eens. Deze kwestie wordt echter al geregeld onder punt 8. De plaats in de tekst lijkt ons een kwestie van redactie.

Paragraaf 2, kernpunt 2

4.67 Afdeling Rheden/Rozendaal en werkgroep 50+ (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 2

Schrappen: in laatste zin: "voorwaardelijk" en "een basisinkomen voor diegenen die geen eigen inkomen hebben."

Toelichting: dat GroenLinks nu niet echt kiest voor een basisinkomen, maar slechts de opening maakt met de woorden "op termijn de mogelijkheid", is in overeenstemming met eerdere uitspraken. Maar GroenLinks is verkeerd bezig, als er gesproken gaat worden van een voorwaardelijk basisinkomen. Dat is begripsvervuiling.

Preadvies: positief

Toelichting: de indieners hebben gelijk. Een negatieve inkomstenbelasting kan nooit een voorwaardelijk karakter hebben. Met overname van dit amendement is overigens niet gezegd dat GroenLinks kiest voor een basisinkomen. Een basisinkomen is een mogelijke optie voor de lange termijn.

4.68 Afdeling Amsterdam-Oost (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 2

Schrappen: laatste zin: "Door het bedrag ... inkomsten hebben."

Toelichting: het vorige congres heeft na uitgebreide discussies, juist ook over dit punt, de resolutie sociale zekerheid vastgesteld. Daarin staat: "Mocht iemand niet in staat zijn passende betaalde arbeid te verrichten, dan betekent economische zelfstandigheid een zelfstandig recht op een uitkering." Dit uitgangspunt is in het voorliggende programma verwoord in de kernpunten 4.2.3 en 4.2.8. Deze passage in kernpunt 4.2.2 is daarmee in strijd en moet daarom geschrapt worden.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit uitgangspunt is geenszins in strijd met de resolutie sociale zekerheid. In deze resolutie wordt een basisinkomen als optie voor de toekomst niet uitgesloten. De oorspronkelijke tekst was echter wel verwarrend. Vandaar terrechte aanpassing met 4.67 (Rheden/Rozendaal).

4.70 Werkgroep 50+ (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 2

Schrappen: in laatste zin: "op termijn", "voorwaardelijk" en "een basisinkomen voor diegenen die geen eigen inkomen hebben".

Toelichting: naast hetgeen bij amendement 4.67 gezegd is, voegt dit amendement een meer principieel aspect toe. Wij pleiten voor een voorzichtige koers richting basisinkomen. De term "op termijn" is ons echter te vrijblijvend. Sinds het laatste congres is er in de media bij voortduring over de voor- en nadelen van een basisinkomen gediscussieerd. Dit amendement geeft het congres de mogelijkheid om GroenLinks op dit terrein een positie in de voorste geleerden te geven.

Preadvies: negatief

Toelichting: met dit amendement wijken de indieners, in tegenstelling tot 4.67, wel af van de resolutie sociale zekerheid. Wij zijn er niet voor de discussie over het basisinkomen nu te heropenen en willen vasthouden aan de besluiten van het vorige congres.

4.75 Afdelingen Rotterdam en Heumen (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw (na 2)

Toevoegen: "Taakcontract."

Diegenen die niet beschikken over een betaalde baan kunnen (naar Frans model) met de overheid een contract aangaan, waarin tegenover het aangaan van een verplichting (zorg, studie, onderhoudstaken, e.d.) een inkomensgarantie staat. De huidige regeling voor banenpoolers kan hierin worden opgenomen, waarbij hun inkomen meer in overeenstemming wordt gebracht met die voor andere betaalde arbeid."

Toelichting Rotterdam: het aantal mensen dat nog werk vindt in een als winstgevend beschouwde betaalde baan neemt af. Een deel van die mensen wordt nu onder slechte voorwaarden opgevangen in banenpools voor nuttige (en eerder wegbezuinigde) taken in onderhoud en beheer. Ons voorstel wil die regeling verbeteren en tevens uitbreiden tot taken/verplichtingen die de betrokkenen zelf aanmelden. Zo'n regeling bestaat al in Frankrijk en kan - anders dan een volledig basisinkomen - niet worden gezien als een subsidie op nietsdoen.

Toelichting Heumen: aan hoofdstuk vier zou een paragraaf over inkomenspolitiek toegevoegd kunnen worden. Nu staat daar amper iets over. Bijvoorbeeld over:

- gelijke beloning vrouwen en mannen voor dezelfde werkzaamheden;
- welke politieke maatregelen nemen we tegen hoog opgeleide, goed verdienende, full-time werkende tweeverdieners? Zij maken de inkomensverdeling in toenemende mate scheef.

Preadvies: positief

Toelichting: wij maken één voorbehoud bij dit amendement. Het taakcontract mag geen alibi zijn voor de uitvoeringsorganisatie om deze mensen niet meer aan een volwaardige betaalde baan te helpen. Het taakcontract moet daarom voor een beperkte periode gelden en kan als instrument gebruikt worden om mensen naar betaald werk te leiden.

4.71 Afdeling Alphen aan den Rijn (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 2

Vervangen: 8e regel na "geen inkomen heeft": "en niet vermogend is".

Toelichting: mensen zonder inkomsten maar met veel vermogen hebben al het voordeel dat zij nu geen vermogensbelasting hoeven te betalen; deze regel moet overigens snel worden afgeschaft!

Preadvies: negatief

Toelichting: ofschoon wij de strekking van het amendement delen, maakt dit voorstel de uitvoering te ingewikkeld. Mensen met een behoorlijk vermogen kunnen wat ons betreft wel rekenen op een hogere vermogensbelasting (zie hoofdstuk 6).

4.73 Afdelingen Rotterdam en Amsterdam-Zuid (A)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 2

Vervangen: laatste 3 regels ("een voorwaardelijk ... hebben.") door: "een basisinkomen op subsistentieniveau."

Toelichting: wat er staat, is feitelijk onjuist. De voorgestelde negatieve inkomstenbelasting is onvoorwaardelijk en bovendien reeds hetzelfde als een gedeeltelijk basisinkomen.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 4.67 Rheden/Rozendaal e.a.

4.74 Afdeling België (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 2

Toevoegen: aan eind: "De hoogte van het basisinkomen wordt op termijn gebaseerd op het huidige sociale minimum voor een alleenstaande volwassene."

Toelichting: zie het rapport van het Centraal Planbureau over "Nederland in drievoud".

Preadvies: negatief

Toelichting: in de tekst wordt geen keuze gemaakt voor een basisinkomen. Een basisinkomen is een mogelijke optie op termijn. Het lijkt ons dan ook voorbarig je nu uit te spreken over de hoogte van dit mogelijk in te voeren basisinkomen.

Paragraaf 2, kernpunt 3

4.76 Afdeling De Bilt/Bilthoven (B voor 4.70)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 3

Schrappen: "bij onvoldoende verdiensten uit arbeid".

Preadvies: negatief

Toelichting: dit amendement introduceert via een achterdeur een volledig onvoorwaardelijk basisinkomen. Immers op deze manier zal elke Nederlander, of hij of zij nu betaald werk verricht of niet, een basisuitkering ontvangen. Dit is in strijd met de resolutie sociale zekerheid. Zie verder toelichting bij 4.70 werkgroep 50+.

4.78 Afdeling Haarlem (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 3

Toevoegen: aan eind: "Alleenstaanden ontvangen een toeslag op hun basisuitkering; de voordeelerskorting komt te vervallen."

Toelichting: de basisuitkering dient te bestaan uit 100% van de kosten van levensonderhoud per individu en 50% van de kosten per huishouden. De toeslag voorziet in de overige 50% van de kosten per huishouden. Zodoende ontvangen één- en tweepersoonshuishoudens het volledige levensonderhoud, terwijl huishoudens met meer dan twee personen een financieel voordeel hebben. Dit is weer voordelig i.v.m. milieu en volkshuisvesting.

Preadvies: positief

Toelichting: een terrechte aanvulling in lijn met de resolutie sociale zekerheid.

Paragraaf 2, kernpunt 4

4.81 Afdeling Vlissingen en Vrouwenoverleg (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 4

Toevoegen: "De alimentatie moet worden herzien. Er dient rekening te worden gehouden met derving van carrièrekansen, ontplooiingsmogelijkheden en inkomsten voor de verzorgende ouder. Het percentage dat de alimentatieplichtige dient te betalen aan de verzorgende ouder, moet ook aan de hand hiervan bepaald worden. Er moet een evenwicht zijn tussen de levensstandaard van de ouder die geen zorgtaken (meer) vervult en degene die dat wel doet. Te denken valt aan het invoeren van een éénouderbijdrage en een kinderalimentatie, die uitbetaald wordt door de gemeente en waaraan de niet-verzorgende ouder een reëel deel meebetaalt. De verantwoordelijkheid voor het toekennen en innen van de zorgbijdrage van de niet-verzorgende ouder moet bij de gemeente liggen en niet bij de verzorgende ouder. Ook moeten ouders die bijstand ontvangen meer dan nu kunnen verdienen."

Toelichting: er komen te veel verzorgende ouders - meest vrouwen - na een scheiding in de bijstand terecht, een fnuik waar zij niet meer uitkomen. Of ze moeten een dubbele taak vervullen met weinig inkomen. Als de kinderen het huis uit zijn, zijn ze vaak opgebrand. De niet-verzorgende ouder komt te vaak onder zijn verplichtingen uit, d.w.z. betaalt niet evenredig mee aan de verdere verzorging en opvoeding van de kinderen.

De verzorgende ouder krijgt, als ze al niet in de bijstand terecht komt met alle controle van dien, te maken met bureaucratische rompslomp om de toegewezen bijdrage te krijgen en te innen. Daarom moet er een systeem komen dat recht doet aan de zorgtaken van verzorgende ouder, die de niet-verzorgende ouder echt medeverantwoordelijk stelt voor de kosten van die verzorging en die de onafhankelijkheid van verzorgende ouders bevordert, d.w.z. die hen in staat stelt economisch zelfstandig te zijn.

Preadvies: negatief

Toelichting: in de resolutie sociale zekerheid zijn we uitgegaan van een radicale verandering van het arbeidsbestel. De ideale situatie waarop wordt aangekoerst, is dat iedereen werkt en zorgtaken verricht. Individualisering van het recht op een uitkering past hierin. Economische zelfstandigheid wordt aan zorgzelfstandigheid gekoppeld. In deze toekomstige situatie past het niet om allerlei voorzieningen te treffen voor situaties waarin mensen kiezen voor een traditionele verdeling van zorgtaken, waarbij een van de partners - meestal vrouwen - de ambitie om een eigen inkomen te verwerven en wellicht ook om carrière te maken opgeven. Natuurlijk realiseren wij ons dat op dit ogenblik nog lang geen sprake is van de zojuist geschetste situatie. Kansen op de arbeidsmarkt voor vrouwen zijn kleiner, betaald werk vraagt meestal een inzet van 38 uur per week of nog meer en traditionele waarden ten aanzien van rolverdeling tussen mannen en vrouwen zijn nog steeds wijdverbreid. Het is dan ook redelijk hier rekening mee te houden en "overgangsregelingen" te treffen. In de concept-tekst is dat gedaan. Mensen met een uitkering en kinderen krijgen een toeslag. Kinderopvang wordt uitgebreid. Arbeidsbemiddeling wordt verbeterd. De hier voorgestelde aanvulling vinden wij echter te veel in tegenspraak met de gedachte dat uiteindelijk gestreefd wordt naar een situatie zoals eerder geschetst. Alimentatie blijft een zaak tussen individuen en wordt via de burgerlijke rechter geregeld.

4.80 Afdeling Rotterdam (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 4

Toevoegen: na "werklozen": "en arbeidsongeschikten (inclusief vroeggehandicapten)".

Preadvies: negatief

Toelichting: hier worden volgens ons twee dingen door elkaar gehaald. Arbeidsongeschikten ontvangen een WAO-uitkering. Deze uitkering bedraagt 70% van het laatst verdiende loon. Hen een toeslag geven van 10% betekent de facto dat de WAO-uitkering 77% van het laatst verdiende loon wordt. Wij zijn daartegen. Niet omdat we mensen het geld zouden misgunnen, maar omdat we het geld dat we vrijmaken voor de verbetering van de positie van mensen met een uitkering, willen gebruiken om het minimum te verhogen en niet voor een hogere uitkering voor iemand met een bovenmodaal inkomen die arbeidsongeschikt is geworden. Vroeggehandicapten vallen wel in de bijstandsregeling. Op dit punt lijkt ons dit amendement een terrechte aanvulling. Wij hebben op grond hiervan een eigen amendement geformuleerd, 4.80a.

4.80a Partijbestuur (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 4

Toevoegen: na "werklozen": "en vroeggehandicapten".

Preadvies: positief

Toelichting: zie 4.80 Rotterdam.

Paragraaf 2, kernpunt 5

4.84 Afdelingen Amsterdam-binnenstad, Epe, De Bilt/Bilthoven en Almelo (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 5

Schrappen: "en voor een verhoging van de kinderbijslag."

Toelichting Amsterdam-binnenstad en Epe: dit partijbestuursvoorstel bevestigt en breidt het huidige systeem van kinderbijslag uit. Wij hebben de volgende bezwaren tegen dit systeem:

- het stimuleert het kindertal, terwijl ontmoediging beter is i.v.m. de overbevolking op nationaal en internationaal niveau die milieu, welvaart en welbevinden bedreigt;
- de kinderbijslag is niet afhankelijk van het inkomen van de ouders/verzorgers;
- mensen die bewust afzien van (veel) kinderen dragen verplicht via de belasting bij aan overbevolking.

Toelichting Almelo: wat heeft kinderbijslag te maken met de koppeling? Overigens denken wij bij verhoging van de kinderbijslag aan "premie baby", terwijl bij het nemen van kinderen ook een verantwoording gedragen wordt. We zijn dan ook tegen zo'n verhoging.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 4.85a partijbestuur.

4.85 Afdelingen Rheden/Rozendaal, Amsterdam-Zuid, Den Haag en Groesbeek, werkgroep 50+ (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 5

Vervangen: aan eind: "die inkomensafhankelijk wordt."

Toelichting: alleen huishoudens met een laag inkomen hebben (een betrekkelijk hoge) kinderbijslag nodig. Hogere inkomens kunnen de kosten zelf opvangen. Zij hebben voldoende draagkracht.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 4.85a partijbestuur.

4.85a Partijbestuur (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 5

Schrappen: "en voor een verhoging van de kinderbijslag." *Toevoegen:* nieuw kernpunt: "Kinderbijslag."

De kinderbijslag voor de eerste twee kinderen wordt verhoogd en op termijn kostendekkend. Na het tweede kind loopt de kinderbijslag voortaan af. De nieuwe regeling is alleen van toepassing op kinderen die nog geboren moeten worden. De kinderbijslag wordt uitgekeerd in de vorm van een Negatieve Inkomstenbelasting (NIB): een vast bedrag dat iedereen met kinderen van de belasting mag aftrekken. Zij die geen belasting betalen, ontvangen de NIB rechtstreeks. Deze NIB wordt inkomensafhankelijk.

Toelichting: in dit amendement nemen wij een paar gedachten samen. Wij vinden het niet meer van deze tijd dat voor het tweede, derde, vierde enz. kind steeds meer kinderbijslag wordt betaald. Het is o.i. beter dit principe om te draaien. Om grote gezinnen niet opeens hiermee te overvallen, willen we de nieuwe regeling alleen van toepassing laten zijn op de kinderen die vanaf nu geboren worden. Verder zijn wij ervan overtuigd dat het beter is de kinderbijslag inkomensafhankelijk te maken. De zaak regelen via een NIB bespaart een hoop uitvoeringsproblemen.

Preadvies: positief

4.88 Afdelingen Rotterdam en Delft (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 5

Vervangen: hele tekst door: "De hoogte van het minimumloon en de minimumuitkeringen wordt gekoppeld aan de nationale welvaart. Voorlopig is dit, wanneer maar mogelijk, een koppeling-plus, gezien de sinds het begin van de jaren tachtig opgelopen achterstand in koopkracht. Langdurige minima hebben bij dit inhaalproces prioriteit."

Preadvies: negatief

Toelichting: de laatste zin van de inleiding van paragraaf 2 zegt duidelijk dat de achterstand die mensen met een uitkering sinds 1982 hebben opgelopen moet worden ingehaald. In verschillende kernpunten hebben wij dit verder uitgewerkt. Het gaat dan om: herstellen van de koppeling, verhogen van de kinderbijslag, verhoging van de uitkeringen met 10% voor verschillende groepen, verhoging uitkeringen van jongeren, verzelfstandiging van het stel en verbetering van de huursubsidie (hoofdstuk 6). Bij elkaar is dit voor de komende vier jaar een enorme financiële inspanning, daar waar andere partijen het niveau van uitkeringen willen verlagen (CDA, VVD) of slechts de koppeling willen handhaven (PvdA). Hier komt bij dat dankzij onze voorstellen op het gebied van atv en milieupolitiek de hoge inkomens stevig moeten inleveren. Het verschil tussen hoge en lage inkomens wordt dus kleiner. Een ander mogelijk instrument waarvan in de resolutie sociale zekerheid sprake is, is de koppeling-plus (de resolutie zegt overigens niet dat dit per se moet gebeuren). Ofschoon wij deze gedachte sympathiek vinden, denken wij dat de hoeveelheid geld die hiermee gemoeid is (1% per jaar is 2,6 miljard, 2% per jaar is 5,2 miljard), bovenop de inspanningen die hiervoor zijn opgesomd (herstel koppeling, verhoging kinderbijslag, verhoging van de uitkeringen voor verschillende groepen met 10% enz., samen goed voor ongeveer 5 miljard), er de komende vier jaar niet in zit. Wij willen mensen niet blij maken met een dooie mus en wijzen daarom het amendement af.

4.88a Afdelingen Rotterdam en Delft (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 5

Vervangen: hele tekst door: "De kinderbijslag voor de eerste twee kinderen wordt verhoogd en op termijn kostendekkend. Na het tweede kind loopt de kinderbijslag voortaan af."

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 4.85a partijbestuur.

4.90 Afdeling Vlissingen (B voor 4.88a)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 5

Vervangen: "en voor een verhoging van de kinderbijslag." door: "De kinderbijslag voor het eerste kind moet omhoog. Het eerste kind krijgt het hoogste bedrag. Daarna afnemend. Geen kinderbijslag voor vierde en volgende kinderen. Er dient een goede overgangsregeling te komen voor bestaande grote gezinnen."

Toelichting: zonder meer verhogen van de kinderbijslag werkt als een fokpremie en werkt ten nadele van vrouwen. Vrouwen zullen weer meer thuis gaan zitten.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 4.85a partijbestuur.

4.94 Werkgroep 50+ (A)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 5

Toevoegen: "De positie van de minima wordt verbeterd. Daarbij denken wij o.a. aan een inkomensverbetering van 10% voor de vroeggehandicapten en voor werklozen die langer dan drie jaar een minimumuitkering hebben."

Toelichting: alleen huishoudens met een laag inkomen hebben (een betrekkelijk hoge kinderbijslag) nodig. Hogere inkomens kunnen de kosten zelf opvangen. Zij hebben voldoende draagkracht. Voorts: wij pleiten voor een apart kopje "Ouderen". In het nieuwe kernpunt 6 kan dan het eisenpakket van de ANBO worden gevolgd.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 4.85a partijbestuur.

4.95 Afdeling Amsterdam-binnenstad (B voor 4.88a)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 5

Schrappen: "en voor een verhoging van de kinderbijslag." Toevoegen: nieuw kernpunt: "De Algemene Kinderbijslag Wet wordt zodanig gewijzigd dat voor kinderen na het tweede kind geen kinderbijslag wordt toegekend (m.u.v. invalide kinderen). T.a.v. kinderen geboren vóór de invoering van deze wijziging, geldt deze nieuwe maatregel niet."

Toelichting: zie 4.84.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 4.85a partijbestuur.

Paragraaf 2, kernpunt 6

4.100 Afdeling Enschede (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 6

Schrappen: laatste twee zinnen.

Toelichting: van een minimumstelsel worden mensen die toch al op het sociaal minimum zitten nooit slechter. Door invoering van een minimumstelsel met gelijktijdige verhoging van de minimumuitkeringen met 10% komt de solidariteit van midden- en hogere inkomensgroepen met de lage inkomensgroepen tot uitdrukking.

Preadvies: negatief

Toelichting: wij zijn tegen een ministelsel. De praktijk heeft reeds uitgewezen dat het deels schrappen van bovenminimale uitkeringen (nieuwe WAO) terstond wordt gerepareerd, waardoor de individuele werknemer per saldo meer betaalt. Alleen de verzekeringsmaatschappijen worden daar rijker van. Bovendien vallen bij deze reparaties kwetsbare groepen buiten de boot.

4.101 Partijbestuur (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 6

Vervangen: 2e tot 8e regel ("Dit gebeurt ... percentage.") door: "Dit gebeurt o.a. door een verhoging van de AOW-uitkering met tien procent voor diegenen, die voor wat betreft hun inkomen uitsluitend aangewezen zijn op deze uitkering. De verhoging van de AOW kan kostenneutraal gebeuren door een premieheffing voor pensioengerechtigden te introduceren. Deze heffing mag niet ten koste gaan van de netto AOW-uitkering. Ook de uitkeringen van vroeggehandicapten en werklozen die langer dan drie jaar op een minimum-uitkering zijn aangewezen, stijgen met tien procent."

Preadvies: positief

Toelichting: AOW-verhoging is nodig voor hen die alleen deze uitkering ontvangen. Voor mensen met een aanvullend pensioen is deze verhoging niet nodig. (Deze beperking stond oorspronkelijk ook in de tekst, maar is per abuis verdwenen.)

4.102 Afdeling De Bilt/Bilthoven en werkgroep 50+ (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 6

Vervangen: 2e zin door: "De Algemene Ouderdomswet geeft zekerheid aan de ouderen onder ons. De ontstane achterstand wordt opgeheven. De hoogte van de uitkering dient een wettig vastgelegd percentage te zijn van het gemiddelde cao-loon. Als eerste stap in deze richting wordt de uitkering met 10% verhoogd."

Toelichting werkgroep 50+: zie 4.94.

Toelichting De Bilt/Bilthoven: a. Deze minimumuitkeringen dienen verbeterd te worden. b. 10% is onbetaalbaar; het gaat om vele miljarden. c. 10% is een slogan die tegen ons kan werken. Zoals de "15%" van vier jaar geleden. d. Tè willekeurige opsomming.

Preadvies: negatief

Toelichting: tekst van 4.101 partijbestuur lijkt ons redactioneel beter.

4.103 Afdeling Rheden/Rozendaal (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 6

Vervangen: hele tekst door: "De positie van de minima wordt verbeterd. Dit gebeurt o.a. door de hoogte van de AOW bij mensen op minimumniveau met 15% te verhogen. Ook de uitkeringen van vroeggehandicapten en werklozen die langer dan drie jaar op een minimumuitkering zijn aangewezen, stijgen met eenzelfde percentage."

Toelichting: wij vinden dat de AOW van mensen met een goed inkomen niet verbeterd hoeft te worden. Het gaat alleen om mensen op het minimum. Verder vinden wij dat GroenLinks voor de hier genoemde groepen met een wervend programma moet komen en daarvoor moet vasthouden aan de eerder gekozen inzet van 15% inkomensverbetering. Terecht is eerder afgezien van een verhoging van alle uitkeringen op minimumniveau; daar staat tegenover dat GroenLinks alleen geloofwaardig blijft als voor een beperkt aantal groepen vastgehouden wordt aan de oorspronkelijke inzet.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 4.88 Rotterdam.

4.105 Afdeling Groningenstad (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw (na 6)

Toevoegen: "De overige uitkeringsgerechtigden krijgen bovenop de koppeling jaarlijks een extra verhoging van de uitkering (koppeling-plus)."

Toelichting: conform het vorig jaar bijna unaniem aangenomen amendement Utrecht/Groningen over de verbetering van de positie van de minima.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 4.88 Rotterdam.

4.104 Afdeling Montfoort/Oudewater (B voor 4.101)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 6

Vervangen: hele tekst door: "De positie van de minima wordt verbeterd. De uitkeringen van vroeggehandicapten, werklozen en AOW'ers die langer dan drie jaar op een minimumuitkering zijn aangewezen, stijgen met 10%."

Toelichting: alleen voor die AOW'ers een stijging, die uitsluitend hun AOW hebben.

Preadvies: negatief

Toelichting: wij delen de strekking van dit amendement, maar vinden 4.101 partijbestuur tekstueel beter.

Paragraaf 2, kernpunt 7

4.107 Afdelingen Alphen aan den Rijn en Delft (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 7

Schrappen: hele tekst.

Toelichting Alphen aan den Rijn: "echte" WAO is heel iets anders dan WW en moet daarom apart worden behandeld.

Toelichting Delft: het samenvoegen van de WW en de WAO en vervolgens beide afhankelijk maken van het arbeidsverleden openen afbraakmogelijkheden voor de WAO, waar GroenLinks juist op tegen is.

Preadvies: negatief

Toelichting: natuurlijk is er een verschil tussen WW en WAO, maar uitvoeringstechnisch is er veel voor te zeggen na te denken over één regeling. Hopelijk is het bezwaar omtrent de duur ondervangen met 4.110 partijbestuur e.a.

4.110 Partijbestuur en afdeling Noordoostpolder (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 7

Vervangen: laatste twee zinnen ("De hoogte ... uitkering.") door: "In de nieuwe regeling zijn de hoogte van de uitkeringen, en de duur voor zover het werklozen betreft, afhankelijk van het arbeidsverleden."

Preadvies: positief

Toelichting: het woord "duur" van de uitkering in de oude tekst kan betekenen dat we accepteren dat arbeidsgeschikten niet meer tot hun 65ste worden doorbetaald, zoals nu gebeurt als gevolg van de anti-WAO-maatregel. Daarom ligt bovenstaand alternatief voor de hand. De formulering is expres erg open. Wij willen graag nog eens nadenken over een nieuw systeem, waarin beide regelingen op een sociaal verantwoordelijke wijze ondergebracht worden in één regeling.

4.111 Afdeling Deventer en werkgroep Sociale Zekerheid (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 7

Vervangen: hele tekst door: "De WW en de WAO worden beide verhoogd naar minimaal 80% van het laatstverdiende loon. De WAO-uitkering is waardevast tot en met het 65ste jaar."

Toelichting: het samenvoegen van WW en WAO en vervolgens beide afhankelijk maken van het arbeidsverleden openen afbraakmogelijkheden voor de WAO, waar GroenLinks juist op tegen is. Daarentegen kan het geen kwaad een offensieve eis op te nemen voor het terugbrengen van deze uitkeringen naar een redelijk niveau.

Preadvies: negatief

Toelichting: een deel van de bezwaren is mogelijk ondervangen met 4.110 partijbestuur e.a. Wij zijn niet voor het verhogen van de WW- en WAO-uitkering tot 80%. Niet omdat we mensen het geld misgunnen, maar omdat we de financiële middelen willen gebruiken om de minimumuitkeringen te verhogen, in plaats van de uitkeringen aan mensen met bovenmodale inkomens die werkloos of arbeidsgeschikt worden.

4.112 Afdeling Amsterdam-Oost (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 7

Vervangen: "minimaal zeventig procent" door: "maximaal 75 procent".

Toelichting: je kan kiezen voor een opbouwsysteem tot een bepaald maximum, of ervoor kiezen terug te gaan naar zeventig procent voor iedereen. Maar een opbouwsysteem met een minimum dat gelijk is aan het maxi-

imum van de huidige WW- en WAO-uitkeringen is te veel van het goede.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting 4.110 partijbestuur e.a.

4.113 Afdelingen Rotterdam en Rheden/Rozendaal (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 7

Vervangen: 2e zin ("De hoogte ... loon.") door: "De uitkering bedraagt minimaal 70% van het laatstverdiende loon."

Toelichting Rotterdam: tot voor kort gaf de WAO een garantie tot de pensioengerechtigde leeftijd. In de nieuwe situatie dreigen mensen die tussentijds te verliezen en terecht te komen op bijstandsniveau. Door nu in ons program eerst WW en WAO samen te voegen en vervolgens niet alleen te spreken over hoogte maar ook over duur, zou het gevolg kunnen zijn dat we de inkorting van de rechten op een WAO-uitkering aanvaarden! Als we geen ministelsel willen, zal nadrukkelijk een bodem moeten worden ingebouwd.

Preadvies: negatief → plus

Toelichting: wij willen niet ons bij voorbaat vastleggen op de genoemde 70%. Waarom zou in een nieuwe regeling, waarover binnen GroenLinks verder moet worden nagedacht, het niet mogelijk zijn om mensen met een inkomen boven f 100.000 nog maar 50% van hun laatstverdiende loon te garanderen?

4.106 Afdeling Amsterdam-Oost (B voor 4.110)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 7

Schrappen: 5e regel: "en de duur".

Toelichting: we zijn er niet tegen dat de hoogte van een bovenminimale uitkering gekoppeld wordt aan het arbeidsverleden (net als bij pensioenen). Maar het is geen goede zaak als dat ook voor de duur van een uitkering geldt: dat is nog slechter dan in de nieuwe WAO.

Preadvies: negatief

Toelichting: tekstueel voorkeur voor 4.110 partijbestuur e.a.

4.108 Vakbondsgroep (B voor 4.113)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 7

Schrappen: 5e regel: "De hoogte en duur van".

Preadvies: negatief

Toelichting: tekstueel voorkeur voor 4.110 partijbestuur e.a.

4.114 Afdeling De Bilt/Bilthoven (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 7

Vervangen: 2e zin ("De hoogte ... loon.") door: "Afhankelijk van het arbeidsverleden wordt de uitkering max. 70% van het laatstverdiende loon met een maximum-dagloon en -duur volgens de daarvoor geldende regels van de bedrijfsverenigingen."

Toelichting: a. Waarschijnlijk redactionele fout (max. 70%). b. Het zou het invoeren van het "oude WAO"-systeem betekenen, lijkt ons onbetaalbaar. c. Mensen in hoge inkomensgroepen moeten zich maar zelf bijverzekeren.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 4.113 Rotterdam e.a.

4.118 Afdeling Haarlem (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 7

Toevoegen: aan eind: "Voor gehandicapten en langdurig zieken bestaat de mogelijkheid van individuele vergoeding voor extra kosten die zij moeten maken door hun handicap of ziekte."

Toelichting: momenteel worden deze extra kosten, die enerzijds bestaan uit het laten doen van klussen die een gezond iemand zelf kan doen en anderzijds uit noodzakelijke kosten die de verzekering niet vergoedt, min of meer ondervangen door het verschil in hoogte tussen WAO en WW. Gelijktrekken van WW en WAO gaat voorbij aan het bestaan van deze extra kosten. Handhaving van een hogere WAO gaat voorbij aan de verschillen tussen arbeidsongeschikten onderling en aan het feit dat ook WW'ers gehandicapt of langdurig ziek kunnen zijn. Bij een individuele regeling kan per geval bekeken worden of vergoeding noodzakelijk is.

Preadvies: negatief

Toelichting: het is nog niet gezegd dat in een nieuwe regeling waarover we nog verder moeten nadenken, geen onderscheid meer wordt gemaakt tussen WW en WAO. De formulering van 4.110 partijbestuur e.a. laat dit open.

4.119 Afdeling Den Haag (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 7

Toevoegen: na "minimaal zeventig procent van het laatstverdiende loon": "echter niet lager dan het minimumloon."

Preadvies: positief

Toelichting: in de nieuwe regeling waarover we nog verder moeten nadenken is dit natuurlijk vanzelfsprekend.

Paragraaf 2, kernpunt 8

4.120 Afdelingen Amsterdam-Zuid, Groningen-stad en Gouda, werkgroep 50+ (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 8

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: wij zijn tegen een algemene sollicitatieplicht. 1. Zoals het er nu staat, zouden b.v. ouderen en gehandicapten ook deze plicht hebben. 2. Er is de komende vier jaar niet voor "iedereen" betaald werk beschikbaar. Het is onjuist en beledigend voor de wanhopig wordende werkzoekenden om deze realiteit niet te willen opnemen. 3. Er zijn in onze afdeling ook leden die principieel een sollicitatieplicht (voor b.v. vrouwen met kinderen of mensen met een vrijwilligersbaan) afwijzen.

Preadvies: negatief

Toelichting: wij hebben voorkeur voor 4.121 Delft e.a., waarin wordt uitgesproken dat tegenover het recht op een werkloosheidsuitkering de bereidheid dient te staan zich beschikbaar te stellen voor passende arbeid. Ouderen en gehandicapten hebben die plicht dan niet, want zij ontvangen geen werkloosheidsuitkering. Natuurlijk zal daartegenover dienen te staan dat er voldoende werk moet zijn en dat (langdurig) werklozen op een goede manier worden toegeleid naar de arbeidsmarkt. Dat is in hoofdstuk 4 paragraaf 1 geformuleerd.

4.121 Afdelingen Delft, Hengelo, Utrecht en Rotterdam, werkgroep Sociale Zekerheid, Vakbondsgroep (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 8

Vervangen: hele tekst door: "Passende arbeid.

Tegenover het recht op een werkloosheidsuitkering dient de bereidheid te bestaan passende betaalde arbeid te aanvaarden. De aangeboden baan moet dan wel voldoen aan een aantal voorwaarden: de werkweek bedraagt niet meer dan 32 uur, de arbeidsomstandigheden zijn in overeenstemming met de Arbeidsomstandighedenwet en leiden niet tot een aantoonbaar hoog percentage uitval van werknemers naar Ziekwet/WAO, en de beloning geschiedt volgens de in de betreffende sector geldende

cao. Daarnaast kan de aard van de door een bedrijf of instelling geproduceerde goederen of geleverde diensten een legitieme reden zijn om werk te weigeren, bijvoorbeeld als er sprake is van milieubedreigende of militaire productie. Mensen mogen niet verplicht worden een baan te accepteren waarvoor zij meer dan één uur met het openbaar vervoer moeten reizen. Daarnaast is een verhuisplicht uit den boze."

Toelichting: dit kernpunt wordt op deze manier beter in overeenstemming gebracht met de congresbesluiten van vorig jaar. Niet voor niets is toen het woord "sollicitatieplicht" uit de resolutie gehouden. Er moet een reëel aanbod van passende arbeid zijn; wij zijn sterk tegen een verplichting voor uitkeringsgerechtigden om jarenlang te blijven zoeken naar banen die er niet zijn.

Preadvies: positief

Toelichting: deze tekst doet inderdaad meer recht aan de congresuitspraken van 1992.

4.127 Afdeling Den Haag (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 8

Vervangen: 1e zin door: "Tegenover het recht op een basisuitkering staat een beperkte sollicitatieplicht om in aanmerking te komen voor een toeslag op de basisuitkering."

Toelichting: de sollicitatieplicht moet alleen gelden voor mensen die meer uitkering wensen dan het "basisinkomen". Het is logisch om aan hen afhankelijk van de persoonlijke omstandigheden - een beperkte sollicitatieplicht op te leggen.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 4.121 Delft e.a.

4.139 Afdeling Delft (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 8

Toevoegen: "Mensen die maatschappelijk zinvolle onbetaalde activiteiten verrichten, kunnen vrijgesteld worden van de verplichting zich beschikbaar te houden voor de betaalde arbeidsmarkt."

Toelichting: betaald werk is niet alleen-zaligmakend.

Preadvies: positief

Toelichting: GroenLinks is van mening dat de maatschappelijk zinvolle arbeid verricht moet worden, en ook dat er een herverdeling van dit werk dient plaats te vinden. Een dergelijke vrijstelling stelt mensen in staat deze arbeid daadwerkelijk te verrichten.

4.140 Afdeling Wageningen (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw (na 8)

Toevoegen: "Het begrip betaalde arbeid wordt uitgebreid. Veel werk dat nu door vrijwilligers wordt verricht, moet betaald worden."

Toelichting: vergelijkbaar met de huidige banenpoolregeling zou zinvolle maatschappelijke arbeid moeten worden betaald, waarbij wij nog in het midden willen laten of dit op uitkeringsniveau, minimumloon of cao-loon zou moeten zijn.

Preadvies: negatief

Toelichting: eens met de intentie, maar wij hebben een voorkeur voor 4.75 Rotterdam e.a.

4.130 Afdeling Montfoort/Oudewater (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 8

Vervangen: 2e tot 6e regel: "De aangeboden baan ... 32 uur" door: "De aangeboden baan moet dan wel voldoen aan een aantal voorwaarden: de werkweek bedraagt minimaal 13 uur en maximaal 32 uur".

Toelichting: er worden tegenwoordig ook banen van minder dan 13 uur aangeboden, waardoor men niet sociaal verzekerd is. Zulk soort banen moet men niet verplicht worden aan te nemen.

Preadvies: negatief

Toelichting: wel eens met de intentie van het amendement, maar zoals het er nu staat zou niemand dan minder dan 13 uur kunnen werken, ook als men dat zelf wenst. Redactionele kwestie.

4.131 Afdeling Zutphen (B voor 4.139)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 8

Toevoegen: "Tevens wordt vrijwilligerswerk gestimuleerd en positief gewaardeerd. Hiervoor worden criteria, statuten en belastingfaciliteiten ontwikkeld."

Preadvies: negatief

Toelichting: vrijwilligerswerk is geen passende arbeid in de lijn van de congresuitspraken van vorig jaar. In hoofdstuk 5 worden uitspraken gedaan over vrijwilligerswerk.

4.133 Afdeling Utrecht (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 8

Toevoegen: aan eind: "en er is sprake van passende arbeid."

Toelichting: belangrijk om niet met werk afgescheept te worden, waar je om goede redenen bij voorbaat niets in ziet en dat slechts demotiveert.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 4.121 Delft e.a.

4.134 Afdeling Beuningen (B voor 4.133)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 8

Toevoegen: aan eind: "en er dient sprake te zijn van passende arbeid."

Toelichting: hiermee expliciteer je dat mensen niet gedwongen kunnen worden om niet-passende arbeid te accepteren.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 4.121 Delft e.a.

4.136 Afdeling Groesbeek (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 8

Toevoegen: aan eind: "Bovendien moet het om zgn. passende arbeid gaan. Alleenstaande ouders met één of meer kinderen onder 12 jaar blijven vrijgesteld van sollicitatieplicht."

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 4.121 Delft e.a. Het begrip "passende arbeid" impliceert o.i. dat er rekening gehouden wordt met de thuissituatie van de uitkeringsgerechtigde.

4.137 Afdeling Ede (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 8

Vervangen: 1e zin door: "Tegenover het recht op een basisuitkering en scholingsrecht staat een sollicitatieplicht. De sollicitatieplicht geldt voor een werkweek van 20 uur."

Toelichting: GroenLinks wil toch verdeling van inkomen en werk!

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 4.121 Delft e.a. Het congres heeft in 1992 een voorkeur uitgesproken voor herverdeling van werk middels een werkweek van maximaal 32 uur.

4.138 Afdeling Wageningen (B voor 4.139)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 8

Toevoegen: "Mensen die een uitkering ontvangen en daarnaast, onbetaald, maatschappelijk zinvolle arbeid verrichten, kunnen vrijstelling krijgen van deze sollicitatieplicht."

Toelichting: een gedeeltelijk alternatief voor herverdeling van arbeid.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 4.139 Delft.

Paragraaf 2, kernpunt 9

4.142 Afdeling Alphen aan den Rijn (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 9

Schrappen: laatste zin.

Toelichting: dit introduceert weer een tweeverdieners- of voordeurdelersregeling.

Preadvies: negatief

Toelichting: de toeslag voor alleenstaanden is nodig om een inkomen te verkrijgen dat toereikend is om volwaardig aan de samenleving deel te kunnen nemen. Zie ook 4.78 Haarlem.

4.143 Partijbestuur en Guido den Broeder, Han Cools, Marie Goormachtigh, Daan de Leeuw, Benji de Levie, Dave Klein, Wim Koopmans, Wolfgang Röhlke, Marijke Sedney, Theo Smits, Kea Tijdens, Kees Vendrik, Eric Drissen, Kees Witteman, Anneke van Leeuwen, Arthur Boelsma (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 9

Schrappen: 2e zin.

Toelichting: noem alleen concrete bedragen, aantallen, procenten, enz. als hier een wervende kracht van uitgaat, zoals 32 uur of AOW 10% omhoog.

Preadvies: positief

Toelichting: dat lijkt ons inderdaad beter.

4.146 Afdeling Haarlem (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 9

Vervangen: hele tekst door: "De uitkeringen aan jongeren dienen gelijk te zijn aan de uitkeringen aan volwassenen. Discriminatie op grond van leeftijd wordt afgewezen."

Toelichting: aangezien jongeren dezelfde prijzen betalen voor hun levensonderhoud, dienen ze ook dezelfde uitkering te ontvangen.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 4.147 Delft e.a.

4.147 Afdelingen Delft en Groningen-stad, werkgroep Sociale Zekerheid (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 9 en 10

Vervangen: beide punten door: "Jongeren en studerende.

Iedereen heeft vanaf 18 jaar zelfstandige en volledige uitkeringsrechten. Mensen die een studie of beroepsopleiding volgen krijgen recht op een studie/leerloon ter hoogte van de basisuitkering plus een onkostenvergoeding voor de studiekosten. Van lenen voor levensonderhoud mag volgens GroenLinks geen sprake zijn."

Toelichting Delft en werkgroep Sociale Zekerheid: vorig jaar heeft het congres besloten om leeftijdsdiscriminatie af te keuren. Juist op het moment dat het zittende kabinet de jongeren terugmept naar moeders pappot, moet GroenLinks duidelijk maken dat wij jongeren wel serieus nemen. Bij het bereiken van de wettelijke volwassenheid hoort ook een volwaardige uitkering of een volwaardig studie/leerinkomen gegarandeerd te worden.

Toelichting Groningen-stad: studeren moet als maatschappelijke investering worden gezien (studieloongedachte). Het voorstel is veel te specifiek. Als mensen later meer verdienen, worden ze door GroenLinks via algemene nivellering bereikt.

Preadvies: negatief

Toelichting: het congres heeft zich vorig jaar uitgesproken tegen leeftijdsdiscriminatie. Maar ook heeft het congres besloten dat aan jongeren lagere bedragen voor de basisuitkering worden uitgekeerd. Wij interpreteren dit besluit als volgt. Lagere uitkeringsbedragen voor jongeren staan nog niet gelijk aan leeftijdsdiscriminatie. Als mensen werken gaan ze, wanneer ze ouder worden, automatisch meer verdienen. Dat heeft o.a. met ervaring en routine te maken. Wij vinden de uitkeringen aan jongeren op dit ogenblik wel te laag. Daarom willen we ze verhogen. Ze meteen op het niveau van een 23-jarige en ouder brengen zou echter te duur worden (dat kost al gauw 1,5 miljard). De voorstellen uit "Tijd voor zelfstandigheid", goedgekeurd door het congres, betekenen dat iedereen vanaf 21 jaar hetzelfde krijgt. Aan 18-, 19- en 20-jarigen wordt dan iets minder uitgekeerd. Dit lijkt ons een heel redelijk voorstel. Zie ook toelichting bij bij 4.157 partijbestuur e.a., als het om studenten gaat. Hierin wordt voorgesteld het plan van de LSVb te volgen. Bovenstaand amendement blokkeert dat.

4.151 Afdeling Nijmegen (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 9

Vervangen: hele tekst door: "De uitkeringen aan jongeren worden verhoogd. De negatieve inkomstenbelasting en basisuitkering bedraagt 850 gulden vanaf 18 jaar. Alleenstaanden ontvangen een toeslag van 300 gulden."

Toelichting: het vorige congres heeft besloten dat er geen leeftijdsdiscriminatie in de uitkeringen mag plaatsvinden!

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 4.147 Delft e.a.

4.144 Afdelingen Amsterdam-Zuid en Almere/Zeewolde, werkgroep 50+ (B voor 4.146)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 9

Vervangen: eerste twee zinnen door: "De uitkeringen aan jongeren vanaf 18 jaar worden gelijkgesteld aan die van andere volwassenen."

Toelichting: wij zijn principieel tegen discriminatie, ook op grond van leeftijd. Bovendien heeft iedere leeftijd zijn eigen meerkosten. Zo beginnen veel jongeren vanaf hun achttiende een huishouden in te richten.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 4.147 Delft e.a. Voorstel is bovendien verworpen door het vorige congres.

4.149 Afdeling Deventer (B voor 4.146)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 9

Vervangen: 2e zin door: "Er wordt géén onderscheid meer gemaakt tussen de uitkeringen voor jongeren en die voor volwassenen. Vanaf 18 jaar heeft een ieder recht op een volwaardige uitkering."

Toelichting: de door de oudere dames en heren van het partijbestuur warm aanbevolen ongelijke behandeling van jongeren - net alsof een brood voor jongeren goedkoper is - wensen wij niet te accepteren. Overigens: ook zelfstandig wonende jongeren beneden de 18 jaar behoren recht op een volledige uitkering te hebben.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 4.147 Delft e.a.

4.150 Afdeling Velsen (B voor 4.146)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 9

Vervangen: 2e zin door: "De negatieve inkomstenbelasting is voor iedereen gelijk, 750 gulden."

Toelichting: er ligt een congresuitspraak tegen leeftijdsdiscriminatie. Ook GroenLinks wil wel eens consistentie in beleid.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 4.147 Delft e.a.

4.152 Afdeling Den Haag (B voor 4.148)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 9 en 10

Vervangen: hele tekst door: "Jongeren en studerende."

Vanaf 18 jaar heeft iedereen zelfstandige en volledige uitkeringsrechten. Mensen die een studie of beroepsopleiding volgen krijgen recht op studie/leerloon ter hoogte van de basisuitkering, daarnaast kan voor studiekosten een renteloze lening worden aangevraagd. Van lenen voor je levensonderhoud mag volgens GroenLinks geen sprake zijn."

Toelichting: vorig jaar heeft het congres besloten leeftijdsdiscriminatie af te schaffen. Juist op het moment dat het kabinet jongeren terugmept naar moeders pappot, moet GroenLinks duidelijk maken jongeren wel serieus te nemen en bij het bereiken van de wettelijke volwassenheid ook een volwaardige uitkering of een volwaardig studie/leerinkomen te garanderen.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 4.147 Delft e.a.

Paragraaf 2, kernpunt 10

4.157 Partijbestuur, afdelingen Groesbeek, Nijmegen en Rotterdam, Guido den Broeder, Han Cools, Marie Goormachtigh, Daan de Leeuw, Benji de Levie, Dave Klein, Wim Koopmans, Wolfgang Röhlke, Marijke Sedney, Theo Smits, Kea Tijdens, Kees Vendrik, Eric Drissen, Kees Witteman, Anneke van Leeuwen en Arthur Boelsma (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 10

Vervangen: 5e regel tot eind: "Alle studenten ... kwijtgescholden." door: "Wanneer zij straks goed verdienen, betalen ze studietoelagen op hun inkomen."

Toelichting: een vast leenbedrag van 200 gulden zoals in het programma wordt voorgesteld, zal werken als een drempel voor mensen uit de lagere inkomensgroepen. Door het terugbetalen direct te relateren (in procenten) aan de hoogte van het toekomstige inkomen, ontstaat een veel eerlijker verdeling. Dit standpunt wordt overigens ook verwoord in een recent plan van de LSVb.

Preadvies: positief

Toelichting: studietoelage is inderdaad beter dan een lening.

4.158 Afdeling Hoekse Waard (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 10

Toevoegen: "Tegenover het recht op studiefinanciering staat een verplichte minimum studietoelagen."

Preadvies: negatief

Toelichting: dit is een overbodige toevoeging, omdat het in de praktijk al zo werkt.

4.163 Afdeling Rheden/Rozendaal (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 10

Toevoegen: aan 3e regel: "renteloos, waarbij rekening zal worden gehouden met de financiële draagkracht van de ouders."

Toelichting: studiefinanciering is duur en (naar veler mening) onbetaalbaar geworden door haar ongedifferentieerde toekenning, ook aan kinderen van vermogende ouders met een ruime toelage van die ouders en/of beschikkend over eigen vermogen, terwijl kinderen van ouders met lage inkomens die hen niet financieel kunnen steunen, of moeten afzien van studie of met een grote schuld worden opgezadeld. De huidige vorm van studiefinanciering werkt discriminerend voor de financieel zwakke milieus. De leningen moeten dan ook, mede om die reden, renteloos worden.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 4.157 partijbestuur e.a.

Paragraaf 2, nieuwe kernpunten

4.164 Guido den Broeder, Han Cools, Marie Goormachtigh, Daan de Leeuw, Benji de Levie, Dave Klein, Wim Koopmans, Wolfgang Röhlke, Marijke Sedney, Theo Smits, Kea Tijdens, Kees Vendrik, Eric Drissen, Kees Witteman, Frank Köhler, Christa Vonkeman, Anneke van Leeuwen en Arthur Boelsma (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Het aantal plaatsen volgens de Wet Sociale Werkvoorziening wordt uitgebreid."

Toelichting: moet kunnen.

Preadvies: positief

Toelichting: moet kunnen. Er dient dan prioriteit te liggen bij het bezetten van deze plaatsen door die groep waar de WSW oorspronkelijk voor bedoeld was (gehandicapten).

4.165 Afdeling Nijmegen (B voor 4.85)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Kinderbijslag wordt inkomensafhankelijk gemaakt."

Toelichting: wij zien niet in waarom een al dan niet gekozen koning(in) evenveel kinderbijslag moet krijgen voor zijn/haar telgen als Mien en Jan Splinter.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 4.85a partijbestuur.

4.167 Afdeling Amsterdam-Oud-West (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Alle discriminerende bepalingen in pensioenregelingen moeten verdwijnen. Om ongelijke behandeling in de pensioenen uit het verleden te compenseren dienen voor vrouwen reparatiemaatregelen te worden genomen."

Preadvies: positief

Toelichting: hier zijn we het van harte mee eens!

4.168 Afdeling Haarlem (B voor 4.88)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Minima."

De achterstand die de minima sinds 1982 hebben opgelopen, moet op korte termijn worden ingehaald."

Toelichting: punt wordt in de inleiding genoemd, maar niet uitgewerkt in een kernpunt.

Preadvies: negatief

Toelichting: amendement is overbodig. In hoofdstuk 4, paragraaf 6 worden hierover uitspraken gedaan.

4.169 Afdeling Nijmegen (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Oud-mijnwerkers."

De ereschuld aan de oud-mijnwerkers, die destijds onterecht niet erkend zijn als silicoselijders, wordt met spoed ingelost."

Preadvies: negatief → p 0 5

Toelichting: wij zijn het hier helemaal mee eens, maar vinden dat het niet thuishoort in een landelijk verkiezingsprogramma.

Paragraaf 3

4.173 Afdeling Deventer (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 1

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: zie ons amendement 2.30 op hoofdstuk 2, kernpunt 14.

Preadvies: negatief

Toelichting: het is voor ons van groot belang dat er minimumregels komen voor sociale basisvoorzieningen in de EG ter bescherming van de EG-onderdanen die van bijstand of minimumloon moeten zien rond te komen. Dit punt schrappen betekent daar niets over zeggen. Dat lijkt ons geen goed voorstel.

4.181 Vrouwenoverleg (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 3

Toevoegen: 2e zin na "milieu-": "en emancipatie".

Toelichting: onder de structuren die de EG d.m.v. haar fondsen dient te veranderen behoort ook de structuur van de arbeidsmarkt.

Preadvies: positief

Toelichting: de structuurfondsen zijn bedoeld voor investeringen (o.a. in infrastructuur) en om daarmee de werkgelegenheid te bevorderen. Het spreekt voor zich dat die werkgelegenheid, naast dat het milieuvriendelijk dient te zijn, ook aan vrouwen en allochtonen ten goede moet komen. Met een emancipatietoets kan daarop inderdaad beter worden getoetst.

4.182 Afdeling Den Haag (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Inkomensnivellering."

De verschillen in inkomens zijn te groot. GroenLinks kiest voor inkomensnivellering, waarbij mensen met hogere inkomens (boven de ziektefondsgrens) inleveren ten gunste van mensen met lagere inkomens (onder modaal)."

Preadvies: negatief

Toelichting: we zijn het van harte eens met de strekking, maar willen dit punt opnemen in hoofdstuk 6. Zie 6.98 Amsterdam-Oost e.a.

4.183 Afdeling Amsterdam-Zuid, Vrouwenoverleg en werkgroep 50+ (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Maximale arbeidsweek."

Het beschikbare betaalde werk dient beter verdeeld te worden door te streven naar een maximale arbeidsweek van 32 uur in de EG."

Toelichting: lijkt ons minstens zo belangrijk als de andere punten. Bovendien: als wij in Nederland de 32-urige werkweek invoeren, moeten we in EG-verband (vanwege de concurrentie) niet al te veel uit de pas lopen.

Preadvies: positief

Toelichting: ligt ook in de lijn van 4.181 Vrouwenoverleg.

4.170 Afdeling Groesbeek (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: inleidende tekst

Schrappen: 10e-11e regel: "Omdat er onder de lidstaten notoire dwarsliggers zijn, gebeurt er niets."

Toelichting: zo'n zin hoort niet thuis in een verkiezingsprogramma.

Preadvies: negatief

Toelichting: in een inleiding hoort zo'n zin wel degelijk thuis, om aan te geven hoe de verhoudingen liggen en welke knelpunten er zijn.

4.171 Guido den Broeder, Han Cools, Marie Goormachtigh, Daan de Leeuw, Benji de Levie, Dave Klein, Wim Koopmans, Wolfgang Röhlke, Marijke Sedney, Theo Smits, Kea Tijdens, Kees Vendrik, Eric Drissen, Kees Witteman, Frank Köhler, Anneke van Leeuwen, Arthur Boelsma en Geert-Jan Bramer (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: inleidende tekst

Schrappen: in laatste zin van 2e alinea: "verschil". Vervangen: laatste woord van deze zin ("groot") door: "hoog".

Toelichting: zoals het er staat, klopt het vermoedelijk niet (de koopkracht zou dan 13x zo groot zijn!).

Preadvies: positief

Toelichting: redactioneel beter.

4.172 Guido den Broeder, Han Cools, Marie Goormachtigh, Daan de Leeuw, Benji de Levie, Dave Klein, Wim Koopmans, Wolfgang Röhlke, Marijke Sedney, Theo Smits, Kea Tijdens, Kees Vendrik, Eric Drissen, Kees Witteman, Frank Köhler, Anneke van Leeuwen, Arthur Boelsma en Geert-Jan Bramer (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: inleidende tekst

Vervangen: in voorlaatste zin van 2e alinea: "dan" door: "als".

Toelichting: ergerlijke taalfout.

Preadvies: positief

Toelichting: redactioneel beter.

4.174 Afdelingen Rotterdam, Den Haag en Delft, werkgroep Sociale Zekerheid en Vakbondsgroep (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 1

Toevoegen: aan eind: "Het is uiteraard niet de bedoeling dat in landen waar de normen hoger zijn, deze tot dit minimale niveau verlaagd worden."

Toelichting Rotterdam: in een aantal EG-staten - waaronder Nederland - ligt het niveau gelukkig hoger dan het hier genoemde minimum. De te kiezen formulering mag niet de indruk wekken dat we zouden kunnen instemmen met een daling in de richting van dit minimum.

Preadvies: positief

Toelichting: dat was inderdaad niet onze bedoeling.

4.175 Afdeling Montfoort/Oudewater (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 1

Toevoegen: "De huidige vereiste uniformiteit bij de besluitvorming over sociale aangelegenheden moet worden opgeheven."

Toelichting: momenteel kan het veto van één enkel land besluitvorming over sociale aangelegenheden blokkeren. Daardoor blijft de sociale politiek mager en blijft het belang van economische zaken prevaleren.

Preadvies: negatief

Toelichting: op deze plaats moet dit amendement worden afgewezen. In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de besluitvormingsprocessen in de EG. Wij zijn er geen voorstander van om alleen op het punt van sociale zekerheid van het veto af te wijken.

4.186 Afdeling Amsterdam-Westerpark (A)

Hoofdstuk: 4 en 5

Wijzigingen: hoofdstuk 5 wordt hoofdstuk 4 en hoofdstuk 4 wordt hoofdstuk 5.

Toelichting: herverdeling van betaalde en onbetaalde arbeid en zelfstandigheid zijn essentieel om arbeidstijdverkortingen en een ander sociale-zekerheidsstelsel mogelijk te maken. Van daar.

Preadvies: negatief

Toelichting: het is een kip-of-eikwestie. Wij zien het zo: herverdeling is vooral mogelijk als arbeidstijdverkortingen is gerealiseerd, als er voldoende werkgelegenheid voor vrouwen is en als de sociale zekerheid gegarandeerd en verzelfstandigd is. Maar natuurlijk horen hoofdstuk 4 en 5 onlosmakelijk bij elkaar.

Hoofdstuk 5: zorg en zorgpolitiek

Paragraaf 1

5.6 Vrouwenoverleg (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Toevoegen: "De positie van consumenten van zorg moet worden verbeterd."

Toelichting: meer zeggenschap over het te besteden budget, b.v. in de vorm van een "zorgknipkaart".

Preadvies: positief

Toelichting: verbetering.

5.7 Vrouwenoverleg (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Toevoegen: "De overheid voert een campagne, gericht op mannen, om een gelijk deel van de zorgarbeid op zich te nemen."

Toelichting: bijvoorbeeld een campagne om gebruik van verlofregelingen t.b.v. zorgarbeid te bevorderen onder het motto: "je bent een rund als je niet zorgen kunt". Kooklessen voor oudere mannen en een visverbod voor mannen die ouderschapsverlof genieten, tenzij ze de baby bij zich hebben.

Preadvies: positief

Toelichting: verbetering.

5.8 Afdelingen Amsterdam-Oost, Loon op Zand/Sprang-Capelle en Voorne, werkgroep 50+ (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Schrappen: hele tekst.

Toelichting Amsterdam-Oost: winkel-personeel (vooral vrouwen), de Emancipatieraad en kleine winkeliers zijn hiertegen. Het grootwinkelbedrijf en mensen die veel meer dan 32 uur betaald werk doen, willen het graag. Waarom zou GroenLinks hier voor zijn?

Toelichting Loon op Zand/Sprang-Capelle: een zogenaamde flexibele openstelling gaat ten koste van de kleine zelfstandige en ontwricht het sociaal-maatschappelijk leven van de mensen die bij een éénmansbedrijf werken.

Toelichting Voorne: schrappen! Strookt niet met de sociale doelstelling.

Toelichting werkgroep 50+: niet logisch dat het hier is opgenomen.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 5.12.

5.12 Vrouwenoverleg (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Vervangen: titel "Winkelopenstelling" door: "Flexibilisering openingstijden". **Toevoegen:** "Ook wordt gestreefd naar een flexibele openstelling (d.w.z. ook 's avonds en in het weekend) van diensten zoals consultatiebureaus, gemeenteloketten, etc. Hierbij wordt wel de kwaliteit van de arbeid van de werknemers m/v bewaakt: er mogen geen pulpbaantjes ontstaan."

Preadvies: positief

Toelichting: de voorwaarde dat het niet tot pulparbeid mag leiden is een juiste restrictie. Bij deze formulering is partijbestuur het eens met uitbreiding openingstijden.

5.1 Werkgroep 50+ (A)

Paragraaf: 1 en 2

Wijzigen: de indeling als volgt veranderen: paragraaf 1 behoudt haar naam, maar gaat bestaan uit 1.1, 2.1, 2.2, 2.3, 3.3, 3.4. en 4.2. Paragraaf 2 krijgt de naam "Gezondheidszorg" en gaat bestaan uit 4.4 en de punten onder 5.

Toelichting: dit is een poging het hoofdstuk wat evenwichtiger te krijgen.

Preadvies: negatief

Toelichting: een goed voorstel, maar het is niet doenlijk alle amendementen in deze fase aan te passen aan de voorgestelde indeling. Wellicht kan een nota "Gezondheidszorg" de visie van GroenLinks breder en dieper gestalte geven.

5.2 Werkgroep 50+ (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Toevoegen: op één na laatste regel na "tot stand.": "Dit geldt ook voor het recht op zorgverlof t.b.v. mantelzorg."

Toelichting: het apart zetten van mantelzorg is niet zinvol.

Preadvies: negatief

Toelichting: te vaag geformuleerd. Wij geven de voorkeur aan 5.5.

5.3 Afdeling Alphen aan den Rijn (B voor 5.71)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Toevoegen: "Medische specialisten komen in loondienst."

Preadvies: negatief

Toelichting: het klopt dat specialisten te veel uren draaien en mede daarom te veel verdienen. Maar of loondienst de enige oplossing is?

5.4 Afdeling Deventer (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Toevoegen: aan.eind: "waarbij de 65-jarige leeftijd als maximum wordt gehandhaafd."

Toelichting: het lijkt zo aardig om een pensionering op een leeftijd boven de 65 jaar mogelijk te maken. Er zijn echter grote bezwaren aan verbonden: 1. Er zal in de praktijk vrijwel geen sprake zijn van vrijwilligheid. Zeker bij een verdwijnende vut is men, tenminste als men geen forse inkomensterugval kan verdragen dan wel wil aanvaarden, wel gedwongen om na het bereiken van de 65-jarige leeftijd door te blijven werken. 2. Het zal, gelet op de aard van de werkzaamheden, voor een belangrijk deel van de werknemers niet zijn weggelegd om na het bereiken van de 65-jarige leeftijd door te werken. 3. Uitzonderingen daargelaten, zijn de mensen die echt de wens hebben om met 65 jaar door te werken, vooral te vinden in de hogere regionen van instanties en het bedrijfsleven. 4. Laat duidelijk zijn dat ook bij een doorvoering van de 32-urige werkweek het niet zal lukken om een situatie van volledige werkgelegenheid te bereiken. Na je 65ste doorwerken vergroot slechts de werkgelegenheidsproblemen. Met dit voorstel bijt GroenLinks zich dan ook in haar eigen staart.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie de uitspraak van het congres van '92: "Leeftijdsciscriminatie dient te worden afgeschaft."

5.5 Vrouwenoverleg (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Toevoegen: 11e regel na "ouderschapsverlof": ", calamiteitenverlof en zorgverlof".

Toelichting: zo wordt zorg breed opgevat (niet alleen als zorg voor kinderen) en wordt direct duidelijk wat GroenLinks allemaal wil met zorgzelfstandigheid.

Preadvies: positief

Toelichting: verbetering.

5.13 Afdeling Beuningen (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Toevoegen: aan.eind: "GroenLinks blijft vasthouden aan een rustdag in de week waarin de winkelsluitingswet van kracht blijft."

Toelichting: een rustdag heeft zowel een symbolische als een reële waarde, waarmee een samenleving haar zorg uitdrukt voor ontspanning, bezinning en rust.

Preadvies: negatief

Toelichting: het partijbestuur kan deze zienswijze niet delen.

Paragraaf 2

5.15 Afdeling Amsterdam-Westerpark (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Vervangen: hele tekst door: "Ouderschaps- en calamiteitenverlof worden uitgebreid."

Toelichting: wij denken dat uitbreiding van het aantal "regelingen" niet geheel in overeenstemming is met de tijdgeest.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 5.19.

5.17 Afdeling Zwolle (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Vervangen: hele tekst door: "Voor mannen dient ouderschaps- en calamiteitenverlof verplicht te worden gesteld om zo een positieve bijdrage te leveren aan het doorbreken van traditionele rollenpatronen."

Toelichting: ook mannen moeten hun verantwoordelijkheid nemen voor de verzorging van kinderen. T.a.v. ouderschaps- en calamiteitenverlof zijn verbeteringen nodig op het gebied van de financiering, de duur van dit verlof en het opvangen van het werk van degene die verlof neemt."

Preadvies: negatief

Toelichting: wij zijn niet voor dwang in deze.

5.19 Vrouwenoverleg en afdelingen Amsterdam-Oud-West, Den Haag, Rheden/Rozendaal en Loon op Zand/Sprang-Capelle (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Vervangen: hele tekst door: "Er komen meer wettelijke regelingen die de combinatie van werk en ouderschap beter mogelijk maken. Op korte termijn komt er een wettelijke regeling voor calamiteitenverlof en worden de bestaande regelingen voor zwangerschaps-, bevallings- en ouderschapsverlof verbeterd: een betaald ouderschapsverlof van minimaal drie maanden full-time (met recht van terugkeer in de oude functie) of zes maanden part-time. Er moet meer rekening worden gehouden

met de wensen van werknemers om in deeltijd te werken of flexibele werktijden te hanteren."

Toelichting: de huidige tekst is te vaag en kan ertoe leiden dat we alles maar overlaten aan de sociale partners. Met name in de marktsector ontbreken er juist regelingen en de regelingen die er dan wel zijn, zijn eerder een "gunst" dan een recht. Betaald ouderschapsverlof zal er o.a. toe leiden dat meer mannen er gebruik van zullen maken. De keuzemogelijkheid van een full-time verlof leidt ertoe dat ook vrouwen die in deeltijd werken van ouderschapsverlof kunnen profiteren. Op de langere termijn kunnen we ons gaan inzetten voor verlenging van de mogelijkheden voor onbetaald ouderschapsverlof en/of voor een integrale regeling voor verlof van werknemers.

Preadvies: positief

Toelichting: wijziging dekt nog beter wat we willen.

5.22 Afdeling Amsterdam-Oud-West en Vrouwenoverleg (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 2

Vervangen: hele tekst door: "Kinderopvang moet een basisvoorziening zijn voor iedereen, of er nu wel of geen betaalde arbeid wordt verricht. Kinderopvang dient aan hoge kwaliteit-normen te voldoen en het aantal kindplaatsen in de professionele kinderopvang moet worden uitgebreid tot het niveau waarop aan de behoefte daaraan is voldaan. De wachttijd voor opvang mag ten hoogste een maand zijn. Er komt een stimuleringsmaatregel om de enorme tekorten in de buitenschoolse opvang (voor kinderen van 4-12 jaar) weg te werken."

Toelichting: in het huidige kinderopvangbeleid staat de groei van bedrijfsplaatsen centraal ten koste van gesubsidieerde plaatsen. Kinderopvang is niet alleen een arbeidsmarkt-instrument, maar ook een welzijnsvoorziening. De groei van de buitenschoolse opvang blijft achter bij die van kinderdagverblijven. In het huidige kinderopvangbeleid is de buitenschoolse opvang een ondergeschoven kindje.

Preadvies: positief

Toelichting: mee eens.

5.23 Afdeling Groningen-stad (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 2

Toevoegen: "De kinderopvang blijft betaalbaar en de eigen bijdrage blijft inkomensafhankelijk."

Toelichting: het moet voor iedereen mogelijk zijn om van deze voorziening gebruik te blijven maken. De prijzen van de kinderopvang stijgen de laatste jaren voortdurend.

Preadvies: positief

Toelichting: wij zien de negatieve financiële ontwikkeling ook.

5.28 Afdeling Loon op Zand/Sprang-Capelle (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 3

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: is overbodig, daar dit reeds is vervat in kernpunt 2.

Preadvies: negatief

Toelichting: in 2.2 is sprake van een andere kwaliteit.

5.14 Vakbondsgroep en anderen: Saskia Bolten, Jan Willem Dieten, Frank Biesboer, Arie Kranenburg, Helga Salemon, Erik Meijer, Marianne Spierings, Bert Anthonisse, Roel Berghuis, Petra Ket, Ruud Dirkse, Wim van Seeters, Jan Berghuis, Marcel Vissers en Joost Hardeman (A)

Paragraaf: 2

Kernpunt: inleidende tekst

Toevoegen: 8e regel: na "professionele kinderopvang": "bij kinderdagverblijven".

Preadvies: positief

Toelichting: redactioneel.

5.24 Afdeling Boskoop, partijbestuur en Vakbondsgroep e.a. (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 2

Toevoegen: na "kinderopvang": "en peuterspeelzalen".

Preadvies: positief

5.27 Afdeling Den Haag (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 3

Schrappen: 3e-4e regel: "terwijl ... verhoogd."

Toelichting: de verbetering van de kwaliteit van de arbeidsomstandigheden geldt voor meer beroepen. Het is wat vreemd om het hier te noemen, zeker met het woordje "terwijl" erbij.

Preadvies: negatief

Toelichting: gezien de arbeidsomstandigheden in deze sector kan de kwaliteit van de kinderopvang niet los gezien worden van de kwaliteit van de arbeidsomstandigheden.

5.30 Afdeling Boskoop, partijbestuur en Vakbondsgroep e.a. (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 3

Vervangen: "kinderdagverblijven" door: "kinderopvang en peuterspeelzalen".

Preadvies: positief

Paragraaf 3

5.31 Werkgroep 50+ en afdeling Den Haag (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 1 en 2

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: de meeste AOW'ers hebben niets (of ongeveer niets) met "zorg" te maken. De gehele tekst van dit hoofdstuk is ons te betuttelend. Bovendien is het ondoordacht om "vergrijzing" zo te koppelen aan financiële kosten. Natuurlijk zijn ouderen gemiddeld meer aangewezen op medische (en andere) zorg. Maar moeten we zo categoraal denken? En zo ja, waarom staat er dan bij andere bevolkingsgroepen niet ook vermeld dat ze duur zijn vanwege b.v. onderwijsvoorzieningen of uitkeringsbedragen? Overigens, de punten 1 en 2 horen thuis in de hoofdstukken 4 en 6. De punten 3 en 4 kunnen onder het kopje "Gehandicapten en ouderen" wel opgenomen worden op deze plaats.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 5.40.

5.33 Afdelingen Amsterdam-Westerpark, Velsen en Loon op Zand/Sprang-Capelle (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 1

Schrappen: laatste zin.

Toelichting Velsen: in hoofdstuk 6 wordt onder punt 3 een herziening van het belasting- en premiestelsel voorgesteld, die gebaseerd is op solidariteit. Hierdoor zullen ouderen met een behoorlijk pensioen terecht al meer gaan betalen. Nog eens extra betalen is niet redelijk. Naar analogie zou je ook andere groepen in de samenleving met een behoorlijk inkomen moeten belasten voor hun minder goed bedeelde groepsgenoten. Denk b.v. aan WAO'ers en WW'ers.

Preadvies: negatief

Toelichting: het is vanzelfsprekend dat de overheid de inverteffecten van pensioenfondsen terughaalt (zij hoeven minder op de gestegen AOW aan te vullen). Alleen ouderen zonder pensioen gaan de overheid meer "kosten". Deze meerkosten komen door de invoering van een lage solidariteitspremie voor rekening van ouderen met een behoorlijk pensioen. Zij betalen nu geen AOW-premie. Onder bovengenoemde voorwaarden is de maatregel budgettair neutraal.

5.32 Afdeling Rotterdam (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: inleidende tekst

Schrappen: 4e zin: "De verhouding ... onder druk."

Toelichting: wat er staat (of beter: wat hier wordt bedoeld) is feitelijk onjuist. Tegenover de vergrijzing staat namelijk ook ontgroening. Volgens de CBS-voorspellingen zal het aandeel van de leeftijdsgroep 20-64 jaar in de totale bevolking gedurende vele tientallen jaren nauwelijks veranderen. De AOW komt dus ook niet onder druk, tenminste niet als direct gevolg van de veranderde leeftijdsstructuur.

Preadvies: positief

Toelichting: redactionele verbetering.

5.35 Afdeling Zutphen (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 1

Schrappen: 3e tot 6e regel: "De overheid ... aan te vullen)."

Toelichting: de overheid heeft hier het recht niet toe: pensioengelden zijn van de deelnemers.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting 5.33.

5.38 Afdeling Enschede (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 1

Vervangen: op één na laatste regel na "wordt": "een solidariteitspremie ingevoerd, die ten goede komt aan de AOW."

Toelichting: het is onrechtvaardig naar andere ouderen en anderen die van een minimum moeten rondkomen om mensen die in hun werkzame leven in staat waren een fors pensioen op te bouwen onverkort hun van staatswege verstrekte inkomen te geven.

Preadvies: positief

Toelichting: zie toelichting 5.33.

5.39 Afdeling Haarlem (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 1

Vervangen: 1e zin door: "De achterstand die de AOW sinds 1982 heeft opgelopen wordt op korte termijn ingehaald; daarna blijft de hoogte van de AOW gekoppeld aan de inkomensontwikkeling."

Toelichting: bij het wegwerken van achterstanden geen verschillende behandeling van minima en AOW. De in de

ontwerp-tekst genoemde 10% lijkt uit de lucht gegrepen. Bovendien lijkt het ons riskant om ons nu al vast te leggen op een percentage. (Denk ook aan de soort discussie die werd opgeroepen door de 15% uit het vorige programma.)

Preadvies: negatief

Toelichting: "korte termijn" is een te vaag begrip. De oorspronkelijke tekst is duidelijker op dit punt.

5.40 Afdeling Nijmegen (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 1 en 2

Wijzigen: beide punten verplaatsen naar hoofdstuk 4.

Toelichting: in het algemeen zijn er de nodige kanttekeningen te maken bij de redactie van het hele programma (hoewel elke ordening discutabel is). Maar het is onaanvaardbaar dat ouderen door GroenLinks eenzijdig in de zorghoek geduwd worden. En dat tijdens het Europees Jaar van de Ouderen (en solidariteit tussen de generaties). Het inkomen van ouderen en de flexibele pensionering horen thuis bij arbeid en sociale zekerheid!

Preadvies: positief

Toelichting: verbetering.

5.41 Afdeling Deventer (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 2

Toevoegen: aan eind: "(maximumgrens 65 jaar)".

Toelichting: zie 5.4.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 5.4.

5.42 Afdeling Groesbeek (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 2

Toevoegen: aan eind: "Tussen 60 en 70 jaar heeft iedereen het recht maximaal 50% van het tot dan toe gewerkte aantal uren per week te blijven werken. Dit recht kan echter nooit een plicht worden."

Toelichting: verduidelijking en precisering.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 5.4.

5.43 Werkgroep 50+ (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 3

Toevoegen: tekst van 4.2.

Toelichting: wordt verschoven omdat 4.2 niet bij "mantelzorg" hoort.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 5.1.

5.45 Werkgroep 50+, afdeling Amsterdam-Zuid en Vrouwenoverleg (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 4

Vervangen: hele tekst door: "Voor hen die aangewezen zijn op huisvesting in een verzorgings- of verpleeghuis, komt een passend aanbod. De kwaliteit van de verzorging wordt verbeterd en de behoefte aan privacy wordt zoveel mogelijk gerespecteerd. Dit houdt ook in een vergroting van het aanbod, een grotere diversiteit en meer zeggenschap van de bewoners."

Toelichting: deze tekst is meer op de realiteit gebaseerd.

Preadvies: positief

Toelichting: verbetering.

Paragraaf 4

5.56 Afdeling Deventer (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 3

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: ja, maar hoe in vredesnaam? Bevordering van de mantelzorg kent als grote neveneffect dat

het leidt tot verdringing van betaalde arbeid en tevens tot loondruk in de verzorgende sector.

Preadvies: negatief

Toelichting: natuurlijk hebben betaalde zorg en mantelzorg raakvlakken. Maar wij zijn van mening dat niet "alles" betaalde zorg hoeft te zijn. Mantelzorgers dienen vooral meer ondersteuning en verlofmogelijkheden te krijgen. Als mensen zelf willen zorgen, dan moeten daartoe mogelijkheden gecreëerd worden (zie ook 5.11).

5.57 Afdeling Amsterdam-Zuid (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 3

Vervangen: hele tekst door: "Doordat de thuiszorg wordt uitgebreid kan de mantelzorger beter begeleid worden en vermindert de werklust."

Toelichting: wat is er mis met de sociale positie van de mantelzorger, behalve dan wat al in 5.4.1 staat?

Preadvies: negatief

Toelichting: op zich juiste toevoeging, maar wij geven de voorkeur aan 5.58. Wij verzoeken dan ook 5.57 in te trekken t.g.v. 5.58.

5.59 Afdeling Deventer (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 4

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: het partijbestuur wil prima bezuinigingsmogelijkheden creëren: verdringing van betaalde arbeid.

Preadvies: negatief

Toelichting: er is natuurlijk niet bedoeld wat Deventer in dit stukje gelezen heeft (zie ook 5.56).

5.47 Afdeling Amsterdam-Zuid (A)

Paragraaf: 4

Kernpunt: inleidende tekst

Schrappen: 1e alinea. **Wijzigen:** 2e alinea verplaatsen naar 5.5 "Gezondheidszorg", met aanpassing van de 1e zin: "Het is ook noodzakelijk dat enerzijds mensen uit de omgeving in staat worden gesteld voor anderen te zorgen (mantelzorg) en dat... (verder oude tekst)." Het punt 5.4.1 kan dan eventueel verhuizen naar 5.1 en de andere punten kunnen dan naar 5.5.

Toelichting: de mantelzorg is onderdeel van de gezondheidszorg en het is een slechte zaak haar daarvan los te koppelen. Dat is het duidelijkst als de inleiding van 5.4 met die van 5.5 wordt gecombineerd, vooral met betrekking tot het onnodig medicaliseren.

Preadvies: negatief

Toelichting: wij zijn het eens met de strekking van het amendement. De plaats waar het staat lijkt ons redactioneel, daar een en ander al staat onder 5.4.

5.48 Werkgroep 50+ (A)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 1 t/m 3

Schrappen: punten 1 en 3. **Wijzigen:** punt 2 toevoegen aan 3.3.

Toelichting: evenwichtiger. De punten 1 en 3 zijn overbodig als onze amendementen worden overgenomen.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 5.1.

5.49 Afdeling Amsterdam-Zuid (A)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 1

Vervangen: "mantelzorg" door: "zorg voor anderen".

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 5.49a.

5.49a Partijbestuur (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 1

Toevoegen: 2e regel na "mantelzorg": "(zorg voor anderen)".

Preadvies: positief

Toelichting: nu weten we zeker dat we over hetzelfde praten.

5.51 Vrouwenoverleg en afdeling Den Haag (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 1

Toevoegen: "Het gaat hierbij om betaald verlop, met handhaving van pensioenrechten en met recht van terugkeer in de oude functie (of in een functie op gelijkwaardig niveau). Het verlop kan niet alleen voor de verzorging van familie (ouders, partner, kinderen) worden gebruikt, maar ook voor de verzorging van anderen."

Toelichting: op korte termijn is waarschijnlijk alleen onbetaald zorgverlop haalbaar, maar we moeten verder kijken dan onze neus lang is. Er moeten vormen worden gezocht om de betaling en controle van het verlop te regelen, b.v. via het GAK of via instellingen voor thuiszorg.

Preadvies: positief

Toelichting: goede toevoeging.

5.53 Afdeling Amsterdam-Zuid (A)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 2

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: moet terugkomen in punt 5.5.3.

Preadvies: negatief

Toelichting: logischer verdeling, maar wij geven de voorkeur aan 5.54, daarvoor vervalt o.i. de noodzaak tot verplaatsing.

5.54 Vrouwenoverleg (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 2

Toevoegen: "Dat betekent dat extra geld naar de thuiszorg moet. Tegelijkertijd moeten geen taken van de intramurale gezondheidszorg worden overgeheveld naar de thuiszorg. Ook mag de groei van de thuiszorg niet worden afgewenteld op een grotere inzet van mantelzorgsters."

Toelichting: mantelzorg en andere informele zorg moeten aanvullend zijn op professionele zorg i.p.v. andersom.

Preadvies: positief

Toelichting: zo is duidelijker wat we bedoelen.

5.55 Vrouwenoverleg (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 2

Toevoegen: "De positie van werk(st)ers in de thuiszorg moet worden verbeterd. Zo moeten alphahulpen een volwaardige rechtspositie krijgen."

Preadvies: positief

Toelichting: positie van alphahulpen behoort inderdaad dringend verbetering.

5.58 Vrouwenoverleg (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 3

Vervangen: "sociale positie" door: "sociaal-economische positie". **Toevoegen:** "Het wordt gestimuleerd dat mantelzorg(st)ers ook betaalde arbeid kunnen verrichten en economisch zelfstandig zijn. Bovendien wordt aan mantelzorgsters meer ondersteuning gegeven, b.v. servicepunten, gespreksgroepen en garantiestelling voor vervanging."

Toelichting: zie hiervoor het advies van de Emancipatieraad over thuiszorg.

Preadvies: positief

Toelichting: verbetering.

5.60 Afdeling Loon op Zand/Sprang-Capelle (A)

Paragraaf: 4

Kernpunt: nieuw (als punt 1)

Toevoegen: "Er komen meer mogelijkheden voor variabele werktijden en calamiteitenverlof."

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 5.19.

5.61 Afdeling Den Haag (A)

Paragraaf: 4

Wijzigen: hele tekst verplaatsen naar 5.5.

Toelichting: een passende verzorging geldt o.i. niet specifiek voor ouderen, maar ook voor andere groepen. Het onderbrengen van deze tekst in paragraaf "Gezondheidszorg" is derhalve logischer.

Preadvies: negatief

Toelichting: mee eens, maar dan in apart hoofdstuk waarin alles over "gezondheidszorg" afgewogen bij elkaar zou staan. Dit programma bevat eigenlijk te weinig op dat punt.

Paragraaf 5

5.50 Werkgroep 50+ (D)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 1

Vervangen: hele tekst door: "De macht van de instanties op medisch gebied wordt teruggedrongen. Met name betreft dat de verzekeraars, de farmaceutische industrie, de ziekenhuizen en de specialistenorganisaties. De invloed van de overheid wordt versterkt, onder meer door in overleg met patiëntenorganisaties wettelijk vast te leggen welke rechten patiënten kunnen ontlenen aan het zorgpakket. Bij de uitvoering van, en de controle op de zorgvoorzieningen dient de lokale overheid een grotere rol toebedeeld te krijgen. De daarbij behorende financiële lasten dienen uiteraard zonder beknipting te worden verstrekt."

Toelichting: hierbij maken wij een opening naar een meer humaan systeem, dat o.m. in Denemarken goed functioneert. In de discussienota "Ouderen in de lift" van de 50+groep wordt een en ander nader verwoord. De oude tekst is minder zinvol, omdat de kostenbeheersing niet zozeer ontbreekt bij de aanbodkant.

Preadvies: negatief

Toelichting: eens met de strekking, maar hoort niet op deze plaats. Zie 5.81.

5.62 Afdeling Amsterdam-Zuid (D)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 1

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: aan de aanbodkant is en wordt nog steeds veel op deze manier aan kostenbeheersing gedaan. Echt veel zal dat niet meer opleveren. De echte kostenbeheersing zal moeten voortkomen uit 5.5.2, 5.5.2a (zie ons amendement 5.68) en 5.5.5.

Preadvies: negatief

Toelichting: wij zijn er niet van overtuigd dat een en ander geen geld meer zal opleveren.

5.66 Afdeling Nijmegen (D)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 2

Vervangen: laatste zin door: "In de basisverzekering worden geen geneeswijzen opgenomen waarvan niet bevesten is dat ze doeltreffend zijn."

Toelichting: het mag niet zo zijn dat de gemeenschap opdraait voor de kosten van b.v. geschud water, omdat hieraan door enkelen een genezende kracht wordt toegedicht. Bovendien is de formulering "meest gerenommeerde" te subjectief.

Preadvies: negatief

Toelichting: wij hechten aan eigen keuze van patiënten. Bovendien vinden wij dat de "reguliere" geneeskunde

hier wel heel absoluut gesteund wordt. Doeltreffendheid is niet altijd te bewijzen.

5.68 Afdeling Amsterdam-Zuid (D)

Paragraaf: 5

Kernpunt: nieuw (na 2)

Toevoegen: "Er komt een commissie die zich buigt over welke ingrepen tot de basisverzekering behoren en welke niet."

Toelichting: door de technologische vooruitgang zijn er in de gezondheidszorg nogal wat ingrepen mogelijk die erg veel geld kosten, maar die over het algemeen alleen maar "luke problemen" oplossen. Hierbij zou gedacht kunnen worden aan IVE, of aan het aanbrengen van ingenieuze pompsystemen bij impotente mannen waar een gesprek met een psycholoog of seksuoloog over een andere beleving van seks meer op zijn plaats zou zijn.

Preadvies: positief

Toelichting: is een goede aanvulling.

5.70 Afdeling Deventer (D)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 3

Toevoegen: "Alle specialisten komen in loondienst."

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 5.3.

5.77 Afdeling Delft (D)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 4

Toevoegen: "Patiëntenorganisaties worden volwaardige gesprekspartners binnen de gezondheidszorg."

Toelichting: vanzelfsprekend toch!

Preadvies: negatief

Toelichting: wij staan achter de gedachtegang, maar vinden deze beter verwoord in 5.81. Verzoek dit amendement in te trekken t.g.v. 5.81.

5.78 Afdelingen Amsterdam-Zuid en Den Haag, werkgroep 50+ (D)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 4

Toevoegen: "Kleinschalige verpleeg- en ziekenhuizen die op de wensen en noden van de buurtbewoners ingaan, worden gesteund. Dat betekent ook dat medische instellingen meer gebruik moeten gaan maken van elkaars apparatuur."

Toelichting: de schaalvergroting en het onderbrengen van patiënten op grote afstand van familie en kennissen is veelal ongewenst. Mag het leven van een patiënt ook een beetje plezierig blijven? Wellicht is dat een beter medicijn dan het toedienen van het laatste technische snufje. We zijn toch ook voor het behoud van kleine scholen? De argumenten voor het behoud of het oprichten van buurtgerichte gezondheidsvoorzieningen liggen in dezelfde lijn.

Preadvies: positief

Toelichting: "kleinschaligheid" willen we graag ondersteunen.

5.80 Werkgroep 50+ en afdeling Amsterdam-Zuid (D)

Paragraaf: 5

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "De mogelijkheden met betrekking tot euthanasie worden verder uitgebreid. Het zelfbeschikkingsrecht van de mens moet hierbij voorop komen te staan."

Toelichting: de huidige regeling is nog lang niet volmaakt.

Preadvies: positief

Toelichting: wij steunen vanzelfsprekend het uitgangspunt van zelfbeschikkingsrecht.

5.81 Afdeling Amsterdam-Zuid (D)

Paragraaf: 5

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "De macht van de instanties op medisch gebied wordt teruggedrongen. Met name betreft dat de verzekeraars, de farmaceutische industrie, de ziekenhuizen en de specialistenorganisaties. De invloed van de overheid wordt versterkt, onder meer door in overleg met patiëntenorganisaties wettelijk vast te leggen welke rechten patiënten kunnen ontlenen aan het zorgpakket. Bij de uitvoering van, en de controle op de zorgvoorzieningen dient de lokale overheid een grotere rol toebedeeld te krijgen. De daarbij behorende financiële lasten dienen uiteraard zonder bekijbelling te worden verstrekt."

Toelichting: hierbij maken wij een opening naar een meer humaan systeem, dat o.m. in Denemarken goed functioneert. In de discussienota "Ouderen in de lift" van de 50+groep wordt e.e.a. nader verwoord.

Preadvies: positief

Toelichting: goede toevoeging.

5.82 Afdeling Amsterdam-Zuid (D)

Paragraaf: 5

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Voorlichting.

Voorlichting aan patiënten moet bestaan uit het verstrekken van feitelijke gegevens. Voorlichting gericht op preventie moet niet gebaseerd zijn op bangmakerij. In alle voorlichting over gezondheid moet doordinken dat ziekte of gezondheid vaak niet is terug te voeren op een persoonlijke verantwoordelijkheid van patiënten of medische zorg. Voorlichting dient gericht te zijn op het voorkomen van medicalisering van het dagelijks leven."

Toelichting: zie b.v. de visie van Karin Spaik.

Preadvies: positief

Toelichting: goede toevoeging.

5.84 Afdeling Zwolle (D)

Paragraaf: 5

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "In de komende jaren dient meer aandacht besteed te worden aan de maatschappelijke positie van de lichamelijk en/of verstandelijk gehandicapten. In elk geval moet een krachtig begin gemaakt worden met het wegwerken van zeer lange wachtlijsten in de gehandicaptenzorg. GroenLinks stelt voor om in de jaren 1994-1998 extra financiële middelen beschikbaar te stellen voor het realiseren van ca. 6000 plaatsen in kleinschalige woonvoorzieningen voor gehandicapten."

Preadvies: positief

Toelichting: terechte toevoeging.

5.85 Vrouwenoverleg (D)

Paragraaf: 5

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "De monopoliepositie van RIAGG's en andere instellingen voor gezondheidszorg moet worden doorbroken. Steunpunten voor vrouwen- en migranten hulpverlening en hulpverlening voor andere speciale groepen moeten worden gehandhaafd, omdat daar ruimte is voor experimenten. Vernieuwing in hulpverlening, methodiekontwikkeling en controle op kwaliteit van de hulpverlening binnen RIAGG's en andere instellingen voor gezondheidszorg moet worden gestimuleerd."

Toelichting: het is niet de bedoeling de hulpverlening te veel te versnipperen, maar van gespecialiseerde zorg voor minderheden binnen RIAGG's en andere instellingen voor gezondheidszorg komt niets terecht, als

daar geen belangenbehartiging achter staat door speciale steunpunten.

Preadvies: positief

Toelichting: heldere uitbreiding.

5.63 Afdeling Delft (A)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 1

Wijzigen: kernpunt 1 wordt 4 en de nummering van de overige kernpunten wordt hieraan aangepast.

Toelichting: in de gezondheidszorg moet de zorg vooropstaan en niet het kostenplaatje.

Preadvies: positief

Toelichting: redactioneel.

5.65 Afdeling Noordoostpolder (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 1

Toevoegen: aan eind: "Bovendien wordt de vraag beperkt door versterking van voorlichting en preventie."

Toelichting: in de inleiding van deze paragraaf wordt gesteld dat "door voorlichting en preventie aandacht voor een gezonde leefwijze nodig is". In de kernpunten vinden we de consequenties van deze belangrijke uitspraak niet terug, hoewel voorlichting en preventie inderdaad de vraag naar curatieve zorg kunnen verminderen.

Preadvies: positief

Toelichting: als hier ook bedoeld wordt toekomstige patiënten mondiger te maken, zijn wij het er van harte mee eens.

5.67 Afdeling Noordoostpolder (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 2

Toevoegen: 1e regel na "Elementaire zorgvoorzieningen": ", waaronder voorlichting en preventie."

Toelichting: dat dit amendement bepaald geen open deur is, blijkt wel uit de eenzijdige nadruk die in de ontwerp-tekst van de kernpunten op de curatieve zorg wordt gelegd. Bovendien blijkt ook de huidige praktijk van alle dag weerbarstig; hoewel voorlichting en preventie minder dan 2% van de uitgaven in de gezondheidszorg uitmaken, zijn zij wel steeds het eerst aan de beurt als het om bezuinigen gaat.

Preadvies: positief

Toelichting: wij zijn het er mee eens dat voorlichting en preventie bij elementaire voorzieningen genoemd moeten worden.

5.69 Afdeling Den Haag (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 3

Vervangen: hele tekst door: "De beloningen in de verpleging en kraamzorg gaan omhoog naar het inschalingsniveau van leraren basisonderwijs (schaal 9) en de beloningen voor specialisten gaan omlaag naar het inschalingsniveau van hoogleraren (max. schaal 17)."

Preadvies: negatief

Toelichting: voorstel behoeft meer onderzoek dan in dit bestek mogelijk is.

5.71 Afdeling Purmerend (B voor 5.70)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 3

Toevoegen: "Specialisten komen in loondienst bij de instelling waarin zij werkzaam zijn."

Toelichting: specialisten hebben al genoeg gegraaid.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 5.3.

5.72 Afdeling Delft (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 3

Toevoegen: "Artsen mogen niet meer dan 38 uur werken."

Toelichting: dit verhoogt de kwaliteit van de zorg.

Preadvies: negatief

Toelichting: natuurlijk willen wij dat artsen, net als alle andere mensen, minder gaan werken. Daarom introduceren wij allerlei instrumenten om dit te bereiken. Echt verbieden is voorlopig nog een stap te ver. Bij artsen kunnen natuurlijk strikt medische redenen wel de doorslag geven om over te gaan tot een daadwerkelijk verbod. Of sprake is van dit soort redenen lijkt ons nu moeilijk te beoordelen.

5.73 Afdeling Amsterdam-Zuid (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 3

Toevoegen: 2e regel: "en thuiszorg".

Preadvies: negatief

Toelichting: is al ter sprake geweest; hebben we overgenomen met 5.54 en 5.55.

5.74 Afdeling Amsterdam-Zuid (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: nieuw (na 3)

Toevoegen: "Werkdruk.

Omdat op veel gebieden in de gezondheidszorg de werkdruk te groot is, komt er weer ruimte om meer personeel aan te nemen."

Preadvies: positief

Toelichting: goede toevoeging.

5.75 Afdeling Nijverdal/Rijssen/Holten (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 4

Toevoegen: "De taken van het medisch tuchtcollege worden zo snel mogelijk ondergebracht bij het Openbaar Ministerie, waar medici als adviseurs optreden maar civiele rechters de zaak verder afhandelen."

Toelichting: te vaak al zijn er klachten door het medisch tuchtcollege afgedaan op hoogst twijfelachtige gronden. De indruk bestaat wel dat men elkaar de hand boven het hoofd houdt. Het medisch tuchtcollege is een instituut dat zichzelf uit de markt geprijsd heeft. In deze tijd van voortschrijdende technologische ontwikkeling en toenemende medische kennis wordt het hoog tijd dat zijn taken door de rechterlijke macht overgenomen worden.

Preadvies: positief

Toelichting: wij zijn het met deze gedachtegang van harte eens.

Hoofdstuk 6: economische en financiële politiek

Inleiding

6.1 Afdeling Wageningen (C)

Paragraaf: inleiding

Schrappen: 6e-7e regel: "of bij onvolkomen ... productie."

Toelichting: wij zijn niet in alle gevallen tegen afspraken tussen producenten. Soms zijn ze noodzakelijk.

Preadvies: negatief

Toelichting: de bestreden formulering keert zich niet tegen de mogelijkheid van afspraken, maar maakt het mogelijk dat de overheid afspraken openbreekt die eenzijdig in het voordeel zijn van diegenen die ze maken. Daar kan toch niets op tegen zijn!

6.2 Afdeling Wageningen (A)

Paragraaf: inleiding

Vervangen: 1e tot 3e regel: "Het prijs- of ... corrigeren." door: "Het prijs- of marktmechanisme vervult een belangrijke functie in de economie, maar leidt nooit tot ideale omstandigheden. Correctie daarop is noodzakelijk hetzij door ondernemers, hetzij door arbeiders of consumenten, hetzij door de overheid." Vervangen: 9e regel: "Daar waar ... rechtvaardig." door: "De gevolgen van het marktmechanisme zijn lang niet altijd rechtvaardig." Schrappen: 15e-16e regel: "en is niet bij machte ... vervangen."

Toelichting: bestaande tekst geeft verkeerd beeld van het marktmechanisme. Bovendien is de overheid niet de enige die kan corrigeren en is er geen reden om met name te pleiten voor prijscorrecties.

Preadvies: positief

Toelichting: nauwkeuriger formulering.

6.3 Afdeling Wageningen (C)

Paragraaf: inleiding

Vervangen: 17e-18e regel: "GroenLinks kiest voor ... prijscorrecties." door: "GroenLinks is tegen een dogmatische invulling van het economisch liberalisme. Correctie op de vrije werking van het marktmechanisme is altijd noodzakelijk geweest en zal ook in de toekomst noodzakelijk en wenselijk blijven. Er zijn meer correcties denkbaar dan alleen prijscorrecties."

Preadvies: negatief

Toelichting: dit amendement probeert niet alleen om in het verlengde van het vorige tot een nauwkeuriger formulering te komen, maar lijkt ook meer ruimte te willen scheppen voor ondernemers en zich te willen bekenen tot een "niet-dogmatisch liberalisme" in plaats van wat de ontwerp-tekst aanduidt als "een radicaal economisch programma". Wij prefereren een versie waarin die eigen positie bepaling van GroenLinks behouden blijft. Wel een voorkeur voor 6.6 partijbestuur.

6.6 Partijbestuur (C)

Paragraaf: inleiding

Vervangen: 17e-18e regel: "De marktwerking ... prijscorrecties." door: "Correctie op de vrije werking van het marktmechanisme is altijd noodzakelijk geweest en zal ook in de toekomst noodzakelijk en wenselijk blijven. Er zijn meer correcties denkbaar dan alleen prijscorrecties."

Preadvies: positief

Toelichting: gedeeltelijke overname van 6.3 Wageningen.

Paragraaf 1, inleidende tekst

6.8 Afdeling Wageningen (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: inleidende tekst

Schrappen: 2e zin: "Bovendien ... bepaald."

Toelichting: sinds de oprichting van de EG bestaat er dus een interne markt. Als dat bedoeld wordt, is de zin onzin. Als bedoeld wordt op de monetaire eenwording, is het verstandig hierop niet te veel vooruit te lopen. Dit is nog lang geen voldongen feit.

Preadvies: negatief

Toelichting: de bestreden zin beschrijft zowel de huidige situatie als de verwachte ontwikkelingsrichting, met de bedoeling aan te geven dat we op nationaal niveau nog maar een beperkte ruimte hebben. Schrapping ervan lost niets op.

6.9 Afdeling Wageningen (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: inleidende tekst

Schrappen: 2e regel van 2e alinea: "succesvolle".

Toelichting: zo succesvol is het niet geweest.

Preadvies: positief

Toelichting: dit waardeoordeel is inderdaad omstreden en op deze plaats overbodig.

6.11 Afdeling Wageningen (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: inleidende tekst

Vervangen: eerste twee zinnen van 3e alinea ("Over de ruimte ... veel mogelijk.") door: "Op het gebied van milieu kan het EG-beleid belemmeringen opwerpen voor effectieve maatregelen, als de EG nationale regelingen en afspraken verbiedt. Hierdoor kan bijvoorbeeld invoering van een energieheffing in Nederland lang op zich laten wachten."

Toelichting: we willen onderstrepen dat de EG soms een belemmering kan zijn voor milieubescherming, soms een oorzaak kan zijn van problemen.

Preadvies: negatief

Toelichting: strekking amendement akkoord, maar dan moet je de tweede zin niet zo formuleren dat het lijkt te leiden tot een passieve opstelling en tot berusting. Zie verder 6.11a partijbestuur.

6.11a Partijbestuur (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: inleidende tekst

Toevoegen: 4e regel van 3e alinea na "veel mogelijk": "Op het gebied van milieu kan het EG-beleid belemmeringen opwerpen voor effectieve maatregelen, als de EG nationale regelingen en afspraken verbiedt. Dit kan leiden tot vertraging van maatregelen waarvoor nu al binnen een of meer lidstaten een meerderheid bestaat."

Preadvies: positief

Toelichting: gewijzigde overname 6.11 Wageningen.

<6.12 Afdeling Wageningen (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: inleidende tekst

Schrappen: laatste zin van 3e alinea: "Met die voorsprong ... concurreren."

Toelichting: wij zijn geen groot aanhanger van dit taaltje. Bovendien moeten we niet te hoog van de toren blazen,

afhankelijk van enorme importen en verkeersstromen als wij zijn.

Preadvies: negatief

Toelichting: wij zijn evenmin aanhangers van dit taaltje. Maar we zullen ons wel moeten verweren tegen het argument van onze tegenstanders dat de door ons voorgestelde maatregelen de nationale concurrentiepositie beschadigen.

Paragraaf 1, kernpunt 1

6.12 Afdeling Amsterdam-Zuid (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: het tempo van de monetaire integratie wordt bepaald door het tempo van het naar elkaar toe groeien van het financieel-economisch beleid, en is daarom een afgeleide van het financieel-economisch beleid zoals dat naar voren komt in dit verkiezingsprogramma. Het is daarom overbodig en niet mogelijk om hierover een aparte doelstelling op te nemen.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit kernpunt is inderdaad wat meer constaterend dan programmatisch. Het argument om het toch op te nemen, is dat we er twee redenen in noemen om de monetaire integratie doelbewust te vertragen. Die consequentie is niet zonder meer af te leiden uit de rest van het programma.

Paragraaf 1, kernpunt 2

6.13 Afdelingen Nijmegen, Wageningen, Amsterdam-Zuid en Utrecht, partijbestuur (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Schrappen: hele tekst.

Toelichting Nijmegen en Utrecht: dit punt is in strijd met de strategie van uitbreiding van de EG en steun aan Oost- en Zuid-Europa die elders in het programma voorgesteld wordt. Het gestelde is ordinair eigenbelang (?) van het DM-blok. Bovendien leidt het tot een te snelle toepassing van de toch al onrealistische toelichtingseisen van de EMU in de vorm van extra overheidsbezuinigingen en kortingen op de sociale zekerheid, die alle doelstellingen van GroenLinks onderuit zullen halen. Stom dus.

Toelichting Wageningen: de monetaire unie zal misschien een illusie blijken.

Toelichting Amsterdam-Zuid: alleen de landen die aan de EMU-voorwaarden voldoen kunnen het EMU-parcours voltooien. In die zin houden de EMU-afspraken al rekening met de mogelijkheid dat niet alle landen in eerste instantie het EMU-parcours zullen voltooien. Het is dus overbodig om dit in ons verkiezingsprogramma op te nemen.

Preadvies: positief

Toelichting: dit is voor GroenLinks geen profileringspunt. Bovendien is het nogal prematuur, gezien alle perikelen rond het EMS. Als we over de EMU iets zeggen, zal het moeten gaan over de bezwaren. Daarom voorkeur voor nieuwe tekst 6.19 partijbestuur.

6.18 Afdeling Deventer (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Vervangen: hele tekst door: "Een verdere Europese integratie is onwenselijk. Het EMU-parcours zal niet worden voltooid."

Preadvies: negatief

Toelichting: kritiek op de Europese integratie kun je niet op deze simpele manier brengen. Het is dan beter om precies aan te geven wat je wel of niet wilt integreren. Amendementen daarover horen thuis bij hoofdstuk 2.

6.19 Partijbestuur (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Vervangen: hele tekst door: "Een EMU is alleen dan aanvaardbaar, als in de aanloop ernaartoe in de EG een goed sociaal en milieubeleid is gerealiseerd. Zodat niet het milieu en de sociale zekerheid de rekening betalen van het streven naar financieel-economische eenheid."

Preadvies: positief

Toelichting: denk b.v. aan de EMU-norm voor een laag begrotingstekort, waarbij gemakkelijk de sociale zekerheidsuitgaven als grote kostenpost omlaag gehaald kunnen worden.

6.20 Afdeling Noordoostpolder (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: nieuw (na 2)

Toevoegen: "Randvoorwaarde bij deze economische en monetaire samenwerking is dat de EG volledig gedemocratiseerd is."

Toelichting: het valt niet te begrijpen waarom in de ontwerp-tekst van de kernpunten 1 en 2 uitsluitend economische randvoorwaarden worden genoemd, terwijl hoofdstuk 2 zo de nadruk op democratisering van de EG legt.

Preadvies: negatief

Toelichting: natuurlijk moet de EG gedemocratiseerd worden, maar elke vorm van economische en monetaire samenwerking afwijzen wanneer niet sprake is van volledige democratisering (wat is dat eigenlijk) lijkt ons iets te principiële.

Paragraaf 1, kernpunt 3

6.22 Afdelingen Nijmegen en Utrecht (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 3

Vervangen: hele tekst door: "Reguliere financiële markten en aandelenbeurzen."

Om de steeds meer uit de hand lopende 'casino-economie' van de beurzen af te remmen worden alle provisies op de aankoop en verkoop van aandelen, obligaties, opties, termijncontracten en valuta verdubbeld. De opbrengst hiervan gaat in de vorm van een belasting naar de staat. Alle provisies op buitenlandse transacties in deze waarden worden eveneens verdubbeld. Nederland streeft de komende parlementaire periode naar de invoering hiervan in Europees verband. Aan het eind van deze periode voert zij deze belasting zelf in."

Toelichting: in de ontwerp-tekst wordt niet gezegd hoe de "politieke regulering" moet plaatsvinden. Dat is ook vrijwel ondoenlijk zolang de financiële sectoren niet gesocialiseerd zijn. Interventies van de nationale banken blijken steeds minder opgewassen

tegen de tientallen miljarden aan speculatief financierskapitaal die dagelijks op de beurzen rondgaan. Deze banken hebben daarvoor eenvoudigweg te weinig kapitaal. Om de discussie over de "casino-economie" los te trekken stellen wij dit alternatief voor. Realisering is uiteraard zeer moeilijk vanwege de gemakkelijke kapitaalvlucht. De discussie hierover zal aan het licht brengen dat financiële speculatie eigen is aan het moderne kapitalisme waarin het financierskapitaal, geholpen door de informatie- en communicatietechnologie, steeds meer de overhand krijgt, en dat deze speculatie slechts met dit systeem afgeschaft kan worden. Doel van de speculatie zijn de geheel onbelaste koerswinsten. Provisies zijn nu ongeveer 1,5% voor aandelen en obligaties.

Preadvies: negatief

Toelichting: op zich is het een juiste constatering dat dit soort bedrijvigheid niet productief is, maar alle kenmerken heeft van herverdeling via de casino-methode. Als we dat gokspel willen afremmen en/of daarover meer belasting willen heffen, kan dat wat minder ingewikkeld geformuleerd worden: in plaats van eerst de provisies te verdubbelen en daarover dan belasting te heffen, kunnen we volstaan met verhoging van de belastingen en een verwijzing naar de mogelijkheid om dit via de provisies te doen. We hebben voorkeur voor een toevoeging daarover aan punt 3, zie 6.23 partijbestuur. Bovendien nemen we 6.82 Amsterdam-Oost over.

6.23 Partijbestuur (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 3

Toevoegen: "Om het functioneren van de effectenbeurs als een soort casino af te remmen en de samenleving te beschermen tegen economische instabiliteit worden de belastingen op de aankoop en verkoop van aandelen, obligaties, opties, termijncontracten en valuta verhoogd. Dit kan plaatsvinden door de provisies te verhogen met het door de staat te innen bedrag. Nederland streeft naar de invoering van zo'n belasting in Europees verband."

Toelichting: zie 6.22.

Preadvies: positief

6.21 Afdeling Amsterdam-Zuid (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 3

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: het is zo vanzelfsprekend dat (grote) instabiliteit op de valutamarkten moet worden voorkomen, dat het niet nodig is om dat in ons verkiezingsprogramma op te nemen.

Preadvies: positief indien 6.23 en 6.25 niet worden aangenomen

Toelichting: deze tekst is inderdaad te mager om een echt programmpunt te kunnen zijn.

Paragraaf 1, nieuw kernpunt

6.25 Afdelingen Utrecht en Deventer (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "De mogelijkheden tot speculatieve handel worden ingeperkt. Onder meer door een grotere open-

baarheid van en controle op financiële handel, aandelenbezit en ander vermogen worden speculatie, handel met voorkennis, forse winstnemingen, malafide vermogensvorming en onbeschaamde verrijking tegengegaan."

Toelichting Utrecht: overal in Europa zijn nog ideale lekken in het financiële verkeer. In Duitsland mag men rustig handelen met voorkennis, in Luxemburg worden de geheime vermogens van rijken beschermd, overal kan men erop los speculeren ten koste van werknemers en belastingbetalers, via internationale omweggetjes wordt belastingvrij vermogen opgebouwd, enz. Als er ergens sprake is van een jungle waar de brutaalste beesten de dienst uitmaken, is dat wel in de sfeer van financiële handel, speculatie, bankwezen en vermogensvorming. Daar wat meer grip op krijgen is geen luxe, maar een bittere noodzaak willen we niet telkens voor "voldongen feiten" geplaatst worden.

Toelichting Deventer: het partijbestuur wil de huidige chaos op de financiële markten slechts met een fluwelen handschoen aanpakken. De redenen daarvoor ontgaan ons.

Preadvies: negatief

Toelichting: wij willen chaos niet met fluwelen handschoen aanpakken en nemen daarom 6.23 en 6.82 over. Nog een extra tekstje lijkt ons overdreven.

Paragraaf 2, inleidende tekst

6.26 Afdeling Groningen-stad (A)

Paragraaf: 2

Kernpunt: inleidende tekst

Schrappen: eerste twee zinnen van 3e alinea: "Te grote schommelingen ... geven."

Toelichting: wat hier staat lijkt ons onzin. Kapitaalmarkten reageren eerder op de hoogte van het financieringsstekort dan op de hoogte van de collectieve lastendruk. Wat ons betreft mag de collectieve lastendruk meer dan "licht stijgen".

Preadvies: positief

Toelichting: het financieringsstekort is inderdaad belangrijker.

Paragraaf 2, kernpunt 1

6.28 Afdeling Deventer en werkgroep 50+ (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Schrappen: hele tekst.

Toelichting werkgroep 50+: wij zijn er niet van overtuigd dat de hoogte van het financieringsstekort zo'n belangrijke zaak is. Ieder land heeft een eigen wijze van berekenen. Een ander argument is dat iedere ondernemer weet, dat "de kost voor de baat uitgaat". Goede investeringen mogen een hoger financieringsstekort veroorzaken.

Toelichting Deventer: voor onze afdeling is de kwaliteit van de samenleving belangrijker dan de hoogte van het financieringsstekort. Overigens, de hoogte van het financieringsstekort is in de eerste plaats een kwestie van definiëring. Laat je b.v. de volkshuisvestingsuitgaven al dan niet buiten beschouwing, hoe gaat het met de overdrachtsinkomsten, neem je (vgl. partijbestuur) de financiering van de ecologische modernisering van de economie mee.

Preadvies: negatief

Toelichting: wij vinden dat niet gezegen moet worden over het probleem van het financieringsstekort. De Nederlandse staat is op dit ogenblik ongeveer 30 miljard gulden per jaar kwijt aan rentelasten.

6.30 Afdelingen Groningen-stad, Utrecht en Nijmegen, Vakbondsgroep (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Vervangen: hele tekst door: "Om een verantwoord milieubeleid, collectieve zorgtaken, bestaanszekerheid voor diegenen die afhankelijk zijn van een uitkering en toereikende ontwikkelingshulp mogelijk te maken is het onvermijdelijk dat het financieringsstekort in de komende kabinetsperiode hoger wordt dan de EMU-toelatingseis van 3% van het Bruto Binnenlands Produkt."

Toelichting: meer in lijn met de visie van GroenLinks, lijkt ons.

Preadvies: negatief

Toelichting: de strekking van het amendement is het leggen van een relatie tussen de door GroenLinks nagestreefde doeleinden en de mogelijkheden tot financiering. Daarmee zijn we het eens. Dat hoeft echter niet bij voorbaat te leiden tot de dwingende uitkomst die dit amendement formuleert. Voorkeur voor het verwerken van dit amendement samen met andere amendementen in een wat minder dwingende tekst. Zie 6.30a partijbestuur.

6.30a Partijbestuur (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Vervangen: hele tekst door: "De EMU-toelatingseis waarin het financieringsstekort niet hoger mag zijn dan 3% van het Bruto Binnenlands Produkt kan op gespannen voet staan met de noodzakelijke grote uitgaven voor omschakeling naar een duurzame economie, een verantwoord milieubeleid, collectieve zorgtaken, bestaanszekerheid voor diegenen die afhankelijk zijn van een uitkering en toereikende ontwikkelingshulp."

Preadvies: positief

Toelichting: hiermee wordt o.i. het dilemma goed weergegeven: enerzijds de noodzakelijke grote uitgaven, anderzijds de noodzaak om het financieringsstekort terug te dringen omdat nu reeds de rentelasten 30 miljard per jaar bedragen.

6.31 Afdelingen Utrecht en Nijmegen, Vakbondsgroep (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Toevoegen: "Het financieringsstekort moet teruggebracht worden als stijgende renteuitgaven de overige noodzakelijk geachte begrotingsposten wegdrücken en de overheidsinkomsten niet verhoogd kunnen worden. Deze situatie doet zich nu niet voor. Verhoging van de belastingen is mogelijk en noodzakelijk. Nederland streeft in EG-verband naar loslating van de EMU-norm."

Toelichting: 1. Argumenten die voor een niet aanvaarden van een dwingende norm voor een maximale collectieve lastendruk gegeven worden (6.2.3) gelden hier ook. Het financieringsstekort is historisch zeer variabel. Na de oorlog was het in Nederland veel hoger. Dit is te zien als een investering in de toekomst. Deze keer in de toekomst van een duurzaam bestaan. 2. Bij de eerste de beste recessie blijken de toelatingseisen veel te scherp. Sommige betrokken landen hebben binnen een jaar na de afspraak al verklaard dat zij niet aan de eis zullen kunnen voldoen. Zij is dan ook veel te krap als men een economische recessie wil bestrijden en op grote schaal wenst te investeren in het milieu. Het ziet ernaar uit dat zelfs het kernland van de EMU, Duitsland, niet aan de eisen zal kunnen voldoen. GroenLinks zou dus roomser worden dan de paus van de Bundesbank. Terwijl de partij "Maastricht" toch afgewezen heeft. 3. Aanvaarding van deze norm zou een erkenning achteraf betekenen van de juistheid van drie kabinetten no-nonsense politiek van Lubbers!

4. Realisering van deze norm betekent dat grote delen van het verkiezingsprogramma van GroenLinks niet uitgevoerd kunnen worden. 5. Een inhoudelijke en beleidsmatige, niet puur boekhoudkundige norm voor de hoogte van het financieringsstekort is als alternatief opgenomen.

Preadvies: negatief

Toelichting: deze tekst gaat ervan uit dat bij een lage rentestand het financieringsstekort geen probleem is, en wijst de toelatingseis vooralsnog geheel af. We kunnen ons goed indenken dat de oorspronkelijke tekst nogal provocerend was, omdat die zonder meer het bestaande beleid volgt. Daarom hebben wij een nieuwe tekst voorgesteld: 6.30a partijbestuur.

6.33 Afdeling Almere/Zeewolde (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Vervangen: hele tekst door: "In afwachting van een norm ontleend aan het streven naar duurzame ontwikkeling blijft de EMU-toelatingseis van 3% van het Bruto Binnenlands Produkt het richtsnoer voor het te bereiken financieringsstekort. Zo snel mogelijk echter zal het BBP als norm worden vervangen door het Duurzaam Nationaal Produkt. Het DNP staat voor een berekening van het nationaal inkomen, waarin de schade aan natuur en milieu en het verlies aan grondstoffen is verdisconteerd."

Toelichting: de norm Bruto Binnenlands Produkt getuigt naar de maatstaven die GroenLinks elders hanteert, van een schrikbarend conservatisme en conformisme. Wanneer het Bruto Binnenlands Produkt de norm blijft die de omvang van de staatsuitgaven bepaalt, dan kunnen diezelfde staatsuitgaven worden vergroot door een vergroting van de nationale productie. Van deze norm gaat dus een impuls uit tot een ongebreidelde groei van de nationale productie. Het is daarom zaak tot een norm te komen waarin het streven naar duurzame ontwikkeling is verwerkt. Dat is het geval met de op het Bureau voor de Statistiek ontwikkelde norm van een Duurzaam Nationaal Inkomen. Deze norm moet de leidraad worden van de regering, zowel op nationaal als op Europees niveau. Diezelfde aansporing tot ongebreidelde groei van de productie is ook terug te vinden in twee andere kernpunten waar het BBP tot norm wordt verheven. Te weten punt 1.3.1 waar de omvang van de ontwikkelingshulp afhankelijk wordt gesteld van de omvang van het BBP, en punt 2.1.14 waar de minimumrichtlijnen voor de sociale zekerheid afhankelijk worden gesteld van het BBP. Het Bruto Binnenlands Produkt dreigt zo een kernbegrip te worden in het GroenLinkse verkiezingsprogramma, hetgeen in tegenspraak is met het streven naar duurzame ontwikkeling.

Preadvies: negatief

Toelichting: eens met de bedoeling. Het heeft echter niet zoveel zin om nu als minderheid een nieuwe norm te bepleiten die niet vergelijkbaar is met wat anderen hanteren.

6.34 Afdeling Amsterdam-Zuid (B voor 6.30a)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Toevoegen: "Bij investeringen voor het omschakelen naar een duurzame economie is een hoger financieringsstekort echter toegestaan."

Toelichting: deze investeringen verdienen zichzelf weer terug in de toekomst, en zouden daardoor niet op de begroting van één jaar moeten drukken maar over een aantal jaren afgeschreven moeten worden. Als dit laatste niet gebeurt, is een hoger financieringsstekort als gevolg van investeringen toelaatbaar.

Preadvies: negatief

Toelichting: eens met bedoeling. Deze is al verwerkt in kernpunt 6.2.2 en in ons alternatief voor 6.2.1, zie 6.30a partijbestuur.

Paragraaf 2, kernpunt 2

6.36 Afdeling Den Haag (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 2

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: het oprichten van allerlei speciale fondsen biedt geen garantie voor een duurzame ontwikkeling. Duurzame ontwikkeling zal o.i. een integraal onderdeel van het beleid moeten zijn dat gestalte moet krijgen door de ministeries van Economische Zaken en Milieu.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit kernpunt is niet bedoeld om speciale fondsen te propagieren en evenmin om duurzame ontwikkeling los te maken van een integraal beleid. Het heeft alleen de nadrukkelijke bedoeling om voor de financiering van duurzame ontwikkeling een uitzondering op de regel te maken door deze buiten de berekening van het financieringsstekort te houden. Wij realiseren ons dat deze oplossing omstrede is, maar die stelt ons wel in staat om toch nog enige beperking van het "overige" financieringsstekort na te streven.

6.38 Afdeling Purmerend (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 2

Vervangen: 3e zin door: "Voor dit deel van het beleid mag de staatsschuld maximaal 2% oplopen."

Toelichting: geen open-eindfinanciering meer ten laste van toekomstige generaties.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit amendement haalt de kern uit het voorstel. In plaats van de duurzame ontwikkeling te bevorderen wordt deze door dit amendement benadeeld. Juist terwille van het overleven van toekomstige generaties willen we voor dit uitzonderlijk belangrijke doel de financiële mogelijkheden verruimen boven de norm van 3%.

6.41 Guido den Broeder, Marie Goormachtigh, Dave Klein, Wim Koopmans, Wolfgang Röhlke, Marijke Sedney, Theo Smits, Kea Tijdens, Han Cools, Daan de Leeuw, Benji de Levie, Frank Köhler, Christa Vonkeman, Anneke van Leeuwen, Arthur Boelsma en Marina Meijer (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 2

Vervangen: laatste twee zinnen door: "Er komt een Fonds voor Duurzame Ontwikkeling, dat wordt gevuld met een deel van de groentax."

Toelichting: het is niet duidelijk hoe die leningen-buiten-de-reguliere-staats-schuld-om ooit worden terugbetaald.

Preadvies: negatief

Toelichting: alleen voeding door de groentax levert te weinig op. Zie toelichting bij 6.36 en 6.43.

6.43 Afdeling Nijmegen (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 2

Toevoegen: "Zo nodig wordt het investeringskapitaal van de Duurzame Ontwikkelingsbank uitgebreid via een wettelijke beschikking over de bestemming van het beleggingskapitaal van de pensioenfondsen. Deze fondsen moeten dan naar rato (van grootte) bijdragen aan het kapitaal van de Ontwikkelingsbank. De overheid dient garant te staan voor de hoogte van de pensioenen."

Toelichting: de enorme bedragen van deze fondsen worden nu vrijelijk belegd in binnen- en buitenland, onder meer in milieuschadelijke investeringen. Diverse milieupaarfondsen en de Triodosbank hebben aangevoerd dat milieubeleggingen heel rendabel kunnen zijn. Een overheidsgarantie van de pensioenen kan dan ook vrij gemakkelijk gegeven worden. NB: het betreft geen nationalisatie van deze fondsen, maar een gedwongen aanwijzing van een deel van het beleggingskapitaal met een zekere keuzevrijheid voor de exacte bedrijven/bestemmingen die het Fonds onder zijn hoede heeft.

Preadvies: positief

6.35 Afdeling Deventer (B voor 6.28)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 2

Schrappen: 3e zin.

Toelichting: zie 6.28.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 6.36 Den Haag.

6.39 Afdeling Vlissingen (B voor 6.36 en 6.38)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 2

Vervangen: 4e tot 9e regel: "Daarvoor ... niet gehanteerd." door: "Daarvoor staat de overheid garant en daartoe gaat zij alleen in uiterste noodzaak leningen aan. Dit vreemd vermogen van dit Fonds voor Duurzame Ontwikkeling blijft onderdeel van de reguliere staatsschuld. Het financieringsstekort mag echter niet te hoog oplopen."

Preadvies: negatief

Toelichting: Zie toelichting bij 6.35, 6.36 en 6.38.

6.40 Afdelingen Heumen en Utrecht (B voor 6.38)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 2

Vervangen: hele tekst door: "Fonds voor duurzame ontwikkeling."

Ter financiering van de ecologische modernisering van de economie worden op korte termijn, indien nodig, leningen aangegaan."

Toelichting: of je overschrijdt de norm van 3% van het financieringsstekort, of je doet dat niet. Je kunt bepaalde leningen niet daarvan uitsluiten, alsof we die niet hoeven af te lossen. De kernpunten 1 en 2 zijn dus, zoals ze nu geformuleerd zijn, tegenstrijdig.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 6.36 en 6.38.

Paragraaf 2, kernpunt 4

6.46 Afdeling Oostzaan (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 4

Vervangen: "twee procent" door: "twee à vier procent".

Toelichting: dit kernpunt is het belangrijkste item van dit programma. Vooral door de invoering van de btw op arbeid is het zwartwerken toegenomen. Ideaal zou zijn dit kwaad in één kabinetsperiode af te schaffen. Dan moet de verschuiving geen 2% zijn, maar 4,5%.

Preadvies: negatief

Toelichting: indieners realiseren zich wellicht niet over wat voor bedragen we het hier hebben: 2% betekent dat een bedrag van 11,5 miljard aan lasten wordt verschoven. Dat lijkt ons al heel wat om in vier jaar te realiseren, laat staan een bedrag van 23 miljard (4%).

6.47 Afdeling Nijmegen (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 4

Vervangen: 6e regel na "op arbeid": "in relatief milieuvriendelijke sectoren naar arbeid in relatief milieubelastende sectoren en naar belastingen op milieugrondslag."

Toelichting: zie amendementen Nijmegen bij hoofdstuk 3.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit klinkt sympathiek, maar is uitvoeringstechnisch een monstroom. Bij elke belastingaanslag moet de belastingdienst afzonderlijk gaan vaststellen of mensen werken in een milieuvriendelijke sector (wat is dat? wordt er gekeken naar verschillen tussen bedrijven?) of in een milieuvriendelijke sector.

6.44 Afdeling Den Haag (A)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 4

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: de verschuiving van de lastendruk met 2% t.g.v. arbeidsintensieve bedrijvigheid staat reeds genoemd in 3.1.1.

Preadvies: negatief

Toelichting: het gaat hier niet alleen om een milieumaatregel, maar ook om een kernpunt van ons financieel-economische beleid. In dit uitzonderlijke geval is er reden om het twee keer te noemen.

6.48 Afdeling Hilversum (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 4

Toevoegen: 6e regel na "arbeid": "zodanig dat het netto-inkomen van de werknemer gelijk blijft en 'arbeid' goedkoper wordt". Toevoegen: aan eind: "Dat betekent niet dat de kosten van levensonderhoud noodzakelijkerwijs hoger worden."

Preadvies: negatief

Toelichting: niet voor alle werknemers hoeft het netto-inkomen gelijk te blijven, denk aan bovenmodale inkomens.

Paragraaf 3, kernpunt 1

6.49 Afdeling Amersfoort (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 1

Vervangen: "kernpunt 3" door: "kernpunt 2".

Toelichting: verwijzing klopt niet. "Verschillende vormen van groentax" toelichten: welke vormen worden bedoeld?

Preadvies: positief

Paragraaf 3, kernpunt 2

6.50 Werkgroep 50+ en afdelingen Almere/Zeewolde en De Bilt/Bilthoven (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 2

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: een deel van de 50+groep vindt dat zolang er b.v. geen goede huisvesting is voor forensen, de reiskosten niet geheel voor rekening van de forens moeten komen.

Toelichting De Bilt/Bilthoven: 1. Bete- kent voor velen een niet te vermijden inkomstendaling, gezien hun werk. 2. Afschaffing leidt ook tot dupering van openbaar-vervoerreizigers.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 6.53 Noordoostpolder e.a.

6.53 Afdelingen Noordoostpolder, Purmerend en Amsterdam-Oost (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 2

Vervangen: hele tekst door: "Op korte termijn wordt het reiskostenforfait voor woon-werkverkeer per auto afgeschaft."

Toelichting: het principe van herverdeling van arbeid dat (ook) GroenLinks hanteert, leidt ertoe dat in samenlevingsverbanden steeds vaker meer dan één partner werkt. Vaak zullen de werkplekken niet allemaal in de woonplaats gekozen kunnen worden. Volledig afschaffen van het reiskostenforfait zal in dat geval contraproductief werken.

Preadvies: positief

6.54 Afdeling Geleen (B voor 6.53)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 2

Toevoegen: aan eind: "voor het gebruik van de eigen auto en voor het gebruik van openbaar vervoer op korte afstanden."

Toelichting: de concurrentiepositie van de fiets en, voor langere afstanden, van het openbaar vervoer moet versterkt worden.

Preadvies: negatief

Toelichting: eens met strekking, maar voorkeur voor 6.53.

Paragraaf 3, kernpunt 3

6.57 Afdeling Den Haag (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 3

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: het systeem van tax-credit en negatieve inkomensbelasting wordt o.i. redelijk besproken in kernpunt 8 van deze paragraaf.

Preadvies: negatief

Toelichting: punt 8 gaat over andere zaken dan individualisering.

6.58 Afdeling Haarlem (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 3

Vervangen: "tax-credit" door: "negatieve inkomstenbelasting".

Toelichting: de term "negatieve inkomstenbelasting" is al eerder in het ontwerp-verkiezingsprogramma gebruikt. Er is geen enkele reden om hier een Engelse term te introduceren voor een begrip waar ook een goede Nederlandse naam voor bestaat.

Preadvies: positief

Paragraaf 3, kernpunt 5

6.59 Afdeling Delft (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 5

Vervangen: hele tekst door: "De individuele huursubsidie wordt in de sociale sector vervangen door een negatieve inkomstenbelastingpost. Tegelijk komt er een woonbelasting voor hen die in vergelijking tot hun inkomen te goedkoop wonen."

Toelichting: mensen met een bijstands-uitkering hebben weinig aan een aftrekpost. Voorts dienen ook mensen die te goedkoop wonen in een koopwoning belast te worden.

Preadvies: positief

6.62 Afdelingen Amsterdam-Oost en Wageningen (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 5

Vervangen: 1e zin door: "De individuele huursubsidie wordt gehandhaafd."

Toelichting: wij zien er het voordeel niet van in e.e.a. via de loon- en inkomstenbelasting te regelen. Een zeer groot deel van de betrokkenen betaalt geen loon- of inkomstenbelasting en/of vult geen inkomstenbelastingformulieren in.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 6.61. Het door Amsterdam-Oost gestelde is niet helemaal correct. Ook over uitkeringen wordt belasting betaald.

Bovendien kan voor hen die te weinig belasting betalen een aparte belastingfaciliteit worden gecreëerd. Los daarvan: integratie van uitvoerders van inkomensbeleid blijft geboden, juist in het belang van de laagstbetaalden.

6.63 Afdeling Almere/Zeewolde (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 5

Vervangen: hele tekst door: "De individuele huursubsidie dient voorlopig gehandhaafd te worden. Er komt een studie naar de mogelijkheden om doorstroming op maatschappelijk acceptabele wijze te bewerkstelligen."

Toelichting: huurbelasting bevordert de doorstroming niet. De vraag is of doorstroming gewenst is: leidt het niet tot gettovorming?

Preadvies: negatief

Toelichting: een huurbelasting kan de doorstroming juist wel bevorderen. Gettovorming dient te worden tegengegaan door het integreren van goedkope en duurdere woningbouw. Bovendien leent een verkiezingsprogramma zich niet voor het uitspreken van de wenselijkheid van studies.

6.64 Afdeling Utrecht (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 5

Vervangen: "huurbelasting" door: "woonbelasting".

Toelichting: ook huiseigenaren kunnen te goedkoop wonen. Het huurwaardeforfeit slaat op de waarde van de woning, niet op de verhouding inkomens-woonlasten. Bij een woonbelasting kan ook rekening gehouden worden met het aantal personen en het gemiddelde ruimtebeslag.

Preadvies: negatief

Toelichting: mensen met dure huizen worden reeds aangepakt door de hypotheekrente boven de 180.000 gulden af te schaffen. Als hogere inkomensgroepen een goedkopere (en meestal kleinere) woning wensen - ook goed voor het milieu - dan behoeven ze daarvoor niet gestraft te worden.

6.61 Afdeling Voorne (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 5

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: vereenvoudiging.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit kernpunt is een concrete uitwerking van kernpunt 4 en behoort te blijven staan. GroenLinks is voorstander van het zoveel mogelijk opheffen van de verschillende loketten waar inkomenspolitiek wordt bedreven.

6.65 Afdeling Gouda (A en C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 5

Vervangen: 3e-4e regel: "Tegelijk komt er" door: "Er komt". Toevoegen: aan eind: "De opbrengsten daarvan worden aangewend voor de sociale woningbouw."

Toelichting: de tekst van de eerste zin is in tegenspraak met 5.3.3. De toegevoegde tekst spreekt voor zich.

Preadvies: positief

Toelichting: de eerste wijziging is redactioneel van aard; geen bezwaar. Het bestemmen van de opbrengst voor sociale woningbouw is een goede toevoeging.

6.66 Afdeling Amsterdam-Zuid

Paragraaf: 3

Kernpunt: nieuw (na 5)

Toevoegen: "De kinderbijslag wordt vervangen door een aftrekpost in de loon- en inkomstenbelasting. De

hoogte van de aftrekpost wordt inkomensafhankelijk."

Preadvies: positief

Toelichting: dit is in lijn met 4.85a par-tijbestuur. Zie voor argumenten aldaar.

6.67 Afdeling Utrecht (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: nieuw (na 5)

Toevoegen: "Zoveel mogelijk inkomensafhankelijke financiële regelingen worden als aftrekposten in de loon- en inkomstenbelasting ondergebracht, zoals kwijtscheldingsregelingen gemeentelijke belastingen en heffingen, onderdelen van de bijzondere bijstand, verhuiskostenregelingen en bepaalde AAW-vergoedingen."

Toelichting: er zijn zoveel financiële regelingen waar onvoldoende gebruik van wordt gemaakt, omdat rechtheb-benden die niet kennen of niet de fut hebben aan het zoveelste loket het zo-veelste formulier in te vullen. Het is niet ondenkbaar dat in een tijd van individualisering juist het individuele belastingbiljet de verzamelaar van persoonlijke omstandigheden wordt. Velen zullen daarbij hulp nodig hebben van een belastingconsulent of liever nog "sociaal consulent". Maar het is beter om ook armere mensen via een verplicht in te vullen belastingbil-jet een zetje te geven in de richting van een sociaal consulent die op alle mogelijke rechten let, dan het huidige veel-loketterige inefficiënte lap- en plakwerk voort te laten bestaan. Nu is het "aftrekpostje scoren" vooral een voorrecht van de rijkere, die via een slimme consulent zich allerlei voor-deeltjes toeëigenen.

Preadvies: positief

Toelichting: geheel mee eens! Groen-Links is warm voorstander van een heldere en goed uitvoerbare inkomenspolitiek.

Paragraaf 3, kernpunt 6

6.68 Afdeling Vlissingen (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 6

Vervangen: hele tekst door: "Aftrek van hypotheekrente wordt beperkt tot een nader te bepalen maximum hypotheekbedrag."

Toelichting: doorstroming naar duur-dere woningen moet niet belem-merd worden.

Preadvies: negatief

Toelichting: het voorstel is wel erg vaag. Bovendien is het bedrag ruim ge-noeg om duurdere huizen te kopen. Wat we in de eerste plaats willen ver-mijden is dat de hogere inkomens-groepen dankzij een hypotheek aller-lei extra krediet kunnen opnemen op kosten van de fiscus.

6.69 Afdeling Groesbeek (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 6

Vervangen: hele tekst door: "Aftrek van hypotheekrente wordt beperkt tot de rente over een hypotheekbedrag van maximaal f 100.000. De aftrek wordt omgezet in een heffingskor-ting (aftrek op basis van het tarief van de eerste schijf)."

Toelichting: hoge inkomens profiteren sterk van de aftrek hypotheekrente, doordat zij grotere hypotheeken hebben en tegen een hoger percentage kunnen aftrekken. Met dit amendement wordt dit een beetje binnen de perken gehouden. Tevens duidelijk-ker formulering in de eerste zin.

Preadvies: negatief

Toelichting: de verlaging naar f 100.000,- is een wat al te forse be-perking. Daar kunnen de lagere in-komens (die vaak een hoge hypo-theek nodig hebben) nauwelijks een aardig huis van kopen. Het voorstel voor een tax-credit nemen we wel over (zie 6.73).

6.72 Afdeling De Bilt/Bilthoven (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 6

Vervangen: "van maximaal f 180.000,-" door: "dat per regio varieert. De af-trek begint bij de onderste schijf."

Toelichting: 1. Huizenprijzen lopen per regio sterk uiteen. 2. Wij vinden dat alle renteaftrek van schulden in één maximum opgenomen moet wor-den. De aftrek dient van onderaf te geschieden, om de hogere inkomens niet onredelijk te laten profiteren en b.v. aankoop van huizen voor lagere inkomensgroepen mogelijk te ma-ken.

Preadvies: negatief

Toelichting: een beetje marktwerking kan geen kwaad. Als we het in dit amendement voorgestelde systeem overnemen, ontstaat er extra druk op de regio's met een krappe woning-markt (want er ontstaat extra vraag naar woningen dankzij de ruimere aftrek) en lopen de prijzen per regio nog meer uiteen. Het nettoresultaat van dit systeem lijkt ons beperkt en kost de fiscus onnodig geld. Het systeem van de tax-credit (wordt dat hier bedoeld?) nemen we over (zie 6.73).

6.70 Afdeling Groningen-stad (B voor 6.69)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 6

Vervangen: "f 180.000,-" door: "f 100.000,-".

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 6.69.

6.73 Afdelingen Amsterdam-Oost, Groningen-stad, Amsterdam-Westerpark en Noordoostpolder (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 6

Toevoegen: "De hypotheekrente-aftrek wordt zo geregeld dat voor iedereen hetzelfde percentage belastingvoor-deel resulteert: het tarief van de eerste schijf."

Toelichting: er moet een einde komen aan de rare toestand dat je met een hoger inkomen met dezelfde hypo-theekrente-aftrek een groter belas-tingvoordeel hebt.

Preadvies: positief

Toelichting: geheel mee eens.

Paragraaf 3, kernpunt 7

6.74 RozeLinks (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 7

Toevoegen: "Het erfrecht wordt herzien waarbij de hoogte van het successie-recht onafhankelijk wordt van het al of niet in familierechtelijke relatie staan tot de overledene."

Preadvies: positief

Toelichting: geheel mee eens.

6.75 Afdeling Bunnik (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 7

Toevoegen: "Belastingontwijking via z.g. belastingparadijzen wordt wettelijk onmogelijk gemaakt, bij voorkeur in EG-verband."

Preadvies: positief

Toelichting: geheel mee eens.

Paragraaf 3, kernpunt 8

6.76 Afdeling Groningen-stad (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 8

Vervangen: 4e regel: "veertig" door: "vijftig".

Toelichting: in Nederland wordt relatief weinig vennootschapsbelasting betaald. Een verhoging naar 50% is mogelijk en wenselijk. Overigens werd dit ook al voorgesteld in de nota "Naar een ecologische economie".

Preadvies: negatief

Toelichting: het bedrijfsleven wordt al stevig gepakt via de energieheffing, de uniformering van het vennootschapsbelastingtarief en de extra milieuinvesteringen, die GroenLinks wil afdwingen. Bovendien kan het geen kwaad enige rekening te houden met de conjuncturele neergang van dit moment.

6.80 Afdeling Amsterdam-Zuid (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: nieuw (na 8)

Toevoegen: "De volks- en werknemersverzekeringen worden langzaam omgevormd van het omslagstelsel tot 'echte' verzekeringen. Dit houdt in dat er nu al geld gereserveerd wordt om toekomstige uitgaven te dekken. Om de premies niet al te sterk te laten stijgen zal dit proces over grote tijd uitgesmeerd moeten worden."

Toelichting: hierdoor worden al te grote veranderingen in de premies tegengegaan. Door b.v. de premie van de AOW nu licht te verhogen en de overschotten te reserveren kan in de toekomst een verdubbeling van de AOW-premie worden voorkomen. Ook kan in tijden van recessie een stijging van de WW-premie hierdoor achterwege blijven, wat gunstiger voor de economie is.

Preadvies: positief

Toelichting: geheel mee eens.

6.83 Afdeling Zaanstad/Wormerland (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 8

Toevoegen: "Gemeentelijke belastingen dienen naar draagkracht te worden geheven."

Toelichting: de lagere en minimum-inkomens worden momenteel onevenredig zwaar belast. Het wordt gemeenten momenteel niet toegestaan te differentiëren naar inkomen.

Preadvies: negatief

Toelichting: liever niet. GroenLinks is voorstander van het ecologiseren van deze heffingen. Inkomenspolitiek wordt bedreven via de loon- en inkomstenbelasting.

6.85 Guido den Broeder, Han Cools, Marie Goormachtigh, Daan de Leeuw, Benji de Levie, Dave Klein, Wim Koopmans, Wolfgang Röhlke, Marijke Sedney, Theo Smits, Kea Tijdens, Kees Vendrik, Jan van Wijngaarden, Geert-Jan Bramer, Eric Drissen, Kees Witteman, Frank Köhler, Christa Vonkeman, Anneke van Leeuwen en Arthur Boelsma (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 8

Toevoegen: extra gedachtenstreepje: "Cao's met een kortere werkweek worden beloofd door een reductie van de werkgeversbijdrage aan het Algemeen Werkloosheidsfonds."

Toelichting: atv moet worden gestimuleerd (werkgevers).

Preadvies: positief

Toelichting: geheel mee eens. Goede invulling van de intenties van dit verkiezingsprogramma.

6.88 Afdeling Nijmegen (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 8

Toevoegen: een vijfde gedachtenstreepje: "Het hoogste tarief wordt met 10% verhoogd."

Toelichting: om al onze plannen te kunnen verwezenlijken heeft de overheid veel inkomsten nodig. Hiervoor zijn meerdere wegen te bewandelen. Verhoging van de hoogste belastingschijf is zo'n - inkomensnivellerende - weg.

Preadvies: negatief

Toelichting: de hogere inkomens worden al stevig aangepakt via de beperking van aftrekmogelijkheden, arbeidstijdverkorting, invoering van groentax en lastenverschuiving.

6.89 Afdelingen Groningen-stad en Boskoop (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: nieuw (na 8)

Toevoegen: "Om de inkomenspositie van de laagste inkomens te verbeteren wordt een solidariteitsheffing ingevoerd in de vorm van een verhoging van de tweede en derde schijf in de loon- en inkomstenbelasting."

Toelichting Groningen-stad: een solidariteitsheffing is noodzakelijk om de laagste inkomens de komende jaren een extra verbetering te geven boven de koppeling. GroenLinks kan hiermee goed laten zien wat ze politiek voorstaat: een inzichtelijke keuze voor de laagste inkomens, waarvoor solidariteit van de midden- en hoge inkomens gevraagd wordt.

Toelichting Boskoop: deze tariefsverhoging wordt aangewend om de inkomenspositie van de laagste inkomens en uitkeringsgerechtigden te verbeteren.

Preadvies: negatief

Toelichting: de hogere inkomens worden al stevig aangepakt via de beperking van aftrekmogelijkheden, arbeidstijdverkorting, invoering van groentax en lastenverschuiving. Bovendien is op andere manieren reeds geld gevonden om de inkomenspositie van de laagste inkomens te verbeteren.

6.78 Guido den Broeder, Han Cools, Marie Goormachtigh, Daan de Leeuw, Benji de Levie, Dave Klein, Wim Koopmans, Wolfgang Röhlke, Marijke Sedney, Theo Smits, Kea Tijdens, Kees Vendrik, Geert-Jan Bramer, Eric Drissen, Kees Witteman, Frank Köhler, Christa Vonkeman, Anneke van Leeuwen en Arthur Boelsma (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 8

Vervangen: tekst tweede gedachtenstreepje door: "Aftrek van beroepskosten boven het arbeidskostenforfait verdwijnt."

Toelichting: als het niet om beroepskosten gaat maar bijvoorbeeld om ziektekosten, is er geen sprake van links beleid!

Preadvies: positief

Toelichting: geheel mee eens.

6.79 Afdelingen Boskoop en Amsterdam-De Pijp (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 8

Vervangen: tweede gedachtenstreepje door: "De toegestane aftrekposten bij loon- en inkomensbelasting worden verrekend als een heffingskorting (aftrek op basis van het tarief van de eerste schijf)."

Toelichting: Na invoering van de belastingherziening-Oort zijn er nauwelijks nog redenen om noodzakelijke aftrekposten (ziektekosten e.d.) te verminderen. Door toepassing van een heffingskorting krijgt iedereen echter wel hetzelfde bedrag terug. Ook de aftrek van hypotheekrente (gemaximaliseerd) geldt dan als een heffingskorting.

Preadvies: positief

Toelichting: geheel mee eens.

6.81 Werkgroep 50+ (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 8

Toevoegen: de tekst van 5.3.1, maar daarbij wordt de laatste zin: "Voor ouderen met een behoorlijk pensioen gaat het gewone belastingsysteem gelden en dat geldt ook voor de premieafdracht."

Toelichting: de verplaatsing naar hoofdstuk 6 behoeft geen nader betoog meer. Wel melden wij hier dat we ons verzetten tegen het denken in bevolkingsgroepen en dus tegen solidariteitsheffingen. Ouderen willen niet zo zeer solidair zijn met andere ouderen, maar met iedereen.

Preadvies: negatief

Toelichting: zo makkelijk gaat dat niet. 65-plussers hebben geen recht meer op bepaalde verzekeringen (o.a. WW, WAO, ANW) en het is dan ook logisch dat zij daarvoor niet meebetalen, tenzij uit hoofde van de algemene loon- en inkomstenbelasting.

6.82 Afdeling Amsterdam-Oost (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 8

Toevoegen: "Er komt een belasting op koerswinsten."

Toelichting: lonen, bedrijfswinsten, rente-inkomsten en dividenden zijn in Nederland belast. Maar koerswinsten niet. Daardoor bestaat voor mensen met voldoende geld een route om inkomstenbelasting te omzeilen. Een beperkte belasting op (inkomsten uit) koerswinsten zal de bereidheid om risicodragend te beleggen niet verminderen.

Preadvies: positief

Toelichting: geheel mee eens.

6.84 Guido den Broeder, Han Cools, Marie Goormachtigh, Daan de Leeuw, Benji de Levie, Dave Klein, Wim Koopmans, Wolfgang Röhlke, Marijke Sedney, Theo Smits, Kea Tijdens, Kees Vendrik, Jan van Wijngaarden, Geert-Jan Bramer, Eric Drissen, Kees Witteman, Frank Köhler, Christa Vonkeman, Anneke van Leeuwen en Arthur Boelsma (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 8

Toevoegen: extra gedachtenstreepje: "Het percentage van het arbeidskostenforfait wordt gedifferentieerd naar gelang de duur van de arbeidsweek; deeltijdwerkers hebben recht op een hoger percentage."

Toelichting: atv moet gestimuleerd (werknemers).

Preadvies: positief

Toelichting: geheel mee eens. Goede invulling van de intenties van dit verkiezingsprogramma.

6.86 Afdeling Rheden/Rozendaal (A en C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 8

Toevoegen: een vijfde gedachtenstreepje: "Er komt een grondwaardeheffing (of grondwaardebelasting) voor de eigenaar van de grond."

Toelichting: zie toelichting bij ons amendement 3.31. Het leidt bovendien tot herverdeling van rijkdom, zie aanhef van 3.

Preadvies: positief

Toelichting: geheel mee eens. Goede invulling van de intenties van dit verkiezingsprogramma.

6.87 Afdeling Nijmegen (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 8

Toevoegen: 9e regel na "vast percentage van het onzuivere inkomen": "dat overeenkomt met het tarief voor de

inkomstenbelasting van de eerste schijf."

Toelichting: het percentage in de concept-tekst moet worden ingevuld. Anders betekent het nog weinig. Het tarief voor de eerste schijf inkomstenbelasting was in 1992 13% van f 42.966, ofwel f 5.585. Dit is afdoende, omdat de aftrek voor arbeidskosten en de hypotheekrente al verrekend zijn in het onzuivere inkomen. De aftrek voor hypotheekrente wordt gemaximeerd in een ander kernpunt. Voor arbeidskosten kan als maximum een vaste aftrek genomen worden, zoals die nu ook al bestaat. Resteren vooral aftrekposten voor buitengewone lasten, rente op schulden, lijfrenten en andere constructies waar de hoge inkomens nu onevenredig veel gebruik van maken. Gelijke kansen voor alle inkomens bij de aftrekbaarheid van deze lasten zijn rechtvaardig.

Preadvies: positief

Toelichting: geen probleem met deze invulling van de intenties van dit verkiezingsprogramma.

Paragraaf 3, kernpunt 9

6.93 Afdeling Purmerend (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 9

Vervangen: 5e regel: "lonen" door: "kapitaal".

Preadvies: negatief

Toelichting: we kunnen ook overdrijven. Weest niet bevreesd: de factor winst en kapitaal wordt voldoende aangesproken. Bovendien spreken we dan niet meer van een heffing over de netto toegevoegde waarde, maar van een kapitaalsbelasting.

6.94 Afdeling Rheden/Rozendaal (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 9

Vervangen: laatste zin door: "De heffingsgrondslag van alle sociale premies wordt op termijn een heffing over de Netto Toegevoegde Waarde."

Toelichting: dit is de beste methode om de werkgelegenheid hoog en de sociale zekerheid betaalbaar te houden.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit kan altijd nog. Laten we beginnen met de AOW, veruit de grootste post in de volksverzekeringen. Bovendien: het veranderen van de heffingsgrondslag van de werknemersverzekeringen is bepaald problematisch. Lijkt ons vooralsnog geen goed idee.

6.91 Guido den Broeder, Han Cools, Marie Goormachtigh, Daan de Leeuw, Benji de Levie, Dave Klein, Wim Koopmans, Wolfgang Röhlke, Marijke Sedney, Theo Smits, Kea Tijdens, Kees Vendrik, Kees Witteman, Christa Vonkeman, Anneke van Leeuwen, Arthur Boelsma en Marina Meijer (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 9

Schrappen: 8e regel: "op de wat langere termijn".

Toelichting: er is geen enkele reden om dit niet onmiddellijk te doen. Stimulering van de werkgelegenheid is heel hard nodig. Financiering van de AOW via een heffing over de Netto Toegevoegde Waarde levert een extra werkgelegenheid op van ca. 50.000 arbeidsjaren (bron: "Magnana Mu, homeostatische financiering van de sociale zekerheid", 1992).

Preadvies: positief

Toelichting: geen bezwaar tegen het schrappen. Het invoeren is echter wel een zaak van de lange termijn. Er vindt al een forse lastenverschuivingsoperatie plaats via de energieheffingen.

Paragraaf 3, nieuwe kernpunten

6.97 Afdeling Geleen (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Gemeentelijke belastingen.

* Bij de heffing van gemeentelijke belastingen, anders dan de milieuheffingen, dient met de draagkracht van de bevolking rekening gehouden te worden. Gemeenten dienen het recht te krijgen opcenten op de loon- en inkomstenbelasting te heffen.

* De bestaande "rijksknevelcirculaire" die de gemeenten verbiedt om voor gemeentelijke belastingen en heffingen een ruimhartig kwijtscheldingsbeleid te voeren, wordt ingetrokken. Gemeenten krijgen daarmee de mogelijkheid een lokaal gewenst kwijtscheldingsbeleid te voeren voor inwoners met een laag inkomen."

Toelichting: dit zijn op lokaal niveau voor GroenLinks en de woonlastenbeweging herkenbare zaken. We voeren er lokaal al jaren strijd voor, doch wettelijke verboden van rijkszijde maken een politiek van eerlijk delen op gemeentelijk niveau haast onmogelijk. Deze aanvullingen in ons landelijk programma zijn daarom dringend gewenst.

Preadvies: positief

Toelichting: op zich geen bezwaar tegen deze toevoeging. Wel blijft het ecologiseren van de gemeentelijke heffingen als uitgangspunt centraal staan.

6.98 Afdelingen Amsterdam-Oost en Groningen-stad (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "De verschillen in inkomens zijn te groot. GroenLinks kiest voor inkomensnivellering, waarbij mensen met hogere inkomens (boven de ziekenfondsgrens) inleveren ten gunste van mensen met lagere inkomens (onder modaal)."

Toelichting: dit standpunt is vorig jaar door het congres aangenomen. Een algemene uitspraak over inkomenspolitiek, inclusief een aanduiding wat GroenLinks hogere en lagere inkomens vindt, hoort in het verkiezingsprogramma.

Preadvies: positief

Toelichting: geheel mee eens. Op diverse plekken in het programma is dit concreet uitgewerkt. Het programma niveleert al met al vrij stevig.

6.99 Afdeling Amsterdam-Oost (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Het aandeel van de staat in de aardgaswinsten wordt vergroot."

Toelichting: particuliere ondernemingen maken nog steeds overwinsten op de aardgaswinning. Zeker nu het zg. Herenakkoord voorbij is, wordt het tijd dit punt aan de orde te stellen.

Preadvies: positief

Toelichting: geheel mee eens.

Paragraaf 4

6.103 Afdeling Amsterdam-Zuid (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 2

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: dit lijkt een rem op de technologische ontwikkelingen, vooral die op het gebied van de schone technologie. Daarnaast lijkt het ook moeilijk realiseerbaar.

Preadvies: negatief

Toelichting: een rem op de technologische ontwikkeling? Het wordt juist hoog tijd voor een maatschappelijk debat over invloedrijke technologieën, die achter de muren van bedrijfs-

leven en universiteiten worden ontwikkeld.

6.104 Guido den Broeder, Marie Goormachtigh, Dave Klein, Wim Koopmans, Wolfgang Röhlke, Marijke Sedney, Theo Smits, Kea Tijdens, Han Cools, Daan de Leeuw, Benji de Levie, Kees Vendrik, Jan van Wijngaarden, Eric Drissen, Kees Witteman, Frank Köhler, Anneke van Leeuwen en Arthur Boelsma (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 3

Schrappen: "atoomenergie". *Toevoegen:* aan eind: "Het fonds voor atoomenergie wordt uitsluitend besteed aan oplossingen voor het reeds bestaande kernafvalprobleem en voor onderzoek naar koude kernfusie."

Toelichting: het eerste is nodig, het tweede niet ongewenst.

Preadvies: positief

Toelichting: geheel mee eens.

6.105 Afdeling Wageningen en Guido den Broeder, Marie Goormachtigh, Dave Klein, Wim Koopmans, Wolfgang Röhlke, Marijke Sedney, Theo Smits, Kea Tijdens, Benji de Levie, Geert-Jan Brammer, Eric Drissen, Kees Witteman, Anneke van Leeuwen, Arthur Boelsma en Marina Meijer (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 3

Schrappen: "en ruimtevaarttechnologie".

Toelichting Den Broeder e.a.: waarom zou dit niet mogen? Denk b.v. aan communicatiesatellieten. Ook is vervoer met een ruimteveer ep termijn wellicht schoner dan vliegverkeer. En wat is er mis met exploratie - en later wellicht exploitatie - van de ruimte?

Toelichting Wageningen: satellieten (o.a. Europese) leveren een waardevolle bijdrage aan het monitoren en analyseren van het mondiale milieu (verwoestijning, aantasting ozonlaag, vervuiling oceanen, klimaatveranderingen, tropische regenwouden, enz).

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 6.107.

6.107 Afdeling Amsterdam-Zuid (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 3

Vervangen: 2e zin door: "Alleen het fonds voor militaire technologie wordt zonder meer opgeheven. De andere fondsen worden wel vermindert. Onderzoek dat hieruit bekostigd wordt, wordt eerst getoetst aan ethische en milieunormen."

Toelichting: het opheffen van de andere fondsen heeft een groot gevaar, omdat dan de grip op de ontwikkelingen in het bedrijfsleven helemaal verloren gaat. Niet al het onderzoek op deze gebieden is gevaarlijk voor het milieu of geldverslindend, b.v. het onderzoek naar het verwerken van nucleair afval.

Preadvies: positief

Toelichting: verbetering.

6.109 Afdeling Deventer (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 3

Toevoegen: "Het verrichten van onderzoek op het gebied van de militaire technologie, de atoomenergie, ruimtevaarttechnologie en, uitzonderingen daargelaten, de genetische manipulatie wordt verboden."

Toelichting: het behoort hierbij niet slechts om het opheffen van fondsen te gaan.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 6.107.

6.100 Afdeling Heumen (A)

Paragraaf: 4

Kernpunt: inleidende tekst

Toevoegen: aan-eind 2e alinea: "In de beschikbare financiële middelen voor technologisch onderzoek zal steeds een voldoende gedeelte gereserveerd worden om tot een zorgvuldige afweging van keuzen te komen."

Preadvies: negatief

Toelichting: geen bijdrage aan een heldere tekst.

6.102 Afdeling Haarlem (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 1

Toevoegen: aan eind: "Haar taak bestaat in de eerste plaats uit het toetsen van de technologische ontwikkeling, aan de noodzakelijke duurzame ontwikkeling."

Preadvies: positief

Toelichting: geheel mee eens.

6.108 Afdeling Haarlem (B voor 6.107)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 3

Vervangen: "worden zonder meer opgeheven" door: "worden onder zeer streng toezicht geplaatst. Indien dit niet mogelijk blijkt, worden ze opgeheven."

Toelichting: de genoemde fondsen kunnen enorme risico's voor mens, milieu en/of ethiek vormen. Ze kunnen echter ook tot zeer gewenste onderzoeksresultaten leiden (b.v. "wapens" die uitsluitend voor verdediging worden gebruikt, schone vormen van atoomenergie, medicijn tegen kanker). Door toezicht kunnen de risico's beperkt en de gewenste resultaten gestimuleerd worden.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 6.107.

6.110 Afdeling Haarlem (A)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 4

Toevoegen: 2e regel na "bestedingsbeleid": "in de eerste plaats vanuit duurzame ontwikkeling".

Preadvies: positief

Toelichting: geheel mee eens.

6.111 Afdeling Amsterdam-Zuid (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 5

Toevoegen: "Er komt een verbod op het in produktie nemen en op de markt brengen van stoffen voordat er onderzocht is wat de gevolgen zijn voor mens en milieu. Bij een negatief oordeel wordt een blijvend verbod uitgevaardigd."

Toelichting: op dit moment zijn er naar schatting al meer dan een miljoen stoffen ontwikkeld zonder dat die grondig op hun gevolgen zijn onderzocht. Daarnaast komen er nog eens honderdduizenden stoffen per jaar bij. Om deze trend te stoppen is dit verbod nodig.

Preadvies: positief

Toelichting: geheel mee eens. Mooi staaltje van omgekeerde bewijslast.

6.112 Afdeling Haarlem (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 5

Toevoegen: 2e regel na "loopt": "dan wel ethische normen overschrijdt".

Preadvies: positief

Toelichting: geheel mee eens.

Hoofdstuk 7 democratie en politiek

Paragraaf 1

7.1 Afdelingen Amsterdam-Oost en Enschede (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Schrappen: hele tekst.

Toelichting Amsterdam-Oost: wie genoeg stemmen haalt voor een halve zetel, wordt nu al met voorkeurstemmen gekozen. Een lagere drempel geeft veel invloed aan kleine, goed georganiseerde groepen, niet aan georganiseerde kiezers. Wie partijenverkiezingen wil vervangen door personenverkiezingen, zou consequent moeten zijn en pleiten voor een districtensysteem. Vooralsnog geven wij aan het bestaande systeem van verkiezingen de voorkeur.

Toelichting Enschede: een (te) lage drempel om met voorkeurstemmen gekozen te worden, bevordert persoonsgerichte campagnes. Bovendien kan de positie van de fractie (als samenraapsel van op voorkeurstemmen gekozen personen) tegenover het dagelijks bestuur en de ambtelijke macht verzwakt worden.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit voorstel heeft de bedoeling de invloed van kiezers te vergroten, zonder te vervallen in de strijd tussen personen die kenmerkend is voor het districtensysteem. Een lagere voorkeursdrempel is verder bevorderlijk voor de vertegenwoordiging van vrouwen en migranten.

7.4 Afdelingen Almere/Zeevolde en Amsterdam-Zuid (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: referenda dragen niet bij tot uitbreiding van de democratie. Ze lenen zich bij uitstek voor manipulatie door politici. Ze zijn een lapmiddel. De discussie erover leidt af van werkelijke problemen.

Preadvies: negatief

Toelichting: een referendum past in de keuze die GroenLinks maakt voor meer directe invloed van burgers. Niet bang zijn voor manipulatie en onwenselijke uitkomsten, maar burgers serieus nemen.

7.6 Afdelingen Haarlem en De Bilt/Bilthoven (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Vervangen: hele tekst door: "Het referendum gaat tot de standaarduitdrukking van ons staatsrecht behoren. Het geeft de kiezers bij belangrijke wetgevingskwesies meer directe invloed. Het referendum wordt alleen gehouden, indien de vraagstelling duidelijk en niet strijdig is met de universele rechten van de mens en andere soortgelijke internationale verdragen, en ook de bescherming van ander soorten minderheidsstandpunten een voorwaarde blijft. Indien het referendum tot wijziging in de grondwet zou moeten leiden, is een tweederde meerderheid van de kiezers noodzakelijk."

Toelichting: het referendum leent zich bij uitstek voor manipulatie door politici. De discussie erover leidt af van werkelijke problemen. Onder de huidige omstandigheden - denk aan de positie van migranten of bepaalde milieubelangen - is het verstandiger het gevraagde referendum alleen

over een aanvaard politiek dilemma te houden. Het referendum dient te worden beperkt tot een volksreferendum over belangrijke wetten. Het zal geen panacee voor alle kwalen moeten worden. Het mag b.v. niet mogelijk zijn om de doodstraf weer in te voeren.

Preadvies: negatief

Toelichting: het is vanzelfsprekend dat een referendum moet plaatsvinden binnen de bestaande democratische kaders en wordt voorbereid door politieke organen die zich altijd hebben te houden aan overeengekomen procedures en verdragen. Een referendum kan op zich geen (grond)wetswijziging inhouden, maar kan hoogstens de politiek de opdracht daartoe verstrekken. Een referendum is bedoeld als aanvulling, niet als vervanging van huidige procedures.

7.8 Afdelingen Amsterdam-Zuid, Den Haag, Almere/Zeevolde en Deventer (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 3

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: onder de huidige omstandigheden, denk aan de positie van migranten, denk ook b.v. aan milieubelangen die dienen te worden behartigd tegen de wens van de auto-lobby in, lijkt het onze afdeling verstandiger om een pleidooi voor invoering van het recht op volksinitiatief vooralsnog achterwege te laten. Wij zijn niet van mening dat het parlement per se de wil van 10% van de bevolking moet honoreren met een referendum. Helaas is het in deze tijd bijvoorbeeld maar al te gemakkelijk om 10% van de bevolking achter een referendum te krijgen met als vraag of alle buitenlanders Nederland uit moeten. Het gevraagde referendum moet ook een aanvaard politiek dilemma betreffen.

Preadvies: negatief

Toelichting: ook het volksinitiatief is een aanvulling op de bestaande democratische procedures. Een vraagstelling die in strijd is met grondrechten, zoals vastgelegd in internationale verdragen of de grondwet, komt dus niet aan de orde.

7.17 Werkgroep 50+ (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 4

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: wij hebben wat moeite met het geven van alle politieke rechten aan mensen, die niet voor de Nederlandse nationaliteit kiezen. Ook lijkt verlaging van het stemrecht naar 16 jaar niet juist. Hebben wij (in de partij) over deze zaken een discussie gevoerd?

Preadvies: negatief

Toelichting: de basis voor het verkrijgen van politieke rechten hoort volgens ons te zijn of iemand ingezetene is, en niet zijn of haar nationaliteit. Over de kiesgerechtigde leeftijd: zie toelichting bij 7.16.

7.18 Afdeling Den Haag (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 4

Vervangen: "Wie ... rechten" door: "Wie vijf jaar legaal in Nederland woont en de Nederlandse nationaliteit bezit, krijgt gelijke politieke rechten."

Toelichting: wij vragen ons af waarom mensen die niet de Nederlandse nationaliteit aan willen nemen, toch kiesrecht willen bezitten. Door zich uit te spreken tegen een bepaalde nationaliteit, zegt men o.i. niet politiek verantwoordelijk en betrokken te willen zijn voor en bij dat land.

Preadvies: negatief

Toelichting: over nationaliteit: zie toelichting bij 7.17. Overigens vinden wij vijf jaar verblijf te lang als criterium voor het verkrijgen van politieke rechten. Wij hebben een voorkeur voor 7.22.

7.19 Afdeling Leeuwarden/Leeuwarderadeel (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 4

Vervangen: "De kiesgerechtigde leeftijd ... achttien jaar" door: "De kiesgerechtigde leeftijd voor het passief kiesrecht wordt verlaagd naar 18 jaar."

Toelichting: er is geen enkele motivatie te geven waarom de kiesgerechtigde leeftijd voor het actieve kiesrecht verlaagd zou moeten worden naar 16 jaar. Hierbij is het nog maar de vraag of het verlagen van de kiesgerechtigde leeftijd het effect zal hebben dat de burgers dichter bij de politiek komen te staan. Tevens zou eerst duidelijk moeten worden in hoeverre de leeftijdsgroep van 16- en 17-jarigen al de behoefte voelt om actief kiesrecht te hebben en in hoeverre zij in staat is een eigen zelfstandige keuze te maken. Aan de leeftijd van 18 jaar zijn meerdere wettelijke regelingen gekoppeld. Het actieve kiesrecht vanaf deze leeftijd te laten blijven gelden, komt de duidelijkheid alleen maar ten goede.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie toelichting bij 7.16.

7.22 Afdeling Amsterdam-Oost (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 4

Toevoegen: aan 1e zin: "die twee jaar of langer in Nederland verblijven."

Toelichting: Wij vinden het niet effectief aan mensen die hier maar kort verblijven, bijvoorbeeld een jaar, het actief en passief kiesrecht toe te kennen.

Preadvies: positief

Toelichting: we kunnen ons vinden in het idee om enig criterium vast te stellen aan de hand waarvan het ingezetenschap bepaald kan worden.

7.26 Afdeling Norg en werkgroep 50+ (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 6

Schrappen: laatste zin: "Wel wordt ... uitgebreid."

Toelichting: we moeten op de totale rijkssubsidiepot letten en zeker niet die zaken financieel steunen die primair tot de verantwoordelijkheid behoren van identiteitsgebonden instanties, zoals politieke partijen.

Preadvies: negatief

Toelichting: politieke partijen hebben te kampen met teruglopende leden-tallen en contributieinkomsten. Toch vervullen ze nog altijd een belangrijke rol in het democratisch bestel. Daarvoor is wel geld nodig.

7.27 Afdelingen Enschede, Delft, Amsterdam-De Pijp, Norg, Rotterdam, Amsterdam-Oost, De Bilt/Bilthoven, Amsterdam-Westerpark en Amsterdam-Zuid (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 7

Schrappen: hele tekst.

Toelichting Enschede: praktisch onuitvoerbaar en politiek ongewenst.

Toelichting Delft: de meerderheid van de adviserende stemmen op een coalitie kan terchtkomen bij een coalitie zonder meerderheid.

Toelichting Amsterdam-De Pijp: een adviserende stem scheidt onduidelijkheid, die strijdig is met het bepalende karakter van verkiezingen.

Toelichting Norg: dit geeft alleen maar verwarring en suggereert invloed op de vele variaties van coalitievorming. Laten de politieke partijen maar het lef hebben om vooraf aan te geven met welke partijen ze bij voorkeur in zee gaan.

Toelichting Rotterdam en Amsterdam-Oost: nodeloos vermaak.

Toelichting De Bilt/Bilthoven: niet werkbaar.

Toelichting Amsterdam-Westerpark: onzin, onwerkbaar en kwetsbaar voor gerotzooi (stemmen op GroenLinks en voor een CDA/VVD-coalitie b.v.). Alleen uitvoerbaar als partijen zich vooraf vrijwillig binden, maar dan ligt een lijstverbinding meer voor de hand en heb je dit soort gedoe niet nodig.

Toelichting Amsterdam-Zuid: dit maakt de politiek er niet doorzichtiger op.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit voorstel is een wapen tegen het "stemmen op een coalitie" waarin onze Tweede-Kamerverkiezingen tegenwoordig vaak verzanden (dit vaak ten-nadele van kleinere partijen). Ons voorstel brengt de Tweede-Kamerverkiezingen weer terug bij wat ze horen te zijn: het kiezen van volksvertegenwoordigers. Tegelijk kan de kiezer als aanvulling een voorkeur uitspeken voor een bepaalde coalitie.

7.37 Afdelingen Delft, Ede, Alphen aan den Rijn, Deventer, Norg, Almere/Zeevolde en Loon op Zand/Sprang-Capelle (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 8

Schrappen: hele tekst.

Toelichting Delft: wij zien meer in een presidentschap door erfopvolging.

Toelichting Ede: is dit een compromis tussen monarchisten en republikeinen, of gewoon een geintje?

Toelichting Alphen aan den Rijn: dit spreekt voor zich.

Toelichting Deventer: waardering voor het grapje, edoch is natuurlijk een contradictie. Of wilde het partijbestuur Ria Beckers nog aan een baantje helpen?

Toelichting Norg: grapje!

Toelichting Almere: onze ledenvergadering zag een gekozen koningin niet zitten. Afgezien van het probleem wie dan door wie zou moeten worden gekozen, vond men in meerderheid dat de monarchie gehandhaafd moet blijven. Het systeem past het beste bij het Nederlandse bestel en de meerderheid van de bevolking is voor de monarchie. In principe was men wel voor een gekozen staats-hoofd (is ook een links principe),

maar gelet op de Nederlandse situatie vond men dat die zo moest blijven.

Toelichting Almere/Zeevolde: niet iedereen heeft hetzelfde gevoel voor humor. Het is onzin wat er staat en dus verwarrend.

Toelichting Loon op Zand/Sprang-Capelle: overbodig en vooral oubollig.

Preadvies: positief

Toelichting: dit als grapje bedoelde punt is door velen serieus opgevat. De theoretische en tijdrovende discussie over republiek of monarchie lijkt ons op dit moment niet opportuun. Daarom geven wij er de voorkeur aan het hele punt te schrappen.

7.49 Afdelingen Utrecht, Amsterdam-Oost, Rotterdam, Groningen-stad, Eindhoven, Rheden/Rozendaal en Alkmaar (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 8

Vervangen: hele tekst door: "Erfelijke staatsfuncties zijn in strijd met democratische principes; het staats-hoofd dient gekozen te worden door de Staten-Generaal."

Toelichting: de kwestie van monarchie of republiek hoeft zeker geen hoofdpunt in onze GroenLinkse strijd te worden. Toch zou het een onverklaarbaar "gat" in ons program zijn als we over zo'n aan de democratie vreemd verschijnsel in ons huidige staatsbestel niets zeggen. Het partijbestuur heeft deze kwestie met een grap willen afdoen. Op het eerste gezicht best leuk, maar we hebben niet de indruk dat het bestuur die formulering serieus overreed kan en wil houden. Daarom komen we met een serieuzere variant. Daarbij doet het er niet zoveel toe of we het te kiezen staats-hoofd koning(in), stadhouder, president, gouverneur, raadspensionaris, grootvizier, stamhoofd of ayatollah noemen. Kernpunt moet zijn dat in een democratie niemand door geboorte automatisch in enige functie terecht mag komen. We zijn niet tegen de koningin maar tegen de monarchie, want iedereen weet toch in GroenLinks dat deze autoritaire bestuursvorm strijdig is met onze democratische opvattingen. Stelde Troelstra al niet treffend, dat het erfelijkheidsprincipe wellicht goed is voor stamboekvee, maar niet voor staats-hoofden? Die moeten democratisch gekozen en afgezet kunnen worden. Toegegeven, die snuiter van een Willem Alexander kan het gelukkig wel schudden bij de voorgestelde tekst, maar als we de monarchie niet afschaffen en onverhoopt de gekozen koningin het niet haalt, nemen we toch maar het zekere voor het onzekere en komen met dit amendement. Trouwens het koningshuis en dat Oranjegevoel stimuleren nationalisme en dat heeft al tot genoeg problemen geleid.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 7.37.

7.62 Afdeling Groningen-stad (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "De BVD wordt afgeschaft."

Toelichting: de BVD met haar stiekeme snuffelpraktijken is een typisch Koude-Oorlogsprodukt en moet opgeheven worden. Zinnig inlichtingenwerk, b.v. over het gevaar van extreem-rechts, kan in andere

(politie)organisaties ondergebracht worden.

Preadvies: negatief

Toelichting: afschaffing van de BVD zonder meer is ons te mager. Er zou dan toch binnen de reguliere politie een speciale tak voor BVD-achtige taken moeten komen, met name ook met het oog op internationale samenwerking bij de bestrijding van extreem-rechtse en racistische organisaties.

7.65 Afdelingen Amsterdam-Oost en Groningen-stad (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "De Eerste Kamer wordt afgeschaft."

Preadvies: negatief

Toelichting: de Eerste Kamer is voor ons niet heilig, maar ze vervult wel een belangrijke taak in ons bestel. Daar zouden we dan eerst een alternatief voor moeten verzinnen.

7.5 Afdeling Noordoostpolder (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Vervangen: 4e regel: "kwesties" door "wetgevingskwesties".

Toelichting: het referendum zal geen pancee voor alle kwalen moeten worden. Derhalve is het verstandig het te beperken tot een volksraadpleging over belangrijke wetten.

Preadvies: negatief

Toelichting: belangrijke maatschappelijke vragen beperken zich niet tot wetgevingskwesties.

7.13 Afdelingen Groningen-stad, Utrecht en Nijmegen (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 3

Vervangen: 2e regel "tien procent van de" door: "500.000".

Toelichting: het voorgestelde lijkt ons een wat te hoge drempel (10% is 800.000 tot 1 miljoen).

Preadvies: negatief

Toelichting: een drempel van 10% verzekert dat alleen zwaarwegende maatschappelijke kwesties aan de orde komen en is een waarborg tegen politiek avonturisme.

7.16 Afdelingen Almere/Zeewolde, Amsterdam-Oost en Leeuwarden/Leeuwarderadeel (B voor 7.19)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 4

Schrappen: de laatste zin: "De kiesrechtige leeftijd ... achttien jaar."

Toelichting: de leeftijd voor het verkrijgen van actief en passief kiesrecht dient dezelfde te zijn als de leeftijd waarop men meerderjarig wordt.

Preadvies: positief

Toelichting: dit argument heeft ons overtuigd. Bovendien is de leeftijd voor het verkrijgen van het passief kiesrecht nu al achttien jaar.

7.20 Afdeling Norg (B voor 7.18)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 4

Vervangen: hele tekst door: "Het passief en actief kiesrecht van in Nederland verblijvende niet-Nederlanders wordt naar alle niveaus uitgebreid. Wie een vestigingsvergunning voor Nederland heeft, krijgt - ongeacht de nationaliteit - gelijke politieke rechten."

Toelichting: het gaat te ver om elke niet-Niederlander die in ons land woont meteen alle kiesrechten te geven. Een vestigingsvergunning geeft meer duidelijkheid omtrent iemands relatie met ons land. Het kiesrecht ware voor te behouden aan degene die volgens de wet volwassen is. Zestien jaar voor actief kiesrecht is o.i. te jong,

terwijl achttienjarigen al passief kiesrecht hebben, zodat de voorgestelde verlaging op niets slaat.

Preadvies: negatief

Toelichting: het criterium van een vestigingsvergunning komt neer op een verblijfsduur van vijf jaar. Wij hebben een voorkeur voor 7.22.

7.21 Afdeling Deventer (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 4

Toevoegen: "Nederlanders die langer dan een jaar in het buitenland woonachtig zijn, worden uitgesloten van deelname aan Nederlandse verkiezingen."

Toelichting: b.v. Nederlanders die reeds jarenlang in Zuid-Afrika woonachtig zijn.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit is een licht demagogisch argument. Om maar iets te noemen, dit zou ook betekenen dat onze Euro-parlementariërs en hele drommen ontwikkelingswerkers niet meer mogen stemmen.

7.23 Afdeling Eindhoven (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 5

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: inhoudelijk geen probleem hoor, maar de Verklaring tegen Discriminatie kennen we reeds en dit leek onze ledenvergadering een open deur.

Preadvies: negatief

Toelichting: een gedragscode voegt wel degelijk iets toe aan de meer algemeen gestelde Verklaring tegen Discriminatie. Het richt zich specifiek op het gedrag van partijen, met name tijdens verkiezingscampagnes.

7.24 Afdeling Hengelo (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 5

Vervangen: laatste zin door: "Dit wordt bereikt door een actief vervolgingsbeleid en andere adequate sancties".

Toelichting: gedragscode alleen is niet genoeg meer. Rechts-extremisme moet actief worden bestreden.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit staat al in 7.5.1 en 8.6.4.

7.25 Afdeling Noordoostpolder (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 5

Toevoegen: voor "buitenlanderhaat": "racisme of".

Toelichting: spreekt voor zich.

Preadvies: positief

Toelichting: dit vinden we een goede uitbreiding.

7.53 Guido den Broeder, Marie Goormachtigh, Dave Klein, Wim Koopmans, Wolfgang Röhke, Marijke Sedney, Theo Smits, Kea Tijdens, Daan de Leeuw, Kees Vendrik, Kees Witteman, Anneke van Leeuwen, Arthur Boelsma (B voor 7.37)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 8

Vervangen: hele tekst door: "Overigens is GroenLinks voorstander van een gekozen ayatollah."

Toelichting: nog meer vermaak.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 7.37.

7.56 Afdeling Bunnik (B voor 7.49)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 8

Vervangen: hele tekst door: "Overigens is GroenLinks voorstander van een gekozen staatshoofd."

Toelichting: Complimenten voor de geestige compromistekst! Naar binnen toe een geniale vondst! Maar wat zeggen we tegen anderen die ons vragen wat GroenLinks bedoelt met een "gekozen koningin"? Een programma zal duidelijkheid moeten verschaffen. En laat het congres maar 'ns een keer kiezen wat het wil, republiek of monarchie. Dat kan d.m.v. dit amendement.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 7.37.

7.61 Afdelingen Den Haag en Wageningen (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 8

Toevoegen: na "koningin": "(m/v)".

Toelichting Wageningen: waarom zouden vrouwen weer alleen de rotklussen moeten opknappen.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 7.37.

7.64 Vrouwenoverleg (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Interne werkwijze."

1. Om de deelname van minderheden en vrouwen aan het parlement te vergroten zal de fractie van GroenLinks voor ten minste de helft uit vrouwen en allochtonen bestaan.

2. Fractieleden moeten de nodige tijd en ruimte krijgen om zich te verdiepen, om contacten buiten het parlement te onderhouden en om zorgtaken te vervullen. Dit kan in onderling overleg op verschillende manieren (duo's, rouleersysteem, etc.).

Toelichting: uitwerking van discussies die de laatste jaren in GroenLinks zijn gevoerd, kwestie van broodnodige politieke vernieuwing.

Preadvies: negatief

Toelichting: deze formulering is niet een punt voor een programma, maar voor de interne partijreglementen.

Paragraaf 2

7.66 Vrouwenoverleg (A)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Vervangen: "door een beroep ... instellingen" door: "door een beroep te doen op de expertise van burgers: van deskundigen (zowel 'gestudeerden' als ervaringsdeskundigen), particuliere instellingen en belanghebbenden."

Toelichting: expertise moet breed worden opgevat, anders raadpleegt het parlement toch weer alleen gevestigde instanties.

Preadvies: positief

Toelichting: goede aanvulling op de huidige tekst.

7.67 Afdeling Amsterdam-Zuidoost (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Toevoegen: 6e regel: "maatschappelijke bewegingen".

Preadvies: positief

Toelichting: goede aanvulling op de huidige tekst.

7.68 Afdelingen Wageningen en Noordoostpolder (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 2

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: nieuwlichterij. Wat zou je zeggen van "human-resource-management", "outplacement", "headhunting" e.d. En bij het rouleren wel een streep in het midden van de gang, zodat roulerende ambtenaren niet tegen elkaar botsen. De tekst behelst een voorstel om op onaanvaardbare wijze de rechten van de werknemers om zelf te bepalen waar zij te werk gesteld worden, aan te tasten. Als de werkge-

ver dit wil doen, zal het al n op vrijwillige basis moeten. De tekst is bovendien tendentius, omdat de suggestie wordt gewekt dat ambtenaren die een tijdje op dezelfde plaats werken, hun werk niet goed zouden doen. En tenslotte is dit geen onderwerp voor het verkiezingsprogramma.

Preadvies: negatief

Toelichting: civil service kan de flexibiliteit en veranderingsmogelijkheden van het overheidsapparaat vergroten. Voor ons spreekt voor zich dat dit geen aantasting betekent van de arbeidsvoorwaarden van de ambtenaren.

7.70 Afdeling Velsen (A)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 2

Vervangen: "civil service" door: een Nederlands woord.

Preadvies: positief

Toelichting: we gebruiken graag Nederlandse termen, gaarne suggesties aan de eindredactie.

7.71 Afdeling Noordoostpolder (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 3

Schrappen: 2e en 3e zin.

Toelichting: net als in het vorige kernpunt wordt hier de onsmakelijke suggestie gewekt dat uit de Haagse departementen slechts een nimmer aflatende stroom onuitvoerbare beleidsvoornemens komt. Als dat al zo zou zijn, dan heeft het parlement de dankbare taak de verantwoordelijke bewindsman of -vrouw tot de orde te roepen. De ontwerp tekst is op dit punt een open deur van zeer goedkope houtsoort. En over departementale herindeling heeft inmiddels zelfs de verstokte liberaal Wiegel geconcludeerd dat dit wondermiddel erger is dan de kwaal van mogelijke overlap tussen departementen.

Preadvies: negatief

Toelichting: gezien de ervaringen van gemeenten, uitvoeringsorganisaties en burgers met moeilijk uitvoerbare regelgeving lijkt ons zo'n programmatische punt geen overbodige luxe.

7.72 Afdeling Den Haag (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 3

Vervangen: laatste zin door: "Slotstuk van dit reorganisatieproces is mogelijk de instelling van superministeries voor bepaalde probleemgebieden."

Toelichting: het probleem is dat maatschappelijke problemen zich niet voordoen als, departementale problemen, maar vaak meerdere departementen betreffen. In plaats van bij ieder groot en nieuw maatschappelijk probleem, b.v. het milieuprobleem of de opvang van vluchtelingen, verschillende departementen op hun kop te zetten, met alle personele gevolgen vandien, kan o.i. dan beter gedacht worden aan een departementen-overschrijvende minister die zich expliciet bezighoudt met de coördinatie van het politiek beleid en de uitvoering daarvan wat betreft dit maatschappelijk probleem.

Preadvies: positief

Toelichting: voordeel van het aanstellen van superministers boven departementale herindeling lijkt ons - bij nader inzien - dat zo een flexibeler systeem ontstaat. Departementale herindeling bevriest de situatie waarschijnlijk weer voor enkele decennia.

7.73 Afdeling Amsterdam-De Pijp (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "De noodzakelijke kwaliteit van de overheid vereist dat de kwaliteit van het overheids personeel verhoogd dient te worden."

Toelichting: de huidige bezuinigingen in de overheidssector gaan duidelijk ten koste van de kwaliteit.

Preadvies: negatief

Toelichting: we willen niet de suggestie wekken dat de kwaliteit van het overheids personeel onder de maat is. Dit is een wel erg indirecte manier om te zeggen dat je tegen bezuinigingen bent.

Paragraaf 3

7.76 Afdeling Den Haag (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 2

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: ten eerste zien wij niet in waarom alleen consumentenorganisaties een zwaardere stem in de politieke besluitvorming zouden moeten krijgen en niet eveneens de vele andere belangenorganisaties die Nederland rijk is. Ten tweede, het belangrijkste, zijn wij tegen een belangdemocratie. Een democratie is iets anders dan de optelsom van diverse particuliere belangen.

Preadvies: negatief

Toelichting: inspraak van consumentenorganisaties kan een goed tegenwicht bieden tegen de uitwassen van de markt. Dit zou wat ons betreft ook voor andere organisaties en groepen moeten gelden. De overheid moet middelen verschaffen om de zwakkere belangengroepen te versterken tegenover machtiger maatschappelijke belangen die toch wel weten door te dringen tot de politiek.

7.81 Afdelingen Nijmegen, Utrecht, Rotterdam en Groningen-stad (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 3

Vervangen: hele tekst door: "a. Interne bedrijfsdemocratie.

GroenLinks streeft naar een radicale uitbreiding van de economische democratie. Werknemers moeten in bedrijven en instellingen zeggenschap over alle niveaus van beleid hebben, variërend van de organisatie van het arbeidsproces tot aan strategisch belangrijke investeringen. De OR moet de bevoegdheid krijgen de helft van de Raad van Commissarissen te benoemen en ook de bevoegdheid deze terug te roepen. Op termijn moet het topmanagement democratisch worden gekozen door de werknemers of door werknemersafgevaardigden (bijvoorbeeld de OR). Er wordt een start gemaakt met het in Zweden ontwikkelde systeem van werknemersfondsen, waardoor op langere termijn de factor kapitaal wordt uitgekocht door de factor arbeid.

b. Externe bedrijfsdemocratie.

Een economische democratie dient ingebed te zijn in een globale, democratisch gestuurde economie met marktelementen. In bepaalde gevallen moet de zeggenschap worden verdeeld over de werknemers en de vertegenwoordigers van consumenten- en milieuorganisaties. In een enkel geval kan ook medezeggenschap van de overheid gewenst zijn."

Toelichting: het voorgestelde kernpunt bedrijfsdemocratie is uierst mager, terwijl dit juist voor ons een belangrijk actiepunt zou moeten zijn. In ons amendement noemen we een aantal reeds in andere Europese landen bestaande maatregelen die tot nu toe in Nederland nog ontbreken. Ons Wetenschappelijk Bureau heeft trouwens een boekje uitgebracht over dit onderwerp. Aan het streven van GroenLinks naar economische democratie liggen verschillende overwegingen en uitgangspunten ten grondslag:

1. Economische democratie is politiek noodzakelijk, dat wil zeggen wenselijk en mogelijk. Tot diep in de linkse beweging werd de "maakbaarheid

van de samenleving" op één lijn gesteld met maakbaarheid van de samenleving door de staat. Dat was niet alleen een overschatting van de staatsmacht, maar ook een miskenning van het feit dat de samenleving voor een belangrijk deel "gemaakt" wordt in en door (activiteiten, beslissingen en structuren van) bedrijven. Het streven naar economische democratie is in zoverre reëlistisch, dat zij dit feit erkent. Tegelijkertijd is het emancipatorisch, omdat zij een terrein dat niet alleen voor het leven van alledag maar zeker ook voor de toekomst van belang is, openstelt voor democratisch initiatief en democratische controle. Met het gestegen opleidingsniveau van vele werknemers, dat vaak nauwelijks onderdoet voor dat van het management, is economische democratie absoluut geen onmogelijk streven;

2. De voortgaande technocratisering van het arbeidsproces leidt in toenemende mate tot vervreemding van het arbeidsproces. Zowel vanuit menselijk als politiek oogpunt bezien is deze vervreemding betreurenswaardig. Hoewel veel nieuwe technologieën bruikbare democratische potenties hebben, leidt de toepassing ervan veelal tot minder controle over het arbeidsproces en een toenemend gebrek aan arbeidsbevestiging. Economische democratie biedt veel meer waarborgen voor een humanisering van het arbeidsproces en voor de realisering van democratische potenties van nieuwe technologieën. De onder economische democratie gestimuleerde humanisering van de arbeid leidt eerder tot verhoging dan tot vermindering van de arbeidsproductiviteit. Deze stijging van de arbeidsproductiviteit hoeft niet per se tot een groeiende stroom van (materiële) producten te leiden, maar kan ook gebruikt worden ter financiering van een verdergaande arbeidstijdverkorting en daardoor ruimte scheppen voor meer (diverse vormen van) vrijetijdsbesteding.

3. Het zou een illusie zijn te menen dat in een maatschappij waarin economische democratie heerst, het bedrijfsbelang (automatisch) samenvalt met algemeen-maatschappelijke belangen. Economische democratie moet daarom worden ingebed in de gestuurde economie, die onder andere wordt gekenmerkt door de mogelijkheid om alternatieve plannen naar voren te brengen.

Preadvies: negatief

Toelichting: het eerste deel van deze tekst nemen we over in 7.81a, als aanvulling op de oorspronkelijke tekst en niet ter vervanging. Dit is inderdaad een verbetering van de oude tekst, die wel wat summier was. Het tweede deel over externe bedrijfsdemocratie hoort niet op deze plaats thuis, maar in het hoofdstuk over economische en financiële politiek.

7.81a Partijbestuur (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 3

Toevoegen: "GroenLinks streeft naar een radicale uitbreiding van de economische democratie. Werknemers moeten in bedrijven en instellingen zeggenschap over alle niveaus van beleid hebben, variërend van de organisatie van het arbeidsproces tot aan strategisch belangrijke investeringen. De OR moet de bevoegdheid krijgen de helft van de Raad van Commissarissen te benoemen en ook de bevoegdheid deze terug te roepen. Op termijn moet het topmanagement democratisch worden gekozen door de werknemers of door werknemersafgevaardigden (bijvoorbeeld de OR). Er wordt een start gemaakt met het in Zweden ontwikkelde systeem van Werknemersfondsen, waardoor op langere termijn de factor kapitaal wordt uitgekocht door de factor arbeid."

Preadvies: positief

Toelichting: zie 7.81.

7.87 Afdelingen Utrecht, Amsterdam-Oost en Rotterdam (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Er komt een wettelijke basisregeling, die het vakbonden mogelijk maakt binnen bedrijven en instellingen te functioneren. Het stakingsrecht wordt erkend als onvervreemdbaar recht van werknemers, ook als zij in dienst zijn van de overheid. Om te voorkomen dat ondernemingen concurreren in aantasting van sociale kosten en loonkosten dienen de door de vakbonden afgesloten cao's algemeen verbindend te zijn. Daarentegen worden cao's die zijn afgesloten met daartoe door de ondernemers opgerichte bedrijfsbonden, onverbindend verklaard. Deze vakbondsrechten worden zoveel mogelijk ook in Europees verband geregeld."

Toelichting: het stakingsrecht en de wettelijke basisregeling die vakbondswerk in de bedrijven beschermt, stonden in ons vorige verkiezingsprogramma en zijn ook nu nog van groot belang. Bovendien wordt onder aanvoering van Japanse en Amerikaanse bedrijven steeds meer gekoerst op "bedrijfsbonden" of uitschakeling van de vakbonden ten gunste van de ondernemingsraad. Zo wordt getracht het werknemersbelang exclusief te koppelen aan het bedrijfsbelang en elke verdere maatschappelijke verantwoordelijkheid buiten de poort te houden. Dat er in Europees verband nog zo weinig geregeld is wat betreft positie van vakbonden en sociale regelingen, maakt sociale dumping op dit moment zo goed als onvermijdelijk.

Preadvies: positief

Toelichting: het lijkt ons een goede zaak om dit vast te leggen in deze tijd van steeds verdere aantasting van werknemersrechten.

7.82 Afdeling Amsterdam-Zuidoost (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 3

Vervangen: hele tekst door: "De OR krijgt instemmingsrecht op alle in de WOR genoemde punten."

Preadvies: negatief

Toelichting: we hebben een voorkeur voor 7.79.

7.89 Afdeling Utrecht (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Directe vormen van zeggenschap door werknemers, collectief en coöperatief bezit van bedrijven en het als zelfstandige onderaannemer verrichten van werkzaamheden voor de (voormalige) werkgever kunnen de betrokkenheid en motivatie van werkenden vergroten. Wel dienen ook hier betere regelingen getroffen te worden voor arbeidstijden, arbeidsomstandigheden, persoonlijke risico's en aansprakelijkheid."

Toelichting: in toenemende mate wordt werk door bedrijven en instellingen "uitbesteed", "verzelfstandigd", "in resultaatverantwoordelijke units georganiseerd" of (door de overheid) "geprivatiseerd". Dit kan een goed instrument zijn tegen te onpersoonlijke, bureaucratische organisaties. Gevaarlijk wordt het echter waar het "Toyotistische" vormen aan gaat nemen: de risico's doorwentelen naar volledig afhankelijke, slecht betaalde en ongeorganiseerde onderaannemers van onderaannemers. Of met grove vormen van prestatiebeloning slechts werk bieden aan supergezonde, volledig verantwoordelijk gestelde werknemers. Ketenaansprakelijkheid (ook voor arbeidsomstandigheden) en openbaarheid van toeleveringsnetwerken moeten de Japanisering van de economie en het ontstaan van internationale productienetwerken (zoals nu al in de textiel) tegengaan en terugdringen. Onder

het motto "eigen baas te zijn" wordt soms wat afgeleden of uitgebit.

Preadvies: negatief

Toelichting: op zich zijn we hier niet tegen, maar deze tekst is onvoldoende programmatisch, en meer constaterend van aard.

7.74 Vrouwenoverleg (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: nieuw (als punt 1)

Toevoegen: "Volksvertegenwoordiger."

De vertegenwoordigende rol van politici zal worden versterkt."

Toelichting: de inleidende tekst sluit anders niet aan op de kernpunten en op de bevindingen van de commissie-Duyvendak.

Preadvies: negatief

Toelichting: goed algemeen uitgangspunt, maar zo geformuleerd zegt het niets.

7.77 Werkgroep 50+ (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 2

Toevoegen: "Zij worden in staat gesteld tot beleidsbeïnvloeding. De subsidie aan ouderenbonden, patiëntenbonden etc. wordt verstrekt in overeenstemming met het belang dat deze organisaties vertegenwoordigen."

Toelichting: zoals b.v. de ouderenbonden op hun subsidie zijn gekort; is niet redelijk.

Preadvies: positief

Toelichting: zie 7.76.

7.79 Afdeling Amsterdam-De Pijp (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 3

Schrappen: "advies- en".

Toelichting: het gaat om het uitbreiden van de instemmingsbevoegdheden, niet om het uitbreiden van de reeds omvangrijke adviesbevoegdheden.

Preadvies: positief

Toelichting: het gaat inderdaad om een uitbreiding van de wezenlijker instemmingsbevoegdheden.

7.84 Afdeling Amsterdam-Oost (B voor 7.82)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 3

Toevoegen: "Het instemmingsrecht gaat ook gelden voor financieel-economische onderwerpen."

Toelichting: enige aanduiding van de richting waarin GroenLinks de extra bevoegdheden van de OR zoekt, mistaat niet.

Preadvies: negatief

Toelichting: we hebben een voorkeur voor 7.79 en 7.81a.

7.88 Werkgroep Sociale Zekerheid en verdere partijleden: Agnes Koelémij, Henk Clerx, Gladys Tjoen Tak Sen, Arie Kranenburg, Marcel Vissers, Leny van Dijk, Toon Capel, Meindert van der Werff, Gerry Wissink, Edward Koen, Marianne Spierings, Joost Hardeman, Koen van Schendel, Suzan Dulfer, Gerard Snijdelaar, Wiel Hol en Diny Haeyen (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Gezamenlijke machtsvorming."

GroenLinks streeft naar een gezamenlijk optrekken van de linkse politieke partijen met progressieve bewegingen, zoals vakbonden, milieuorganisaties en organisaties van uitkeringsgerechtigden."

Toelichting: spreekt eigenlijk voor zich: krachtenbundeling is het enige middel tegen de nu gevoerde verdeel-en-heerspolitiek.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit is een punt van strategie en werkwijze, en niet voor een inhoudelijk programma.

Paragraaf 4

7.94 Afdeling Oostzaan (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 1

Vervangen: hele tekst door: "De afstand tussen burger en bestuur moet worden verkleind. De vorming van grootstedelijke gebieden en mini-provincies verkleint deze afstand niet. Alleen de bestuurslaag die het dichtst bij de burger staat, de gemeente, is in staat deze afstand te verkleinen. Uitholling van de taken van de gemeenten werkt daarom contraproductief. De oplossing ligt in het reviseren van de gemeenten (de "vitale" gemeente). GroenLinks keert zich dan ook tegen de vorming van grootstedelijke gebieden en mini-provincies."

Toelichting: de oorspronkelijke tekst is onjuist en vervreemdt de burger nog meer van het beleid. De kleine gemeenschappen zijn de broedplaatsen van de democratie. Verschillen in aard en grootte bevorderen en bevuchten de ontwikkelingen.

Preadvies: negatief

Toelichting: het gaat ons niet om het overhevelen van bevoegdheden van gemeenten naar grootschaliger gewesten, maar juist om decentralisatie van provincie naar een kleinschaliger bestuur. Volgens ons kan dit het bestuur wel degelijk dicht bij de burger brengen.

7.95 Afdeling Den Haag (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 1

Toevoegen: aan eind: "Migranten krijgen onmiddellijk stemrecht voor deze gewestbesturen."

Toelichting: de in het programma voorgestelde gewesten of "mini-provincies" krijgen veel meer uitvoerende taken en zullen dicht bij de burger staan dan de huidige provincies. Zaken als de gewestelijke woonruimteverdeling en de woningbouwprogrammering zullen door deze gewesten behartigd worden. Deze zaken raken direct de belangen van migranten; dezen moeten daarom voor deze gewesten onmiddellijk stemrecht verkrijgen conform het recht dat thans voor gemeenteraadsverkiezingen geldt. Dit vooruitlopend op wat wordt bepleit in par. 1, kernpunt 5.

Preadvies: negatief

Toelichting: het migrantenkiezrecht, zoals voorgesteld in kernpunt 7.1.4, en het overgenomen amendement 7.22 zouden voor politieke organen op alle niveaus moeten gelden, dus ook voor het gewestbestuur. Dit amendement is dus een overbodige toevoeging.

7.97 Afdeling Voorne (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 1

Toevoegen: 8e regel: na "provinciale taken over": "Tegelijkertijd ontstaan vitale gemeenten."

Preadvies: negatief

Toelichting: de positie en bevoegdheden van gemeenten zijn hier niet in het geding.

7.99 Afdelingen Wageningen, Alphen aan den Rijn, Deventer, Velsen en Amsterdam-Oost (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 2

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: Wageningen: wij zijn van mening dat het "monistische" systeem, mits goed functionerend, de meeste garanties biedt voor een goed lokaal en regionaal bestuur. De bur-

gers willen geen gemeentepolitici die parlementje spelen of politieke machtsspelletjes, maar een effectief werkend stadsbestuur. Bovendien geeft het monistische systeem ook de niet in B&W vertegenwoordigde fracties meer mogelijkheden om een waardevolle bijdrage te leveren aan het stadsbestuur. In het duale systeem zal een oppositie eerder genegeerd worden.

Toelichting Alphen aan den Rijn: wij zijn geen voorstander van zo'n dualisme, want het gaat zeker ten koste van niet in het college van B&W en Gedeputeerde Staten vertegenwoordigde partijen.

Toelichting Deventer: we hebben geen behoefte aan lokale carrièrepolitici en (nog grotere) technocraten. Overigens, in een heleboel landen worden de burgemeester en ook wethouders (b.v. de "Beigeordneten" in Duitsland) door de raad uit de gekozen politici gekozen. Met punt 3 van het concept in de hand willen we dat systeem uitbreiden naar burgemeesters.

Toelichting Velsen: in Velsen zijn we niet onder de indruk van de bruikbaarheid in de Tweede Kamer. Hoewel het WAO-debat niet gek was.

Toelichting Amsterdam-Oost: dualisme moet veel meer dan wethouders van buiten de gemeenteraad. Ook een nieuwe taakverdeling tussen raad en College van B&W is dan nodig (scheiding van bestuur en controle op het bestuur). Het is de vraag of de positie van de gemeenteraad daardoor niet te veel wordt uitgehold. Het is nuttig hierover eerst binner GroenLinks eens goed te discussiëren alvorens zo'n stellige uitspraak te doen.

Preadvies: negatief

Toelichting: een dualistisch systeem zorgt ook op lokaal niveau voor verlevendiging en een grotere openheid. Daarnaast biedt het de mogelijkheid om kwalitatief goede mensen van buiten aan te trekken, net zoals dat bij het samenstellen van een regering op landelijk niveau gebeurt.

7.107 Afdelingen Almere/Zeewolde en Haarlem (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Lokale verkiezingen."

De gemeentelijke, gewestelijke en provinciale verkiezingen zullen niet meer in heel Nederland op dezelfde dag plaatsvinden. De lokale organen schrijven zelfstandig verkiezingen uit."

Toelichting: de loskoppeling van landelijke en gemeentelijke politiek draagt bij tot een verlevendiging van de lokale democratie. Lokale verkiezingen worden dan niet meer gedomineerd door landelijke vraagstellingen.

Preadvies: negatief

Toelichting: spreiding van de lokale verkiezingsdata lijkt geen goed instrument om de landelijke en de lokale politiek los te koppelen. Integendeel. We zijn bang dat dan iedere gemeentelijke verkiezing geldt als opiniepeiling voor de landelijke politiek, zoals dat nu ook het geval is bij tussentijdse verkiezingen in een gemeente of in buurlanden als Duitsland of Engeland.

7.109 Afdelingen Eindhoven en Groningen-stad (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 3

Vervangen: hele tekst door: "De burgemeester verdwijnt. Haar/zijn taken worden overgenomen door leden van de gemeenteraad (collegeleden of andere raadsleden)."

Toelichting: een door de raad gekozen burgemeester leidt tot twee soorten collegeleden: de burgemeester, gekozen door de raad maar niet automatisch uit de raad afkomstig; en de wethouders, gekozen door en (vooral) uit de raad afkomstig. Het

valt niet in te zien dat er - als de door de centrale overheid benoemde burgemeester verdwijnt - nog behoefte is aan een dagelijks bestuur voor de gemeente, dat op een aparte wijze wordt benoemd en een aparte positie heeft. De taken van de burgemeester kunnen door collegeleden en door andere leden van de gemeenteraad overgenomen worden.

Preadvies: negatief

Toelichting: in verband met allerlei wettelijke bepalingen houdt de burgemeester een speciale positie, ook al wordt hij of zij op een andere manier benoemd.

7.110 Afdeling Velsen (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 3

Vervangen: hele tekst door: "De burgemeester wordt gekozen uit en door de gemeenteraad."

Preadvies: negatief

Toelichting: de mogelijkheid dat er buiten de raad een geschiktere burgemeester te vinden is, moet je niet uitsluiten.

7.111 Afdeling Almelo (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 3

Vervangen: hele tekst door: "De burgemeester en de Commissaris van de Koningin worden rechtstreeks gekozen door de bevolking. De wethouders en de gedeputeerden worden gekozen door resp. de raad en Provinciale Staten."

Toelichting: als de burgemeester gekozen wordt door de bevolking, dan kan dat doorgetrokken worden naar de Commissaris van de Koningin. Beide zijn gelijksoortige aparte organen. Verder vonden we dat de bevolking deze mensen moet kiezen en niet de raad of de staten.

Preadvies: negatief

Toelichting: we willen de positie van de burgemeester ten opzichte van gemeenteraad en wethouders niet versterken, wat het indirecte effect is van dit amendement. Hetzelfde geldt voor de Commissaris van de Koningin. De tweede zin beschrijft de bestaande situatie.

7.93 Afdeling Delft (A)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 1

Vervangen: 1e regel: "worden" door: "kunnen".

Toelichting: dit wordt ongetwijfeld zo bedoeld.

Preadvies: negatief

Toelichting: in de eindredactie wordt de tweede keer "worden" geschrapt.

7.96 Afdeling Almelo (A en deel B voor 7.95)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 1

Vervangen: hele tekst door: "Provincies worden vervangen door regio's. Deze regio's krijgen een belangrijke taak op het terrein van vervoer, milieu, politiek en ruimtelijke ordening, en nemen na vorming bestaande provinciale taken over. De regio's zijn geen 'vierde bestuurslaag'. Het regiobestuur wordt direct verkozen en krijgt ook een gekozen regiovoorzitter."

Toelichting: we vonden regio beter klinken dan gewest of provincie. Bovendien is regio al gebruikelijk (regio Twente). Verder vonden we dat alle provincies vervangen moeten worden door regio's in heel Nederland, omdat de provincie niet meer echt leeft bij de burger. Ook vonden we dat er geen overgangsmatregel moet komen, maar dat de regiobesturen meteen gekozen moeten worden als ze worden ingesteld.

Preadvies: negatief

Toelichting: we willen de mogelijkheid van gewestvorming scheppen zonder het dwingend voor alle provincies op

te leggen. De keuze tussen de termen gewest of regio laten we aan de redactiecommissie over.

7.98 Afdeling Rotterdam (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 1

Toevoegen: als nieuwe 1e zin: "Het nu nog over provincies, intergemeentelijke WGR-regelingen, politieregio's, vervoersregio's, gedeconcentreerde rijksdiensten en waterschappen versnipperde regionaal bestuur wordt gedemocratiseerd en aangepast aan de opkomst van de grootstedelijke centra. Daartoe worden de provincies... enz."

Toelichting: strekking akkoord, maar te beperkt. Een groot deel van de regionale taken ligt thans niet bij de provincies, maar bij onduidelijke, door de burgers nauwelijks te beïnvloeden elitaire en bureaucratische organen. Juist dat is een belangrijke reden voor modernisering van de provinciale indeling. Bij de noodzakelijke opsplitsing van de grote provincies in regio's rond de grote steden dient het daarom niet alleen te gaan om de huidige provinciale bestuurslaag. De mini-provincies zijn op maat gesneden om er ook een reeks andere taken aan toe te delen.

Preadvies: positief

Toelichting: dit is een verbetering van de bestaande tekst, omdat het duidelijk maakt waarom wij deze ontwikkeling naar gewestvorming steunen.

7.104 Afdeling Almelo (A)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 2

Vervangen: 2e zin door: "Dit betekent onder meer dat het College van B&W en Gedeputeerde Staten geen leden meer zijn van de raad of van Provinciale Staten en dus geen stemrecht meer hebben."

Toelichting: uit het ontwerp blijkt niet duidelijk of de leden van het College van B&W of van Gedeputeerde Staten wel of geen stemrecht hebben in de raad of in Provinciale Staten. Of zij nu wel of niet uit de raad of Provinciale Staten afkomstig zijn, het gaat erom of ze stemrecht hebben. Dualisme is of lid van het ene of lid van het andere. Landelijk mag iemand ook niet lid van de regering zijn en tegelijkertijd van het parlement.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit is waar, maar spreekt voor zich.

7.105 Afdeling Amersfoort (A)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 2

Vervangen: 1e-2e regel: "wordt levendiger" door: "verbetert".

Toelichting: het gaat niet om het levendiger worden van de lokale politiek, maar om kwaliteitsverbetering.

Preadvies: negatief

Toelichting: redactioneel.

7.106 Afdeling Den Haag (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 2

Toevoegen: aan eind: "maar blijven politieke functionarissen met een politieke verantwoordelijkheid."

Toelichting: hiermee willen wij expliciet uitsluiten dat met name de wethouders ambtenaren-managers worden die wel politieke beslissingen nemen, maar hiervoor geen politieke verantwoordelijkheid dragen. Evenals ministers, moeten ook gekozen wethouders politiek aangesproken, bekritiseerd en eventueel afgezet kunnen worden.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit is waar, maar spreekt voor zich.

7.108 Afdeling Zaanstad/Wormerland (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 1

Vervangen: hele tekst door: "De burgemeester wordt gekozen door de gemeenteraad uit een door de gemeenteraad opgestelde lijst van kandidaten."

Toelichting: dit amendement bevordert dat de lijst van kandidaten niet langer door hogerehand (Commissaris van de Koningin) wordt samengesteld.

Preadvies: positief

Toelichting: dit is een terechte verduidelijking van de bedoeling van het voorstel.

7.114 Afdeling Amsterdam-Zuid (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Waar mogelijk worden bevoegdheden en taken overgedragen aan lagere overheden. Centralisatie moet erop gericht zijn dat iets wordt uitgevoerd op het niveau waarbij het past. Besluiten om te decentraliseren dienen primair beleidskeuzes te zijn; financiële overwegingen zijn afgeleid en mogen niet de doorslag geven."

Preadvies: negatief

Toelichting: dit voegt niets toe aan de bestaande tekst van de inleiding van deze paragraaf.

Paragraaf 5

7.124 Afdeling Almelo (D)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 2

Schrappen: in de 2e zin: "algemene".

Toelichting: onze ledenvergadering was tegen iedere identificatie- of legitimatieplicht. Zie ook ons amendement op 8.6.7.

Preadvies: negatief

Toelichting: het moet mogelijk blijven in een beperkt aantal, nauwkeurig omschreven situaties om identificatie te vragen. Voorkeur voor 7.124a.

7.124a Partijbestuur (D)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 2

Vervangen: hele tekst door: "Er komt geen algemene of beperkte identificatie- of legitimatieplicht. Voorkomen is beter dan controleren. Daarom wordt legitimatie uitsluitend verplicht bij zakelijke transacties bij banken, bij indiensttreding of het aanvragen van een uitkering."

Preadvies: positief

Toelichting: een aanscherping van de oude tekst is gewenst. Van de enkele te rechtvaardigen gevallen waarin legitimatie nodig is, willen wij een limitatieve opsomming opnemen.

7.126 Afdelingen Nijmegen en Utrecht (D)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 2

Toevoegen: "De identificatie- of legitimatieplicht in het openbaar vervoer, bij voetbalwedstrijden en op het werk, met uitzondering van indiensttreding, wordt weer afgeschaft."

Toelichting: deze "beperkte" plicht betekent dat men op het werk en in het openbaar vervoer eigenlijk permanent een legitimatiebewijs moet meedragen. Dit is een tamelijk zinloze plicht voor een dagelijkse activiteit (dus eigenlijk al grotendeels algemeen). Legitimatie bij indiensttreding en de opening van een bankrekening zijn wel gerechtvaardigd (i.v.m. illegaal werk, fraude en misdaadbestijding).

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 7.124a.

7.130 Afdeling Enschede (D)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 3

Vervangen: hele tekst door: "Het verdrag van Schengen wordt eenzijdig opgezegd."

Toelichting: door de Raad van State is het verdrag van Schengen strijdig geacht met het Internationaal Vluchtelingenverdrag. Door vermeende economische voordelen is de Tweede Kamer, ondanks dit advies, toch met het verdrag akkoord gegaan. Hierop moet de Kamer terugkomen.

Preadvies: positief

Toelichting: dit ligt in de lijn van het standpunt dat GroenLinks steeds in het debat over het verdrag van Schengen heeft ingenomen.

7.137 RozeLinks (D)

Paragraaf: 5

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "De adoptieregeling in de huidige vorm wordt afgeschaft en vervangen door een 'adoptie nieuwe stijl'. Daarbij blijft de juridische afstammingsrelatie met de oorspronkelijke ouders gehandhaafd, dat wil zeggen er wordt geen juridische afstammingsrelatie met de adoptiefouders gecreëerd."

Toelichting: deze regeling is voorgesteld door de Nederlandse Gezinsraad en de Raad voor het Jeugdbeleid, omdat zij bezwaren hebben tegen de adoptie in haar huidige vorm. Voordelen van de voorgestelde regeling zijn: 1. Wanneer de juridische afstammingsrelatie met de oorspronkelijke ouders (indien bekend) niet verduisterd wordt, verdwijnt b.v. de fictie dat een kind uit de Derde Wereld van Nederlandse ouders afstamt. 2. Wanneer twee ouders van hetzelfde geslacht de mogelijkheid krijgen om een kind te adopteren zit daar geen afstammingsfictie aan vast. Adoptie nieuwe stijl dient beperkt te blijven tot twee situaties: wanneer de ouders van een kind niet te traceren zijn en wanneer de ouders bij of na de geboorte afstand van het kind hebben gedaan. Voor allerlei andere situaties moet het juridisch-sociaal ouderschap mogelijk worden. Dit omvat alleen het ouderlijk gezag en onderhoudsplicht. Bij de oorspronkelijke ouders blijven dan in elk geval de familierechtelijke betrekkingen en de juridische afstammingsrelatie. Andere zaken zoals naam, nationaliteit en erfrecht kunnen naar keuze worden geregeld.

Preadvies: positief

7.116 Afdelingen Houten en Amsterdam-Zuid (B voor 7.117)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 1

Vervangen: hele tekst door: "Discriminatie op grond van ras, huidskleur, nationaliteit, levensbeschouwelijke overtuiging, sekse, seksuele voorkeur, leeftijd, handicap of op welke grond dan ook, wordt actief bestreden."

Toelichting: nationaliteit, leeftijd en handicap zijn redenen voor discriminatie die minder in het oog lopen, maar zo vaak voorkomen dat ze niet mogen vallen onder de brede noemer "op welke grond dan ook", maar aparte vermelding verdienen. Overigens zouden niet alleen de uitingen van discriminatie moeten worden bestreden, maar ook de gedachtengangen en de beeldvorming die aanzetten tot discriminatie. Positieve beeldvorming in de media is een belangrijk instrument ter doorbreking van de geldende (blanke hetero)normen. Dit is echter meer iets ter aanvulling op de inleiding bij 5.1, die dit aspect ten onrechte buiten beschouwing laat.

Preadvies: positief

Toelichting: dit zijn terechte toevoegingen. Zie ook 7.117 en 7.117a.

7.117 RozeLinks (B voor 7.116 en 7.117a)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 1

Vervangen: "ras ... voorkeur" door: "godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, nationale herkomst, geslacht, seksuele voorkeur, burgerlijke staat en transseksualiteit".

Toelichting: in de concept-tekst staat godsdienst niet als discriminatiegrond vermeld, terwijl dat wel in de grondwet en de Wet Gelijke Behandeling staat. Zo'n ommissie kan tot conclusies leiden die GroenLinks niet voor haar rekening zal willen nemen. Verder willen we het rijtje aanvullen met nationale herkomst en transseksualiteit. Die laatste is nodig, omdat het juridisch niet onder seksuele voorkeur noch onder geslacht valt. Helaas blijkt dat de betrokken personen vaak wel te lijden hebben onder discriminerend gedrag.

Preadvies: negatief

Toelichting: burgerlijke staat en transseksualiteit willen we aan het uitgangspunt toevoegen, zie 7.117a. Verder hebben we een voorkeur voor de formulering van 7.16. Godsdienst en politieke gezindheid vallen o.i. onder levensbeschouwelijke overtuiging.

7.117a Partijbestuur (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 1

Vervangen: hele tekst door: "Discriminatie op grond van ras, huidskleur, nationaliteit, levensbeschouwelijke overtuiging, sekse, seksuele voorkeur, transseksualiteit, burgerlijke staat, leeftijd, handicap of op welke grond dan ook, wordt actief bestreden."

Preadvies: positief

7.119 Werkgroep 50+ (B voor 7.116 en 7.117a)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 1

Toevoegen: "leeftijd".

Toelichting: hoort echt in het rijtje thuis.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 7.117a.

7.120 Werkgroep 50+ (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Het hanteren van leeftijds-criteria bij het aannemen of ontslaan van personeel, bij het benoemen van personen in besturen, bij het samenstellen van kandidatenlijsten etc. zijn, net als de andere hierboven genoemde criteria, strijdig met de wet."

Toelichting: het is, gezien de veelvuldige voorkomende achterstelling van ouderen, zeer gewenst dat deze toevoeging wordt opgenomen.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 7.117a.

7.121 Afdeling Amsterdam-Zuidoost (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 1

Toevoegen: "gehandicapten".

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 7.117a.

7.122 Vrouwenoverleg (B voor 7.116, 7.117a en 7.121)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 1

Toevoegen: "leeftijd, handicap".

Toelichting: deze vormen van discriminatie mogen wel eens wat meer aandacht krijgen.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 7.117a.

7.123 Afdeling Norg (A)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 2

Schrappen: "Er komt geen algemene identificatie- of legitimatieplicht."

Toelichting: toevoeging hier minder relevant. Staat beter omschreven in par. 6, punt 7.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit belangrijke punt hoort op beide plaatsen thuis.

7.125 RozeLinks (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 2

Toevoegen: "Medische tests mogen slechts in het belang van de te testen persoon en/of op diens uitdrukkelijk verzoek worden uitgevoerd."

Toelichting: voorbeelden van te bestrijden testpraktijken zijn de HIV-antistoffentest en onderzoeken op erfelijke aanleg voor ziekten bij het afsluiten van verzekeringen.

Preadvies: positief

Toelichting: dit is een zinvolle aanvulling. Wel suggereren wij in 7.125a een toevoeging.

7.125a Partijbestuur (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 2

Toevoegen: indien 7.125 wordt aangenomen: "Uitzondering hierop vormt de situatie van een ernstig misdrijf met aantasting van de lichamelijke integriteit."

Preadvies: positief

Toelichting: we denken hierbij aan slachtoffers van verkrachting, die willen weten of de dader HIV-besmet is.

7.127 Afdelingen Nijmegen en Utrecht (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 2

Toevoegen: "De Wet Persoonsregistraties wordt verbeterd en aangepast aan de technologische ontwikkelingen."

Toelichting: in 1994 moet de WPR geëvalueerd worden. Op vele punten blijkt deze wet zo lek als een zeef te zijn en onvoldoende uitgevoerd te worden. In het bijzonder zijn de technologische ontwikkelingen zo snel gegaan dat, bijvoorbeeld, de koppeling van computerbestanden met persoonsgegevens niet voldoende door deze wet gereguleerd wordt.

Preadvies: positief

Toelichting: dit is een zinvolle verbetering.

7.128 Partijbestuur (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "De overheid dient actief op te treden tegen alle vormen van seksueel geweld."

Preadvies: positief

Toelichting: dit punt ontbrak ten onrechte in deze paragraaf.

7.129 Partijbestuur (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Het maken van onderscheid naar het hebben van of de vorm van een relatie moet worden teruggedrongen. Het gaat hierbij om rechten en plichten bij o.a. belastingen, pensioenen, sociale voorzieningen, erfrecht en ouderschapsrechten, waarbij meestal het traditionele huwelijk voordelen kent boven andere leefvormen."

Preadvies: positief

7.131 Afdeling Den Haag (A)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 3

Toevoegen: tussen: "vrij" en "verkeer": "maar veilig".

Preadvies: negatief

Toelichting: dit amendement is niet te begrijpen.

7.132 Afdeling Deventer (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 6

Schrappen: "en getuigen".

Toelichting: onder de huidige omstandigheden is het met name in het geval van de georganiseerde misdaad bijna onmogelijk om nog mensen te vinden die openlijk willen getuigen. Dit in verband met intimidatie, represailles, enz. Het gaat hierbij om niets en niemand ontziende organisaties.

Preadvies: negatief

Toelichting: we zijn niet onder alle omstandigheden tegen anoniem getuigen, maar keren ons met dit programmapunt tegen de grote vlucht die dit verschijnsel de laatste tijd heeft genomen.

7.133 Afdeling Amsterdam-Westerpark (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 6

Schrappen: "en omkering van de bewijslast".

Toelichting: hiertegen geen bezwaar bij het moeten aantonen waar (zwart) geld vandaan komt.

Preadvies: negatief

Toelichting: vergelijkbaar met het vorige punt.

7.134 Afdeling Vlissingen (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 7

Toevoegen: "De democratische controle op de veiligheids- en inlichtingendiensten vindt in het openbaar plaats. Voor de landelijke diensten door het parlement, voor de plaatselijke diensten door de gemeenteraad."

Preadvies: negatief

Toelichting: een "effectieve democratische controle" veronderstelt openbaarheid.

7.135 Afdeling Rheden/Rozendaal (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 8

Toevoegen: "Bij herziening van de Wet Nationale Ombudsman dienen algemeen verbindende voorschriften (ex art. 16b) te vallen onder de bevoegdheid van de ombudsman tot het instellen van een onderzoek."

Preadvies: negatief

Toelichting: te gedetailleerd voor een programma op hoofdlijnen.

7.136 Werkgroep 50+ (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Rechtszekerheid.

Verleende rechten en officiële uitspraken van de overheid kunnen slechts met inachtneming van handhaving van verworven rechten worden ingetrokken of omgebogen."

Toelichting: de WAO-ellende mag niet herhaald worden.

Preadvies: negatief

Toelichting: zo algemeen gesteld zou dit amendement betekenen dat wetgeving nooit meer gewijzigd kan worden, ook niet als veranderde inzichten daartoe aanleiding geven. Op dit moment kan en moet de rechter optreden bij flagrante schending van bestaande rechten.

Hoofdstuk 8: kwaliteit van de samenleving

Inleiding

8.1 Afdeling Rotterdam (C)

Paragraaf: inleiding

Toevoegen: 3e regel na "in de maatschappij": "In het huidige overheidsbeleid wordt uitgegaan van bezoekersaantallen, kijkcijfers, privatisering en commercialisering. Dit leidt tot een beleid van de smaak voor het grijze gemiddelde." **Toevoegen:** 4e regel na "sleutelbegrippen": "voor GroenLinks." **Toevoegen:** 5e regel na "onderschat worden": "Naast een kunstbeleid moet er ook een kunstenaarsbeleid gevoerd worden." **Vervangen:** 12e tot 17e regel: "Door de individualisering ... ongedaan maken" door: "Door onbegrip kunnen verschillende cultuuruitingen ook leiden tot spanningen. In de huidige smeltkroes van culturen moet de overheid erop toezien en stimuleren dat de diverse groepen elkaar werkelijk ontmoeten, waardoor ze elkaar kunnen beïnvloeden, elkaar leren kennen, beconcurreren, samenwerken, indien nodig bijstaan of verzorgen."

Preadvies: negatief

Toelichting: in principe zijn alleen de kernpunten amendeerbaar. Als aangenomen teksten consequenties hebben voor de inleidende stukken, wordt dit in de eindredactie aangepast.

Paragraaf 1, inleidende tekst en kernpunt 1

8.2 Afdeling Den Haag (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: inleidende tekst

Vervangen: titel "kunst en cultuur" door: "kunst".

Toelichting: in de concept-tekst wordt het onderscheid tussen kunst en cultuur volledig ontkennd. Al onze amendementen op deze paragraaf zijn gericht op het formuleren van een tekst die expliciet over kunst gaat, als zelfstandig en autonoom domein in onze samenleving. Cultuur is daarentegen inherent aan iedere menselijke samenleving, want betreft de vormgeving van het dagelijks leven.

Preadvies: negatief

Toelichting: in principe zijn alleen de kernpunten amendeerbaar. Als aangenomen teksten consequenties hebben voor de inleidende stukken, wordt dit in de eindredactie aangepast. Overigens gaat het in deze paragraaf over meer dan alleen kunst, b.v. ook over taal. We willen het kunstbeleid deel laten uitmaken van een bredere cultuurpolitiek.

8.3 Afdeling Bunnik (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: inleidende tekst

Toevoegen: 8e regel na "verrijking van het leven": "maar ook en juist in de verwerking en het begrippen van dat leven en de leefomgeving."

Toelichting: verrijking alleen is luxe; het gaat er nu juist om dat kunst en cultuur onmisbaar zijn!

Preadvies: negatief

Toelichting: in principe zijn alleen de kernpunten amendeerbaar. Als aangenomen teksten consequenties hebben voor de inleidende stukken, wordt dit in de eindredactie aangepast.

8.4 Afdeling Rotterdam (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Toevoegen: na "cultuursubsidies": "met daaraan gekoppeld een beroepsregeling. Beroepscommissies behoren een diverse samenstelling te hebben, voorgedragen door beroeps- en consumentenorganisaties en opdrachtgevers. Tevens vindt een bredere... (verder oude tekst)."

Preadvies: negatief

Toelichting: subsidieverlening of intrekking daarvan gebeurt in de vorm van een beschikking waartegen altijd beroep mogelijk is. We moeten geen uitzondering creëren voor dit soort subsidies.

8.5 Afdeling Amsterdam-Zuid (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Toevoegen: "Experiment en vernieuwing zijn ijkpunten van het cultuurbeleid. Concentratie van geld en voorzieningen in één regio wordt voorkomen."

Toelichting: algemene uitgangspunten bij elkaar. Niet alleen Randstad noemen; op nationaal en EG-niveau blijven denken.

Preadvies: negatief

Toelichting: overlaten aan redactiecommissie.

8.6 Afdeling Den Haag (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 1

Vervangen: 1e regel: "cultuurpolitiek" door: "kunstpolitiek"; 6e regel: "cultuursubsidies" door: "kunstsubsidies".

Toelichting: zie toelichting bij 8.2.

Preadvies: negatief

Toelichting: wij blijven voorstander van een breder cultuurbegrip. Zie onze toelichting bij 8.2.

Paragraaf 1, kernpunt 2

8.7 Afdeling Rotterdam (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Vervangen: hele tekst door: "Muziekscholen, centra voor kunstzinnige vorming, laagdrempelige podia, oefenruimtes, ateliers en expositiemogelijkheden vormen de basis voor een progressief cultuurbeleid. Hiervoor dient het rijk de lagere overheden voldoende middelen te verschaffen. Het onderwijs heeft een taak in voorlichtende en opvoedende zin t.a.v. kunst en cultuur. Daarom dienen de creatieve vakken versterkt te worden in het onderwijs. Op basis van de voorstellen uit de nota-Van Es kan er werkgelegenheid voor beroepskunstenaars gecreëerd worden. Beroeps erkenning van beeldende kunstenaars en een adequaat werkgelegenheidsbeleid vormen een vereiste. Daarnaast dient er een basisbeurs voor kunstenaars te komen ter dekking van de eerste levensbehoeften en onkosten. De kwaliteit van de kunstopleidingen moet aangepast worden aan de eisen van de maatschappelijke praktijk voor het uitvoeren van een zelfstandig beroep."

Preadvies: negatief

Toelichting: de eerste twee zinnen nemen we over in het amendement 8.7a, omdat ze een zinvolle aanvulling zijn. De overige punten zijn hier overbodig. Creatieve vakken in het onderwijs komen aan de orde in

kernpunt 8.3. Voor de positie van kunstenaars verwijzen we naar de positieve preadvies van amendement 8.25.

8.7a Partijbestuur (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Toevoegen: "Muziekscholen, centra voor kunstzinnige vorming, laagdrempelige podia, oefenruimtes, ateliers en expositiemogelijkheden vormen de basis voor een progressief cultuurbeleid. Hiervoor dient het rijk de lagere overheden voldoende middelen te verschaffen."

Preadvies: positief

Toelichting: zie 8.7.

8.8 Afdeling Amsterdam-Zuid (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Vervangen: hele tekst door: "Lagere overheden dienen het bevorderen van amateurkunstbeoefening als culturele sleutelzaak op te vatten en culturele basisvoorzieningen als muziekscholen en centra voor kunstzinnige vorming te steunen."

Toelichting: meer nadruk op het belang van amateurkunstbeoefening (stimuleert ook de professionele kunstparticipatie).

Preadvies: negatief

Toelichting: volgens ons maakt aandacht voor amateurkunstbeoefening al deel uit van de kunstzinnige vorming, zoals genoemd in de ontwerp-tekst. Zie verder toelichting bij 8.7.

8.9 Afdeling Deventer (A)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Vervangen: "muziekscholen" door: "muziekonderwijs".

Toelichting: een nuancering: niet bij muziekscholen maar bij muziekonderwijs, b.v. in de vorm van algemene muzikale vorming, behoort het primaire belang voor de overheid te liggen.

Preadvies: negatief

Toelichting: overlaten aan redactiecommissie.

8.10 Afdeling Den Haag (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 2

Vervangen: 2e regel: "culturele" door: "kunstzinnige".

Toelichting: zie 8.2.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 8.2.

Paragraaf 1, kernpunten 3 t/m 6

8.11 Afdeling Alphen aan den Rijn (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 3

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: het is moeilijk vast te stellen waar de grens ligt, wat is "kunst".

Preadvies: negatief

Toelichting: afbakingsproblemen zijn er om overwonnen te worden.

8.13 Afdeling Amsterdam-Zuid (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 3

Vervangen: hele tekst door: "Op het genieten, aanschaffen en beoefenen van kunst is het laagste btw-tarief van toepassing."

Toelichting: kunst is niet minder, maar ook niet meer dan brood-nodig.

Preadvies: positief

Toelichting: het argument heeft ons overtuigd. Bovendien past een laag btw-tarief voor kunst beter dan een nultarief in onze voorstellen voor ecologisering van de btw.

8.14 Afdeling Rotterdam (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 4

Vervangen: 2e tot 6e regel: "een regionaal ... wordt voorkomen" door: "ondersteuning en ontwikkeling van culturele uitwisselingsprogramma's, die regio's en landsgrenzen (kunnen) overschrijden. Geld en voorzieningen worden verdeeld naar aantal inwoners en sociale noodzaak."

Preadvies: negatief

Toelichting: dit is een nieuw en te gedetailleerd punt. We vinden het verder van belang te benadrukken dat culturele voorzieningen zich niet alleen in de Randstad moeten concentreren.

8.19 Vrouwenoverleg (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 5

Vervangen: hele tekst door: "Nodig is een gelijkwaardige positie van de Europese en niet-Europese talen en kunst- en cultuuruitingen, binnen de EG en ook in Nederland."

Toelichting: een bredere invulling. Het gaat niet alleen om EG-talen.

Preadvies: negatief

Toelichting: het begrip "gelijkwaardigheid" in de oorspronkelijke tekst doelt op de officiële status van een taal. In Nederland bijvoorbeeld kunnen alleen het Nederlands en het Fries (binnen Friesland) daarop aanspraak maken.

8.24 Afdeling Den Haag (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Een hogere politieke waardering van de kunsten is noodzakelijk om de ontwikkeling, kwaliteit en veelzijdigheid in aanbod van de kunsten in stand te houden. Als eerste bijdrage daaraan zal in de komende regeringsperiode het budget voor de kunsten met minimaal 40 miljoen gulden moeten worden verhoogd. Prioriteiten hierbij hebben de verdubbeling van het, nu uiterst kleine, budget voor projecten in de podiumkunsten en de versterking van de mogelijkheden voor het scheppen van kunst."

Toelichting: eindelijk eens een amendement waarin concreet staat waaraan GroenLinks wil gaan werken, en waar ook de kunstenaarsorganisaties achter staan.

Preadvies: negatief

Toelichting: in een programma op hoofdlijnen kun je beter geen concrete bedragen noemen, dat doen we bij andere punten ook niet.

8.25 Afdeling Den Haag (D)

Paragraaf: 1

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "In het kunstbeleid zal tevens het sociaal en economisch functioneren van kunstenaars mogelijk worden gemaakt. Hiertoe zal een statuut voor de kunstenaar worden ingesteld, dat de wettelijke positie van kunstenaars regelt en versterkt op het gebied van: de sociale positie (pensioen- en werkloosheidsregelingen), de juridische positie (auteursrecht), de fiscale of economische positie en de erkenning van de beroepsmatigheid."

Toelichting: sinds wanneer maakt GroenLinks zich niet meer druk om de huidige benarde positie van de meeste kunstenaars, wier werk niet als werk wordt erkend en die daarom aangewezen zijn op een bijstandsuitkering?

Preadvies: positief

Toelichting: inderdaad ontbrak er in de tekst ten onrechte iets over de positie van kunstenaars.

8.15 Afdelingen Amsterdam-Zuid en Rotterdam (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 4 en 5

Vervangen: hele tekst door: "Culturele verscheidenheid.

4. Het is nodig rekening te houden met het bestaan van de verschillende talen binnen de grenzen van Nederland en de EG. De Europese cultuurbegroting wordt verhoogd door culturele ontplooiing op te nemen in de grote, reguliere fondsen.

Regionale spreiding.

5. De culturele ontplooiing van regio's wordt bevorderd door een regionaal, in sommige gevallen de landsgrenzen overschrijdend spreidingsbeleid."

Toelichting: een gelijkwaardige positie van talen is als streven onmogelijk haalbaar. Eerste regel van oude punt 6: getsie!

Preadvies: negatief

Toelichting: de gelijkwaardige positie is een uitgangspunt waaraan we moeten vasthouden. Alleen "rekening houden met" is te zwak.

8.16 Afdeling Den Haag (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 4

Vervangen: 1e regel door: "De ontwikkeling van kunst in de regio's".

Toelichting: zie 8.2.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 8.2.

8.17 Afdeling Den Haag (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 5

Wijzigen: hele punt verplaatsen naar paragraaf 4, "De multi-etnische (multiculturele) samenleving" onder een nieuw kopje "Europa".

Toelichting: de taal die men spreekt is geen kunstzinnige uiting en hoort dus niet onder de noemer kunst thuis. Zie verder 8.2.

Preadvies: negatief

Toelichting: taal is een essentieel onderdeel van de door ons gehanteerde cultuurovervatting. Zie ook 8.2.

8.18 Afdeling België (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 5

Vervangen: hele tekst door: "Bij de invulling en uitvoering van een Europees cultureel beleid staat het bevorderen van de bestaande culturele en

taalkundige diversiteit van en in de lidstaten centraal. De Europese cultuurbegroting wordt verhoogd en cultuur vormt een aparte doelstelling binnen de verschillende Europese Structuurfondsen."

Toelichting: zie artikel 128 Verdrag van Maastricht.

Preadvies: negatief

Toelichting: het gaat o.i. niet om het bevorderen, maar om het bewaken van bestaande culturele diversiteit.

8.20 Afdeling Den Haag (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 6

Schrappen: 4e-5e regel: "en cultuur".

Toelichting: zie 8.2.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 8.2.

8.22 Afdeling Bunnik (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: 6

Vervangen: 1e tot 4e regel: "Het vaak genoemde ... geëtaleerd worden" door: "Het tolerante karakter van de samenleving kan gestimuleerd worden".

Toelichting: het tolerante karakter van de Nederlandse samenleving is een fictie, die door GroenLinks niet uitgedragen maar aan de kaak gesteld moet worden. Wat Europa ermee te maken heeft, is ook onduidelijk. Maar zelfs al zou Nederland een multicultureel paradijs zijn, dan zou het etaleren daarvan elders wel eens heel arrogant kunnen overkomen.

Preadvies: positief

Toelichting: de indieners hebben gelijk met hun argumentatie.

8.23 Afdeling België (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Europese regionale talen.

De Europese Gemeenschap heeft de taak om de culturele diversiteit binnen Europa te beschermen en te bevorderen, met name de 35 taalgemeenschappen die aan terrein verliezen en met verdwijnen worden bedreigd. Daartoe dienen voldoende financiële middelen te worden vrijgemaakt en zijn verdere bezuinigingen onaanvaardbaar.

Preadvies: negatief

Toelichting: het gaat o.i. niet om het bevorderen van de culturele diversiteit, maar wel om het beschermen ervan. Daarom nemen we dit punt gewijzigd over in 8.23a.

8.23a Partijbestuur (C)

Paragraaf: 1

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Europese regionale talen.

De Europese Gemeenschap heeft de taak om de culturele diversiteit binnen Europa te beschermen, met name de 35 taalgemeenschappen die aan terrein verliezen en met verdwijnen worden bedreigd. Daartoe dienen voldoende financiële middelen te worden vrijgemaakt en zijn verdere bezuinigingen onaanvaardbaar.

Preadvies: positief

Paragraaf 2, inleidende tekst en kernpunt 1

8.26 Afdeling Velsen (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: inleidende tekst

Toevoegen: na 1e zin: "Zij dient echter actiever op te treden t.a.v. de toelaatbaarheid van geweldsbeelden."

Toelichting: uit diverse onderzoeken blijkt dat de dagelijkse geweldsbeelden invloed hebben op het gedrag, niet alleen van kinderen. De geweldsdrempel wordt verlaagd en be-

paalde visicogroepen zijn bereid agressiever te handelen.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit kan vallen onder de scherpere kwaliteitseisen aan de publieke omroep uit kernpunt 8.2.1. Overigens was de inleidende tekst in principe niet amendeerbaar.

8.27 Afdeling Amsterdam-Zuid (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Toevoegen: "De overheid stimuleert een beter mediaproduct. Voor cultuuruitingen, scholing, objectieve berichtgeving en het openbaar debat komt meer ruimte. In intensieve samenwerking met onderwijsinstellingen komen er meer lessen in de Nederlandse taal en scholing in techniek en maatschappijleer, uitgezonden op programmatijden waarop veel mensen ze kunnen volgen."

Preadvies: negatief

Toelichting: dit past op zich in het streven van deze mediaparagraaf om het publieke karakter van het publieke bestel te versterken. Deze invulling is echter wel erg gedetailleerd.

8.29 Afdeling Bunnik (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Toevoegen: "Het lidmaatschap van een omroepvereniging en het abonnement op een omroepblad moeten ontkoppeld worden. De zendtijd kan dan verdeeld worden naar de mate van waardering voor de programma's (in plaats van naar de mate van leesbaarheid van het drukwerk)."

Toelichting: weer zo'n wens die nog steeds zinnig is, al is het dan een oude wens. Dat het na zoveel jaren nog steeds niet gelukt is, wil nog niet zeggen dat we het dan maar moeten opgeven.

Preadvies: negatief

Toelichting: het lijkt ons geen goede ontwikkeling om de kijkcijfers nog belangrijker te maken dan ze al zijn. Er bestaat al een zekere mate van ontkoppeling door de mogelijkheid van tientjeslidmaatschap.

8.29a Partijbestuur (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Toevoegen: "Op termijn kan het aantal publieke tv-netten van drie naar twee worden ingekrompen."

Toelichting: in allerlaatste instantie heeft het partijbestuur bij de vaststelling van het concept-programma nogal grof geschouffeld in de mediaparagraaf. Strengere kwaliteitsnormen voor het publieke bestel, als bedoeld in kernpunt 1, moeten in de visie van de schrijfgroep ook leiden tot één publiek net minder. Dat is nu geschrapt, terwijl het partijbestuur punt 3 over kijk- en luistergelden heeft toegevoegd. Ons lijkt het alleen haalbaar om de kijk- en luistergelden uit de rijksbegroting te betalen, als die minder hoog zijn dan nu.

Preadvies: positief

Toelichting: vermindering van het aantal publieke netten schept financiële ruimte voor kwaliteitsverbetering.

8.28 Afdeling België (A)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 1

Toevoegen: 2e regel: na "ruimte": ", ook in financiële zin,".

Preadvies: negatief

Toelichting: dit spreekt voor zich.

Paragraaf 2, kernpunten

2 t/m 4

8.30 Afdeling Deventer (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 2

Schrappen: 2e zin.

Toelichting: wil het partijbestuur een nog verdere kwalitatieve verarming van de publieke omroep?

Preadvies: negatief

Toelichting: de omvang van het publieke bestel, wat niet hetzelfde is als de kwaliteit, kan best wat afslanken. Dit rechtvaardigt het verschuiven van gelden. Bovendien past de lokale omroep in het uitgangspunt van culturele verscheidenheid.

8.31 Afdeling Almere/Zeewolde (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 3

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: kijk- en luistergeld is een belangrijke inkomstenbron voor het publieke bestel. Anders moet dit bedrag uit de algemene middelen worden gehaald, waar alsmaar wordt bezuinigd. Zo komt het publieke bestel in gevaar.

Preadvies: positief

Toelichting: scherpere kwaliteitseisen maken de publieke omroep niet goedkoper. Waarschijnlijk betekent het afschaffen van het kijk- en luistergeld daarom kwaliteitsverlies. Ook het terugbrengen van het aantal publieke netten van drie naar twee is hiertegen geen afdoende remedie.

8.33 Afdeling Den Haag (D)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 4

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: machtsconcentratie is alleen een slechte zaak, indien b.v. uit politieke of commerciële overwegingen de vrijheid van meningsuiting en de kwaliteit en veelzijdigheid van het aanbod in gevaar komen. Met kernpunt 1, het behoud van een goede publieke omroep, worden deze echter gegarandeerd. Laat naast deze publieke omroep allerlei commerciële zenders elkaar maar kapot- en wegconcurreren. Kortom: wij zijn voor een helder duaal bestel: een publieke omroep naast allerlei commerciële zenders die uitzenden zolang er vraag en reclame-aanbod is.

Preadvies: negatief

Toelichting: het lijkt ons een goede zaak in het mediabestel enige buffers op te nemen, die monopolisering en een te grote greep van de markt tegengaan.

8.32 Afdeling Delft (A)

Paragraaf: 2

Kernpunt: 3

Vervangen: titel "betaal-tv" door: "omroepbijdrage".

Toelichting: de kop dekt de lading niet.

Preadvies: positief

Toelichting: kop is inderdaad onjuist.

8.34 Afdeling Rotterdam (C)

Paragraaf: 2

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "De media radio en televisie worden in ruime mate opengesteld voor kunstuitingen en het promoten daarvan."

Preadvies: negatief

Toelichting: dit is een overbodige toevoeging. Een ruimer kunstaanbod valt onder de scherpere kwaliteitseisen uit kernpunt 1.

Paragraaf 3, algemeen

8.91 Afdelingen Amsterdam-Westerpark en Amsterdam-binnenstad, Vrouwenoverleg en werkgroep onderwijs GroenLinks-Amsterdam (D)

Paragraaf: 3

Vervangen: hele paragraaf door:

"3. Onderwijs.

Na jarenlang in het verdomhoekje te hebben gezeten, moet het onderwijs de plaats krijgen die het verdient: een cruciale voorziening in de samenleving. Onderwijs biedt mogelijkheden voor zelfontplooiing en versterkt door zijn pedagogische taak de maatschappelijke samenhang.

Onderwijs is van belang voor een gelijkwaardige participatie van verschillende groepen aan de samenleving, zowel op de arbeidsmarkt, in de privésfeer, als voor een actieve deelname aan de democratie. Verschillen in kansen voor kinderen uit diverse sociale milieus en van verschillende sekse of etniciteit manifesteren zich al in de eerste jaren van de basisschool. Onderwijs kan een rol vervullen in het verkleinen van verschillen, als iedereen er de noodzakelijke kennis en vaardigheden kan leren.

Voorwaarde voor participatie is dat mensen op basis van gelijkwaardigheid met elkaar omgaan. Het onderwijs vormt als belangrijkste drempelloze voorziening een ontmoetingsplaats voor de multiculturele samenleving, waar verschillen gelijk worden gewaardeerd en discriminatie afwezig is.

Het onderscheid tussen openbaar en bijzonder onderwijs is niet toereikend om deze doelstellingen te realiseren. Daartoe dienen andere vormen van bestuur en financiering gevonden te worden. De zeggenschap van ouders en professionals dient daarbij gewaarborgd te worden.

Concurrentie tussen scholen is immers verspilde energie. Zij moeten tot samenwerking geprikkeld worden. Tegelijkertijd moet de overheid slechts kaders en hoofdlijnen aangeven. De gemeenten en scholen hebben veel vrijheid nodig. Zelfinrichting is en blijft een groot goed. Pluriformiteit kan op verschillende manieren gestalte krijgen: via brede samenwerkingsscholen of via het naast elkaar bestaan van scholen van verschillende richtingen.

KERNPUNTEN

1. Kwaliteitsverbetering.

Investeren in het onderwijs om kwaliteitsverbetering te realiseren vereist een doelgerichte aanpak, waarvoor inzicht in uitvoering en evaluatie een voorwaarde is. Samenwerking tussen basisscholen en scholen voor geïntegreerd speciaal onderwijs is nodig, om zoveel mogelijk leerlingen in het reguliere onderwijs op te vangen.

2. Brede taak onderwijs.

Het onderwijs bereidt mensen voor op een blijvende deelname aan de arbeidsmarkt, maar biedt ook een brede maatschappelijke vorming, die leidt tot zorgzelfstandigheid en zeggenschap in relaties, op het werk en in de leefomgeving. Vakken als natuur en milieu, zorgvakken en kunst en expressie verdienen serieuze aandacht.

3. Onderwijs en maatschappelijke ongelijkheid.

Het onderwijs kan een rol vervullen in het verkleinen van de verschillen in kansen tussen kinderen uit diverse sociale milieus, etniciteit en sekse. Alle kinderen en jongeren dienen zich vanaf een minimumniveau kennis en vaardigheden eigen te maken. In het onderwijsaanbod dient daarom in inhoud en methodiek rekening gehouden te worden met verschillen tussen kinderen. Dat vraagt kennis en inzicht van docenten en de ontwikkeling van een verscheidenheid aan methodieken en lesmateri-

aal. Voorwaarde is verder een schoolklimaat waarin kinderen en jongeren zich veilig voelen. Daarvoor is het tegengaan van (onbewuste) discriminatie (leraren jegens leerlingen, leerlingen jegens leerlingen) nodig. Zo vereist het tegengaan van seksuele intimidatie de aanwezigheid van vertrouwenspersonen. In het rapport *Ceders in de tuin* zijn voorstellen gedaan voor de financiering van de noodzakelijke extra ondersteuning in de school, gericht op het verkleinen van ongelijke kansen die kinderen uit verschillende groepen hebben. Het relateren van de SE-factor aan de opleiding van de ouders is daarbij een belangrijk middel. Daarnaast is een integrale aanpak nodig op lokaal niveau, waarbij onder meer voorschoolse opvang, activiteiten in het kader van de verlengde schooldag en ouderparticipatie middelen zijn om de vaardigheden voor, en de betrokkenheid bij de school te vergroten van deze kinderen, jongeren en hun ouders. Op basis van een eenvoudige en inzichtelijke financiering heeft de lokale overheid de vrijheid dit beleid in zogenaamde urgentiegebieden inhoud te geven en uit te voeren. Onvoldoende aandacht ondervindt nog steeds de positie van meisjes in het onderwijs. Aanpassing van lesmateriaal en -methodieken is een voorwaarde voor verbetering van hun positie (b.v. door de vorming van meisjesgroepen voor lessen in exacte vakken). Speciale aandacht verdient de positie van allochtone meisjes. Schaalvergroting kan een voorwaarde zijn om verschillende doelstellingen, met de nodige mensen en middelen, te realiseren.

3a. Voortijdig schoolverlaten.

Gezien de problematiek in het voortgezet onderwijs en het beroepsonderwijs moet de uitval drastisch worden teruggebracht. Vooral Marokkaanse en Turkse jongeren maken hun opleiding in het voortgezet onderwijs niet af, slechts de helft beschikt over een LBO-diploma. Verbetering van de leerplichtcontrole is nodig. Hiertoe kan worden aangesloten bij voorstellen van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, die zijn gericht op betere registratie via nuchter op te richten meldpunten. Gewaakt dient te worden voor een te technocratische benadering van dit probleem. Immers, met voortijdige schoolverlaters en hun ouders dient een zekere mate van vertrouwen hersteld te worden. Voor jongeren die de school voortijdig verlaten is op lokaal niveau een vangnet nodig, waarin onder andere scholen, leerplichtambtenaren en arbeidsmarktconsulenten samenwerken. Waar mogelijk moeten jongeren herplaatst worden in een regulier onderwijsstraject; waar dat niet kan, moet gewerkt worden aan praktijkgerichte beroepskwalificatie door het aanbod van goede leerarbeidsplaatsen. Een alternatieve leerroute met een minder breed onderwijsaanbod biedt die mogelijkheid, mits deze wordt afgesloten met erkende certificaten van het leerlingwezen. Onder allochtone voortijdige schoolverlaters zijn veel meisjes, wat voor de betrokkenen niet eenvoudig is. Ook voor deze groep moet de leerplicht gehandhaafd worden, waarbij sancties niet uitgesloten zijn. Voorwaarde is wel dat hen de mogelijkheid geboden wordt deel te nemen aan het onderwijs, door het aanbod van een meidstraject (indien gewenst) of projecten toekomstoriëntatie, waar ruimte is voor ideeën en ervaringen van de meisjes zelf.

4. Onderwijs en arbeidsmarkt.

De aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt dient verbeterd te worden. Daarvoor dient het onderwijs haar programma's beter af te stemmen op de ontwikkelingen in beroepsvereisten en arbeidsorganisaties. Willen leerlingen aansluiting op de arbeidsmarkt vinden, dan dient het praktijkgedeelte de juiste ervaring te bieden, onder goede begelei-

ding en arbeidsvoorwaarden. Willen jongens en meisjes en autochtone en allochtone jongeren in gelijke mate van het beroepsonderwijs profiteren, dan dient in het aanbod een verschillende benadering gerealiseerd te worden. Belangrijke voorwaarde is een studie- en beroepskeuze voorlichting, waarin aandacht wordt besteed aan voorkennis over beroepen en de mogelijkheden die het beroepsonderwijs biedt. Bijvoorbeeld aandacht voor een professionele loopbaan in zorg, welzijns- en dienstensectoren waar veel meisjes voor kiezen. Met behulp van deelcertificaten in het voorbereidend beroepsonderwijs wordt de doorstroming van lager gekwalificeerde leerlingen naar het leerlingwezen en de korte opleidingen in het MBO en het leerlingwezen. Op dit moment is het streven het middelbaar en het cursorsch beroepsonderwijs onder één dak te brengen met instellingen voor basiseducatie, vormingswerk en volwassenenonderwijs. Dat dient te leiden tot een betere onderlinge afstemming tussen het reguliere beroepsonderwijs en het onderwijsgericht op specifieke groepen, in methodiek en het aanbod van bepaalde voorzieningen (b.v. aandacht voor vaktaal, kinderopvang). Daartoe moeten ook kleinschalige voorzieningen tot de mogelijkheden behoren, indien de situatie dit vereist. Alleen dan wordt de positie van het beroepsonderwijs voor jongeren en volwassenen verbeterd.

5. Het onderwijzers- en leraarsvak.

GroenLinks vindt dat de eisen die het pedagogisch-didactisch werken aan mensen stelt, vragen om specialisatie en functiedifferentiatie in de school. Het personeelsbeleid van scholen dient hierop gebaseerd te zijn. Scholen moeten als volwassen arbeidsorganisaties een zelfstandig personeelsbeleid kunnen voeren. Instrumenten daarbij zijn:

- een inwerkperiode van twee jaar voor beginnende docenten;
- een bijtankjaar na een lange periode voor de klas;
- outplacement voor wie buiten het onderwijs wil gaan werken;
- een adequate nascholing, bijscholing en ondersteuning;
- een positieve-actiebeleid voor vrouwen in de schoolleiding en in technische beroepen, en voor allochtone leerkrachten.

De rijksoverheid moet faciliteiten beschikbaar stellen opdat scholen personeelsmanagement inhoud kunnen geven. Daarvoor is afschaffing van het "last in, first out"-systeem nodig. Voorwaarde voor de invoering van deze maatregelen is een adequaat systeem van functiewaardering voor het onderwijs. Invoering van een dergelijk personeelsbeleid in scholen en de bewaking daarvan kan niet losstaan van een adequaat geregelde zeggenschap van onderwijzend personeel.

6. Openbaar en bijzonder onderwijs.

De lokale overheid dient te waken over de algemene toegankelijkheid en het respect voor alle levensbeschouwingen in het openbaar onderwijs. Daarbij hoeft de gemeente niet altijd de rol van schoolbestuur in het openbaar onderwijs te vervullen. Vooral in het voortgezet onderwijs is het van groot belang dat er scholengemeenschappen tot stand komen met alle vormen van VWO, algemeen vormend en voorbereidend beroepsonderwijs. Op deze manier kan voortijdige en oneigenlijke selectie worden tegengegaan, dat weegt zwaarder dan het vasthouden van de rol van de gemeente als schoolbestuur. Het onderscheid tussen openbaar en bijzonder onderwijs is dan ook een keurslijf dat niet meer past in de ontzuilde samenleving. Het is erg kostbaar, de doorvergoedingsregeling moet worden afgeschaft. Experimenten zijn nodig om alterna-

tieve vormen van bestuur van het openbaar onderwijs uit te proberen. De stichting van pluriforme scholen of scholen die niet in bestaande schema's te vangen zijn, moet mogelijk zijn."

Toelichting algemeen: in de concepttekst van de korte, maar belangrijke onderwijsparagraaf worden kernpunten verwoord die verwijzen naar trends in het huidige onderwijsbeleid. Helaas overtuigen die niet. Wij hadden niet het gevoel dat GroenLinks daarmee de juiste richting aangaf voor de komende jaren. Ondergetekenden hebben de afgelopen jaren daarover ideeën ontwikkeld, zoals blijkt uit dit amendement. Het vormt een alternatief voor de inleidende tekst van de paragraaf en voor de kernpunten 1 t/m 6. Over de kernpunten 7 en 8 hebben wij niet nagedacht.

Toelichting nieuw kernpunt 1: je bent er als links niet meer met de roep om meer. Je dient ook te zorgen dat het op de juiste plek terecht komt en ergens toe leidt. Welke doelstellingen in diverse vormen van onderwijs vooropstaan, is verwoord in de nieuwe kernpunten 2 t/m 6.

Toelichting nieuw kernpunt 2: ook maatschappelijke vorming moet ergens toe leiden. Gezien het feit dat mensen gedurende hun leven in veranderende privé- en arbeidsverhoudingen leven, zijn inzicht daarin en zeggenschap daarover van het grootste belang.

Toelichting nieuwe kernpunten 3 en 3a: geld voor bestrijding van ongelijkheid in het onderwijs heeft alleen nut, als je aangeeft wat de hoofd-doelstellingen zijn. Ondanks de verschillen tussen diverse groepen dient daarbij gestreefd te worden naar een eenvoudige regelgeving, die in school en op lokaal niveau een geïntegreerde aanpak mogelijk maakt. Voorbeeld daarvan is een SE-factor voor kinderen in het basis- en voortgezet onderwijs: inmiddels is bekend dat niet zozeer etniciteit, maar opleiding en sociaal-economische status bepalend zijn voor iemands schoolsucces, dus dat is het uitgangspunt voor financiering in deze, naast een financiële ondersteuning van urgentiegebieden. Voortijdig schoolverlaten is een aparte, en niet te negeren problematiek. Hoewel deze problematiek voor allochtone jongeren erg groot is (ongeschoold zijn geeft de grootste kans op langdurige werkloosheid) is ook de uitval in het beroepsonderwijs gigantisch, en dat zijn vooral autochtone jongens en meisjes; moet ook veranderen, maar toch.

Toelichting nieuw kernpunt 4: de oude tekst mist overtuigingskracht. Wat "middelen voor herscholing" zijn, is onduidelijk. Versterken van het beroepsonderwijs is een loze kreet, als je niet aangeeft waar het naartoe moet. Overigens bestaat er ook zo iets als cursorsch beroepsonderwijs, ook wel bekend als het leerlingwezen.

Toelichting nieuw kernpunt 5: veranderingen in opstelling van leerlingen en in de samenleving, die andere kennis en vaardigheden van het onderwijs vragen, leiden tot andere eisen aan het beroep van de onderwijsgevende. Nu werken zij vaak nog geïsoleerd van elkaar, zonder tijd om b.v. ontwikkelingen op het vakgebied bij te houden of lesmateriaal te ontwikkelen. Dat vraagt om functiedifferentiatie en specialisatie, als uitgangspunt voor het personeelsbeleid van de school. Daarbij gaat het erom niet de doelen van de organisatie voorop te stellen, maar deze te relateren aan datgene wat de kern van het onderwijs is: mensen van 4-18 jaar begeleiden naar een beroeps- en maatschappelijke kwalificatie. Ook een zakelijke bedrijfsvoering veronderstelt kennis van zaken en dat is in het onderwijs de pedagogische relatie tussen onderwijsgevende en leerling. De doelstellingen die daaruit voortvloeien vormen het uitgangspunt voor de onderwijskundige op-

dracht van de school en de organisatie van taken van het onderwijsgevend personeel. Voor het lesgeven in klassen met te onderscheiden groepen, b.v. meisjes, zeer moeilijk lerende kinderen en allochtone kinderen, worden extra functie-eisen gesteld. Het is de vraag of het voorstel van de commissie-Van Es om de eis van lesbevoegdheid los te laten reëel is. Het gevolg is immers dat eisen aan pedagogisch-didactische kwaliteiten niet meer gesteld kunnen worden. Overigens vraagt een dergelijke omscholing van onderwijsorganisaties een grote financiële investering, en het is de vraag of dat geld er is. Zo niet, dan leidt invoering van plannen, hoe fris en bevrijdend ook, tot taakverzwaring.

Toelichting nieuw kernpunt 6: de term dual bestel is ongebruikelijk om het verschil tussen openbaar en bijzonder onderwijs mee aan te geven. Dat er iets moet veranderen is duidelijk. Daarbij moet worden nagedacht over de manier waarop de lokale overheid inhoud geeft aan zijn rol als schoolbestuur, wat niet hoeft te betekenen dat een verenigings- of stichtingsbestuur altijd noodzakelijk is.

Preadvies: negatief

Toelichting: in deze vorm zou dit amendement de onderwijsparagraaf disproportioneel lang maken. Er zit ten zekere goede elementen in, die de bouwstenen zouden kunnen vormen voor een onderwijsbrochure. Omdat het voornamelijk een gedetailleerde uitwerking van zaken betreft en geen toevoegingen op hoofdlijnen, heeft het partijbestuur ook geen onderdelen van deze tekst overgenomen.

Paragraaf 3, inleidende tekst

8.36 Afdeling Wageningen (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: inleidende tekst

Schrappen: laatste zin.

Toelichting: het in de kernpunten t.a.v. onderwijs geformuleerde beleid kunnen wij ondersteunen, deze zinsnede in de inleidende tekst echter niet! Het onderwijs en het formuleren van een beleid op scholen zijn niet enkel de verantwoordelijkheid van "ouders en professionals". In het voortgezet onderwijs zouden ook scholieren hierbij een verantwoordelijkheid moeten hebben. Daarnaast zijn de gevolgen van het onderwijs zo ingrijpend voor de maatschappij dat ook anderen bij het bestuur betrokken zouden moeten worden: werkgevers- en werknemersorganisaties, vervolg-onderwijsinstellingen en toekomstige ouders. Onderwijs is politiek! De meest representatieve maatschappelijke vertegenwoordiger van schoolbesturen is o.i. de gemeenteraad. De discussie over de samenstelling van schoolbesturen moet op lokaal niveau, per school, gevoerd worden en niet door deze zinsnede worden afgekap.

Preadvies: negatief

Toelichting: in dit voorstel worden wel heel veel personen en instanties bij het schoolbestuur betrokken. Op deze manier wordt het een hele logge constructie. Aangezien besturen vooral een zaak van de meest direct betrokkenen moet zijn, zien we wel iets in het voorstel scholieren hierbij een verantwoordelijkheid te geven. Zie nieuw amendement 8.36a.

8.36a Partijbestuur (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: inleidende tekst

Toevoegen: laatste regel: tussen "ouders" en "en": "leerlingen".

Preadvies: positief

Toelichting: zie 8.36.

8.40 Afdeling Zutphen

Paragraaf: 3

Kernpunt: inleidende tekst (of nieuw kernpunt)

Vervangen: titel "onderwijs" door: "onderwijs en vormings- en ontwikkelingswerk." **Toevoegen** (evt. als nieuw kernpunt): "Wat betreft het vormings- en ontwikkelingswerk ziet GroenLinks een duidelijk beleidstekort. De afgelopen jaren heeft deze werksoort haar functie als horel en kritische noot in de samenleving goeddeels verloren. Het vormingswerk is steeds meer geïntegreerd in het geheel van onderwijsvoorzieningen en is arbeidsmarktgericht geworden. Voor verdiepingen- en zingevingsvragen en voor cultuur- en maatschappijkritiek kan men nog nauwelijks ergens terecht. GroenLinks pleit voor revitalisering van het gesubsidieerde vrije vormingswerk, zoals dat o.a. op Volkshogescholen werd georganiseerd."

Preadvies: negatief

Toelichting: dit is meer een punt voor een gemeentelijk dan voor een landelijk programma, aangezien over vormingswerk op lokaal niveau besloten wordt.

8.37 Afdeling Rotterdam (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: inleidende tekst

Schrappen: 1e zin van 3e alinea: "Concurrentie tussen scholen is verspilde energie."

Toelichting: twijfelachtig of deze tekst correct is.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit is een kwestie van opinie.

Paragraaf 3, kernpunt 1

8.41 Afdeling Alphen aan den Rijn (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 1

Vervangen: 3e regel: "aanzienlijk méér" door: "relatief méér".

Toelichting: het zal al moeite kosten de bestaande neerwaartse trend om te buigen.

Preadvies: positief

Toelichting: dit is volgens ons een terrechte constatering van de indieners.

8.42 Afdeling Norg (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 1

Vervangen: hele tekst door: "De kwaliteit van het onderwijs dient de komende jaren verbeterd te worden."

Toelichting: vast staat dat de kwaliteit van het onderwijs de laatste jaren sterk is achteruitgegaan. Het is echter de vraag of dit (alleen) met méér geld wordt opgelost. Er zijn ook wel andere middelen, zoals verzwaring van de diploma-eisen, waardoor het peil alleen al zal stijgen.

Preadvies: negatief

Toelichting: inderdaad kost niet iedere kwaliteitsverbetering geld, maar zonder extra geld zit een kwaliteitsverbetering over de hele linie er niet in.

Paragraaf 3, kernpunt 2

8.46 Afdeling Amsterdam-Oud-West (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 2

Toevoegen: 5e regel na "onderwijs": "dient een democratische opvoeding voorop te staan, gericht op de gelijkwaardigheid van seksen, sociale klassen en etnische groepen en de bevordering van de tolerantie, het wederzijds respect en de solidariteit die nodig zijn voor de democratische ontwikkeling van onze pluriforme

maatschappij. Er komt tevens meer aandacht... (verder oude tekst)."

Toelichting: ieder onderwijs is tegelijk opvoedend. Ontbreekt een bewust opvoedingsdoel, dan maakt de feitelijke opvoeding deel uit van het "verborgen leerplan" wat in de regel betekent: prestatie ten koste van anderen. Zonder de hier bedoelde "democratische opvoeding" leidt de eis van "gelijke kansen" tot versterking van competitie, waarin achtergestelde groepen het loodje leggen.

Preadvies: negatief

Toelichting: op zich eens met deze tekst, maar o.i. staan deze uitgangspunten in andere bewoordingen in de inleidende tekst van deze paragraaf.

8.45 Afdeling Rotterdam (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 2

Schrappen: "voor zorgvakken".

Toelichting: onduidelijke term. Als wel duidelijke term gevonden kan worden, dan kan die ervoor in de plaats komen.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit is in het onderwijs een gangbare term.

8.47 Werkgroep 50+ (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 2

Toevoegen: "Ook onderwijs voor volwassenen, zowel voor hen die op de arbeidsmarkt actief willen zijn, als voor b.v. ouderen die een brede maatschappelijke belangstelling hebben, krijgt de nodige aandacht."

Toelichting: volwassenenonderwijs is heel belangrijk.

Preadvies: positief

Toelichting: het is een goede aanvulling op het programma.

8.48 Afdeling Loon op Zand/Sprang-Capelle (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 2

Wijziging: hele punt onderbrengen in de inleidende tekst van deze paragraaf.

Preadvies: negatief

Toelichting: redactionele kwestie.

8.49 Afdeling Rotterdam (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: nieuw (na 2)

Toevoegen: "Geschiedenis wordt weer kernvak in het voortgezet onderwijs."

Toelichting: geschiedbesef is een wezenlijk deel van de menselijke existentie; voor de ontwikkeling van zo'n bewustzijn is historische basiskennis onontbeerlijk.

Preadvies: positief

Toelichting: mee eens, maar we suggereren om hier geen apart kernpunt van te maken maar geschiedenis op te nemen in de opsomming van vakken aan het einde van kernpunt 2.

Paragraaf 3, kernpunt 3

8.50 Afdeling Rotterdam (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 3

Schrappen: 2e tot 4e regel: "door middel... zetten en".

Toelichting: weinig zinvol en weinig realistisch om al met herscholing te beginnen tijdens de scholing in het voortgezet onderwijs. Als er wat anders wordt bedoeld met dit zinsdeel, dan is het niet duidelijk.

Preadvies: positief

Toelichting: deze passage is inderdaad niet duidelijk, de kern zit in het tweede deel van dit punt.

8.52 Afdeling Amsterdam-Zuid (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 3

Vervangen: 1e-2e regel: "De aansluiting ... wordt verbeterd" door: "Extra middelen komen vrij voor (her- of om)scholing voor volwassenen. De aansluiting tussen scholing en arbeid wordt ook verbeterd".

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 8.47 vanwege de formulering en de plaatsing bij kernpunt 2.

8.53 Afdeling Groningen-stad (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 3

Toevoegen: "Er worden mogelijkheden gecreëerd voor begeleiding van leerlingen bij de overgang van school naar arbeidsmarkt en een aantal jaren daarna."

Toelichting: veel jongeren zijn maatschappelijk kwetsbaar. Door de grote onderwijsinstellingen is de individuele aandacht voor leerlingen afgenomen. Jongeren met problemen blijven langer onopgemerkt. Het is noodzakelijk in deze levensfase te beginnen met preventieprojecten om de toestroom naar criminele gedragingen te beperken. Daarom zal het nodig zijn dat teams van deskundigen aan scholen worden toegevoegd. De nadruk moet erop komen te liggen om jongeren in het onderwijs te houden en hun de hoogst mogelijke opleiding aan te bieden. Eventueel alleen deelcertificaten. En ook korte cursussen zoals EHBO. In samenspraak met werkgevers en vakbonden zullen inspanningen verricht moeten worden om schoolverlaters in een arbeidsplaats te begeleiden en te houden.

Preadvies: negatief

Toelichting: de motivering is wel helder, maar waar dit concreet in moet uitmonden blijft onduidelijk.

Paragraaf 3, kernpunt 4

8.54 Afdeling Amsterdam-Zuid (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 4

Schrappen: 2e zin.

Toelichting: oplossingsvoorstel werkt nog een veel grotere versnippering in de hand. "Omgekeerd evenredig aan de mate van kansrijkheid van de leerling" - praktische uitvoering? toetsing?

Preadvies: negatief

Toelichting: de hier gesignaleerde uitvoeringsproblemen zijn in sommige gemeenten al overwonnen.

8.59 Afdelingen Bunnik en Den Haag (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 4

Vervangen: 1e tot 4e regel: "De huidige ... schaalvergroting" door: "De huidige versnippering van activiteiten voor kinderen in achterstandssituaties verdwijnt. Kwaliteitsverhoging en meer differentiatie in het onderwijsaanbod".

Toelichting: of kansarme kinderen gebaat zijn bij schaalvergroting is zeer twijfelachtig. Wel dient het onderwijs meer rekening te houden met de specifieke eisen die dit soort kinderen stelt.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 8.56.

8.56 Afdeling Loon op Zand/Sprang-Capelle (B voor 8.59)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 4

Schrappen: 4e regel: "en schaalvergroting".

Preadvies: negatief

Toelichting: schaalvergroting kan scholen in staat stellen extra beleid te ontwikkelen en extra mensen in te zetten ten behoeve van kansarme leerlingen.

8.58 Afdeling De Bilt/Bilthoven (B voor 8.59)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 4

Schrappen: hele tekst.

Toelichting: de "mate van kansrijkheid" is een onwerkbaar begrip en leidt tot willekeur.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 8.54.

Paragraaf 3, kernpunt 5

8.62 Afdelingen Amsterdam-Noord, Bunnik en Amsterdam-Zuid (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 5

Schrappen: laatste zin.

Toelichting: niet alle voorstellen uit de commissie-Van Es zijn goed en aanvaardbaar voor het onderwijsveld. Omarm niet het hele rapport.

Preadvies: negatief

Toelichting: het rapport-Van Es is wel een van de bijdragen aan de discussie in het onderwijsveld. Omdat het uiteraard niet het ultieme antwoord is op alle problemen, nemen we 8.64 over.

8.65 Afdeling Amsterdam-Oud-West (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 5

Vervangen: hele tekst door: "Het vak van leraar wordt opgewaardeerd, waarbij met voorrang de positie van de groepsleraar voor de klas in het voortgezet onderwijs wordt verbeterd. Dit gebeurt door: verkleining van de lesgroepen, vermindering van het aantal lesgroepen per leraar in het voortgezet onderwijs, verbetering van de opleidingen en arbeidsvoorwaarden, verruiming van de mogelijkheden tot studie, bijscholing, voorbereiding en overleg binnen werktijd, en een voor elke leraar passende combinatie van les- en taakuren."

Toelichting: het belangrijkste van het leraarsvak blijft het lesgeven aan leerlinggroepen en dit werk wordt snel zwaarder en minder bevredigend naarmate de groepen groter zijn en dezelfde leraar aan meer groepen per week les moet geven. Vooral dit werk moet worden opgewaardeerd. Een overheersende trend in het rapport-Van Es is de hiërarchisering van het schoolteam, waarbij de gewone groeps- of klasseleraar nog verder wordt teruggedrukt naar een tweederangspositie terwijl het tegendeel nodig is.

Preadvies: positief

Toelichting: het is een goede zaak om specifiek in te gaan op de positieve verbetering van de leraar en de verkleining van klassen.

8.64 Afdeling Rotterdam (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 5

Schrappen: in laatste zin: "Een goede".

Toelichting: binnen het onderwijs bestaat ook kritiek op een aantal voorstellen van de commissie-Van Es. GroenLinks moet zich niet volledig aan dat rapport binden.

Preadvies: negatief

Toelichting: we zijn het met de indieners eens dat we ons niet geheel aan één rapport moeten ophangen.

8.66 Afdeling Loon op Zand/Sprang-Capelle (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 5

Vervangen: titel "Het onderwijs- en leraarsvak" door: "Kwaliteitsverbetering".

Preadvies: negatief

Toelichting: de redactiecommissie kijkt in ieder geval nog naar deze kop, zeker als amendement 8.65 wordt aangenomen.

8.68 Afdeling Amsterdam-Westerpark (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 5

Toevoegen: 3e regel voor "arbeidsvoorwaarden": "primaire en secundaire".

Preadvies: negatief

Toelichting: overbodig, dit wordt uiteraard bedoeld.

Paragraaf 3, kernpunt 6

8.69 Afdelingen Den Haag en Bunnik (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 6

Schrappen: laatste zin.

Toelichting Den Haag: ten eerste is het weinig consistent om in één en hetzelfde kernpunt eerst te pleiten voor afschaffing van het onderscheid tussen openbaar en bijzonder onderwijs, en vervolgens te spreken over scholen die niet in dit duale schema passen. Ten tweede zijn wij van mening dat de stichting van scholen die niet binnen het huidige duale bestel passen, voor GroenLinks geen politieke prioriteit is.

Toelichting Bunnik: die mogelijkheden zijn er al.

Preadvies: negatief

Toelichting: GroenLinks is voorstander van een pluriform onderwijsbestel. Oprichting van scholen die buiten het huidige schema vallen, draagt overigens ook bij aan de opheffing van het verzuilde bestel.

8.71 Afdelingen Zutphen, Amsterdam-Westerpark, Amsterdam-Oud-West, Amsterdam-binnenstad en werkgroep Onderwijs GroenLinks-Amsterdam (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 6

Vervangen: hele tekst door: "Openbaar onderwijs en rol gemeente.

Er komen nieuwe bestuursvormen voor het openbaar onderwijs, lossen van de gemeente. Gestreefd wordt naar schoolnabije vormen van bestuur, dus naar bestuurlijke eenheden voor een beperkt aantal scholen, met ruime inspraak van ouders en leraren. Hierdoor kan de gemeente onderwijsbeleid voeren, gericht op kwaliteitsverbetering en adequaat aanbod voor achtergestelde groepen, zonder belemmerd te worden door de doorvergoedingsregel. De gemeente ziet er wel op toe dat er voldoende spreiding van onderwijsaanbod is en dat alle groepen in de samenleving aan goed onderwijs kunnen deelnemen. Bij het ontbreken van voldoende aanbod neemt de gemeente het initiatief tot schoolstichting."

Toelichting: de term duaal stelsel betekent in het onderwijsjargon iets anders. In het tekstvoorstel ontbreekt de taak van de gemeente en de garantie voor voldoende (openbaar) onderwijsaanbod.

Preadvies: negatief

Toelichting: we stellen voor de term duaal bestel te vervangen, zie 8.74. De rol van de gemeente, met name ten aanzien van het openbaar onderwijs, is al zo geregeld als de indieners voorstellen.

8.75 Afdeling Nijmegen (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 6

Toevoegen: "Binnen de bestuursvormen dienen ouders, professionals en de lokale overheid het beleid van de school te bepalen."

Toelichting: de democratische controle op onderwijs mag niet losgelaten worden. Maatschappelijke vraagstukken die hun uitwerking hebben binnen het onderwijs (b.v. witte/zwarde scholen, antiracisme, milieueducatie), kwaliteitsbewaking en bevordering van de toegankelijkheid vereisen een actieve inbreng van de overheid. Niet de overheidsbemoediging met de schoolbesturen op zich dient ter discussie te staan, wel de aard van die overheidsbemoediging. Het spreekt voor zich dat de inleidende tekst ook aangepast dient te worden.

Preadvies: negatief

Toelichting: over de bestuursvorm van scholen staat iets in de inleidende tekst: het gemeentebestuur wordt meer op afstand gezet, maar heeft nog wel degelijk een rol. In dit programma is het algemene uitgangspunt geweest dat besturen vooral een zaak is van de meest direct betrokkenen.

8.73 Afdeling Bunnik (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 6

Vervangen: "De doorvergoedingsregel verdwijnt." door: "De doorvergoedingsregel wordt vervangen door een regel die een ongelijke behandeling van scholen van verschillende denominaties verbiedt."

Toelichting: een school in een oud, onderhoudsgevoelig of energie-intensief gebouw verdient extra steun, van welke denominatie zo'n school ook is. Zo niet, dan gaat het ten koste van b.v. leermiddelen en dus ten koste van leerlingen.

Preadvies: negatief

Toelichting: deze tekst scheidt verwarring en lijkt in zijn consequenties toch vast te houden aan de huidige regeling.

8.74 Afdeling Delft (A)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 6

Vervangen: titel "afschaffing duaal bestel" door: "afschaffing verzuild bestel". **Vervangen:** 1e regel: "duale" door: "verzuilde".

Toelichting: zo heet dat in de onderwijswereld.

Preadvies: positief

Toelichting: duaal bestel was een onjuiste term.

Paragraaf 3, kernpunt 7

8.76 Afdeling Alphen aan den Rijn (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 7

Schrappen: laatste zin. **Toevoegen:** "De diverse titels (mr, dr, ir, ing, etc.) dienen in EG-verband op elkaar afgestemd te worden."

Toelichting: de huidige neiging tot overscholing van veel studenten moet worden tegengegaan.

Preadvies: negatief

Toelichting: zes jaar studeren is geen kwestie van overscholing, maar blijkt in de praktijk vaak nodig om het onderwijsaanbod zinvol te doorlopen. Afstemming van titels vindt in de praktijk al plaats en lijkt ons niet direct een speerpunt.

8.78 Guido den Broeder, Marie Goormachtigh, Dave Klein, Wim Koopmans, Wolfgang Röhle, Marijke Sedney, Theo Smits, Kea Tijdens, Han Cools, Daan de Leeuw, Benji de Levie, Kees Vendrik, Kees Witteman, Christa Vonkeman, Anneke van Leeuwen en Arthur Boelsma (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 7

Schrappen: hele tekst behalve laatste zin.

Toelichting: eerst nog maar eens goed over denken.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit argument overtuigt niet.

8.79 Afdelingen Wageningen en Bunnik (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 7

Vervangen: 7e tot 11e regel: "De doctorandustitel ... afgelegd" door: "In Europees verband wordt gepoogd tot gemeenschappelijke eindtermen te komen, opdat studenten en afgestudeerden zonder problemen in geheel Europa kunnen studeren en werken. Hiervoor geven de Hoger-Onderwijsinstellingen o.a. dossierdiploma's af die vermelden welke vakken met goed gevolg zijn afgelegd."

Toelichting: dit is o.i. belangrijker dan de ondergeschikte discussie over wel of geen drs-titel. And what about mrprofdring?

Preadvies: negatief

Toelichting: het is de vraag of het een goede zaak is wanneer in heel Europa voor vergelijkbare opleidingen dezelfde eindtermen gelden. Verscheidenheid in het onderwijsaanbod is ook iets waard.

8.80 Afdeling Vlissingen (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 7

Vervangen: hele tekst door: "De doctorandustitel blijft gehandhaafd. De kwaliteit van het huidige wetenschappelijke onderwijs moet worden verbeterd."

Preadvies: negatief

Toelichting: de doctorandustitel houdt onnatuurlijke scheidslijnen tussen WO en HBO in stand.

8.82 Afdeling Zoetermeer (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 7

Vervangen: 1e zin door: "Er komt een samenhangend stelsel van Hoger Onderwijs en Onderzoek, waarbinnen instellingen meer mogelijkheden hebben tot samenwerking." **Schrappen:** 2e en 3e zin.

Toelichting: "Onderzoek" expliciet toevoegen, omdat de onderzoeksmogelijkheden voor het HBO tot nu toe uiterst beperkt zijn. Huidige tekst is in zin 2 en 3 te vrijblijvend, bij uitvoering zal het resultaat zijn dat alle HBO-instellingen universiteiten worden.

Preadvies: negatief

Toelichting: het ligt voor de hand onderzoek onder te brengen binnen de instellingen waar academische vorming plaatsvindt.

8.81 Afdeling Rotterdam (B voor 8.81)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 7

Vervangen: hele tekst door: "Er komt meer samenwerking van hogescholen en universiteiten, met name waar het de opleidingen en het daarvoor benodigde betreft."

Preadvies: negatief

Toelichting: dit amendement voegt niets toe.

8.83 Afdeling Amsterdam-Zuid (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 7

Toevoegen: "Voor de bestemming van de extra honoraria van bijklussend wetenschappelijk personeel dient een uniforme regeling te komen."

Preadvies: positief

Toelichting: uniformiteit hierin lijkt geen overbodige luxe.

Paragraaf 3, kernpunten 8 en nieuw

8.84 Afdelingen Amsterdam-Oud-West en Bunnik (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 8

Vervangen: hele tekst door: "Basisonderwijs in kleine woonkernen en oudere stadsbuurten blijft behouden door in iedere kern minimaal één (openbare) school toe te staan. Fusies van basisscholen vinden slechts plaats als daarmee onderwijskundige doelen worden gediend. Daarnaast wordt samenwerking bevorderd en krijgt het stichten van nevenvestigingen (ook buiten de eigen gemeentegrenzen) meer mogelijkheden."

Toelichting: nog nooit is aangetoond dat kleine dorpsschooltjes slechter onderwijs leveren dan grote stedelijke leerfabrieken. Ook tegen dit soort groeidenken moet GroenLinks zich verzetten.

Preadvies: negatief

Toelichting: we beogen de instandhouding van een onderwijsvoorziening in kleine kernen en niet per se een eigen vestiging.

8.87 Afdeling Amersfoort (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Scholen moeten verplicht zijn om iedereen die zich aanmeldt aan te nemen."

Preadvies: positief

Toelichting: als algemene regel is dit een goede buffer tegen de uitwassen die zich in het huidige systeem kunnen voordoen.

8.89 Afdeling Amsterdam-Zuid (D)

Paragraaf: 3

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Het reguliere onderwijs blijft primair een overheidstaak. Subsidies vanuit het bedrijfsleven zijn slechts aanvaardbaar als er geen inhoudelijke invloed op het onderwijs aan vastzit."

Preadvies: negatief

Toelichting: dit is een goed uitgangspunt, maar past o.i. niet in een programma op hoofdpunten.

8.86 Afdeling Deventer (B voor 8.84)

Paragraaf: 3

Kernpunt: 8

Toevoegen: "De laatste school in een kleine kern is een openbare school."

Preadvies: negatief

Toelichting: dit hangt af van de voorkeur van de bevolking ter plaatse. Overeind blijft natuurlijk wel de opdracht aan de gemeenten om voor voldoende openbaar onderwijs te zorgen, maar dat hoeft niet te betekenen dat iedere woonkern zijn eigen openbaar onderwijs heeft.

8.88 Afdeling Nijmegen (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Samenwerking."

Een belangrijke taak van de overheid is het stimuleren van samenwerking binnen het onderwijs (en tussen onderwijs en andere terreinen). Deze sa-

menwerking zal ertoe moeten leiden dat het onderwijs meer kwaliteit biedt en toegankelijker wordt voor de leerling, student of cursist. Hierbij zijn verschillende vormen van samenwerking mogelijk. Instellingen mogen niet alleen gestimuleerd worden om te fuseren."

Toelichting: bij de huidige schaalvergrotingsoperaties binnen het onderwijs lijkt vernieuwing van het aanbod ondergesneeuwd te worden door de strijd tussen verschillende belangen. Een oorzaak hiervan is dat in feite door het ministerie aangestuurd wordt op fusies, en andere vormen van samenwerking nauwelijks gestimuleerd worden (via procescoördinatie etc.).

Preadvies: negatief

Toelichting: overbodig punt. In de hele onderwijsparagraaf klinkt door dat samenwerking belangrijk is, maar niet per se gerealiseerd hoeft te worden in de vorm van fusies.

8.90 Afdeling Amsterdam-Oud-West (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Brede scholen voor voortgezet onderwijs."

Brede scholengemeenschappen (BSG) voor voorbereidend beroepsonderwijs tot en met VWO zijn belangrijk voor verbetering van de schoolloopbanen van kansarme kinderen. Effectieve maatregelen zijn vereist om BSG-vorming te stimuleren, zoals lagere opheffingsnormen per afdeling, ruime financiële en personele bevoordeling enz."

Toelichting: de huidige ontwikkeling leidt tot een tweedeling tussen HAVO/VWO en VBO/MAVO. BSG betekent in de regel een grote school, maar dient in dit geval wel een onderwijsdoel, namelijk de bevordering van onderwijskansen van kansarmen.

Preadvies: positief

Toelichting: brede scholengemeenschappen bevorderen de doorstroming tussen verschillende onderwijsvormen.

8.92 Afdeling België (C)

Paragraaf: 3

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Nieuwe Europese actieprogramma's."

Er komen Europese actieprogramma's voor milieuonderwijs, intercultureel onderwijs en voor burgerschapskunde. Doel van deze programma's zal zijn het uitwisselen van ervaring, het opbouwen van Europese informatienetwerken en het steunen van vernieuwende projecten."

Preadvies: positief

Toelichting: deze toevoeging versterkt het Europese karakter van de onderwijsparagraaf.

Paragraaf 4

8.99 Vrouwenoverleg (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 3

Vervangen: 1e zin door: "Belemmeringen die de deelname van allochtonen en vrouwen in alle geledingen van de maatschappij in de weg staan, moeten worden opgeheven. Een beleid van positieve actie (in bedrijven, in het onderwijs, in adviesraden, in politieke partijen) is hiervoor nodig."

Toelichting: de oorspronkelijke tekst is te slap. Naast openlijke discriminatie en maatschappelijk isolement zijn er vaak andere, nog minder grijpbare factoren in het spel die een barrière vormen voor "nieuwkomers" zoals vrouwen en allochtonen om een gelijke positie te bereiken (b.v. onzichtbare machtsprocessen en culturele spelregels). Positieve actie moet ook gericht zijn op het veranderen van die processen.

Preadvies: negatief

Toelichting: de tekst is hier niet zo op zijn plaats, deze paragraaf gaat uitsluitend over de multiculturele samenleving. Over positieve actie voor vrouwen, migranten en andere groepen als middel van arbeidsmarktbeleid is een passage opgenomen in kernpunt 4.1.3.

8.100 Afdeling Norg (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 4

Schrappen: 5e regel: "taal en".

Toelichting: van belang is dat etnische minderheden zo snel mogelijk het Nederlands gaan beheersen, zodat zij geïntegreerd kunnen worden. Het behoud van hun eigen taal staat een goede integratie in de weg en kost veel geld.

Preadvies: negatief

Toelichting: niet alleen het Nederlands als tweede taal is van belang, maar ook de mogelijkheid een band te behouden met de eigen taal.

8.107 Afdelingen Haarlem en Heumen (D)

Paragraaf: 4

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Voorkomen van discriminatie."

Angst voor het onbekende en angst over de eigen situatie zoeken een uitlaatklep in discriminatie. Niet alleen de overheid is betrokken bij de integratie van nieuwe bevolkingsgroepen in de Nederlandse samenleving, maar ook moet er bij de Nederlandse bevolking via voorlichting een mentaliteitsverandering teweeggebracht worden. De activiteiten zijn zowel op allochtonen als op autochtonen gericht. In basis- en voortgezet onderwijs wordt het b.v. mogelijk Suraanse, Turkse en Arabische taal- en cultuurvakken te volgen. Ook een mogelijke gebruikmaking van de media om vooroordelen te ontkrachten is gewenst."

Toelichting: er zijn wel specifieke voorbeelden om nieuwkomers richting integratie te sturen. Maar helaas vinden wij nergens concrete voorbeelden waarin via voorlichting (dus niet alleen strafrechtelijke ingrepen, zie 4.1) discriminatie wordt voorkomen.

Preadvies: negatief

Toelichting: we twijfelen aan de effectiviteit van mentaliteitsverandering via voorlichtingscampagnes.

8.93 Afdeling Den Haag (A)

Paragraaf: 4

Kernpunt: inleidende tekst

Vervangen: titel "De multi-etnische samenleving" door: "De multiculturele samenleving".

Toelichting: "etnisch" betreft iemands afkomst, "cultureel" iemands levenswijze. Deze vallen niet altijd samen. Wij nemen aan dat het niet de intentie van deze paragraaf is ons uit te spreken over de instandhouding van verschillende rassen naast elkaar.

Preadvies: positief

Toelichting: dit was inderdaad bedoeld.

8.94 Afdeling Rotterdam (A)

Paragraaf: 4

Kernpunt: inleidende tekst

Toevoegen: laatste zin na "Eigen": "democratische".

Preadvies: negatief

Toelichting: dit spreekt voor zich. Bovendien betreft het hier de niet-amendeerbare inleidende tekst.

8.95 Afdeling Nijmegen (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 1

Toevoegen: "Daarnaast steunt de overheid antiracistische initiatieven van lokale groepen die een bijdrage leveren aan de multi-etnische samenleving."

Toelichting: de overheid heeft zijn eigen (juridische) verantwoordelijkheid als het gaat om racismebestrijding. Belangrijk is echter ook dat de burger zelf op lokaal niveau de middelen krijgt om het juiste klimaat voor een multi-etnische samenleving te scheppen.

Preadvies: negatief

Toelichting: eens met de strekking, maar meer een punt voor een gemeentelijk programma.

8.96 Afdeling Houten (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 2

Toevoegen: "Het onderwijs in Nederlands als tweede taal (NT2) als onderdeel van de basiseducatie wordt verder verbeterd. Via individuele trajectbenadering wordt zorgvuldig rekening gehouden met opleidingsniveau, persoonlijke wensen en capaciteiten van de allochtoon. Actieve samenwerking tussen de daarbij betrokken voorzieningen, zoals onderwijs en arbeidsmiddeling, is daarvoor een basisvoorwaarde."

Toelichting: er is nog te weinig aandacht bij de basiseducatie voor NT2. Er zijn te weinig geschoolde docenten. In de cursussen moet er de mogelijkheid zijn om qua inhoud en opzet toe te werken naar de onlangs ingestelde landelijke certificaten.

Preadvies: negatief

Toelichting: de eerste zin vinden we te algemeen geformuleerd. De rest daarentegen is weer te specifiek voor een programma op hoofdlijnen.

8.97 Afdeling Amsterdam-Zuidoost (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 2

Toevoegen: "Financiële drempels voor taallessen moeten worden weggenomen."

Preadvies: positief

Toelichting: dit is een belangrijke toevoeging.

8.98 Afdeling Amsterdam-De Pijp (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 2

Toevoegen: "De examens worden gescreend op culturele beperkingen."

Toelichting: de huidige examens houden geen rekening met de bestaande cultuurverschillen en belemmeren zo een objectieve beoordeling.

Preadvies: negatief

Toelichting: te specifiek voor een programma op hoofdlijnen.

8.101 Afdeling Amsterdam-Zuid (A)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 4

Vervangen: hele tekst door: "Taal en cultuur."

Etnische minderheden krijgen goed onderwijs in de Nederlandse taal en cultuur, toegespitst op de eigen situatie. De wachtlijsten voor dit onderwijs worden zo snel mogelijk weggewerkt. Daarnaast stelt de overheid leden van etnische groepen in staat om desgewenst een levende band met de eigen taal en cultuur te onderhouden."

Toelichting: minder betuttelende formulering.

Preadvies: positief

Toelichting: dit is inderdaad een betere tekst.

8.102 Vrouwenoverleg (A)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 4

Vervangen: laatste zin door: "Iedereen die dat wil moet zo snel mogelijk Nederlands taalonderwijs kunnen volgen."

Toelichting: wachtlijsten zijn erg organisatie- en situatiegebonden, wij willen uitgaan van de cliënt die onderwijs wil volgen.

Preadvies: negatief

Toelichting: de wachtlijsten vormen op dit moment nu eenmaal een probleem, óók voor de cliënten.

8.103 Afdelingen Amsterdam-binnenstad en Amsterdam-Westerpark, Vrouwenoverleg, werkgroep Onderwijs GroenLinks-Amsterdam (C)

Paragraaf: 4

Kernpunt: 4

Toevoegen: 5e regel na "onderhouden.": "Dat vraagt aanpassing van het taalonderwijs en ruimte voor uitwisseling van culturen op school en in de buurt."

Toelichting: hoewel ook kernpunt 2 al aangeeft dat het onderwijs hier een rol in speelt, vraagt ook dit uitgangspunt om aanpassing van bestaande voorzieningen.

Preadvies: negatief

Toelichting: geen duidelijke tekst.

Paragraaf 5

8.108 Afdeling Groningenstad (D)

Paragraaf: 5

Kernpunt: inleidende tekst

Toevoegen: in begin: "De afgelopen tijd is er voortvarend gewerkt aan de afbraak van de Nederlandse volkshuisvesting. In de nota-Heerma werd de liberalisatie- en harmonisatiepolitiek verwoord en met steun van de hele Tweede Kamer, uitgezonderd GroenLinks, werd met de PvdA in de regering volkshuisvesting en stadsvernieuwing niet langer een sociaal recht maar bezuinigungsobject. De afbraak van verbeteringssubsidies en de enorme huurverhogingen (meer dan 20% in vier jaar) werden ondanks grote maatschappelijke protesten doorgevoerd."

Preadvies: negatief

Toelichting: de inleidende tekst is in principe niet amendeerbaar.

8.114 Afdeling Amsterdam-Westerpark (D)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 2

Vervangen: hele tekst door: "Woningbouw."

Het woningbouwprogramma wordt opgevoerd, met daarin opgenomen voldoende sociale huur- en koopwoningen."

Toelichting: het is onmogelijk in het huidige stelsel goedkope huurwoningen nieuw te bouwen. Betaalbare huren voor lagere inkomens zijn alleen te vinden in de oudere voorraad. De blijvende aanwending van grote bedragen voor behoud en herstel van de oude woningvoorraad, in het kader van stadsvernieuwing, is daarom essentieel. Dit houdt echter ook in dat het verspilling van overheidsgeld is als er vooral sociale huurwoningen worden gebouwd. Nieuwbouw van duurdere woningen, vooral in steden, dient een tweeledig doel: doorstroming bevorderen, waardoor goedkopere huurwoningen vrijkomen, en beperking van het woonwerkverkeer van beter betaalde forensen die nu geen woning kunnen krijgen in de stad. Tot slot beperkt het bouwen van duurdere woningen in de oudere stadswijken, als onderdeel van stadsvernieuwing, de sociale segregatie.

Preadvies: positief

Toelichting: dit voorstel staat dichter bij de praktijk.

8.105 Afdelingen Leeuwarden/ Leeuwarderadeel, Amsterdam-Westerpark en Enschede (D)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 5

Vervangen: laatste zin door: "alleen sociale huurwoningen die geen sociale functie meer hebben mogen worden verkocht."

Toelichting: niet iedere woning die met overheidsmiddelen is gefinancierd, vervult nog een sociale functie. Er zijn woningen, zeker in het Noorden (bijvoorbeeld gefinancierd volgens DKP), die een zo hoge huur hebben, dat ze geen sociale functie meer vervullen.

Preadvies: positief

Toelichting: dit is een terechte nuance-ring.

8.133 Afdeling Amsterdam-Zuidoost (D)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 5

Toevoegen: "Verhuurders worden verplicht tot het isoleren en vernieuwen met milieuvriendelijke materialen."

Preadvies: negatief

Toelichting: overbodige toevoeging, gezien kernpunt 6.

8.138 Afdelingen Groningen-stad en Bunnik (D)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 6

Vervangen: hele tekst door: "Binnen vier jaar wordt het verplicht dat alle woningbouw (zowel nieuwbouw als renovatie) ecologisch dient te zijn."

Toelichting: talloze experimenten met ecologische woningbouw en milieuvriendelijk renoveren hebben tot voldoende inzicht geleid dat dit mogelijk is en door bewoners wordt gewenst. Er wordt alsnog "bevoor-derd" en "fiscaal gestimuleerd", maar waarom niet een heldere radicale keuze, zodat net als agrarisch Nederland ook bouwend Nederland weet waar men aan toe is. Als het op grote schaal gebeurt, worden de stichtingskosten lager. Bovendien wordt door de gerealiseerde energiebesparing (b.v. norm van 500 m³) veel woonlasten bespaard.

Preadvies: negatief

Toelichting: ook wij willen op onderdelen wettelijke verplichtingen, naast echter nadrukkelijk de inzet van andere instrumenten.

8.141 Afdelingen Wageningen, Den Bosch-stad en Den Bosch-regio (D)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 7

Vervangen: hele tekst door: "Ruimtelijke ordening.

Hoofddoel van de ruimtelijke ordening is het realiseren van een leefbaar, sociaal-veilig leefmilieu. Daarnaast moet de ruimtelijke ordening bijdragen aan het realiseren van de milieudoelstellingen. Dit betekent:

a) voor het stedelijke gebied: een zo groot mogelijke integratie van wonen, werken, beschikbare voorzieningen en recreëren. Voor de vestiging van industrie-, kantoor- en bedrijfsterreinen wordt aangesloten bij de water- en spoorinfrastructuur.

b) voor het landelijke gebied: ontwikkeling van het regionale beleid van Nederland en de EG ter bevordering van de duurzame ontwikkeling en leefbaarheid van het platteland door o.a. extensivering van de landbouw, uitbreiding van het openbaar vervoer en behoud van scholen."

Toelichting: in de oude tekst wordt de rol van de ruimtelijke ordening wel erg mager en anecdotisch beschreven. Met ons amendement willen wij deze rol systematischer en omvattender beschrijven, voor zowel het stedelijke als het landelijke ge-

bie. In onze tekst is het vierde aandachtsstreeptje van 3.3.6 geïntegreerd (zie ons amendement aldaar).

Preadvies: positief

Toelichting: deze tekst is duidelijker dan de oorspronkelijke.

8.143 Afdeling Rotterdam (D)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 7

Toevoegen: tussen 1e en 2e zin: "Aan het steeds groter ruimtebeslag per woning in nieuwe woonwijken dient een eind te komen door verhoging van het aantal woningen tot ten minste veertig per hectare."

Toelichting: het blijkt steeds vaker dat in eerder ontworpen nieuwbouwlocaties nu slechts de helft tot tweederde van het aantal woningen kan komen van wat daarvoor in de jaren tachtig was gedacht. De reden is de marktwerking: de sociale woningbouw neemt af en particuliere beleggers eisen veel wegruimte, garages en groen rond de woning. Als dit zo door gaat, worden we genoodzaakt tot 2015 een groot deel van de resterende buitenruimte vol te bouwen. GroenLinks moet zich daarom sterk maken voor het weer gaan hanteren van meer stedelijke dichtheden.

Preadvies: positief

Toelichting: dit is een reëel probleem. Inpassing overlaten aan redactie-commissie als 8.141 wordt aangenomen.

8.148 Afdeling Rotterdam (D)

Paragraaf: 5

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Particulier woningbezit.

Particulier woningbezit wordt alleen nog toegestaan wanneer er geen sprake kan zijn van winst oogmerk. Het eigendom moet beperkt blijven tot woningen die door de eigenaar zelf aantoonbaar voor een aanzienlijk deel van het jaar bewoond worden. Een nieuwe eigenaar moet de intentie hebben de aangekochte woning voor een redelijke termijn te gaan bewonen. Het horizontaal splitsen van woningen door eigenaren wordt onmogelijk gemaakt."

Toelichting: een elementaire levensbehoefte als huisvesting behoort in geen enkel geval middel te zijn tot verrijking voor anderen. Het in bezit hebben van woningen anders dan voor eigen huisvesting leidt - zeker bij een grote woningbehoefte - tot ongewenste opdrijving van woonlasten, hetzij de huren, hetzij de koop-prijzen.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit zou een groot deel van de verhuurpraktijk onmogelijk maken, zodat het aanbod van woonruimte sterk zou dalen.

8.149 Afdeling Den Haag (D)

Paragraaf: 5

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Woonlasten.

De individuele huursubsidie wordt jaarlijks zodanig verhoogd, dat het netto huurbedrag niet méér stijgt dan het inflatiepercentage. De hypotheekrente-aftrek voor dure koopwoningen wordt beperkt. Er komt een huurbelasting voor huishoudens met een hoog inkomen die een goede en goedkope huurwoning bewonen."

Toelichting: een uitspraak in het programma over de toekomst van de individuele huursubsidie mag niet ontbreken. Als de rest van ons programma onverhoopt niet wordt uitgevoerd (m.n. wat de beperking van de huurstijging betreft) brengt handhaving van de individuele huursubsidie grote kosten met zich mee. De dekking daarvan wordt in het amendement aangegeven: beperking van de aftrekbaarheid van hypotheekrente voor duurdere woningen en het invoeren van huurbelasting. De afgelopen jaren zijn door het beleid van Heerma-Alders de woonlasten

van de huurders met de inkomens relatief sterk gestegen; het is niet meer dan redelijk dat nu ook de hogere inkomens worden aangeslagen.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 6.3.5 en 6.3.6.

8.109 Afdeling Loon op Zand/Sprang-Capelle (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: nieuw (als punt 1)

Toevoegen: "Er wordt een goede platte-landsontwikkeling in gang gezet."

Toelichting: dit kan de verpaupering in de steden terugdringen.

Preadvies: positief

Toelichting: een goed punt, waarvan wij voorstellen het toe te voegen aan kernpunt 1.

8.110 Afdeling Amsterdam-Westerpark (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 1

Schrappen: "waarin nu de naoorlogse buurten aan de beurt zijn."

Toelichting: als stadsvernieuwing een continu proces is, is dat het ook in de vooroorlogse buurten. Daar is de sociale vernieuwing nog niet af.

Preadvies: negatief

Toelichting: begrijpelijke bezorgdheid, maar we hebben een voorkeur voor 8.113 die dit ondervangt.

8.112 Afdelingen Den Bosch-stad en Den Bosch-regio (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 1

Toevoegen: "Het slopen van bestaande gebouwen dient zoveel mogelijk te worden voorkomen. In plaats hiervan: renovatie of herbestemming."

Toelichting: uit een oogpunt van cultuurbehoud en ter vermindering van nog meer sloopafval (milieubelang). Afval uit de bouw vormt ruim 20% van het totale afvalvolume in Nederland.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit is als algemene regel te stellig geformuleerd.

8.113 Afdeling Deventer (B voor 8.110)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 1

Toevoegen: 5e regel tussen "nu" en "de": "mede"

Toelichting: het partijbestuur doet net alsof er geen vooroorlogse buurten en woningen meer moeten worden verbeterd! Zie ook de medio 1993 verschenen *Kwalitatieve woningregistratie 1992* van het ministerie van VROM.

Preadvies: positief

Toelichting: deze formulering doet meer recht aan de stand van zaken.

8.116 Afdeling Nijmegen (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 2

Toevoegen: "De woningtoewijzing geschiedt op een meer doorzichtige manier dan nu het geval is. Door deze twee maatregelen wordt de voortschrijdende gettovorming omgebo-gen."

Toelichting: een meer doorzichtige toewijzing kan volgens (variëaties op) het systeem dat in Delft gehanteerd wordt: vrijkomende woningen komen met foto in een huis-aan-huisblad. Belangstellenden kunnen inschrijven en later met eigen ogen zien aan wie het is toegewezen.

Preadvies: negatief

Toelichting: de woningtoewijzing moet lokaal geregeld worden.

8.117 Afdeling Amsterdam-Zuid (B voor 8.119)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 2

Toevoegen: aan eind: "die ook voor de minima betaalbaar moeten zijn en blijven door middel van huursubsidie."

Preadvies: negatief

Toelichting: in hoofdstuk 6 wordt een ander stelsel van huursubsidie voorgesteld (6.3.5).

8.119 Afdeling Amsterdam-Oost (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 2

Toevoegen: "Nieuwbouw van sociale huurwoningen wordt gesubsidieerd, zodat deze woningen, mede met behulp van individuele huursubsidie, weer voor de laagste inkomensgroepen bereikbaar worden."

Toelichting: de subsidie voor nieuwe sociale huurwoningen is al zoveel verlaagd dat mensen met lage inkomens er, ondanks de individuele huursubsidie, niet meer in geplaatst worden. En deze subsidie dreigt zelfs geheel te verdwijnen.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 8.117 met betrekking tot de huursubsidie. In de oorspronkelijke tekst staat verder al dat het contingent sociale huurwoningen vergroot moet worden.

8.120 Afdeling Den Haag (B voor 8.119)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 2 en 5

Toevoegen: aan eind kernpunt 2: "Nieuwbouw van sociale huurwoningen moet bereikbaar blijven voor mensen met de laagste inkomens." *Schrappen:* in kernpunt 5: "Er vindt geen extra verhoging plaats van de aanvangshuren in de gesubsidieerde sector."

Toelichting: tekst hoort onder dit kernpunt thuis. De huidige tekst van kernpunt 5 is o.i. minder duidelijk.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 8.117.

8.121 Werkgroep 50+ (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 3

Vervangen: titel "Gehandicapten en ouderen" door: "Diverse woonvormen". *Toevoegen:* "Initiatieven als het verstrekken van seniorenlabels worden voortgezet. Het bouwen van levensloop-bestendige woningen, die voor alle leeftijdsgroepen en ook voor gehandicapten aanpasbaar zijn, wordt gestimuleerd."

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 8.122.

8.122 RozeLinks (B voor 8.121)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 3

Vervangen: titel "Gehandicapten en ouderen" door: "Gedifferentieerd woningaanbod"

Toelichting: de tekst gaat over meer dan alleen gehandicapten en ouderen.

Preadvies: positief

Toelichting: betere kop.

8.123 Afdeling Delft (B voor 8.121)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 3

Vervangen: titel "Gehandicapten en ouderen" door: "Woonvormen"

Toelichting: deze kop dekt de lading niet.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 8.122.

8.125 Vrouwenoverleg en afdeling Amsterdam-Zuid (B voor 8.121)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 3

Vervangen: titel "Gehandicapten en ouderen" door: "Flexibel bouwen".

Toevoegen: "Tevens zal er een verruiming komen van de mogelijkheden om woningen variabel in te delen, zodat zij telkens kunnen worden afgestemd op de behoeften van de gebruikers."

Toelichting: uitgaan van individuele gebruikers i.p.v. verschillende doelgroepen.

Preadvies: negatief

Toelichting: voor kopje: zie 8.122. Het overige vinden we te gedetailleerd voor een programma op hoofdlijnen.

8.126 Afdeling Den Haag (B voor 8.121)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 3

Toevoegen: laatste regel tussen "voor" en "jongeren": "oudere".

Toelichting: het is lichtelijk komisch om onder de kop "gehandicapten en ouderen" te spreken over groeps- of centraal-wonen en woonmogelijkheden voor jongeren.

Preadvies: negatief

Toelichting: het bezwaar is ondervangen door het overnemen van 8.122.

8.127 Afdeling Velsen (B voor 8.121)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 3

Toevoegen: "Bij nieuwbouw moet aanpasbaar bouwen gestimuleerd worden."

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 8.125.

8.128 Werkgroep 50+ en afdeling Amsterdam-Zuid (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 4

Toevoegen: "Het systeem van de buurtconciërge wordt uitgebreid."

Toelichting: de buurtconciërge is in delen van Amsterdam een groot succes, vooral ouderen hebben daar steun aan.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit staat al op een andere plaats, in 8.6.3.

8.1308.131 Afdeling Amsterdam-De Pijp (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 5

Vervangen: 2e regel: "inflatiecijfer" door: "gemiddelde inkomensontwikkeling".

Preadvies: negatief

Toelichting: het inflatiecijfer is een duidelijker maat. Bovendien kan in jaren van grote denivellering de maat van de gemiddelde inkomensontwikkeling negatief uitpakken voor de minima.

8.134 Afdeling Groningen-stad (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 5

Toevoegen: "De individuele huursubsidie wordt sterk verhoogd en verbeterd, te betalen uit een beperking van de hypotheekrente-aftrek."

Toelichting: zo worden programmapunten aan elkaar gekoppeld en laten we zien dat opkomen voor de laagstbetaalden (80% van de één miljoen mensen die afhankelijk zijn van de individuele huursubsidie hebben een uitkering) te betalen is door lastenverschuivingen.

Preadvies: negatief

Toelichting: zie voor de huursubsidie 6.3.5. en voor de hypotheekrente-aftrek 6.3.6.

8.139 Afdelingen Den Bosch-stad en Den Bosch-regio (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 6

Toevoegen: "Energiebesparing.

De isolatienormen moeten worden verscherpt. Daarbij wordt gestreefd naar een maximaal aardgasverbruik van 800 m³ per woning per jaar (zgn. Schiedam-norm). Uit een oogpunt van energiebesparing dient zoveel mogelijk gebruik te worden gemaakt van zowel actieve als passieve zonne-energie (zonnecollectoren, zuid-oriëntatie, warmtebuffers)."

Toelichting: bij het ontwerpen en zongerecht situeren van woningen is een energiebesparing tot 50% te realiseren. Het is onbegrijpelijk dat hiermee in de bouwwereld nog zo weinig rekening wordt gehouden. Een strengere normering is daarom noodzakelijk. Bovendien stimuleert een energiezuinig gebouw huis tot een energiebewust woongedrag.

Preadvies: positief

Toelichting: dit is een waardevolle toevoeging.

8.139a Afdelingen Den Bosch-stad en Den Bosch-regio (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 6

Toevoegen: "Bouwmaterialen.

Er dient een verbod te komen op het gebruik van tropisch hardhout, zolang het bosbeheer de ecologische grenzen overschrijdt. Bovendien moet er een verbod komen op het gebruik van milieuschadelijke en gezondheidsbedreigende bouw- en isolatiematerialen, zoals pvc, met giftige stoffen verduurzaamd hout en gipsplaten die straling afgeven."

Toelichting: de bezwaren tegen en de gevaren van bovengenoemde materialen zijn inmiddels genoegzaam bekend, evenals de minder milieubelastende alternatieven.

Preadvies: negatief

Toelichting: elementen hieruit staan al in 3.3.2 en 3.3.6.

8.140 Afdeling Bunnik (A)

Paragraaf: 5

Kernpunt: 7

Schrappen: 4e regel: "beschikbare".

Toelichting: voegt niets toe en betekent in dit verband niets.

Preadvies: positief

Toelichting: bedankt.

8.146 Afdeling Haarlem (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Inspraak.

Inspraakprocedures moeten al onmiddellijk starten bij de planvorming en moeten ruimte geven voor ideeën en alternatieven van alle betrokkenen."

Preadvies: negatief

Toelichting: dit is vaak al praktijk, te algemeen.

8.147 Afdeling Amsterdam-Westerpark (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Onverharde paden.

Bij landinrichtings-, braakleggings- en natuurbehoudsplannen wordt gestreefd naar het in stand houden en creëren van onverharde paden."

Toelichting: onverharde paden verdwijnen in hoog tempo in Nederland, als gevolg van herverkaveling, asfalteringsdrang en landje-pik van particulieren en boeren. Dit leidt tot aantasting van recreatieve mogelijkheden van wandelaars, maar ook van cultuurhistorische en natuurwaarden, omdat paden als natuurlijke verbindingzones dienst doen voor plant en dier.

Preadvies: negatief

Toelichting: te gedetailleerd.

8.150 Afdelingen Den Bosch-stad en Den Bosch-regio (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Openbaar groenbeheer.

Al het openbaar groen dient op ecologische wijze te worden beheerd."

Preadvies: negatief

Toelichting: dit is een punt voor een gemeentelijk programma.

8.151 Afdelingen Den Bosch-stad en Den Bosch-regio (C)

Paragraaf: 5

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Bestemmingsplannen.

De provincies dienen bestemmingsplannen te toetsen aan de effecten op het autogebruik ("mobiliteitstoets", parkeerbeleid) en energiegebruik (Schiedamse norm, noord-zuidligging)."

Toelichting: zo krijgen de goede bedoelingen in het programma meer handen en tanden.

Preadvies: positief

Toelichting: goed idee.

Paragraaf 6

8.152 Afdeling Amsterdam-Zuid (D)

Paragraaf: 6

Kernpunt: 1

Vervangen: hele tekst door: "Druggebruik wordt uit de criminele sfeer gehaald. De produktie, handel en het gebruik van drugs worden gelegaliseerd en verhandeling vindt plaats via aangewezen verkooppunten die onderworpen zijn aan een vergunning en kwaliteitseisen. Er komt een accijns op drugs (net als bij alcohol). Er komt een goede medische begeleiding van (ex)verslaafden. Voorlichting over drugs dient gericht te zijn op preventie."

Toelichting: verslavingsprodukten verbieden leidt tot criminaliteit. Alleen controle op produktie en handel werkt nog, naast voorlichting aan vooral de jeugd.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit staat er nu ook, maar dan in andere bewoordingen.

8.158 Afdeling Groningen-stad (D)

Paragraaf: 6

Kernpunt: 2

Toevoegen: laatste regel na "HALT-projecten": "in combinatie met individuele hulpverlening". *Toevoegen:* aan eind: "De rol van de reclassering m.b.t. hulpverlening en (alternatieve) sancties dient te worden versterkt."

Toelichting: 1. De inleiding bevat niets over de combinatie van repressief/preventief beleid met hulpverlening. 2. Gebleken is dat (alternatieve) sancties zonder hulpverleningstrajecten weinig resultaat opleveren. 3. Hulpverleningsapparaat rond (jonge) gedetineerden verdient herstructurering met een duidelijke rol voor de reclassering.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit staat al in kernpunt 5.

8.166 Afdeling Groningen-stad (D)

Paragraaf: 6

Kernpunt: 4

Schrappen: laatste zin.

Toelichting: verschuivingen in de politiebegroting en in de inzet van politie zijn nodig, maar geen extra middelen a.u.b.

Preadvies: negatief

Toelichting: wij pleiten voor een arbeidsintensieve politie, met agenten in de wijk. Dat kost nu eenmaal geld.

8.168 Afdeling Rotterdam (D)

Paragraaf: 6

Kernpunt: 4

Vervangen: hele tekst door: "De politie werkt sterker volgens democratisch vastgestelde en periodiek herziene prioriteiten. Hoofdprioriteit voor de komende tijd is volgens GroenLinks het voorkomen en bestrijden van veel voorkomende criminaliteit. De politie moet dan ook meer op straat aanwezig zijn. Daarom verdient wijkgericht werken van de politie voorrang. Dit kan door de bureaucratie terug te dringen en meer geld beschikbaar te stellen voor de politie. Verdere prioriteiten van GroenLinks zijn: bestrijding van racisme, seksueel geweld en aanpak van vormen van zware criminaliteit zoals de milieucriminaliteit en het zwartgeldcircuit."

Toelichting: in de inleiding van dit hoofdstuk wordt terecht veel aandacht besteed aan veel voorkomende criminaliteit en gevoelens van onveiligheid. Bij de prioriteiten van de politie is dat echter niet terug te vinden. Wel moet er meer politie op straat zijn die wijkgericht werkt, wat niet logisch is volgens de daar gestelde prioriteiten. Zo is het een coherenter verhaal.

Preadvies: positief

Toelichting: deze tekst is helderder.

8.174 Afdelingen Den Haag, Utrecht en Loon op Zand/Sprang-Capelle, werkgroep 50+ (D)

Paragraaf: 6

Kernpunt: 7

Schrappen: hele tekst.

Toelichting Den Haag en Utrecht: in 7.5.2 spreken we ons - terecht - uit tegen een algemene identificatie- of legitimatieplicht. In dit kernpunt wordt deze uitspraak weer afgezwakt, zonder echter te zeggen voor welke doelen een legitimatieplicht wel toelaatbaar is. Aan welke doelen denken de opstellers? B.v. aan het zwartrijden in de tram? Maar, betekent dit dat men niet mag zwartrijden zonder een legitimatiebewijs bij zich te hebben? Onzin dus. Een afzwakking van het kernpunt uit hoofdstuk 7 is alleen toelaatbaar, indien concrete en aanvaardbare doelen genoemd worden die niet met een algemene identificatie- en legitimatieplicht impliceren.

Toelichting werkgroep 50+: wij geven sterk de voorkeur aan hetgeen in 7.5.2. staat. Tweemaal een onderwerp (en dan ook nog met een andere lading) opnemen is onjuist.

Toelichting Loon op Zand/Sprang-Capelle: hoort niet in dit hoofdstuk.

Preadvies: negatief

Toelichting: amendement 7.124a geeft een limitatieve opsomming van gevallen waarin legitimatie wel te rechtvaardigen is. Voorkeur voor dat amendement. Beide teksten zijn dan niet meer tegenstrijdig.

8.180 Afdeling Amsterdam-De Pijp (D)

Paragraaf: 6

Kernpunt: 7

Vervangen: 1e-2e regel: "Voor een beperkt ... doelen" door: "Voor een aantal nauwkeurig omschreven doelen, beperkter dan nu."

Toelichting: de nieuwe wetgeving kent o.i. een te groot aantal doelen.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 7.124a.

8.153 Afdeling Loon op Zand/Sprang-Capelle (C)

Paragraaf: 6

Kernpunt: 1

Vervangen: titel "Drugsbeleid" door: "Verslavingsbeleid". *Toevoegen:* "Om het probleem van de gokverslaving te beteugelen dienen er, in goed overleg met de kansspel aanbieders, beper-

kende maatregelen te komen m.b.t. het kansspelaanbod. Een verbod op b.v. kansspelautomaten werkt echter averechts."

Preadvies: negatief

Toelichting: te gedetailleerd voor een programma op hoofdlijnen.

8.156 Afdeling Leeuwarden/Leeuwarderadeel (A)

Paragraaf: 6

Kernpunt: 2

Vervangen: hele tekst door: "Bij kleine criminaliteit vindt een snelle berechting plaats. Het hiervoor ontwikkelde 'lik-op-stukbeleid' dient uitgebreid te worden naar enerzijds meer gebieden en anderzijds meer delicten. De mogelijkheid van alternatieve bestraffing dient te worden verruimd. De zogenaamde HALT-afdoening, ontwikkeld voor jeugdige delinquenten, dient overal ingevoerd te worden. Voor de rechtsgelijkheid dienen beide zaken (HALT en lik-op-stuk) landelijk op elkaar te worden afgestemd."

Toelichting: in de oude formulering stond een aantal onwaarheden. Lik-op-stukbeleid wordt nog lang niet overal toegepast en verschilt van gebied tot gebied. De bestaande HALT-projecten zijn inmiddels overgegaan in reguliere HALT-bureaus. De HALT-afdoening is alleen ontwikkeld voor en van toepassing op jongeren tot 25 jaar.

Preadvies: negatief

Toelichting: we zien geen wezenlijk verschil tussen de oorspronkelijke tekst en het amendement, en vinden de oude tekst kernachtiger.

8.157 Afdeling Amsterdam-Zuid (C)

Paragraaf: 6

Kernpunt: 2

Toevoegen: "Ook bij kleine criminaliteit dient er aandacht te zijn voor slachtofferhulp."

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 8.171.

8.162 Afdeling Delft (A)

Paragraaf: 6

Kernpunt: 3

Schrappen: in de 2e regel: "en sociale vernieuwing".

Toelichting: het genoemde sociale beleid is nou zo ongeveer wat onder sociale vernieuwing verstaan wordt.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit is niet identiek aan elkaar.

8.163 Afdelingen Delft en Groningen-stad, Vrouwenoverleg (C)

Paragraaf: 6

Kernpunt: 3

Schrappen: in de laatste regel: "en stadswachten".

Toelichting: we zijn tegen nepagenten.

Preadvies: negatief

Toelichting: er is toch nog wel een verschil tussen politie en stadswachten zonder veel bevoegdheden. Stadswachten kunnen een aanvullende rol vervullen.

8.164 Afdeling Leeuwarden/Leeuwarderadeel (C)

Paragraaf: 6

Kernpunt: 3

Toevoegen: aan eind: "en om het zelf weerbaarder maken van de bewoners."

Toelichting: het gaat bij preventie van veel voorkomende criminaliteit veelal om de angst die mensen (m.n. vrouwen en ouderen) hebben om slachtoffer te worden. Door het alleen maar nemen van preventieve maatregelen kan deze angst juist toenemen (hoe meer het huis op een vesting gaat lijken, des te groter wordt de angst om uit de vesting te komen). Daarom is het van belang om de bewoners zelf

weerbaarder te maken. Dit is een essentieel uitgangspunt voor preventiebeleid.

Preadvies: positief

Toelichting: dit amendement voegt een essentieel punt toe.

8.165 Afdeling Amsterdam-Zuid (A)

Paragraaf: 6

Kernpunt: 4

Schrappen: 7e regel tot eind: "De politie moet meer ... voor de politie."

Toelichting: staat al bij woon- en wijkbeheer en hoort daar ook.

Preadvies: negatief

Toelichting: hoort volgens ons op beide plaatsen.

8.167 Vrouwenoverleg (A)

Paragraaf: 6

Kernpunt: 4

Vervangen: 8e regel: "aanwezig" door: "aanspreekbaar".

Toelichting: het gaat niet alleen om een groter aantal politieagenten m/v op straat, maar ook om de kwaliteit van hun werk: aanspreekbaarheid dus.

Preadvies: negatief

Toelichting: om aanspreekbaar te zijn, moet de politie toch eerst aanwezig zijn.

8.169 Afdeling Rotterdam (C)

Paragraaf: 6

Kernpunt: 5

Vervangen: hele tekst door: "Het gevangenisregime moet niet repressiever worden (dat leidt eerder tot minder dan tot meer beveiliging van de samenleving). Het huidige regime moet juist omgebouwd worden tot een meer oplossend in plaats van voornamelijk straffend systeem. Dit betekent meer aandacht voor scholing, begeleiding en therapie. Verslaafde gevangenen moet een alternatief geboden worden gericht op afkicken en doorbreken van levensstijl. Daarnaast moeten er meer gelden worden vrijgemaakt voor reclassering die gericht is op reintegratie en uitgaat van een dadergerichte aanpak."

Toelichting: huidige tekst is slechts defensief, terwijl er toch meer te zeggen is over het gevangenisstelsel. Als we afzien van de discussie in hoeverre zo'n strafstelsel nodig en effectief is, is het toch het minste om vast te stellen dat het huidige systeem niet goed werkt en verbeterd moet worden. Naast het strafelement betekent dat een grotere nadruk op voorkomen van herhaling. Een groot gedeelte van de gevangenisbevolking bestaat uit verslaafden die niets opschieten met gevangenisstraf. Daarnaast heeft een groot gedeelte te maken met een verstoorde jeugd, slechte opvoeding, gemiste kansen, etc. Je hoeft ze niet direct gek te verklaren, maar therapie en psychiatrische begeleiding, naast scholing, zullen heel wat mensen meer kansen bieden op een "normaal" leven dan het zitten achter tralies.

Preadvies: positief

Toelichting: deze tekst is beter dan de oorspronkelijke.

8.170 Afdeling Amsterdam-Zuid (C)

Paragraaf: 6

Kernpunt: 5

Toevoegen: "Als dat niet op basis van vrijwilligheid gebeurt, doet de plaatsing van meer dan één gevangene in een gevangenis afbreuk aan de basisrechten van de gevangene."

Preadvies: negatief

Toelichting: met de afwijzing van een repressiever gevangenisbeleid wijzen wij ook twee mensen in een cel af.

8.171 Afdeling Leeuwarden/Leeuwarderadeel (C)

Paragraaf: 6

Kernpunt: nieuw (na 5)

Toevoegen: "Naast de aandacht die er is voor het weerbaar maken van de bevolking, het nemen van preventieve maatregelen en de juiste bestrafning van de daders, moet er meer aandacht worden besteed aan de hulp aan slachtoffers van criminaliteit. De indertijd op proef ingestelde Bureaus Slachtofferhulp dienen geïntegreerd te worden in de dagelijkse veiligheidszorg. Hierbij moet onderzocht worden of dit een onderdeel van de politie moet zijn, of een zelfstandige instelling."

Toelichting: het grootste probleem van criminaliteit is het slachtoffer. Ook in het recente verleden is er te weinig aandacht besteed aan het slachtoffer van criminaliteit. Deze groep moet eindelijk uit het verdomhoekje worden gehaald en zal een belangrijke doelgroep moeten worden voor het veiligheidsbeleid.

Preadvies: positief

Toelichting: dit is een goede toevoeging. In de eindredactie kan de tekst worden ingekort tot de essentie: het belang van slachtofferhulp.

8.172 Afdeling Haarlem (C)

Paragraaf: 6

Kernpunt: 6

Toevoegen: aan eind: "voor zover er werkelijk sprake is van mogelijke aantasting van de positie van de verdachte. Vormfouten (b.v. typefouten), waarbij de verdachte niet in zijn belangen geschaad is, kunnen tijdens het proces worden gecorrigeerd."

Toelichting: de huidige situatie, waarbij misdadigers vrijuit kunnen gaan door een lullig typefoutje, leidt bij grote groepen tot het idee dat de waarborgen van de verdachte eens moeten worden aangepakt. Door juist voor de vormfouten wel een aparte regeling te treffen kunnen we voorkomen dat deze discussie leidt tot aantasting van de rechtszekerheid van verdachten.

Preadvies: positief

Toelichting: dit is een terechte aanvulling.

8.176 Afdeling Amsterdam-Zuid (B voor 8.174)

Paragraaf: 6

Kernpunt: 7

Vervangen: hele tekst door: "Er dient geen algemene identiteitsplicht te zijn."

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 7.124a.

8.177 Afdeling Almelo (B voor 8.174)

Paragraaf: 6

Kernpunt: 7

Vervangen: hele tekst door: "Er komt geen plicht tot identificatie, ook niet voor een beperkt aantal nauwkeurig omschreven doelen."

Toelichting: ook een legitimatieplicht voor een beperkt aantal nauwkeurig omschreven doelen is een voorbode van een algemene identificatieplicht, die willekeurig door de politie kan worden toegepast.

Preadvies: negatief

Toelichting: voorkeur voor 7.124a.

Paragraaf 7

8.182 Afdeling Norg (C)

Paragraaf: 7

Kernpunt: 1

Toevoegen: 1e regel: na "bij": "de amateursport en".

Toelichting: dit onderdeel is zeer matig en weinig geïnspireerd. Te overwegen ware ook een zinsnede over onze visie op topsport op papier te zetten (taak programcommissie!).

Preadvies: negatief

Toelichting: de keuze voor nadruk op amateurs- en recreatieve sporten is een bewuste.

8.183 Afdeling Amsterdam-Zuid (A)

Paragraaf: 7

Kernpunt: 1

Toevoegen: tussen "de" en "recreatieve": "milieusparende en".

Toelichting: heel wat sport richt grote schade aan, b.v. wintersport vernietigt de Alpenflora, bergbeklimmers flikkeren hun rotzooi in gletsjerspleten, te snelle boten beschadigen zachte oevers en rietkragen, golflinks nemen veel groene ruimte in beslag, kunnen maar door weinig mensen gebruikt worden en worden met agressieve technieken onderhouden.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit zouden we dan ook in de rest van de tekst verder moeten uitwerken.

8.184 Afdelingen Delft en Den Haag (C)

Paragraaf: 7

Kernpunt: 2

Schrappen: 3e-4e regel: "als alloctonen, vrouwen en gehandicapten".

Toelichting: geen aparte groepen noemen.

Preadvies: negatief

Toelichting: de deelname van deze groepen aan m.n. bestuursfuncties bij sportclubs is wel degelijk een probleem.

8.187 Werkgroep 50+ en afdeling Amsterdam-Zuid (C)

Paragraaf: 7

Kernpunt: 2

Vervangen: hele tekst door: "Sport moet voor iedereen betaalbaar en binnen bereik zijn. De faciliteiten voor gehandicapten worden uitgebreid."

Toelichting: Och, het rijtje achterstands-groepen kennen we nu wel. En waarom staat recreatie (en dan m.n. recreatie in de vrije natuur) niet in het concept-programma?

Preadvies: negatief

Toelichting: zie 8.184.

8.188 Afdeling Amsterdam-Zuid (C)

Paragraaf: 7

Kernpunt: 3

Vervangen: hele tekst door: "Lichamelijke opvoeding moet als ontspanning en concentratiebevordering geïntegreerd worden in de overige onderwijsuren. Daarnaast bieden onverplichte blokken de gelegenheid voor meer competitieve sport."

Toelichting: ook zo genoten van gym vroeger? Bevrijd de scholieren!

Preadvies: negatief

Toelichting: we begrijpen de frustratie, maar vinden dit punt toch te gedetailleerd.

8.189 Afdeling Delft (C)

Paragraaf: 7

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Iedereen heeft het recht te kunnen recreëren in de open lucht. De overheid dient te zorgen voor voldoende openbare, vrij en gratis toegankelijke basisvoorzieningen voor recreatieactiviteiten die door brede lagen van de bevolking worden beoefend, zoals wandelen, fietsen, varen, zwemmen, zonnen, schaatsen en tot rust komen."

Toelichting: de grondwet geeft de overheid een taak op het gebied van de recreatie. Artikel 22 lid 3 luidt: "Zij (de overheid) scheidt voorwaarden voor maatschappelijke en culturele ont-plooiing en voor vrijetijdsbesteding." Op basis daarvan kan gesteld worden dat iedereen het recht heeft om te recreëren in de buitenlucht. Het is vanzelfsprekend dat mensen in hun vrije tijd gebruik maken van de vele recrea-

tiemogelijkheden. Nederland biedt. Een gevarieerd landschap, steden en dorpen met een rijke cultuurhistorie: het is van oudsher "gewoon" aanwezig. Daarnaast zijn veel recreatievoorzieningen speciaal aangelegd. Deze vele mogelijkheden zijn niet vanzelf ontstaan en blijven ook niet vanzelf in stand. Naast de verstedelijking, de landbouw en de natuur moeten er voldoende goede recreatiemogelijkheden komen en blijven. De aanwezigheid en toegankelijkheid van de openbare ruimte in Nederland is de afgelopen jaren sterk achteruitgegaan, terwijl ons land reeds het minst toegankelijke landelijke gebied van Europa heeft. Er moeten niet alleen nieuwe basisvoorzieningen voor openluchtrecreatie tot stand worden gebracht, de bestaande mogelijkheden mogen ook niet verder worden aangetast. Gezien het karakter kunnen deze voorzieningen niet aan de particuliere sector worden overgelaten. Stedelijke verdichting en toename van het autoverkeer hebben geleid tot barrières en afname van openluchtrecreatiemogelijkheden in de bebouwde kom. De toegankelijkheid van het landelijk gebied is eveneens achteruitgegaan. Door rationalisering in de landbouw zijn veel onverharde wegen, paden en waterlopen verdwenen, dan wel afgesloten voor het publiek. Ook de feitelijke toegankelijkheid van de bossen en natuurgebieden staat onder druk. Recreatie en natuur moeten zich beide ontwikkelen met inachtneming van elkaars belangen.

Preadvies: negatief

Toelichting: te gedetailleerd.

8.190 Afdeling Delft (C)

Paragraaf: 7

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "De kosten van aanleg, beheer en vernieuwing van basis-recreatievoorzieningen, behoudens die van particuliere eigenaren, moeten uit algemene middelen van de overheden worden gefinancierd. Recreatieve infrastructuur zoals wandel-, vaar- en fietsroutes moeten, bij voorkeur door wettelijke regelingen, worden veiliggesteld."

Toelichting: zie 8.189.

Preadvies: negatief

Toelichting: te gedetailleerd.

8.191 Afdeling Delft (C)

Paragraaf: 7

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Voor toegevoegde voorzieningen zoals parkeerplaatsen, ligstoe-len, aanlegsteigers, aanwezigheid van een badmeester en voor meer exclusieve recreatievoorzieningen zoals golfbanen, ruiterspaden en crossterreinen kan in principe wel een prijs worden gevraagd aan de gebruikers."

Toelichting: zie 8.189.

Preadvies: negatief

Toelichting: ook dit punt vinden we te gedetailleerd.

8.192 Afdeling Delft (C)

Paragraaf: 7

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Dieronvriendelijke, milieu-verpestende en levensgevaarlijke sporten worden verboden."

Toelichting: aan deze sporten doen GroenLinksers immers toch al niet mee.

Preadvies: negatief

Toelichting: als dit je criterium is, kan je nog wel even doorgaan.

8.193 Afdelingen Den Bosch-stad en Den Bosch-regio (C)

Paragraaf: 7

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Het beleid zal meer rekening houden met wensen van stille recreanten (fietsen, wandelen, zwemmen, zonnebaden). Recreatief medegebruik van natuurgebieden moet

ook in bestemmingsplannen tot uit-ting komen."

Toelichting: in Nederland verdwijnen steeds meer stille gebieden die openbaar toegankelijk zijn. Deze trend moet worden omgebogen. We verwijzen ook naar het initiatief van ANWB Wereldnatuurfonds en stichting Natuur en Milieu.

Preadvies: negatief

Toelichting: meer iets voor gemeentelijke programma's.

8.194 Afdeling Amsterdam-Zuid (C)

Paragraaf: 8

Kernpunt: nieuw

Toevoegen: "Artikel 461 van het Wetboek van Strafrecht dient aangevuld te worden met het recht van overpad."

Toelichting: oude wandelwegen en kerkepaden verdwijnen in rap tempo.

Preadvies: negatief

Toelichting: dit staat al in het Burgerlijk Wetboek.

Overige amendementen

9.1 Afdeling Utrecht (C)

Vervangen: titel "De wereld als woning" door: "Een wereld te winnen".

Toelichting: het verdient verreweg de voorkeur de titel van het verkiezingsprogramma af te stemmen op het thema/motto van de campagne. Wanneer dit om de een of andere reden op bezwaren mocht stuiten, moet aan het eenduidige "Een wereld te winnen" de voorkeur worden gegeven boven het nadere uitleg behoevende "De wereld als woning".

Preadvies: positief

Toelichting: wij denken niet dat het op bezwaren zal stuiten. Overigens is "Een wereld te winnen" niet zo'n goed idee, want die titel is al eens politiek gebruikt.

9.2 Afdeling Leeuwarden/ Leeuwarderadeel (C)

Toevoegen: "In het verkiezingsprogramma worden alleen concrete bedragen genoemd voorzover GroenLinks kans ziet deze onder te brengen in een samengesteld en onderbouwd financieel kader."

Toelichting: de tekst van het ontwerpverkiezingsprogramma is niet altijd eenduidig in keuze t.a.v. concreetheid van voorstellen. Soms wordt gekozen voor richtinggevende uitspraken, soms voor het noemen van wel zeer concrete oplossingen in de vorm van precieze bedragen, overigens zonder dat deze in een financiële context zijn gebracht. Ofschoon het waar is dat politiek duidelijk hoort te zijn, is het de vraag of het verkiezingsprogramma de plaats is voor het noemen van concrete bedragen. Want: per wanneer gelden die bedragen, worden ze geïndexeerd, doet GroenLinks mee als Kamervoorstellen wel aardig in de richting komen, maar net niet de in het verkiezingsprogramma genoemde bedragen halen? Maar bovendien schept het noemen van concrete bedragen o.i. de verplichting de gevolgen daarvan ook concreet zichtbaar te maken en te onderbouwen. Genoemd gebrek aan eenduidigheid speelt het meest bij het onderdeel herziening sociale zekerheid (ofschoon ook bij het onderdeel herziening belasting- en premiestelsel). Soms worden richtingen aangegeven - basisinkomen, speciale regelingen, hoogte kinderbijslag - en soms staan er wel zeer concrete bedragen; o.a. uitkering jongeren. Deze passage klinkt natuurlijk uiterst sympathiek, maar het lijkt de politieke duidelijkheid te dienen de gevolgen van dit soort concrete verkiezingsbeloftes onder te brengen in een haalbaar financieel kader, of ze anders niet zo concreet te noemen.

Preadvies: negatief

Toelichting: wij delen de strekking van het amendement, maar het is onhandig om zo'n zin in je eigen verkiezingsprogramma te zetten. Bovendien is er, zoals bekend, inmiddels een financiële vertaling van het programma gemaakt.

9.14 Afdeling Zutphen (A)

Vervangen: in het gehele programma de term "overheid" door: "het openbaar bestuur".

Toelichting: "de overheid" verwijst naar "hen die over/boven ons gesteld zijn"; het gaat echter om gekozen bestuurders die zich in het openbaar dienen te verantwoorden.

Preadvies: negatief

Toelichting: "overheid" dekt veel meer dan de term "openbaar bestuur", b.v. als het gaat om de ambtelijke organi-

saties die bij het openbaar bestuur horen. Een klakkeloze vervanging kan dus niet.

9.17 Afdeling Zaanstad/ Wormerland (A)

Wijzigen: volgorde hoofdstukken en paragrafen:

- Hoofdstuk 7 (democratie en politiek) plaatsen vóór hoofdstuk 6 (economie en financiën).
- Binnen hoofdstuk 8 volgorde paragrafen wijzigen in: 1. wonen en ruimtelijke ordening; 2. onderwijs; 3. kunst en cultuur; etc.

Toelichting: a. Hiermee wordt benadrukt dat GroenLinks financiën en economie ondergeschikt acht aan de inrichting van de samenleving. b. De "basis"-behoeften dienen voorop te staan.

Preadvies: negatief

Toelichting: wij stellen voor dit amendement mee te geven aan de redactiecommissie. Het is zinnig, maar een redactiecommissie moet t.a.v. de volgorde ook andere factoren af kunnen wegen, nadat het congres het programma heeft gewijzigd en vastgesteld.